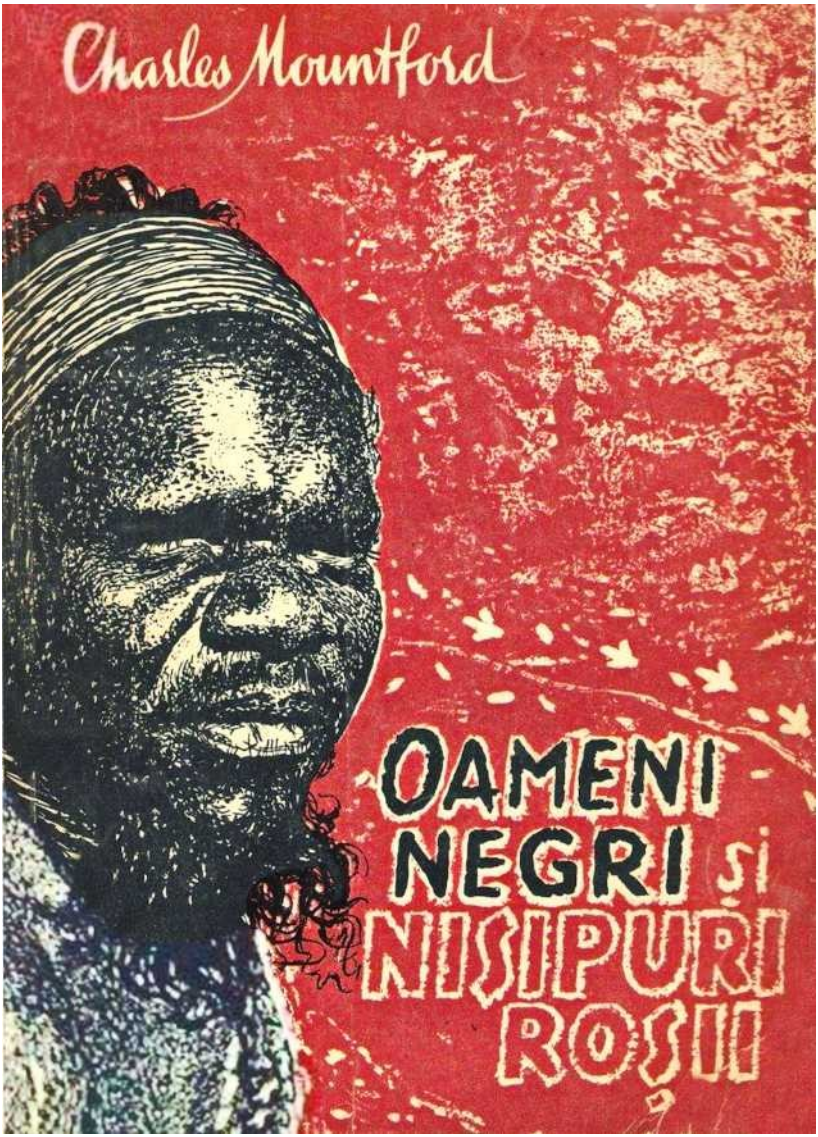

Charles Mountford
OAMENI NEGRI ŞI NISIPURI ROŞII
În româneşte de: Viorica Dănilă
Coperta de: Al. Avramescu
Charles P. Mountford
BROWN MEN AND RED SAND
Phoenix House Limited
London 1953

Charles P. Mountford
Oameni negri şi nisipuri roşii
Călătorii prin deşertul Australiei
Editura Ştiinţifică
Bucureşti, 1962
Redactor resp. de carte: S. STOIAN
Tehnoredactor: GH. POPOVICI
Dat la cules 05.09.1962. Bun de tipar 06.10.1962.
Tiraj 30.000 + 125. Hârtie semivelină 65 gim2. Format 61X86, 16.
Coli editoriale 14, 95. Coli tipar 12, 5 + 48 planşe.
A. 02531. Indici de clasificare zecimală: pentru bibliotecile mari 910, pentru bibliotecile mici 91.
Tiparul executat sub comanda nr. 20.938, la Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii", Piaţa Scânteii, nr. 1, Bucureşti – R.P.R.

Părinţilor mei, care m-au învăţat să preţuiesc necunoscutul şi frumosul.

Soţiei mele, al cărei ajutor şi colaborare au fost un neobosit îndemn.

Poporului negru care-şi trăieşte viaţa cu multă înţelepciune.

Prefaţă

La începutul veacului trecut, când taina aşezării pe pământ a ceea ce se numea „Terra australis incognito" (Pământul sudic necunoscut) era dezlegată şi noul continent se înscria pe hărţile lumii, denumirea veche îşi mai păstra valabilitatea pentru regiunile interioare ale Australiei care rămâneau încă, pentru europeni, necunoscute, dar nu multă vreme. În prima jumătate a secolului al XIX-lea zecr de expediţii străbat continentul sudic în cruciş şi-n curmeziş1; relieful, flora, fauna Australiei devin obiect de studiu dimpreună cu viaţa băştinaşilor care se aflau în stadiul de civilizaţie al epocii de piatră. Dar interesul, cu adevărat uriaş, pe care-l reprezenta pentru ştiinţă păstrarea până în zilele noastre a unuia dintre cele mai reprezentative modele de orânduire a comunei primitive nu constituia nici pe departe el însuşi

mobilul cercetărilor; spre inima Australiei europenii căutau pământuri de cultură, locuri de păşune, bogăţii subpământene şi, mai cu seamă, aur. Băştinaşii care n-au exprimat când i-au văzut pe cei dintâi europeni – după cum însuşi Cook mărturiseşte – „niciun *fel de uimire sau îngrijorare*" au început să fie hărţuiţi şi nimiciţi fără cruţare. Într-un reportaj, *Australia neagră*, Egon Erwin Kish istoriseşte un asemenea îngrozitor masacru2: „Într-o zi de toamnă a anului 1857, doi dintre gentlemenii albi care locuiau la ferma Frazer din Hornet Station (Queensland)

1 Pentru amănunte vezi I.P. Maghidovici: *Istoria descoperirilor geografice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1959, pp. 733 – 744.

z Egon Erwin Kish: *Salt la antipozi*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1960, p. 309 şi urm.

au pornit călare către satul de negri Kungarri din apropiere, tocmai la vremea când bărbaţii tribului erau duşi la vânătoare. Cu cravaşele în mână cei doi gentlemeni le-au gonit pe *lubras* – femeile negrilor – afară din colibe; apoi şi-au ales două fete şi le-au silit să alerge înaintea cailor până la o colibă de păstori. Acolo le-au necinstit.

Întorcându-se acasă, bărbaţii din sat aflară cele întâmplate, în faţa unei asemenea nelegiuiri, triburile australiene – a căror formă de convieţuire, căsătoria pe grupe, „privită mai de aproape... nu este chiar atât de oribilă cum şi-o închipuie fantezia filistinilor, deprinsă cu prostituţia „(Friedrich Engels, *Originea familiei*) – au rămas la fel de puţin nepăsătoare, pe cât ar fi rămas şi societatea monogamă. Trebuiau găsiţi făp taşii – aşa dicta onoarea, aşa cerea dreptatea.

În toiul nopţii, bărbaţii din neamul Kungarri dădură nă vala în Hornet Station şi uciseră pe unul din cei doi siluitori, pe doamna Frazer, pe copiii ei, precum şi pe preceptorul lor. Prăbuşindu-se la pământ în urma unei lovituri, unul dintre băieţi fu crezut mort. După ce negrii au dispărut, acesta s-a trezit din leşin şi a dat fuga la ferma vecină, unde a povestit cele întâmplate.

…Din patru unghiuri veneau în goană răzbunătorii albi – fermieri şi *squatters*, înarmaţi până-n dinţi. Pe băştinaşii Kungarri din sat i-au măcelărit până la unul, apoi au atacat şi alte aşezări de negri, împuşcând orice neam de negru care le ieşea în cale, fie el bărbat, fie femeie sau prunc («Trage în negri oriunde nimereşti peste ei!»). Însufleţiţi de idealismul războinic, albii au rămas mai bine de o lună departe de turmele şi de fermele lor, ca să-şi îndeplinească opera de răzbunare, şi au culcat la pământ vreo două mii de indigeni.

Dar asta încă nu le-a fost de ajuns. Când ferma fusese călcată, William Frazer, vlăstarul cel mare al familiei, nu era acasă. Deci, n-a putut lua parte la opera de răzbunare. Şi atunci, drept mângâiere, a căpătat din partea autorităţilor îngăduinţa ca în viitor să ucidă negri după bunul plac. Ani de-a rândul, zeci de ani de-a rândul, William Frazer a cutreierat pădurile virgine din inima Queenslandului, a stat la pândă pe dealuri şi coline şi a împuşcat oameni. Mai târziu s-a alăturat frate-său mai mic – cel care scăpase cu viaţă în noaptea aceea. De atunci fraţii operau mână-n mână şi erau ridicaţi în slăvi de către albi, pentru atâta pietate şi dragoste filială”.

Demascând aceste cumplite decenii „civilizatoare” ale Australiei, Kish notează în continuare: „Continentul australian e prea mare (aproape cât Europa fără Spania), astfel că invadatorii n-au izbutit să-i extermine pe indigeni până îşi unul – cum făcuseră prin alte părţi. Pe vremea când civilizaţia australiană era încă în faşă, populaţia neagră număra peste 500.000 de capete. Azi, după un veac şi jumătate de domnie a civilizaţiei, n-au mai rămas decât 60.000, număr la care poţi adăuga 20.000 de mulatri. Toate vieţuitoarele importate în Australia – oameni albi sau oi, iepuri de casă ori cactuşi – s-au înmulţit în milioane de exemplare; poporul, însă, poporul plin de fecunditate, care a vieţuit aici din moşi-strămoşi, până în veacul al 18-lea, a fost decimat către finele acestui veac. Şi când spun «decimat», asta înseamnă micşorat nu cu o zecime, ci până la o zecime”.

De la masacrul Frazerilor descris în amintitul reportaj a trecut mai bine de un secol, de la data scrierii lui Kish – 1935 – încă câteva decenii. Care-i astăzi soarta băştinaşilor? Majoritatea lor (reprezentând mai puţin de 1% din populaţia ţării) trfdesc în regiunile centrale din apusul Australiei (circa 9 mii), pe Teritoriul Nordic (Northern Territory – 14 mii) şi in Queensland (9 mii). O parte sunt consideraţi nomazi şi păstrează încă modul de viaţă tribal, deşi baza economiei lor a fost subminată datorită acaparării teritoriilor de vânătoare de către albi şi nimicirii animalelor sălbatice. Membrii acestor triburi vânează cangurul, struţul emu şi mici marsupiale ca opossunul, wombatul, bandicootul, precum şi şerpi şi şopârle. Armele formânt destul de primitive, însă extrem de originale. Cea mai rAsp indită e suliţa, deseori ajutată de un propulsor, iar cea mai renumită bumerangul. Această armă, devenită celebră, are forma unei măciuci plate semicirculare; zvârlit cu îndemânare, bumerangul descrie în aer diferite curbe şi revine la cel ce l-u aruncat.

Vânatul şi, în anumite regiuni, pescuitul sunt îndeletnicirile bărbaţilor; femeile se ocupă cu culesul hranei vegetale, care devine deseori, când vânătoarea e săracă, principala sursă de existentă.

Mulţi indigeni au fost concentraţi la centrele de misionari sau în aşezările speciale din rezervaţiile conduse de funcţionari guvernamentali. Alţii lucrează ca salariaţi în fermele pentru creşterea oilor sau ca slugi casnice. Situaţia acestor robi ai capitalismului, lipsiţi de orice drepturi, este foarte grea. De obicei nu li se plăteşte leafa (sub pretextul că nu cunosc valoarea banilor), sunt prost hrăniţi şi neomenos trataţi1.

Împotriva acestor stări de lucruri, care exprimă forme de o nemaipomenită brutalitate ale discriminării rasiale, se ridică elementele progresiste din Australia cu sprijinul moral al tuturor oamenilor de bună-credinţă. Plin de mânie pentru maltratarea băştinaşilor de către „oamenii albi” este şi glasul lui Charles P. Mountford care, în cartea de faţă, ni se înfăţişează nu numai ca un bun

cunoscător, ci şi ca un sincer iubitor al oamenilor de culoare neagră din pustiurile roşii australiene.

Cunoscut savant australian, distins în 1945 cu „The Australian Natural History Medallion" (Medalia Istoriei naturale a Australiei), *Charles P. Mountford* este F.H.A.I. şi F.R.G.S., adică *Fellow of the Royal Antropologicul Institute* (membru al Institutului regal de antropologie) şi *Fellow of the Royal Geograficul Society* (membru al Societăţii regale de geografie); două calităţi în stare să întemeieze credinţa că scrierea sa, *Oameni negri şi nisipuri roşii*, este un tratat ştiinţific de geografie a Australiei, ori de antropologie. Asemenea credinţă-i departe de adevăr.

„Această carte – după cum afirmă însuşi autorul – nu e un tratat de antropologie; este descrierea călătoriei mele printre băştinaşii deşertului Australiei Centrale, cu tot ce am aflat de la ei, trăind alături de ei. Nu are pretenţia să descrie, din punct de vedere ştiinţific, tot ce s-ar putea spune despre viaţa

1 Etnografia continentelor, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1959, p. 104 şi urm.

TO

„Băştinaşilor; ar fi necesare cercetări cu mult mai ample, ca să poată fi umplute toate golurile. t

S-ar putea să fiu acuzat că am idealizat pe băştinaşi. Nu e imposibil; dar aceste impresii le-am câştigat din studierea culturii lor, din observarea relaţiilor dintre ei, din numeroasele manifestări de prietenie şi din modul cum ne-au ajutat la nevoie. A fost o experienţă de neuitat pe care am trăit-o în mijlocul unui popor ale cărui legi sunt atât de blânde şi echilibrate încât menţinerea echilibrului social nu necesită impunerea violenţei" 1.

Cartea lui Mountford e o scriere pentru orice cititor, o călăuză pasionantă în viaţa cotidiană a unui popor nespus de nedreptăţit, aflat în epoca pietrei. Ea reprezintă o informare bogată şi sinceră, guvernată de probitate ştiinţifică, dar şi de înţelegere şi afecţiune, despre o lume şi rămăşiţele unei populaţii, aflate pe cale de dispariţie în „rezervaţiile" de care are parte – asemenea „pieilor roşii"

din S.U.A. – în propria-i ţară de baştină.

— Cartea lui Mountford ne ajută să cunoaştem Australia Centrală, impunătoarele şi măreţele privelişti ale munţilor Conner care „s-ar putea asemui cu o cetate medievală înconjurată de ziduri”, ale munţilor Olga care par „palatul în ruine al unui faraon din vremuri apuse”, ale munţilor Ayers Rock, „misteriosul monolit”, „cu laturi atât de abrupte şi atât de netede că nici iarba şi nici copacii nu-şi găsesc priză”, ne ajută să cunoaştem deşerturile nesfârşite unde primejdiile pândesc la tot pasul, flora stranie a continentului sudic, cu tulpinile bizare şi răsucite ale copacilor de plută, cu ramurile pletoase ale arborelui de fier „ale căror frunze verzi atârnă ca nişte pendule”, cu stejarii ce cresc în deşerturi şi sub a căror umbră primitoare te poţi odihni în timpul arşiţei; ne ajută să cunoaştem, datorită observaţiei pline de fineţe a autorului ei, fauna Australiei, cangurii şi struţul emu, frumuseţea vrăbiilor diamant, feluritele mici marsupiale, vietăţi din pustiuri, furnicile mărunte cât firul de zahăr care înţeapă dureros ca şi

1 C h ar 1 e’s P. Mountford, Introducere la ediţia englezească: Brown Men and Red Sand, 1953.

viespea, acele părţi ale trupului care transpiră mai mult, găinuşe sălbatice – nu cu mult mai mari ca ale noastre – ce-şi fac uriaşe cuibare largi şi adânci cât bazinele de prin parcuri.

În acest cadru îi cunoaştem pe băştinaşii australieni, oameni care aparţin celei mai primitive culturi a omenirii, oameni „paşnici prin însăşi firea lor”, care nu folosesc răzbunarea „decât atunci când sunt asupriţi sau supuşi vreme îndelungată la un tratament neomenos”. Spre dânşii, spre tradiţiile, obiceiurile, legendele şi ritualurile lor se îndreaptă atenţia lui Mountford, lăsându-ne să înţelegem cât de grea este viaţa trăită în pustietăţi, unde „călătoriile lungi şi obositoare, pe arşiţă în timp de vară ori iarna pe ger, sunt socotite ca ceva obişnuit”, unde „hrana şi apa se găsesc adesea în cantităţi infime, iar foamea este

nelipsită”, unde „o cultură cu unelte atât de simple încât să poţi trăi ajutându-te numai cu ele în plin deşert” reprezintă „într-adevăr o realizare remarcabilă”.

Cunoaşterea profundă a locurilor şi a oamenilor dau posibilitate lui Ch. P. Mountford să restabilească adevărul în cazul unor aprecieri superficiale făcute în scrieri anterioare, să tempereze unele exagerări şi să spulbere afirmaţii false suspectabile de tendinţa de-a denigra viaţa băştinaşilor, cu scopul evident de a scuza acţiunile rasiste îndreptate împotriva lor.

O altă calitate a cărţii de faţă, şi poate calitatea ei cea mai importantă prin care reuşeşte să capteze atenţia oricărui cititor, este bogăţia datelor de valoare antropologică privind viaţa de toate zilele şi legendele populaţiilor ce trăiesc în interiorul Australiei. Cu admirabilă iscusinţă autorul a împletit în relatarea călătoriei sale descripţii ale unor ritualuri (de pildă ritualul de iniţiere a băieţilor, *tjitji-mma*, ritualul curcanului sălbatic ş.a.) cu legende băştinaşe privitoare la stânci, văi, munţi, guri de apă din locurile cercetate. În acest sens, cartea lui Ch. P. Mountford este o antologie folclorică, o mitologie totemică a populaţiilor băştinaşe din Australia Centrală.

După cum se ştie, „orice religie nu este altceva decât oglindirea fantastică în minţile oamenilor a forţelor exterioare care domină viaţa lor de toate zilele, o oglindire în care forţele pământeşti iau forma unor forţe suprapământeşti” 1. La treapta de dezvoltare a locuitorilor băştinaşi ai Australiei Centrale o astfel de oglindire au dobândit în primul rând forţele naturii, munţii, apele, constelaţiile de pe cer, focul. Forma predominantă a credinţelor şi riturilor religioase este *totemismul*, credinţa în înrudirea supranaturală, existentă chipurile între oameni şi unele obiecte materiale, de obicei animale sau plante. Această formă de religie – una din cele mai vechi şi mai primitive – nicăieri nu s-a manifestat mai limpede şi mai pregnant decât la australieni 2 De asemenea o mare importanţă o are credinţa în diferite feluri de vrăjitorie.

Vracii şi vrăjitorii practică magia pentru schimbarea vremii, magia tămăduitoare. Ritualurile de cult sunt dominate de magie şi vrăjitorie.

Miturile australienilor înfăţişează faptele eroice ale strămoşilor văzuţi sub chipul unor fiinţe fabuloase pe jumătate oameni, pe jumătate animale; prin cântece, în ritualuri ei rostesc adevărate poeme epice ale timpurilor lor eroice, exprimând de fapt tot atâtea drame ale vieţii de fiecare zi în care flecare îşi are rolul său ori ştie prea bine că un semen al său l-n avut. Caracteristic e faptul că miturile şi ritualurile – ca de altfel religia australienilor în ansamblul ei – nu cunosc în lumea supranaturală, imaginată, relaţii de dominaţie şi supunere, întocmai ca şi în relaţiile reale dintre oameni care BÂnt bazate pe colaborare şi ajutor reciproc, lipsite de egoismul Interesat şi de duşmănia care caracterizează multe din civilizaţiile mai dezvoltate.

Ca etnograf şi scriitor, prin cartea *Oameni negri şi nisipuri Tuşii*, Ch. P. Mountford oferă, printr-o imensitate de material faptic, mai mult decât orice interpretare a vieţii populaţiei băştinaşe a Australiei. Pe aceste fapte cititorul îşi poate întemeia, în mod incontestabil, concluzii proprii care contribuie la adâncirea cunoaşterii celei mai primitive culturi a omenirii, nutrind totodată o vie simpatie pentru acest popor paşnic şi

1 Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, ed. a III-a, E.S.P.L.P., Bucu

1955, p. 350.

— *Ibidem*, p. 97.

cumplit de asuprit care îşi urmează viaţa cu multă înţelepciune în condiţiile vitrege ale unor rezervaţii hărăzite de „oamenii albi” pe care el nu i-a dorit niciodată. *Oameni negri şi nisipuri roşii* e o imagine veridică a Australiei Centrale şi a locuitorilor ei băştinaşi.

Dacă călătoria pentru întocmirea acestei cărţi a fost pentru autorul ei „o experienţă de neuitat”, lectura ei este pentru cititor o fereastră deschisă de un suflu puternic şi cald de omenie spre o lume stranie şi încă prea puţin

cunoscută.

VIRGIL DÂNCIULESCU

* – t

Plecarea

O lipa cea mare sosise! Ani de-a rândul nădăjduisem şi plănuisem să trăiesc printre băştinaşii pustiurilor din nordul Australiei Centrale, pentru a le studia arta, legendele şi obiceiurile. Şi iată că după săptămâni de pregătire, în sfârşit plecam!

Echipa nu era numeroasă: soţia mea (Johnnie), dl. L.E. Sheard (Lauri) şi eu. Soţia mea nu era prea bucuroasă, o frământau fel şi fel de gânduri negre. Trebuia să renunţe la pajiştile verzi, la munţii învăluiţi în nori şi ceaţă şi la prăpăstiile mărginite de copaci-ferigă 1 de pe care picurau stropii împroşcaţi de căderile de apă şi să meargă într-o ţară unde arareori plouă, unde, în locul munţilor încununaţi de nori şi al mlădioaselor ferigi, se întind stânci roşietice arse de soare – şi arborii înspăimântători ai deşertului.

Eram sigur însă că într-o bună zi, mai devreme sau mai târziu, aveau să o cucerească farmecul colinelor colţuroase şi pleşuve şi câmpiile întinse, fără sfârşit; şi atunci uşor şi-ar fi dat seama că farmecul acestor locuri nu era cu nimic mai prejos decât cel cu care fusese obişnuită (cu care era deja deprinsă).

Lauri privea altfel lucrurile. El era tânăr, iar tinereţii îi plac aventura şi noutatea. Ce-i păsa lui dacă priveliştile înconjurătoare erau altele? Să vezi, să ştii, să cunoşti, asta însemna pentru el viaţa.

1 Cynthea medular is, arbore care creşte la tropice, în Noua Zeelandă şi în Australia. – *N.T.*

Am călătorit la nord de Adelaida, străbătând regiuni agricole unde cafeniul pământului arat alterna cu verdele fraged al plăpândelor fire de grâu care se avântaseră nu de mult în viaţă. Pe la amiază am sosit în Port Pine. În oraşul ridicat pe o mlaştină în parte neasartată încă, se înălţau uzinele de prelucrare a argintului şi a plumbului, care îi dovedeau bogăţia, dar totodată îi întăreau aspectul

lui deprimant.

De la Port Pine la Port Augusta linia de cale ferată merge de-a lungul depresiunii joase, mlăştinoase, care formează de fapt ţărmul de est al golfului Spencer. Această depresiune contrastează puternic cu pereţii stâncoşi ai lanţului de munţi Flinders ce se înalţă abrupt din câmpie la peste 300 m. Înlănţuirea culmilor oferă întotdeauna o privelişte îmbietoare. Ori de câte ori trec pe aici, jocul de lumini şi umbre de pe povârnişurile brăzdate mă face să dau uitării pustiul de mlaştini şi de dune ce se întinde de partea cealaltă.

La Port Augusta am hoinărit vreo trei ceasuri prin oraş. În acest timp tonele de bagaje, scrisori şi de provizii erau cărate cu braţele la trenul de linie îngustă care avea să ne ducă până în Australia Centrală.

Am pornit mai departe cam pe la apusul soarelui. Locomotiva pufăia luptându-se cu drumul pieptiş şi şerpuit care ducea spre trecătoarea Pitchi-Richi. Peste eucalipţii cu trunchiul alb şi tufe de forme ciudate care se profilau pe fundalul piramidal al Piscului Dracului1, asfinţitul îşi revărsa tot aurul.

Din nefericire, cea mai frumoasă parte a călătoriei spre centrul Australiei, printre culmile nordice ale munţilor Flinders, am parcurs-o în timpul nopţii. Pe o întindere de vreo 320 km trenul şerpuieşte printre dealuri joase sau chiar pe sub poalele abrupte ale versantului apusean al lanţului muntos. La lumina zilei contururile crenelate ale dealurilor, coloritul văilor stâncoase şi purpuriul orizontului îţi desfată privirea într-un minunat decor natural. Dar cele mai pitoreşti privelişti ale călătoriei se întâlnesc între Merna-Merna, situată la apus de Wilpena Pound şi Parachilna. De aici dealurile sunt

1 The Devil’s Peak.

tot mai puţin înalte până când, la Marree, unde am ajuns în cea de a doua zi a călătoriei noastre, şesurile bazinului lacului Eyre sunt complet netede.

Bazinul lacului Eyre, cea mai uscată şi mai pustie regiune din Australia, alcătuia pe vremuri o parte dintr-o

mare interioară care se întindea de la golful Carpentaria până la Marree. Pădurile întinse de-a lungul malurilor adăposteau wombaţi, o specie de urşi de mărimea elefanţilor, canguri uriaşi şi emuşi giganţi, iar în apă mişunau crocodili şi alte vieţuitoare marine. În urma mişcărilor scoarţei terestre marea s-a retras iar porţiunea de fund ieşită la suprafaţă a devenit atât de aridă, încât arareori mai întâlneşti astăzi, pe tot globul pământesc, locuri atât de pustii şi de nestrăbătute de picior de om. Vieţuitoarele acelor vremuri au pierit de mult. Tot ce ştim astăzi despre ele se datorează numai examinării fosilelor găsite şi legendelor, neîntemeiate, despre miturile băştinaşilor. În această regiune, odinioară atât de bogată în ape, brăzdată acum de albii de râuri secate şi de câmpii arse de soare, acoperite cu vegetaţie săracă şi pitică şi unde îţi apar nenumărate miraje, precipitaţiile sunt foarte rare, atingând anual între 25 – 50 cm.

În mijlocul acestui deşert sălbatic, se întinde lacul Eyre pe o suprafaţă de 10.000 km² şi la 12 m sub nivelul mării chiar şi la margini. Cu toate că lacul este punctul central al unui sistem imens de scurgere cu mult mai mare ca întindere decât Noul Wales de Sud[1], deşerturile înconjurătoare absorb o cantitate atât de mare de apă, încât prea puţină mai ajunge la suprafaţa însetată. Iar ceea ce ajunge dispare repede, datorită gradului foarte mare de evaporare. Bazinul lacului Eyre este numit şi „inima moartă a Australiei”, denumire pe care o găseşti cum nu se poate de nimerită după ce treci cu trenul prin această regiune puţinospitalieră. Dar ar trebui să poţi zbura deasupra pustiurilor arse şi roşii şi peste câmpiile lui de piatră ca să-ţi dai seama de înspăimântătoarea lui pustietate.

Şi totuşi, cât de ciudată este natura! Sub acest pustiu? arzător zac apele nesecate ale Marelui Bazin Artezian 1, care ies la suprafaţă prin fisurile din stânci, de-a lungul marginii sud-estice a lacului Eyre, dând naştere

1 New South Wales, regiune în sud-estul Australiei, cu o suprafață de 801 398 km2.

unui fenomen naturală deosebit: izvoarele arteziene din dealuri. Apa izvoarelor venindde la mari adâncimi e caldă şi puternic încărcată cu gaze şi săruri minerale. Acestea, depozitându-se în decursul anilor în? urma evaporării apei, s-au amestecat cu nisipul mişcător şi aw format în jurul izvoarelor naturale dâmburi în formă de cratere, unele dintre ele atingând chiar 25 m. Cu toate că în cea de-a doua zi a călătoriei trenul trece de-a lungul întregului şir de dâmburi cu izvoare, călătorul nu zăreşte decât unul singur cel din gara Coward Springs. Din acest izvor curg zilnic şaptesprezece milioane de litri de apă care sunt înghiţiţi de deşertul, nisipos. În acest scop au fost distruşi pereţii craterului, lăsându apelor drum liber să se reverse asupra uscatului. La câteva. mile depărtare se înalţă alte dâmburi cu izvoare, printre care; se numără The Blanche Cup[2], cel mai simetric dintre toate, şi The Bubbler[3], din centrul căruia se ridică la intervale regulate o bulă mare de gaz, cafenie.

Marree, aşezat la extremitatea sudică a bazinului lacului Eyre, este un oraş interesant. Peste linia de cale ferată, către est, se înalţă casele oamenilor albi, hotelul, magazinele şi poşta. De cealaltă parte a bazinului, se află oraşul Afghan, cu clădirile lui din tablă galvanizată şi cu o moschee bine ascunsădin calea necredincioşilor. Pe străzile acoperite cu nisip ale oraşului Afghan nu întâlneşti decât. asiatici cu turbane albe „băştinaşi prost îmbrăcaţi şi şiruri de cămile.

Regiunea de la nord de Marree este surprinzător de pustie –, în cele mai multe halte de cale ferată singurele semne care arată că acolo sosesc şi pleacă pasagerii sunt: o cutie mică „două aviziere, dintre care pe unul este afişat un mers al trenurilor zdrenţuit, şi o placardă. lungă, ţintuită pe doi stâlpi, cu numele haltei.

La Curdamurka autorităţile s-au întrecut în măiestrie. Stadia de cale ferată, de fapt aceeaşi cutie poştală şi un avizier, a se află în mijlocul unei câmpii netede, întinsă,

2 Ceașca albă. - N.T.

3 Clocotitorul. - N.T.

fără sfârşit la orizont. Puteam să văd praful lăsat de vreun automobil la cale de 8 km depărtare. Totuşi, acolo unde trebuiau să se oprească locomotivele, care veneau doar o dată pe săptămână, străjuia câte o placardă de fiecare parte a liniei ferate, care atrăgea atenţia tuturor, „să ia seama la tren".

Abia a doua" zi ne-am întâlnit cu băştinaşii. Se ţineau deoparte, în grupuri mici, fie purtând de grijă cailor, fie urmărind curioşi îndeletnicirile oamenilor albi. Băştinaşii găsesc de lucru în preajma staţiilor celor mai îndepărtate, fie pentru a mâna turmele de cămile, fie pentru a le aduna sau a le tunde, deoarece sunt recunoscuţi ca cei mai pricepuţi îngrijitori de animale.

La William Creek am cunoscut un băştinaş de vreo 12 ani pe care-l chema David. Soţia unui proprietar de staţie de cale ferată îl echipase pentru călătoria sa cu trenul, dar neavând nimic pe măsura vârstei lui, îi dăduse haine de bărbat; în cămaşă puteau să intre doi ca el, iar pălăria, dacă n-ar fi fost urechile, i-ar fi căzut peste ochi.

După ce treci de Marree, ritmul de viaţă al acestui ţinut retras din interiorul Australiei pătrunde în tren punând stăpânire atât pe pasageri, cât şi pe personalul trenului. Dacă cumva te-au scos din răbdări nepăsarea şi încetineala feroviarilor din gările de la sud, la sfârşitul primei zile de călătorie le-ai uitat. Opririle la fiecare staţie erau atât de lungi, îneâtte. minunai cum de izbuteau feroviarii să piardă atâta vreme. Cu toate acestea, în timp ce personalul trenului şi mecanicii de linie, care întreţineau această linie izolată, îşi comunicau fel de fel de veşti şi zvonuri, pasagerii se împrieteneau, şi mai înainte ca cea de a doua zi să se fi sfârşit, se simţeau între ei atât de bine, încât doar la culcare se întorceau în compartimentele lor de clasa I s-au a II-a.

Trenul nostru era şi mărfar şi tren de pasageri şi transporta deopotrivă tot ce avea destinaţia spre centru. Vagoanele de mărfuri erau încărcate cu alimente, legume şi oi pentru

mecanicii de linie, iar în urma lor veneau şiruri de vagoane goale care aveau să fie înţesate la întoarcere cu vite nărăvaşe, înspăimântate, pentru târgurile din Adelaida.

Unul din vagoanele de vite era ocupat de... patru găini: o familie prea puţin numeroasă pentru un vagon atât de mare. Hazul zilei a fost însă când un mecanic de linie, neştiind că vagonul era ocupat, a deschis uşa. Într-o clipită „pasagerii" au ţâşnit afară. Şi să te ţii goană după găinile zgomotoase: „şi rotofeiul mecanic de locomotivă, şi conductorul de tren, şi călătorii, şi chiar şi un profesor foarte serios, alergau care încotro. Fugarele însă se vârau sub roţi, zburau prin vagoanele de dormit sau alergau peste câmp, urmărite de o droaie de oameni gâfâind. Chiar şi eu am fugărit o găină până când eram gata să-mi dau sufletul. Şi în timp ce zăceam pe nisip frânt de oboseală, ea tot mai zbura cu aripile întinse, zvârlind nisip cu picioarele şi scăpând în felul acesta de urmărire.

Era miezul nopţii când am ajuns la Oodnadatta. Aici sfârşea călătoria noastră cu trenul. De obicei sosea cu mare întârziere, dar de data aceasta întârziase numai cu două ore. O singură dată s-a întâmplat ca trenul să sosească la vreme şi bineînţeles că faptul a rămas în istorie, fără ca cineva să afle care a fost motivul acestei performanţe. Şi apoi, ce contează o întârziere de două ore în acest ţinut? Boşimanii, şi cred eu că şi feroviarii, au adoptat următoarea filosofie: fiecare zi ne duce mai repede spre mormânt, aşa că de ce ne-am grăbi într-acolo?

Oraşul pe care l-am vizitat a doua zi de dimineaţă nu era altceva decât o colonie răzleaţă pe o câmpie perfect plană acoperită cu pietroaie. Fără îndoială că era un loc nu prea îmbietor de poposit. Cu toate acestea, soţia unui misionar mi-a povestit o dată că mirajul produs de aerul fierbinte peste câmpia plină de pietre, pe care avusese prilejul să-l vadă din uşa de la spatele casei din Oodnadatta, era cea mai frumoasă privelişte de care îşi mai amintea din câte văzuse vreodată. Fiecare după gustul lui. Soţia mea, Johnnie, prefera văile înveşmântate în

verdeaţă, în timp ce soţia misionarului – lucirea mirajului peste câmpia de pietre într-o zi dogoritoare cu soare orbitor.

Am văzut pentru prima oară de aproape câmpiile cu pietroaie, nu departe de Oodnadatta. Ce-i drept, mai traversasem eu câteva mile de astfel de câmpii în călătoriile pe care le mai făcusem prin Australia Centrală, dar erau un fleac pe lângă întinderile nesfârşite de sute de mile pătrate de câmpie aridă şi plană, acoperite cu nespus de multe milioane de pietre, de dincolo de Oodnadatta. Pe alocuri pietrele ating mărimea unor bolovani mari, atât de mari că nu poţi trece cu automobilul peste ele; în alte părţi, pietrele mai mici formează un fel de pavaj, ca un mozaic, atât de compact, încât chiar şi un vehicul cu lanţuri de oţel nu lasă urme. Veacuri de-a rândul, ariditatea mediului înconjurător şi nisipul purtat de vânturi au ros şi au sit Cuit pietrele. Privite cu lumina din spate, sclipirea miriadelor de suprafeţe aminteşte de reflexul de pe luciul apei dintr-un bazin.

Originea câmpiilor cu pietre este interesantă. Cu milioane de ani în urmă, suprafaţa dealurilor cu vârfuri teşite, presărate azi în câmpie, se afla la fundul mării iar mişcările scoarţei de mai târziu au înălţat fundul mării cu câteva sute de metri. În cursul altor milenii, eroziunea vântului şi a apei a măcinat vechiul fund de mare, rămânând doar dealurile cu vârfurile ieşite ale bazinului lacului Eyre şi mantia de pietroaie care ttcoperă câmpiile ce se întind la nesfârşit.

De la Oodnadatta la Ernabellae părăsit Oodnadatta îndreptându-ne spre lanţuă munţilor Musgrave, care se afla la circa 450 km depărtare, pe la orele trei şi nu la amiază cum stabilisem. Johnnie, Lauri şi. cu mine eram în primul camion care transporta echipamentul expediţiei, în celălalt se aflau poşta şi proviziile destinate staţiilor din drumul nostru.

Când Alex şi Charlie McLeod, şoferii camioanelor, ne-aut spus că sperau să ajungem la Granite Downs, la vreo 250 kmh pe la orele trei dimineaţa, noi am luat-o drept

glumă să abiaa mai târziu am înţeles că ne înşelasem. Drumul spre Musgrave? şi înapoi l-am făcut în şaptezeci de ore, aşa încât şi poşta care trebuia să fie expedifetă îndărăt putea prinde trenul săptămânal care mergea spre sud. Bineînţeles că nu mai putea să fie vorba? de poposit noaptea, deoarece camioanele rareori depăşesc viteza de 30 km pe oră, mergând, în medie, doar cu 5 km pe oră.

Umezeala şi desele defecţiuni mecanice făceau şi mai grea înaintarea, şi de multe ori şoferii nu aveau nici pic de odihnă

Fraţii McLeod erau mici de statură, ceva mai răsăriţi de? 1, 60 m, şi slabi ca nişte ogari, dar ca şoferi erau neîntrecuţi-Ori de câte ori le permitea drumul, măreau viteza, dar print locurile accidentate încetineau, cruţându-şi astfel camioanelecare trosneau din ţâţâni, şi pasagerii.

În prima parte a călătoriei noastre am străbătut fie întinderi acoperite de pietre, fie altele neînchipuit de netede şi albii de râuri secate. Arbori gydia (*Accacia cambagei*) într-un colorit pitoresc mărgineau întinderile. Exclamaţiile mele pline de admiraţie primiră într-un târziu încuviinţarea morocănoasă a lui

Charlie: „Or îi ei plăcuţi la privit copacii gydia, dar pe o dimineaţă umedă mirosul lor taie oricui pofta de mâncare, iar dacă se întâmplă să mănânce din ei vreo cămilă şi să-ţi sufle apoi în faţă, te iau toţi dracii!”

Apoi tăcu, trudindu-şi mintea să găsească cuvintele potrivite. Îşi aprinse o ţigară şi conduse mai departe camionul fără o vorbă.

Când am ajuns la staţia Todmorden era aproape întuneric. Soţia administratorului, radiind de bucuria de a fi gazdă, întinse masa în faţa unui foc bun, în timp ce ne împărtăşea ultimele noutăţi şi flecăreli din inima îndepărtată a Australiei.

După un popas de vreun ceas şi jumătate, am pornit din Miou la drum, şi în timp ce camionul hurducăia în noapte, «dibuindu-şi drumul, gândurile mele fugeau înapoi la Todmor«den, încredinţate fiind că vor trece săptămâni de-a rândul, până – când vom mai întâlni om în cale care să

destrame monotonia programului nostru zilnic. Viaţa femeilor în acest pustiu mărginit de arbuşti este neînchipuit de singuratică şi totuşi colomizarea deşertului australian se datorează, în mare măsură, spiritului lor de sacrificiu!

Ceasuri întregi tot universul se reducea la dârele de lumină sale farurilor care luminau drumul accidentat din faţă. Încolo, fceznă, beznă neagră! Camionul icnea „din greu, poticnindu-se: şi clătinându-se, când într-o parte, când într-alta. Neobositul «Charlie folosea mâinile şi picioarele ca să putem trece peste bolovanii colţuroşi sau să ieşim din albiile pline de nisip ale murilor, purtând camionul cu grijă printre copacii lugubri ai «deşertului, luminaţi puternic, doar pentru o clipă, de lumina «orbitoare a farurilor şi daţi apoi uitării. Pe la ora zece, şoferul nostru ne arătă ceva în beznă:

„Nu de mult exista prin aceste locuri staţia Lambina, dar «narile inundaţii din 1939 au şters-o de pe faţa pământului. Plouase necontenit ore întregi şi negrii îl sfătuiseră pe şeful staţiei să se retragă într-un loc mai ridicat, dar acesta nu le <dădu nicio atenţie. Negrii par a şti întotdeauna astfel de lucruri, reflectă Charlie schimbând viteza şi lăsând camionul să meargă la vale pe malul abrupt al albiei unui râu. Şi păcat că nu i-a luat în seamă pe băştinaşi, căci amarnic a mai pătimit împreună cu nevasta şi copiii

Apoi ne spuse, întrerupându-se mereu deoarece era nevoit să-şi facă drum peste şanţurile înguste săpate de potop, cum apa a înconjurat mai întâi casa şi cum apoi a început să curgă pe sub uşă. Cei din casă s-au suit pe masă, dar apa urca mereu tot mai sus, silindu-i să se suie pe acoperiş. Apele creşteau într-un.na şi-antreaga familie – mama, tata şi trei copii – cât şi trei oameni de la o mină din apropiere fură nevoiţi să-şi găsească adăpost în ramurile din vârful unui arbore de cauciuc înalt. Optsprezece ore au stat acolo, udaţi până la piele de ploaia torenţială, în timp ce casa şi tot avutul lor dispăreau înghiţite de vârtejul apelor tulburi. Şi când, în sfârşit, au izbutit să se retragă

într-un loc mai înalt, au aşteptat ore întregi până ce au căpătat vreun ajutor sau hrană.

Lumina farurilor proiecta încă urmele potopului în ramurile din vârful arborilor de cauciuc.

Nu departe de halta părăsită, am dat de porţiunea de drum rău de care ne temusem tot timpul în călătoria noastră: peste 30 km de podiş şi de câmpii acoperite cu pietre care îi sperie chiar şi pe şoferi, fiindcă nu o dată i-am auzit pomenind-o. Era cu adevărat înspăimântător acest drum, brăzdat la tot pasul de şanţuri scurte, adânci şi presărat cu stânci. Camionul urca peste o muchie abruptă, azvârlindu-ne unul într-altul în mica noastră cabină, până ce trecea pe cealaltă parte, apoi, cu un scârţâit de frâne, gemând ca şi cum ar fi fost o fiinţă vie, se opintea ca să treacă un alt obstacol. Trebuia cucerită fiecare bucată de drum. Mâinile şi picioarele lui Charlie se mişcau neobosite, conducând, schimbând viteza sau frânând vehiculul în suferinţă.

Dar acum învăţasem să fiu calm şi să nu-mi mai fac gânduri… în afara luminii farurilor care arătau obstacolele nu mai aveam*, altceva de văzut. Singura variaţie era să urmăresc pe aparatul „A slab luminat, care indica viteza, kilometrii parcurşi; vedeam: „cum se schimbă încet cifrele şi cum cu fiecare milă ne apropiam! de sfârşitul acestui drum-coşmar. După trei ore am ajuns, în sfârşit, la capătul lui, timp în care Charlie şi cu mine n-am. slăbit din ochi cadranul care înregistra kilometrii parcurşi. Dej

O bucată de vreme începuse să arunce mereu priviri soţiei mele 1, îndată ce a ajuns pe teren neted, a oprit motorul.

„E trecut de miezul nopţiivne spuse el morocănos – şi fiindcă tot nu putem să ajungem în noaptea asta la Granite Downs, luaţi-vă din camion cele necesare pentru dormit şi cui – CUţi-vă, dar să ştiţi că la ora patru pornim!”

N-am mai aşteptat să ne spună a doua oară. Am întins în grabă sacii de dormit şi am aprins un foc straşnic, poate prea intraşnic după părerea băştinaşilor, dar noi eram îngheţaţi până în măduva oaselor. După câteva

minute fierbea şi ceainicul şi toţi ne desfătam cu o ceaşcă de ceai şi cu câţiva biscuiţi”.

Am dormit în noaptea aceea senină şi geroasă – din care nu mai rămăsese mult – sub un cer luminos, ţintuit de stele. Pe la patru dimineaţa, am reaprins focul şi m-am dus la cortul fraţilor McLeod. Aceştia, spre mirarea mea, dormeau duşi.

— Ce e? întrebă Charlie somnoros.

— Suntem gata de plecare, spusei eu.

— Pentru numele cerului, du-te îndărăt la culcare, mormăi Charlie, şi nu tulbura somnul oamenilor cinstiţi.

Aşadar m-am dus îndărăt cât încă patul mai era cald, deoarece noaptea era rece şi eu, ca şi şoferii, nu prea dormisem. Când am ajuns să-i cunoaştem mai bine pe cei doi fraţi ne-am dat seama că erau adevăraţi australieni şi că nu trebuia să luăm de bun tot ce spuneau. La ora şase împachetam, pregătindu-ne de plecare. Chiar şi cele câteva ore de somn ne-au refăcut forţele şi parcă viaţa avea din nou farmec.

De la Granite Downs mai departe drumul nu mai era rău. Era o regiune mai întinsă cu văi largi, acoperite cu tufişuri de mulgă (Anfhistinia sp.), care în acea perioadă a anului era Uscată, de culoare albă-argintie. Iarba aceasta este unul din nenumăratele exemple ale adaptării la mediu. Tulpinile exterioare, după ce se usucă, se îndoaie şi se împletesc uşor una într-alta, formând un fel de pavăză care apără baza mică, încă verde, de arşiţa soarelui care usucă totul.

Când am ajuns la Moorilyanna, contururile îndepărtate ale culmilor Musgrave, destinaţia noastră, se iveau albastre, la orizont. La Moorilyanna am lăsat poşta unui bătrân boşiman, care călătorise de la culmile Everard, vreo 65 km înspre vest. Vehiculul lui era alcătuit din şasiul unui automobil, prevăzut cu o oişte ca să poată fi tras de cămile. Rudimentar, ce-i drept, dar simplu, ieftin şi eficace.

În cuptor sfârâi o pulpă de berbec garnisită cu cartofi copţi, iar lângă foc. În loc de desert, o farfurie cu roşii coapte (în iunie).

„Îndrăzniţi, ne pofti îmbietor gazda, nu vă sfiiţi!”. În timp ce se duse să-şi descarce avutul din camionul nostru, noi ne supuserăm îndemnului, tăindu-ne câte o bucată din pulpa friptă şi luându-ne fiecare câte o porţie de cartofi. A fost o masă pe cinste!

După ţinutul arid, traversat în primele etape ale călătoriei noastre, frumoasele locuri asemenea unor parcuri acoperite cu mulgă şi împodobite pe alocuri cu mănunchiuri de arbori cu frunze verzi tremurătoare (*ironwood*) (*Accacia estrophiolata*) ne-au întâmpinat ca o surpriză plăcută ce ne ura parcă bun sosit. Într-adevăr, ţinutul se asemăna aşa de mult cu solurile fertile ale Angastonului sau cu valea Edenului din sudul Australiei, încât te aşteptai ca la fiecare cotitură de drum să vezi o fermă înfloritoare din coşurile căreia să se înalţe fumul în rotocoale, iar fermiera să-şi hrănească păsările.

Existau de asemenea sute de arbori tineri mulgă (*Accacia aneura*) de toate mărimile, în ciuda faptului că se spune căi iepurii le distrug mlădiţele chiar înainte de a se dezvolta. Charlie McLeod ne-a spus că totuşi mulgă nu rezistă nici la dogoarea celui mai mic foc, ceea ce explică, fără îndoială, existenţa a numeroşi arbori uscaţi din lăstărişurile de mulgă.

Când am ajuns la Ernabella era opt şi jumătate. Eram îngheţaţi de frig şi ne dureau toate mădularele. Călătorisem aproape treizeci de ore pe drumurile cele mai accidentate, dormind mai puţin de şase ore, şi acum, la sfârşitul unei etape din călătoria noastră, încercam o bucurie deosebită să ne dăm jos din camion.

Întreaga conducere a misiunii ne-a ieşit în întâmpinare: dl. Mc Dougall, şeful misiunii, familiile Ward şi Young, de a căror ospitalitate aveam să ne bucurăm mai târziu şi profesorul

Trudinger, care ne-a făgăduit că ne va ajuta în munca noastră de cercetare.

După ce le-am înmânat mult aşteptatele scrisori, ne-am retras şi noi într-o încăpere din apropiere, unde ne-am descărcat proviziile şi echipamentul, şi am pregătit cele

necesare pentru cină. În timp ce şedeam laolaltă în jurul focului, încercând să ne încălzim trupurile îngheţate şi aşteptând ca ceainicul să fiarbă, am discutat planurile expediţiei şi, în special, despre mijloacele de transport.

— Luaţi şirul de cămile ale lui Tiundaga? întrebă Alex. Ku nu m-aş încumeta să plec cu ele la drum. Sunt vai de ele: Ori prea gloabe, ori mânji firavi. Nu e uşor să mâi o asemenea Caravană.

— Fiţi cu grijă şi la gropile făcute de ape ce se întâlnesc în lanţul de munţi Mann, adăugă el; sunt tare înşelătoare. Am Hlizit că nişte boşimani şi-au găsit pieirea prin locurile acelea.

Cât de omenoşi au fost cu noi cei doi fraţi aveam să înşele) om mai. târziu.

— Dacă daţi de bucluc într-acolo, spuse iar Alex, arătând în beznă către apus, trimiteţi-mi vorbă. Nu vă faceţi grijă în privinţa plăţii; daţi-mi doar de ştire şi voi veni cât voi putea de repede. Ai grijă, prietene, mai spuse el, pe acolo nu poţi «ieşi de multe ori ca să te mai şi întorci.

După cină ne-am luat rămas bun de la fraţii McLeod, icoşti adevăraţi boşimani până în măduva oaselor. S-ar putea NA nu-i mai vedem, dar nu vom uita niciodată încrederea şi ajutorul pe care l-au dat unor oameni cunoscuţi abia de două zile.

M-am dus să mă culc. Priveam cerul senin şi puzderia dn stele sclipitoare presărate pe Calea Laptelui, căutând să-mi închipui ce ne aştepta în acel ţinut ciudat şi necunoscut.

Primul nostru popas

Când ne-am trezit, în faţa noastră se profilau dealurile stâncoase acoperite cu spinifex1 ale culmilor Musgrave. Câmpia pe care înnoptasem era străbătută de şiruri proeminente de stânci de granit roşu, întretăiate de albii de râuri, mărginite de eucalipţi cu frunze verzi şi acoperite cu un covor gros de iarbă argintie. Încotro te uitai, întâlneai o bogăţie de forme şi culori. Pretutindeni domnea o linişte deplina, o linişte care odihnea şi întraripa

mintea după atâtea săptămâni de frământare, după zarva şi încordarea călătoriei noastre lungi şi istovitoare.

În jurul nostru însă era o cruntă învălmăşeală: cutii de alimente, saci de făină, echipament ştiinţific şi o mulţime de alte lucruri, toate îngrămădite la nimereală. Le descărcasem pe întuneric şi pe un frig de gheaţă şi în clipele acelea nu doream decât să îmbucăm ceva şi apoi să ne culcăm. Şi pe deasupra am nimerit şi într-un loc plin de scaieţi (*Bassia lougicuspis*). Nu ştiu câte zile după aceea, am tot găsit la spini în aşternut, în saci, în cutii şi unde nu gândeai. Au fost e adevărată pacoste şi cât i-am mai blestemat!

Locul de tabără l-am ales pe un petic de nisip la întretăierea a doua albii de râu, un colţ încântător, înconjurat de arbori mari de cauciuc cu scoarţa albă (*Eucalyptus camal* & *ulensis*). De o parte se înălţa o movilă de bolovani răsturnaţi la întâmplare, înaltă de vreo 30 m, iar de cealaltă parte e câmpie întinsă până la poalele culmilor îndepărtate. Cum aju

1 Triodia, gen de plantă din familia *gramineae* „caracteristică regiunilor calde. – N.*R*.

28 – Itwrple primite de la misiune au lucrat pe camion până sea-a l-uri şi cu mine trebuia să transportăm toate lucrurile tabăra noastră permanentă, aflată la o distanţă de aproe 300 m de locul în care erau îngrămădite. Dar munca ne-a Uşurată de băştinaşii din împrejurimi, care ne-au sărit degrq în ajutor, formând un şir de oameni goi care ne cărau promiţic.

Bărbaţii duceau mai toate greutăţile pe cap, chiar şi se… de făină care cântăreau aproape 90 kg fiecare. Ei nu au pe multă forţă în braţe; o găleată de apă de şaptesprezece liotic prea grea pentru ei. Ajutorul lor ne-a îngăduit să ridiccorturile, să punem la adăpost alimentele şi să batem în de cutii pe arbori, drept dulapuri. Târziu spre seară, când sosi. camionul misiunii, tabăra era instalată în formă de corabie totul era pus în siguranţă-şi la adăpost, în afară doar de câţi-a Ittci de făină.

Deoparte, băştinaşii împreună cu femeile lor, care se

întorseseră de la adunatul hranei lor zilnice strânşi în grupigrupuri, ne urmăreau cum trebăluiam prin tabără. Curând dădurăm seama că ceva îi mira foarte mult şi mai ales e} apărea soţia mea. De câte ori ieşea ea din cort, femeile pufn-u în râs şi, tulburate, arătau înspre capetele lor, în timp ce bani îşi atingeau ceafa şi apoi o arătau cu degetul pe Johni

— Fără îndoială că este ceva în legătură cu părul ei, soţ-Lauri, e lung şi auriu şi îl poartă în coc pe ceafă. Dar nu loarea îi minunează; părul domnului McDougall e cu mult. blond decât al ei.

Profesorul Ron Trudinger rezolvă problema:

— Nu, spuse el, nu culoarea îi intrigă, ci pieptănătura, la fel cu a bărbaţilor băştinaşi.

Fără să ştie, soţia mea îşi făcuse o pieptănătură pe carăja băştinaşi aveau dreptul să o poarte doar învăţaţii. Numai puteau să-şi strângă părul în coc, la ceafă; femeile şi-l bălăceau pe frunte. Deoarece învăţaţii sunt oameni de vază, privilegiile lor sunt respectate cu stricteţe şi nu este de mirareâncălcarea acestui drept de către o femeie, chiar fără voiastârnise atâta vâlvă.

mult îşi iubeau aceştia dascălul. De câte ori îl vedeam, era mereu îngonjurat de copii, care îl ţineau fie de haină, fie de braţe, fie de mâini.

Într-o zi de sărbătoare, Ron Trudinger ne-a invitat la un picnic şcolar. Ce mai zarvă şi ce emoţie era în jurul taberei noastre în dimineaţa aceea: mai întâi, fiindcă era o zi „fără lecţii”, şi apoi, în ziua aceea – mulţi dintre micuţii şcolari aveau să meargă pe cămile pentru prima oară în viaţă.

Deşi hotărâsem să plecăm devreme, nu am izbutit s-o facem. Unii dintre copii şi-au uitat raţia de făină, şi nu e de mirare, deoarece ei ştiu locuri unde pot găsi hrană din belşug; alţii fuseseră trimişi după cal; aceştia, judecând după strâmbăturile lor, erau vădit împotriva picnicului; chiar şi cămilele, dacă ne luam după ţipetele şi gemetele lor, erau de aceeaşi părere. Până când am adunat vitele şi am încărcat cămilele cu provizii şi până ce am strâns copiii

ca s-o pornim la drum, dimineaţa aproape că trecuse.

Era un alai rar întâlnit. În afara copiilor mai erau trei cămile îndărătnice, care nu voiau să ţină seama de încărcătura lor umană, un ponei mic negru cam nărăvaş din cauza micilor lui călăreţi, patru albi şi doi băştinaşi, Kinari şi Jabiaba, care urmau să aibă grijă de cămile.

Cămilele erau împovărate din greu. Pe prima, care conducea şirul, se afla Johnnie cu un copil în faţă şi cu altul la spate iar oriunde puteau fi agăţate se aflau bucăţi de carne crudă, ceainice şi săculeţe cu făină. Cămila lui Lauri gemea tot atât de împovărată, iar cea de-a treia era încărcată cu vreo şase copii. Unii izbutiseră să se agaţe de câte o bucată de şa iar alţii, care nu putuseră să se prindă, se lipiseră ca nişte lipitori de tovarăşii lor. Cum de se ţineau şi nu cădeau era o minune şi totuşi izbuteau şi erau mândri şi bucuroşi de dibăcia lor. Copiii care rămăseseră pe jos nu erau supăraţi de fel, deoarece ştiau că mai târziu le va veni şi lor rândul. Câţiva mergeau ţopăind alături de profesor sau pe lângă mine, ţinându-ne de mâini şi vorbindu-ne fericiţi în limba lor, iar alţii hoinăreau pe câmpia întinsă, adunând flori, tubercule sau mici vieţuitoare ale deşertului.

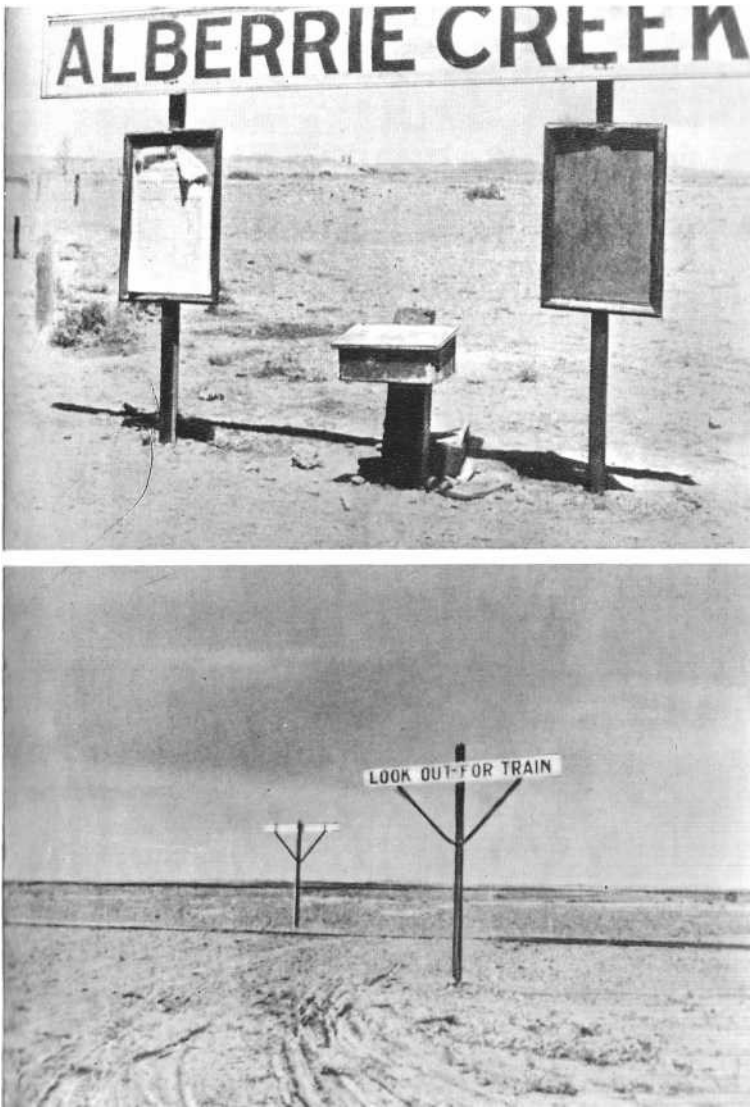

— iih) o gară pe linia de cale ferată centrală; (jos) La Curdamurka auto rllâţile s-au întrecut pe ele însele.

Prima cunoştinţă cu câmpia plină de pietre nu a fost prea plăcută.

Unvul pe care l-am cunoscut la William Creek.

Ceremonia diavolului muntelui. Copiii se împodobesc reciproc.

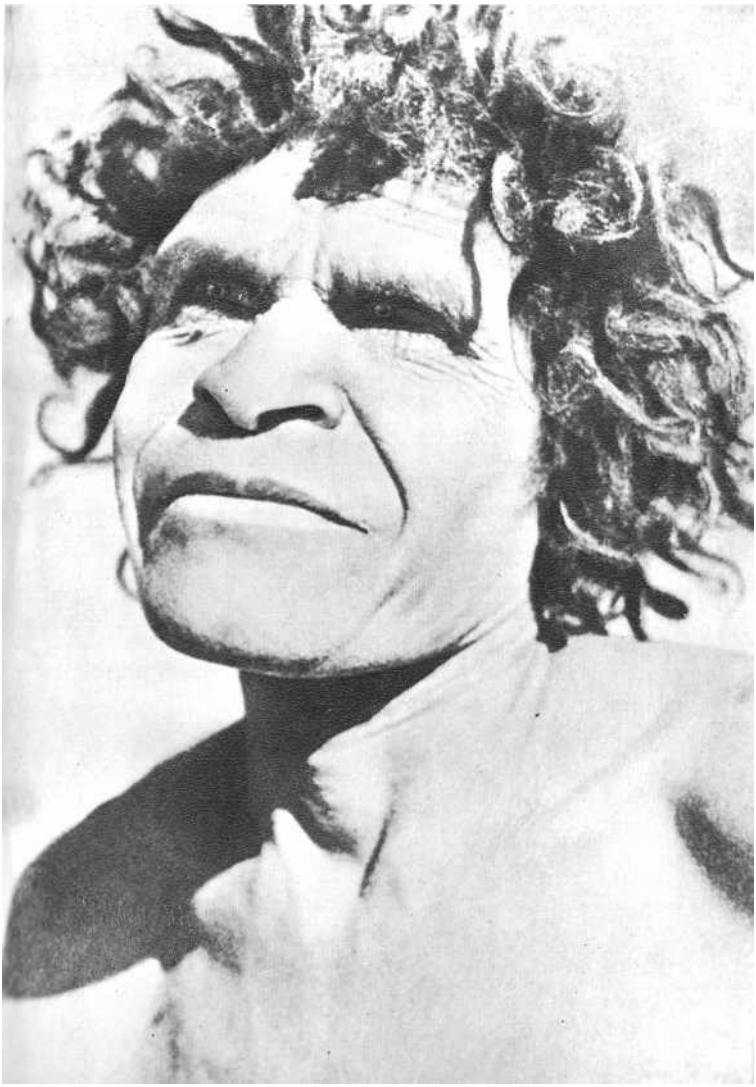

Numidi, cea mai harnică băştinaşă.

— /, Lauri nu se simţi de loc în largul lui când unul dintre copii. puse în palmă nişte viermi albi de copac, care se zvârcoleau; Mtt dar dezgustător pentru un om care nu avea idee de ceea ce tions iderau băştinaşii ca un lucru rar şi gustos de mâncat.

Vn la amiază încă nu ajunsesem la trecătoarea Intjinbidi, cea UU pereţi abrupţi, străbătută de un curs de apă ce îşi tăiase drum prin lanţul principal de munţi. Kinari şi Jabiaba au l'Imaş în urmă cu cămilele, iar restul grupului s-a căţărat pe Itipezile stâncoase ale pereţilor trecătorii, lângă un izvor, unde avea să prânzească.

Neidi, un băiat de doisprezece ani, se oferi singur să-i fie vllăuză soţiei mele: o ajuta să treacă peste bolovanii ascuţiţi prăvăliţi din stâncă, îi dădea mâna în locurile cele mai abrupte şi îl arăta unde să pună piciorul, veghind cu grijă ca nu cumva n alunece. Cât de neobişnuit ni s-a părut atunci faptul acesta şi cu cât de multe asemenea gesturi de politeţe din partea băştinaşilor aveam să ne deprindem

mai târziu.

Lângă o scobitură în stâncă, pe unul din platouri, copiii au aprins un foc la care şi-au copt turtele din făina pe care erau Mltu s-o uite acasă şi au fript carnea cu care fusese împodobită nâmila lui Johnnie. Copiii nici nu prea au avut răbdare să le iregăteaspă ca lumea: turta era mai mult un aluat crud, iar cârtiţa era pe jumătate arsă. Dar ce importanţă aveau acestea, nind dinţii şi stomacurile lor nu le dădeau de furcă.

După ce au mâncat, copiii s-au dus la joacă, căci la urma urmei pentru ce altceva au mers ei în excursie? Băieţii se jucau cu suliţa şi discul. Câţiva dintre ei îşi confecţionaseră – uliţe scurte dintr-un fel de viţă (*Tecoma*) care creştea pe ptreţii stâncoşi ai strâmtorii, în timp ce alţii tăiaseră din coaja Mtrde şi groasă a unui arbore de cauciuc din apropiere un disc i-am de mărimea unei farfurii. Jucătorii au format apoi două grupuri şi s-au îndepărtat vreo 13 m în jos, în strâmtoare. În timp ce discul se rotea azvârlit dintr-o parte într-alta, fiecare toată încerca să nimerească cu suliţa discul în zbor. Victoria nulul care izbutea să străpungă discul stârnea bucuria tuturor.

Jocul lor era nu numai izvor de bucurie, ci şi un serios antrenament al băieţilor, cu prilejul căruia îşi formau un ochi

(I – Oamuni negri şi nisipuri roşii 33 ager care le era absolut necesar în viaţa lor de mai târziu, când vânătorii şi cei porniţi în căutarea hranei nu vor mai ţinti discul azvârlit de colo-colo, ci animalele iuţi de picior ale deşertului

Pe când fotografiam de pe o stâncă ieşită în afară, la vrei 9 m distanţă de copii, mi-am dat seama de pitorescul tabloului de la poalele stâncii. Un mănunchi de raze ale soarelui în amurd se furişase acolo în fundul strâmtorii şi lumina locul ca un reflector puternic, învăluind în umbre tot ce era în jur. În mijlocul tabloului, ca nişte actori pe scenă, se aflau vreo douăzeci şi mai bine de copii cu pielea neagră, goi, cu trupurili aproape strălucind în lumina

aceea puternică; unii, aşa cun stăteau la pândă, încordaţi, nemişcaţi, gata să arunce săgeata în disc, păreau adevărate statui de bronz, alţii alergau, săreau râdeau pătrunşi de bucuria şi emoţia jocului.

Am pornit destul de târziu spre casă şi la apusul soarelu eram încă departe de tabără. Copiii erau frânţi de oboseală, deoarece, ca toţi cei de vârsta lor, nu se opriseră din joc toată ziulica. Când începu să se întunece, se porni un vânt rece şi tăios de gheaţă, într-adins parcă, pentru a-i face să sufere pe mici noştri tovarăşi de drum. Noi mergeam pe jos ca să ne încălzim în timp ce calul şi cămilele duceau copiii. Animalele erau dii nou supraîncărcate: pe cal doi sau trei copii, pe fiecare cărnii alţi cinci băgaţi unul într-altul ca să se încălzească. Johnnii adăpostea sub pelerina ei un copil de vreo zece ani, în timp ci Lauri şi cu mine încălzeam câte doi sub hainele noastre; ne în conjuraseră talia cu braţele „iar noi îi ţineam de după umeri M-a surprins cât de uşor îmi era să merg cu aceşti micuţi care-i? potriviseră perfect paşii după ai mei.

Când am ajuns la tabără, era întuneric beznă şi pe când n înfruptam din friptura înăbuşită din coadă de *euro* 1, atât d bine pregătită de Nibiana, auzeam vocile pline de entuziasn ale copiilor, povestind părinţilor întâmplările zilei.

Numai văzându-i, poţi să-ţi închipui dragostea profund; care există între adulţi şi copii într-un trib de băştinaşi. îi tabără se afla şi un copilaş de vreo nouă luni, care doar ci

1 Specie de cangur din regiunea deluroasă (cangur de dea *Macropus robustus*. – *N.R.*

I ni nea stătea în braţele mamei lui; în restul timpului trecea illn braţe în braţe, alintat şi mângâiat de toţi. Ceilalţi mai mari I9I trăiau viaţa lor de copii netulburată de nimeni.

Micuţii stăteau în jurul focului nostru la orice oră din zi, de r cu toată aparenta nepăsare a părinţilor în ceea ce private educarea lor, pe noi nu ne-au supărat cu nimic şi orice Inum şi cerut ar fi făcut-o cu plăcere. Dulciurile,

zahărul şi tot felul de alte bunătăţi stăteau în dulapuri deschise, doar la câţiva metri de ei, dar niciunul nu s-a atins vreodată de ele.

Ne-au devenit atât de dragi, încât în ziua despărţirii ne-a venit greu să-i părăsim.

4 i

Ritualul diavolului muntelui

Nu mult după sosirea noastră băştinaşii şi-au aşezat tabăra lângă noi şi au consimţit să deseneze pe foi de hârtit cafenie.

Cu toate că schiţele culese la şcoală de către Tiundaga şi de mine au izbutit să ne facă să înţelegem stilul deseneloi făcute de copii – unele din ele foarte primitive, altele expresive, simbolice – bătrânii însă reprezentau pentru noi un adevărat tezaur de cunoaştere. Ei ilustrau în desene legendele tribului şi faptele de vitejie ale strămoşilor lor, precum şi aspecte tainice din viaţa lor. Deosebit de interesante erau simbolurile arhaice folosite în desene, surprinzător de asemănătoare cu desenele care reprezintă primele manifestări de artă din peşterile europene.

Faptul că Tiundaga trecuse prin toate stadiile de iniţiere ne-a ajutat mult în cercetările noastre, deoarece, aşa cum aflasem încă din expediţiile precedente, este de ajuns să le câştigil încrederea băştinaşilor pentru a-ţi dezvălui toate tainele tribu lui lor, dar cu condiţia ca şi tălmaciul să le cunoască. Dacii Tiundaga n-ar fi cunoscut toate obiceiurile lor, fără îndoială că băştinaşii nu s-ar fi lăsat înduplecaţi în ruptul capului să dea vreo lămurire suplimentară în privinţa semnificaţiei şi felului în care sunt oficiate ritualurile.

Mă duceam în fiecare zi, împreună cu Tiundaga, la focii! băştinaşilor pentru a strânge desenele făcute de ei care ilus trau, aproape fără excepţie, legende despre originea ţării loi

Pentru un etnograf poveştile despre facerea lumii au constituit întotdeauna un pasionant material de studiu, dar ceea o

povestesc în mod obişnuit despre acest subiect legendele civili Raţiilor apusene, izvorâte din imaginaţia primilor semiţi care NU trăit în ţinutul Eufratului, se aseamănă foarte puţin cu ceea W au imaginat băştinaşii de aici despre începuturile lumii. La a geneza nu are la origine o fiinţă ideală şi păcatul primordial al omului până atunci perfect, ci cuprinde întâmplări legendare care grăiesc că lumea a fost creată de nişte fiinţe atotputernice.

La început, sau cum cu atâta farmec poetic numeşte bătrânul Nantawana vremurile legendare, „vremurile de vis", OU exista viaţă în lume; nu erau fiinţe, nici copaci, nici ierburi, Hid măcar vreun munte, sau deluşor, ori vreun curs de apă. Primântul era ca o câmpie nesfârşită, netedă, care se întindea alt puteai cuprinde cu ochii. O dată, atât de demult încât nici hAtrânul Nantawana nu ar fi putut spune când, au venit tjukurifa, nişte uriaşi pe jumătate oameni, care se pare că gândeau fi ne purtau ca fiinţele umane, dar se asemănau la înfăţişare i-ll felurite animale, păsări, plante sau chiar insecte. Aceşti *llukurita*, aşa-zişii strămoşi ai omului, cutreierau ţara în lung fi în lat şi, pretutindeni pe unde poposeau, aprindeau focul, Mffv.au tabăra sau săpau în căutarea apei, la fel cum fac de altfel şi astăzi băştinaşii. Ei cred că pretutindeni, pe unde au poposit, aceştia au lăsat urme care se pot vedea şi astăzi sub diferitele înfăţişări ale locurilor în care trăiesc.

Ei cred, de asemenea, că totul în lume, în afara întinsului giAniânt, este rodul peregrinărilor şi al muncii acestor fiinţe uriaşe: în adâncitura stâncii Ayers, din al cărei izvor ne-am umplut bidoanele cu apă puţină, au poposit odinioară şerpi uriaşi, iar trecătoarea de la Nirunya, ţara lui Jabiaba, a fost lAltilă în piatră în timpurile legendare de către Milbili, şopârlaiiinmcul care îşi urmărea femela, pe Kutunga. De asemenea, Imensele domuri de la Katatjuta (muntele Olga) au fost altă dată aşezări ale mâncătorilor de *oameni-pungalunga*. Aceşti puternici „transformatori" ai pământului ţării lor sunt, în ace-IhI timp, şi strămoşii tribului, şi de aceea, în credinţa

băştinaşilor, chiar şi în zilele noastre mai există oameni-şarpe, oameniwnu, oameni-furnică şi mulţi alţii care, după ei, sunt urmaşii unuia sau altuia dintre *oamenii-tjukurita* care au trăit în vremuri imemorabile. Astfel, Tiundaga, tălmaciul meu, era un om-Perentie (şopârlă mare) din Undiara, Jabiaba un om-cangur din Puka, în vreme ce Mo any a era urmaşul omului-Wonambi (şarpe legendar) din Piltadi.

Şi pentru că fiecare membru al tribului susţine că se trage dintr-una din acele fiinţe legendare, şi că fiecare trăieşte chiar în ţinutul pe care l-au făurit acestea, e cu totul firesc ca orice bărbat, femeie sau copil să se simtă strâns legat prin obârşie şi legendă de locurile înconjurătoare: de munţi, stânci, copaci şi cursuri de apă. Ele sunt zămislite de strămoşii lor şi le arată cu mândrie oaspeţilor pentru a le admira frumuseţea.

Numai cei care cunosc cât de puternic legat e poporul băştinaş de pământ pot înţelege durerea şi deznădejdea pe care le simt aceşti oameni când sunt alungaţi de pe aşezările lor şi ale strămoşilor, numai din pricină că omului alb îi trebuie aceste pământuri pentru păşunatul vitelor şi oilor lui. Deoarece băştinaşilor le e drag pământul ca lumina ochilor şi li-s scumpe legendele despre ţara lor, e limpede ca şi în desenele lor să se oglindească legendele despre începutul lumii, aşa cum îl văd ei. Interpretarea acestor schiţe primitive ne-a luat mult timp, dar ele ne-au îmbogăţit nespus cunoştinţele, dezvăluindu-ne sensul vieţii acestor oameni.

Într-o zi, Jabiaba a făcut un desen prin care ne-a lămurit cum îşi explică el faptul că multe din şopârlele şi păsările mici au ajuns la înfăţişarea lor de astăzi.

Pe vremuri, diavolul muntelui 1 (o şopârlă groaznică la înfăţişare, dar frumos colorată şi cu totul nevătămătoare) a chemat păsărelele şi reptilele mai mici la o ceremonie, la Miniri (locul unde stătea diavolul muntelui), un deal mic în plin deşert, la sudul lanţului Mann.

Micile vieţuitoare, unele de prin preajmă, altele de

foarte departe, s-au grăbit să vină, socotind că ar fi o totală lipsă de bună-cuviinţă refuzul unei asemenea invitaţii. Iată-le deci pe

1 Moloch horridus.

I

toate laolaltă: pasărea-clopot1, pitulicea-spinifex2, codobatura3, papagalul gulerat şi o întreagă oaste de reptile mari şi Intel. După ce s-au făcut prezentările, diavolul muntelui, care ura maestrul ceremoniei, îi pofti pe oaspeţi să-şi aleagă perei-hru şi apoi să se împodobească unul pe altul pentru ritualul CMro urma să aibă loc. Pitulicea-spinifex o zugrăvi pe codobatură, pasărea-clopot pe pitulicea albastră, şopârlă cu coada ruptă pe o semenă din neamul ei şi tot la fel făcură şi toate oalelalte mici vietăţi. Şopârlă cea somnoroasă şi vărgată (*Tiliqua Mtllncoi* & *es*) şi diavolul muntelui, ca doi reprezentanţi de seamă îi ospăţului, se gătiră cu multă silinţă.

Dar oaspeţii veneau într-una şi prezentarea lor nu mai H>n icnea. Soarele începuse să coboare la asfinţit şi mulţi dintre Oaspeţi nici măcar nu începuseră găteala. Pitulicea albastră fu împodobită atât de frumos de pasărea-clopot încât, drept mulţumire, se strădui şi ea să-şi coloreze prietenul tot atât de mihunat. Dar pentru că se întunecase prea tare aprinse un smoc da iarbă spinifex ca să vadă mai bine. Din nenorocire, tocmai atunci se porni să sufle un vânt puternic care întinse focul cu repeziciune peste întreg ţinutul. Au ars atunci mulţi copaci, ÎMI* dealurile s-au înnegrit. Micile vietăţi de la Miniri, prinse în Văpaia focului, abia au scăpat cu viaţă.

Mistuitorul foc le-a distrus penajul până atunci atât de alb de strălucitor. Mai toate penele codobaturii se înnegriseră de fum, iar ale coţofenei (*Grallma cyanoleuca* – *N. T.*), cea uare-şi face cuibul din noroi, erau pir oliţe mai peste tul. În dogoarea focului pitulicea-spinifex s-a colorat în rpşu-ruginiu, iar pieptul fumuriu al pitulicii albastre îşi mai păstrează şi astăzi culoarea. Pe şopârlă cu coada tăiată o usturau lltt de tare ochii, încât lacrimile îi curgeau în şiroaie atât de mari că orice băştinaş îţi poate arăta

urmele lor, dacă i-ai n-are aceasta.

Numai şopârlă cea somnoroasă şi vărgată şi diavolul munlalui au scăpat teferi, purtându-şi încă podoabele de la ospăţul

1 Manorina melanophrys a Australiei, din familia *Meliphagidae*. – *N.T.*

1 Leucocirea tricolor a Australiei. – *N.T.*

1 Malurus Cyaneus. – *N.T.*

lor. Diavolul muntelui a scăpat chiar mai uşor, căci şi-a păstra nu numai podoabele dar şi veşmântul sărbătoresc împodobit ci un fel de beţişoare care se pot vedea chiar şi azi pe trupul lui ca nişte ţepi lungi. Iar dacă îl iei în mână şi-l priveşti cu atenţii vezi cum mica vietate îşi acoperă faţa cu labele vrând parc; să se ferească de dogoarea focului aprins cu atâta uşurinţă d «pitulicea albastră.

Primul ritual la care luau parte numai băieţii se întemei; pe această legendă. Vârstnicii şedeau deoparte, iar femeile: nici nu le era îngăduit să se apropie. Tinerii proaspăt iniţiaţi ei înşişi ceva mai mari decât băieţii, îi învăţau pe aceştia dan şurile, vrăjile şi desenele care, după datină, trebuiau să şi îi cresteze în piele.

A doua zi pe înserate, după ce Jabiaba făcuse desenul, un tânăr, Pilala, se apropie de mine şoptindu-mi cu un aer mişte rios: „*Tiitji înma* (ritualul băieţilor) mâine dimineaţă, devreme în zori”. Nu ştiu dacă făceau aceasta datorită deosebitului interes pe care îl arătam legendelor lor sau poate pentru că sosisi timpul ritualurilor, dar ştiu că vestea era cum nu se putea mă bună, deoarece până atunci nu cunoscusem nimic din ritualii iniţierii băieţilor mai tineri. În seara aceea m-am culcat ci gândul la cele ce vom vedea a doua zi de dimineaţă.

Înainte de răsăritul soarelui am desluşit un cânt care vene; de după o grămadă de pietre, aflată la un prea mare distanţă Erau câţiva băieţi care îşi crestau pielea unul altuia, sub supravegherea a doi tineri, Pilala şi. Mari. Pilala juca rolul diavolulu muntelui şi conducea ritualul în timp ce ceilalţi băieţi, intri şapte şi treisprezece ani, se tatuau unii pe alţii. Aşa cum spum legenda, ritualul se desfăşura

tot în perechi şi fiecare reprezenta câte o pasăre; nu lipseau nici pitulicea-spinifex, nici codobatura, nici pasărea-clopot, nici pitulicea albastră sau şopâri; cu coada tăiată şi nici multe alte păsări mai mari sau mai mici Unul dintre băieţii mai mari, care întruchipa şopârla cea somnoroasă şi vărgată, îl zugrăvea pe şef, pe diavolul muntelui care, întocmai ca cel din legendă, se străduia, la rândul său să-şi împodobească soaţa. 1

Fiecare băiat fusese uns şi apoi frecat din cap până în picioare cu praf de ocru. Pe acest fond se desenase, în mod Nimbolic, pasărea sau reptila reprezentată de băiat. În loc de pensulă foloseau degetul sau o bucată de coajă ruptă din vreun copac din apropiere iar drept coloranţi; ocru, cărbune şi ghips, măcinate fin pe o piatră netedă şi amestecate cu apă.

După toate aceste pregătiri, băieţii s-au înşirat după un ttrbore de plută 1 gata pentru dansul care reprezenta apropierea oaspeţilor de locaşul diavolului muntelui din vremurile legendare. În ritmul cântărilor lui Pilala şi Mari, băieţii dansau cu paşi săltăreţ! îndreptându-se spre cântăreţi cu trupurile plecate în faţă, rotind mâinile, una peste cealaltă, cu mişcări ciudate. Din când în când se mai opreau şi strigau cât puteau de tare – cum de bună seamă trebuie să fi făcut şi vietăţile din legendă când se apropiau de locaşul diavolului muntelui – şi continuară aşa până când alaiul ajunse în faţa şefilor de trib, Unde ritualul luă sfârşit. Aceştia împreună cu băieţii formară ttpoi un grup strâns, compact, care defilă mai întâi prin faţa femeilor băştinaşe şi apoi prin faţa soţiei mele, care răspunse Cinstei ce i se făcea, oferindu-le în dar fructe uscate şi dulciuri.

Mai târziu Pilala ne înştiinţă că ritualul avea. să continue fi a doua zi de dimineaţă, aşa că înainte de a ne culca ne-am îngrijit să fie totul gata pentru a putea pleca mai devreme. Nu Voiam să pierdem cu niciun preţ pregătirile tatuării corpurilor, ttşa cum ni se întâmplase în prima zi.

În zorii zilei am fost trezit de o tânguire jalnică ce

venea parcă din tabără. M-am îmbrăcat în grabă, l-am chemat şi pe Lauri, am înşfăcat aparatele fotografice şi caietele de însemnări şi m-am repezit spre locul unde dormea Jabiaba.

— Ce trezeşti mine? mormăi bătrânul.

— Eu gândit zgomot vine de la sărbătoarea băieţilor – Oăutai să-l lămuresc eu.

— Tu prost mare, *Tiamu* (numele pe care mi l-au dat băştinaşii), se plânse Jabiaba. Zgomot nu *tjitji înma* (sărbătoa

1 Duboisia myoporoides. – *N.T.*

rea băieţilor), zgomot făcut de om. negru. El ţipă, pentru el trist, soţ Katanya mort. /

Ne-am reîntors la tabără oarecum ruşinaţi, deoarece nu numai Jabiaba, dar şi mulţi alţii au lăsat să înţelegem destul de limpede că vizita şi prezenţa noastră prelungită nu le erau pe plac. În graba noastră nu ne-am dat seama că vaietul pe care-l auzisem era expresia durerii întregului trib pentru moartea lui Namana, soţul Katanyei. Pe când ne pregăteam gustarea de dimineaţă în lumina rece a zorilor, tânguirile încetară şi din nou se aşternu tăcerea. e

Când răsări soarele Jabiaba îşi ţinu făgăduiala şi trimise un băieţel să ne vestească că *tjitji mâna* era gata să înceapă. În dimineaţa ceea ritualurile nu mai semănau cu cele din ziua precedentă. Băieţii erau vopsiţi, dar cu alte figuri simbolice şi dansurile erau întruchipări individuale ale vietăţilor străbune: păsări şi şopârle. Într-unul din dansuri Mari întruchipa şi juca rolul unui străbun liliac care căuta să se ascundă de omulşopârlă în drum spre ritualul diavolului muntelui.

Mari era aproape orb, ca urmare a unei boli de ochi distrugătoare, adusă de civilizaţia oamenilor albi. Vederea lui era prea slabă pentru a fi un bun vânător, îndeletnicire care reprezenta suprema ambiţie a tuturor tinerilor băştinaşi; nu vedea nici măcar atât cât să-şi găsească hrana pe câmp. Se străduia să-i fie folositoriui Johnnie la toate treburile şi să-mi deseneze cât mai mult, deşi bietul băiat de-abia putea distinge liniile pe care le trăgea. Era

unul din acei năpăstuiţi ai sorţii, neîncrezător în viaţă îşi copleşit de neputinţa lui. Dar în dans era neîntrecut. Aici se regăsea el cu toată bucuria şi încrederea, izvorâte din faptul că se ştia egal, dacă nu chiar superior tovarăşilor săi.

Dansul său minunat putea fi asemuit cu al celor mai mari maeştri de balet pe care i-am văzut în Australia. Ce-i drept, decorul nu era decât o îngrămădire de bolovani de granit roşu scăldaţi în lumina zorilor dimineţii, scena, un podiş acoperit cu iarbă, iar artistul, un negru gol, al cărui corp uns strălucea în lumina aurie a soarelui.

El căuta să mimeze prin dans povestea omuleţului-liliac, care încercase să scape de oamenii din neamul şopârlei. Mişcările lui tainice, în timp ce se târa pe furiş de la un copac la altul ori se ghemuia cât, mai. jos în iarbă, sau salturile lui graţioase peste bolovanii de stâncă răspândiţi la tot pasul erau pline de pasiunea, de uitarea de sine şi de dăruirea adevăratului artist. În cele câteva clipe de dans el aparţinea în totul unui ev întunecat şi fantomatic; era unul din locuitorii stranii de odinioară şi nu Mari cel obidit şi pe jumătate orb.

După această scenă dramatică au urmat perechi de băieţi mai tineri care au întruchipat mai întâi două femei străbune la drum şi apoi o pereche de oameni-marsupiali alergând după fluturi. Cei mai tineri dansau în ritmul muzicii, cu paşi mari Bălţăreţi, oprindu-se din când în când pentru a mima scene din Viaţa străbunilor lor.

Când cântările s-au pornit din nou, băieţii, unii dintre ei abia aveau şapte ani, au înaintat în fugă şi apoi, cu paşi ciudaţi, târâţi, au dansat în faţa cântăreţilor. Se vedea limpede că Cel mai tânăr nu mai luase parte la astfel de ritualuri, deoarece era stângaci la dans. şi foarte atent la picioare. Pilala 11 pusese să repete de câteva ori paşii mai înainte de a-l primi în dans.

Ca şi cu o zi înainte, după dans, băieţii alergară în tabăra femeilor, pentru a fi văzuţi de acestea, şi la Johnnie, ca să-i admire şi să le dea dulciuri, şi apoi, fără să mai piardă o clipă măcar, dădură fuga la şcoală deoarece era

luni.

Câtă deosebire între şcoala lor şi cea de la noi! La ei şcoala este sub cerul liber iar bucuria cântului şi mişcările Corpului în ritmul dansului constituie un fel de dramatizare M miturilor legate de un adevărat tezaur de artă, cu mult mai bogat decât ni l-am putea noi închipui.

În seara aceea am văzut sfârşitul ritualului. Soţia mea a font invitată în mod special de femei, deoarece acum putea A participe toată lumea. Când am sosit noi, reprezentaţia începuse. Flăcăii, roată în jurul focului din centru, îngânau cântecele după care dansau femeile şi bărbaţii. Era plăcut să priveşti, în lumina jucăuşă şi blândă a focului, feţele încordate ale băieţilor, pierduţi în cântecele lor străbune şi numai ochi la jocul partenerilor lor.

Ca aproape întotdeauna, femeile au avut un rol neînsemnat în programul acelei seri. Şedeau deoparte, în grupuri răzleţe, pe la margini. Băieţii porniră din nou să joace un ultim dans, îndoiţi din mijloc „cu paşi târâţi, cu şoldurile nemişcate şi legănând liber braţele, lăsând cu tălpile, în urma lor, dâre paralele pe nisip… Fără îndoială, dansul era simplu, dar îl executau cu multă pasiune.

Spre deosebire de femei, bărbaţii participau la toate ritualurile cu excepţia celui al iniţierii. Ei conduceau nu numai cântările, dar şi dansau mimând cu o măiestrie de neînchipuit întreaga gamă a sentimentelor umane, pornind de la reprezentarea simplă a întâmplărilor zilnice şi culminând cu dansurile dificile ale ritualurilor de cult. În seara aceea, cred că au reprezentat prin dans întâmplări hazlii din trecut, deoarece fiecare scenă stârnea hohotele de râs ale celor adunaţi, acolo. >.

Nu pricepearn decât în parte sensul din mimica dansului lor şi totuşi nu am cerut desluşiri. Aceasta pentru că măcar în seara aceea doream să mă las cuprins de farmecul celor el vedeam, atât de ciudate şi de frumoase. Am retrăit din nod vraja graţiei simple a mişcării şi a formei ca şi atunci când l văzusem pe Pavlova, pe Algeranov, şi în dimineaţa aceea, p Mari. Acelaşi farmec

mă copleşea şi acum. Cântăreţii bătewd ritmul cu piciorul, încordaţi, pradă emoţiei, iar actorii, spioni dide tipuri de bărbăţie, mimau şi dansau în lumina jucăuşi a focului; cântăreţi şi dansatori, deopotrivă, erau cufundai eu totul în arta şi legendele lor străbune.

Se făcuse târziu când am plecat, dar dansul continua. FIN căii băteau ritmul, iar bărbaţii dansau, dansau neobosiţi.

Ritualul în Viaţa băştinaşilor

Ritualul diavolului muntelui şi legendele legate de el deschideau gustul băieţilor pentru lumea bogată a cântecului şi pentru încercările care-i aşteptau pentru a deveni bărbaţi, Copilăria băieţilor şi fetelor era luminată de toată dragostea şi căldura pe care şi-o puteau dori. Colindau în cete mici, jucându-se în albiile râurilor, vânând câte o bucăţică bună de hrană sau odihnindu-se în jurul focurilor lor mici şi cântându-şi cântecele lor copilăreşti. Părinţii nu aveau de ce să-i pedepsească şi arareori îi certau. Ei puteau să colinde care încotro fără oprelişti; doar când cei bătrâni discutau despre ritualuri trebuiau să se ţină departe. Dacă am lăsa deoparte natura aspră care îi chinuie în timpul lungilor călătorii prin deşert, nu un putea spune că duc o viaţă grea.

Cu toate că băieţii mai mari ştiu, destul de vag, că îi aşteaptă îndelungate încercări grele şi chinuitoare, nu găsesc în aceasta prilej de nelinişte înainte de vreme. Ei se bucură ca toţi copiii, din plin, de clipa de faţa, lăsând viitorul în grija timpului.

Şi totuşi, viaţa fericită şi fără de griji a copilăriei dispare într-o zi. Fum cele, acele fiinţe atât de apropiate, izvorul mângâierilor care le alinau orice grijă copilărească, îi atacă într-o noapte şi-i izgonesc din trib cu crengi aprinse. Prin acest ritual al izgonirii, băieţandrul este lipsit de dragostea şi ocrotirea femeilor, fiind illit să trăiască sub asprimea bătrânilor morocănoşi şi neiertători, dascălii lui pe calea spinoasă şi lungă a bărbăţiei de trib. De aci înainte, până la ritualul circumciziei – poate după un an sau doi – tânărul e tratat ca un exilat.

Doarme întotdeauna la o oarecare distanţă de trib, nu are voie să se apropie de el niciodată, nici să cheme femeile în ajutor, la nevoie, şi nici să se adreseze celor mai în vârstă până ce mai întâi aceştia nu i-au vorbit, iar răspunsul lui trebuie să fie doar o şoaptă. Este cea mai gra izolare şi tânărul pesemne că este profund uluit şi nenorocit de nenumăratele oprelişti cu care este îngrădit.

Fără îndoială că, oricât de severă ar fi această schimbare, sistemul de educaţie la băştinaşi dovedeşte multă înţelepciune. Băieţii se pot dezvolta liberi, într-un mediu. Înconjurător aproape ideal, până când au loc transformările din organism şi încetează toate tulburările pubertăţii. Numai atunci îşi încep ei stagiul, sever şi de lungă durată, de bărbăţie.

Timp de un an poate, tânărul exilat umblă cu bărbaţii în timpul zilei şi doarme noaptea lângă focurile mici aprinse de el în apropierea taberei. Trăieşte de pe o zi pe alta, ştiind doar că într-o zi oarecare va suferi acea transformare misterioasă, prin care va deveni din băieţandru bărbat. Istorisirile vagi şi mult denaturate care circulă printre tinerii lui tovarăşi îl fac să-i fie teamă de încercările grele ale iniţierii. Cu toate acestea abia le aşteaptă, ştiind că fără aceste încercări nu poate să ajungă în rândul bărbaţilor, nu poate fi demn de trib, idealul fiecărui tânăr băştinaş.

Şi iată că într-o zi vine şi ceasul când e înşfăcat de bătrâni şi, însoţit de bocetele femeilor şi de strigătele şi bătăile din picioare ale bărbaţilor iniţiaţi, este dus spre locurile secrete.

În timpul ritualului iniţierii, bărbaţii, care-i sunt rudele cele mai apropiate, îi deschid vinele braţelor şi lasă sângele să se prelingă de-a lungul corpului. Ideea fundamentală care stă la baza acestui obicei constă în faptul că sângele este *kuraruta* (esenţa vieţii) şi dăruirea unei cantităţi bogate de sânge îi va asigura iniţiatului sănătatea şi vitalitatea necesară pentru a creşte în bărbăţie, virilitate şi putere.

Într-o societate băştinaşă iniţierea înseamnă cotitura

de la o tinereţe lipsită de griji spre o maturitate disciplinată; de la o stare de iresponsabilitate la cea de răspundere, de la neştiinţă la o minte luminată. Iniţierea are ca scop să înveţe tineretul legile şi filosofia tribului, împreună cu toate lucrurile Pe care sunt obligaţi să le respecte. Nimic nu este neglijat pentru a se ajunge la aceste rezultate: torturi, încercarea curajului, atmosferă învăluită de mister, în sfârşit, tot ceea ce dă o mai mare importanţă acestui eveniment culminant din viaţa lui. Tânărul zace cu faţa în jos şi aude, dar nu vede ritualurile care se desfăşoară lângă el, decât atunci când cel care îl păzeşte îi îngăduie să privească doar pentru o clipă, la lumina pâlpâindă a focului, un spectacol ce-i insuflă teamă şi respect. Atât de profund impresionată este mintea înfrigurată a tânărului de aceste încercări stranii, încât nici acestea şi nici tot ce este în legătură cu ele nu pot fi uitate vreodată.

Primul ritual al iniţierii, circumcizia, este pasul cel mai Important spre bărbăţie din viaţa tânărului. După acest ritual el poartă o pieptănătură deosebită, i se dă un nume special care indică treapta sa socială şi umblă numai cu bătrânii, care îi sunt şi dascăli şi păzitori. Nu. are voie să vadă şi nici să fie văzut de femei; este într-adevăr, aşa cum arată noul său nume, un *Wangarapa*, „un băiat tăinuit”. El îi însoţeşte acum pe bătrâni în călătorii lungi pentru a participa la ritualurile altor oameni, deşi, de multe ori, nu are voie să participe decât la ritualurile mai puţin sacre. Cu toate acestea, neîncetatele lui peregrinări, precum şi cele învăţate de la bătrâni îl fac să cunoască nu numai miturile triburilor, dar şi topografia locurilor legate de ele.

Zelul cu care iniţiatul intră într-o lume nouă a cântecului şi a ritualului şi felul cum învaţă el legendele, obiceiurile şi credinţele tribului sunt de admirat. El repetă fără încetare împreună cu tinerii iniţiaţi nu numai cântecele, dar şi dansurile care le însoţesc. Prin ele i se deschide un orizont nou. Abia atunci începe să înţeleagă el istoria pământului lui tribal, despre care mai înainte nu

avea nicio cunoştinţă, şi faptele alrămoşilor, de neînţeles pe vremea când mintea sa era neinstruită. Până la sfârşitul peregrinărilor, băiatul devine bărbat şi e gata pregătit să treacă prin ultimele stagii ale iniţierii, la ritualul subinciziei.

Acest ritual este semnul distinctiv de bărbat în toată puterea cuvântului, demn de tribul său. După aceasta, el se poate căsători, dacă soţia care i-a fost destinată are o vârstă cores –, punzătoare; poate face parte din sfatul tribului, deşi cuvântul lui nu va avea greutate, şi poate participa activ la unele, dar nu la toate ritualurile. Trebuie să treacă mulţi ani până când proaspătul membru învaţă toate secretele tribului. Chiar Moanya, care avea acum părul încărunţit, nu a putut să-mi – răspundă la câteva din întrebările mele.

— Nu sunt încă. destul de bătrân, îmi spuse el, întreabă-l pe Jabiaba.

Deşi ritul subinciziei, cea mai dureroasă încercare, este şi ritualul prin care iniţiatului i se recunoaşte deplina bărbăţie, ceremonialul şi mitologia legate de el sunt ca şi inexistente. Ş-ar părea că acest obicei curios şi inexplicabil s-a încetăţenit abia recent în viaţa rituală a tribului şi nu a avut timp să-şi creeze propria-i mitologie. Într-adevăr, cea mai mare parte, dacă nu chiar toate cântecele şi dansurile folosite la acest ritual, este împrumutată din bogatul tezaur al ritualurilor circumciziei.

Ceremoniile băştinaşe (cunoscute multora sub numele de *corroborees*), din care ritualurile iniţierii formează doar o parte a lor, sunt reprezentări dramatice prin mimă şi muzică ale istoriilor legendare ale tribului. Prin ele oamenii învaţă credinţele tribului, mai ales tineretul prin iniţiere, şi au convingerea că stăpânesc prin rituri ciudate, magice, forţele complicate ale naturii, asigurându-şi astfel apa şi hrana necesară. Tot ele înfăţişează miturile mai simple care explică crearea plantelor, a animalelor, a cerului şi a pământului. În timp ce majoritatea cântecelor despre poveştile legendare aparţin exclusiv băştinaşilor de pe pământul la care se

referă cântecele, cele ale ritualurilor iniţierii sunt ştiute şi cântate de toţi membrii tribului.

Aceste, cântece ale iniţierii, socotite de ei extrem de sacre, nu sunt pomenite niciodată în prezenţa tinerilor sau a femeilor şi nici cântate dacă cumva se află careva prin apropiere. Ele povestesc despre păţaniile celor trei eroi legendari – Malu

48»

cangurul, Kunjula-euro (un cangur al dealurilor), şi Tiulki, o mică bufniţă de noapte.

Aceştia trei sunt cele mai importante figuri legendare din panteonul băştinaşilor, nu numai pentru faptul că au creat nenumărate albii – guri de râuri şi izvoare şi culmi de munţi, dar pentru că ei au şi stabilit legile şi ritualurile care guvernează cele două momente principale din viaţa băştinaşilor: iniţierea şi înmormântarea, cucerirea bărbăţiei şi sfârşitul ei.

Peregrinările şi faptele vitejeşti ale acestor strămoşi sunt amintite într-un şir lung de cântări şi de dansuri dramatice pe care se întemeiază ritualurile circumciziei. Atât cuvintele cât şi muzica acestor cântări sunt foarte simple. Textul arareori depăşeşte opt cuvinte – deşi există nenumărate versuri – iar muzica este de fapt o melodie redusă care porneşte de la o notă de sus şi coboară treptat până la un fel de mârâit. Cu toate că multe dintre aceste cântece par monotone urechii neobişnuite a albilor, cântecele cele mari, cum le numesc băştinaşii, cântate în momentele cele mai importante ale ritualului iniţierii, sunt însufleţite şi avântate.

Una dintre îndatoririle băştinaşilor în ceea ce priveşte riturile circumciziei este nu numai să conducă cântările, dar să ştie şi ordinea lor, deoarece este o ocară de neiertat să cânţi „un şir de cântece” în ordine greşită. Unii dintre bărbaţi repetă cântecele zile de-a rândul, pentru ca în ziua ritualului să ştie cuvintele pe dinafară.

La ritualul iniţierii, şi de fapt, în tot cursul organizării tribale, oamenii sunt împărţiţi în două grupe: *tamaniltjan* şi *nanunduraka*. Această diviziune se respectă sub toate

aspectele vieţii lor: în căsătorie, în relaţiile sociale şi în privinţa regulilor de comportare. Fusesem admis ca membru al tribului şi, prin urmare, jumătate din oameni erau pentru mine nişte *tama-niltjaâi*, sau, ca să uzez de un termen mult folosit în ţinutul arbuştilor, dar expresiv, ei erau „gloata mea”. Celălalt grup, *nanunduraka*, era format din oameni dinafara tribului. Căsătoria între membrii aceluiaşi trib era interzisă, adică soţia trebuia să fie din alt trib. Căsătoria în sânul grupului era de neconceput, deoarece însemna să trăieşti cu propria-ţi soră.

4 49

Deşi împărţirea tribului în două nu era vizibilă unui observator mai puţin atent, ea ieşea puternic în evidenţă în tot cursul ritualului iniţierii. Atât bărbaţii care fac operaţia de iniţiere, cât şi grupul care trebuie să facă pregătirile, aparţin grupului opus iniţiaţilor; chiar şi în timpul cântărilor cele două grupuri stau în cercuri deosebite.

Am asistat la toate fazele ritualului iniţierii, ceea ce înseamnă că mi s-a acordat o mare cinste şi încredere. Cum băştinaşii cred că s-ar abate asupra tribului o groaznică nenorocire dacă femeile ar afla tainele ritualului iniţierii, amănuntele vieţii tainice a bărbaţilor vor fi rezervate revistelor ştiinţifice!

Cu toate „acestea, când am văzut dramatizarea legendei „curcanului sălbatic”, strămoşul legendar care a încercat să fure focul omenirii, nu eram ţinut de o astfel de oprelişte.

Stilul de joc se deosebea mult de cel folosit în ritualurile secrete. Multe momente ale iniţierii se stabiliseră în forma definitivă datorită deselor lor repetări şi datinilor străbune, însă drama curcanului sălbatic era parcă mai puţin încătuşată de tradiţii. Nu se mai făceau pregătiri atât de mari, trupurile se tatuau mai puţin şi nu mai sângerau. Nu mai existau nici scena, nici întunericul, nici focul cu flăcări pâlpâinde care creau o atmosferă de mister, nici figurile groteşti care să stimuleze imaginaţia şi nici măcar câţiva pomi de după care să apară actorul; era doar o câmpie întinsă, acoperită cu iarbă şi câţiva arbori

mulgă pitici. Şi cu toate acestea cred că nu voi uita niciodată după-amiaza aceea, atât de vie a fost impresia pe care mi-a lăsat-o. De atunci m-am întrebat adeseori ce m-a impresionat atât de mult. Am părăsit locul ritualului cu senzaţia că am văzut un spectacol neînchipuit de frumos dat de un mare artist.

Senzaţiile încercate de mine se datoresc unui desen în creion făcut de bătrânul Tialerina. El ilustra povestea care explica cum în „vremurile legendare" un aşa-zis „om-curcan sălbatic" încercase să fure oamenilor focul.

De mult, tare de demult, aşa cum inc. ep basmele europene, băştinaşii care locuiau în lanţul munţilor Petermann aveau un stejar al pustiului care ardea zi şi noapte fără să se consume şi fără să se stingă. Era unicul foc din lume şi mult preţuit de băştinaşi. Dacă se întâmpla ca focul tribului să se stingă din pricina furtunii sau a neglijenţei, ei se duceau la trunchiul arzând de unde luau focul cel nepreţuit.

În zilele acelea trăia un bătrân „om-curcan sălbatic" tare urâcios, pe nume Kipara, care, din pricină că se sfădise cu păzitorii focului, plănui să-l fure şi să-l cufunde în mare. Groaznică nenorocire s-ar fi abătut asupra lumii dacă el ar fi izbutit să-şi înfăptuiască blestemăţia. N-ar mai fi avut oamenii la ce să se încălzească în timpul nopţilor reci de iarnă şi nici cu ce să-şi lumineze calea prin beznă. Omenirea ar fi trebuit să înfrunte o lume groaznic de rece şi de lugubră, dacă n-ar fi fost cei doi oameni-şoim care au smuls în ultima clipă făclia din mâna mişelului bătrân răzbunător.

Legenda răpirii focului, mult răspândită în mitologia băştinaşă, se termină întotdeauna prin înfrângerea făptaşului şi redobândirea focului. Unele triburi de pe coastă cred că cintezoiul cu coada ca focul a fost cel care a salvat făclia şi că pata roşie de pe penele cozii lui a căpătat-o în urma unei arsuri în timp ce aducea îndărăt oamenilor focul smuls de la urâciosul Kipara.

Dramatizarea legendei se desfăşura în opt acte, fiecare dintre ele bazându-se pe un singur cuvânt. În patru

acte era ilustrată legenda curcanului sălbatic şi a făcliei, iar în celelalte patru, care se presupune că au fost compuse chiar de Kipara, erau descrise câteva întâmplări din lunga sa călătorie. Bărbaţii adunaţi într-un cerc cântau bătând ritmul în pământ cu nişte beţe, în timp ce alţii dansau şi jucau fiecare episod al dramel. Legenda începea printr-un cânt în care se povestea cum Kipara a încercat să atragă atenţia unor femei prin ghiduşiile sale. Gesturile comice şi totodată pline de tulburare ale lui Kipara erau magistral redate de Tialerina. El înainta în dans spre cântăreţ strigând cu vocea sa răguşită şi ţopăind într-o manieră ciudată ţinându-şi şoldurile fixe şi picioarele strâns lipite, abia ridicându-le de la pământ.

Dansul culminează în clipa în care ajunge lângă cercul bărbaţilor care cântă, strigând tot mai puternic şi mai răguşit şi

4* 51 făcând mişcări tot mai violente, încât îşi pierde echilibrul, cade pe spate şi zace la pământ cu picioarele în aer, urlând într-una... Băştinaşii mi-au explicat că presupusul descendent al lui Kipara, curcanul sălbatic (*Eupoclotis australis*), foloseşte aceleaşi metode pentru a atrage femela în timpul sezonului de împerechere. El o cheamă cu glas profund, răsunător, iar când ea. se apropie, devine atât de agitat şi mişcările îi sunt atât degrăitoare, încât adeseori se rostogoleşte ca şi legendarul Kipara.

Actul al doilea este format din cântecul lui Kipara despre „porumbelul cel orb al pădurii". Într-o zi înăbuşitor de caldă, pe când „curcanul sălbatic" şedea la umbra unui copac mulgă „un porumbel de pădure orb, care dibuia drumul în căutarea apei, îi atrase atenţia. Sărmana pasăre era aproape moartă de sete, deoarece izvorul din care urma să şi-o potolească secase în timpul secetei.

Iputulita, *kapi*, *wiara*, *niula*, *kaua*, *waumai*, cântau molcom bărbaţii în ritmul bâjbâitului neputincios şi al ţipetelor plângăreţe ale păsării care murea. Încet, încet, pas cu pas, se târa cu faţă aproape de pământ şi bâjbâind cu mâinile într-o parte şi într-alta; o imagine vie a neputinţei şi a desperării. Deodată, ca din întâmplare,

dansatorul vâra mâna într-o gaură (mai dinainte săpată şi presupusă a fi plină cu apă). Ritmul cântecului se iuţea pe loc, în timp ce porumbelul cu o expresie de bucurie nebună îşi stropea faţa şi bea cu zgomot şi cu lăcomie din acel ochi de apă.

În actul următor al dramei, care se juca după un alt cântec compus de „omul-curcan sălbatic”, doi dansatori negri ţopăiau pe loc împungându-se furios cu nişte beţe ascuţite. În timpul călătoriilor sale, Kipara slobozi două suflete din corpul său, *kuran*, pe care, ca toţi strămunii, le trimitea să vâneze în locul lui. Dar nu mică îi fu mirarea şi supărarea când văzu că în loc să-l asculte, puii lui, aşa cum îi numea el, se luară la harţă şi la bătaie. După ce compuse un cântec despre această întâmplare, bătrânul readuse cele două spirite în corp şi-şi continuă călătoria.

În actul al patrulea Kipara, întruchipat de Tialerina, izbutise să răpească făclia aprinsă şi stătea cu ochii-n patru ca nu cumva să-l atace prin surprindere vreunul din duşmanii săi. Dansatorul era întruchiparea vie a tainei, încordării şi graţiei fizice pure, cum se furişa intrând şi ieşind printre copacii mulgă, cu fiecare pas în ritmul muzicii, căutându-şi duşmanii pe pământ, în jurul lui şi în ceruri.

Mari, tânărul pe jumătate orb „care dansase atât de bine în ritualul diavolului muntelui, avea rol în actul următor. O întruchipa pe Wara, o mică pasăre stingherită de Kipara pe când îşi lua gustarea de dimineaţă: nişte smochine sălbatice. Temându-se de Kipara, mică vietate ţopăi până pe creasta iunie ridicături din apropiere, de unde îl urmărea la adăpostul unui arbust de plută pitic.

— Nu te teme, îi strigă Kipara, nu sunt om, nu-ţi fac niciun rău; vino încoace şi vom dansa un *înma* (un dans) împreună.

— Nu pot, îi răspunse Wara, micuţa pasăre Wallaby, nu ştiu nici cântece şi nici măcar cum să mă zugrăvesc.

— Nu te îngriji de asta, îi spuse curcanul sălbatic, eu voi compune cântecul. Şi luând o bucată de scoarţă dintr-un copac din apropiere, o înmuie în sânge şi i-o întinse:

„poartă această *înma Walka* (semn de ceremonie)”.

Astfel, Mari, gătit aşa cum stabilise odinioară Kipara, Imita tot ce făcuse nervoasa şi micuţa Wallaby pe când ţopăia cu adevărat de pe un grup de stânci joase pe câmpia de dedesubt, oprindu-se doar ca să se lingă, aşa cum o fac şi azi toate păsărelele Wallaby.

La începutul actului următor, Kipara, cu torţa ascunsă în cocul părului său, se târa pe furiş printre copaci culegând roşii sălbatice pentru cină. Deodată îşi prinse capul în mâini şi căzu ca trăsnit la pământ. După cum spune legenda, Kipara nu a îndrăznit să lase torţa pe pământ în timp ce îşi culegea hrana, ch nu cumva duşmanii lui să o găsească, şi a înfăşurat-o în părul capului ca s-o ştie în siguranţă. Dar deodată s-a iscat un vânt puternic care a suflat până a scos flăcări din cărbuni şi i-a ars capul. Urmaşii de azi ai lui Kipara mai poartă încă o coroană închisă la culoare acolo unde a fost pârjolit strămoşul lor.

La începutul actului al şaptelea, mai mulţi dansatori se străduiau să-l convingă pe Kipara să dea torţa înapoi celor cărora le aparţinea. Se pare că „omul-curcan sălbatic”, simţindu-se singur, slobozi din nou câteva dubluri ale propriului său spirit *kuran*, ca să danseze o *înma* cu ele. Dar şi de data asta fu dezamăgit când sufletele din spiritul lui încercară să-l înduplece prin linguşiri să renunţe la răzbunarea sa. Ele insistară într-atât încât bătrânul, pierzându-şi răbdarea, le împinse la o parte şi fugi în lăstăriş, urlând de furie.

În ultimul act „omul-curcan sălbatic” rătăcea fără ţintă, cu o torţă pe umăr şi cu o alta ce părea legată în părul lui. Încredinţat fiind că reuşise să scape de cei ce îl urmăreau, Kipara îşi admira torţa, aprinzând alene iarba de la picioarele sale. Printre arbuştii pitici se puteau vedea târându-se pe furiş, înspre bătrân doi oameni-şoim, ca să răpească din nou torţa furată. Kipara nu simţise pericolul care-l ameninţa şi deodată, cu un strigăt puternic, oamenii-şoim se năpustiră asupra lui şi-i smulseră torţa din păr. Hainul bătrân muri lângă cercul cântăreţilor, deoarece, aşa cum spune legenda, cei ce îl urmăreau, odată cu torţa, i-au

smuls şi creierii.

Cu toate că ceremoniile băştinaşilor sunt o formă primitivă, de dramă, ele ar putea sta alături de marile opere wagneriene. Aşa cum Wagner a imortalizat prin intermediul incomparabil al muzicii şi al jocului faptele extraordinare ale zeilor şi semizeilor vechilor popoare nordice, tot astfel băştinaşii păstrează vii, prin cântecele milenare şi ritualurile lor ciudate, poemele epice ale timpurilor lor eroice.

Pentru noi, ele sunt un mijloc de a petrece o seară plăcută „o variaţie în preocupările noastre zilnice, în timp ce pentru băştinaşi ele sunt exteriorizarea credinţelor şi a filosofiei lor.

Reprezentaţia pe care o văzusem în acea după-amiază nu a fost o piesă de teatru, ci o expresie dramatică, o contopire a actorilor prezentului cu strămoşii lor din negura acelui trecut fantomatic. Nu erau aplauze, nici mulţumiri entuziaste, nici măcar câţiva spectatori; fiecare om îşi avea rolul său într-una din nenumăratele drame ale vieţii care îl purta îndărăt, pe sute de cărări, în acele vremuri legendare, din care izvorâse…

Vraciul

Dorinţa dintotdeauna a bătrânului Tialerina, actorul principal al ritualului „curcanului sălbatic”, era să fie vraci, dar nu a izbutit să-şi atingă ţelul. Mi-a mărturisit că în viaţa lui fusese şi el tămăduitor de boli, în stare să audă spiritele în timpul nopţii, dar nu să le şi vadă. Acum câţiva ani, în urma unei boli grele care era să-l coste chiar viaţa, pierduse şi această putere.

Când s-a făcut sănătos i-a dat unui „doctor” multe suliţe ca să-l întinerească, dar fără rezultat. De la un altul cumpărase un australit (o bucată de obsidian de natură meteorică) 1, care, aşa cum îl asigurase cel de-al doilea „doctor”, i-ar da puteri şi mai mări de „vraci negru” dacă ar izbuti să şi-l vâre în plexul solar2. Bietul bătrân încercase de atâtea ori, dar în zadar. Şi de fapt, adăugă Tialerina, pielea îi devenise atât de sensibilă, încât îşi dădu seama că puterea pe care ar fi căpătat-o nu merita atâta

trudă şi suferinţă.

Şi ca să-şi scoată ceva din pagubă îmi dădu australitul ştiind că, aşa cum e obiceiul la băştinaşi, unde orice dar este răsplătit, va căpăta cu siguranţă ceva în schimb care îi va acoperi paguba acestui târg dezavantajos.

Mai întâi căută să mă convingă să-mi vâr australitul în corp dar, gândindu-se mai bine, îmi spuse că nu vede la ce mi-ar folosi aceasta, de vreme ce eu puteam să fac o cutie

1 Obsidianus lapis – rocă vulcanică de culoare neagră, verde-închisă au roşie, având înfăţişarea sticlei topite. – *N.T.*

2 Regiune situată în partea superioară a abdomenului, unde se află nervii care inervează această regiune. – *N.T.*

(radioul) să vorbească. Şi totuşi, adăugă el, australitul mi-ar putea fi de folos pentru a săvârşi cine ştie ce minune. Cunoscându-mi nepriceperea în acest domeniu – habar nu aveam de farmece – i-am mulţumit bătrânului dăruindu-l cu alimente din belşug şi lăsându-l să înţeleagă că aş mai dori să aflu câte ceva despre această piatră magică, pe care aveam s-o duc în ţara mea şi să o arăt altor fraţi „vraci albi”, chiar mai puternici decât mine.

Am aflat astfel de la Tialerina că numairturtgari (vracii)» pot avea australiţi, după cum în triburile din sud vracii folosesc în acelaşi scop cristale de cuarţ. După credinţa lor, aceste pietre meteorice au multe întrebuinţări atunci când sunt în mână. pungarului: dacă sunt vârâte în corpul său, îi redau puterea, forţelor lui slăbite şi îi păzesc avutul întocmai ca un câine credincios când stăpânul e plecat. Tot ele îi spun şi unde se află. duşmanul şi îl ajută când oficiază ritualul tămăduirii vreunuia, din tovarăşii lui de trib.

În tabăra noastră se afla un vraci tânăr, dar orb, Nemienya, despre care se dusese vestea că ar fi un priceput tămăduitor de boli. Mă uimea faptul că un om atât de tânăr, şi mai cu seamă lipsit de vedere, putea să

cunoască taine pe care, credeam eu, nu puteau să le ştie decât cei mai vârstnici. Dar mă înşelasem; orice tânăr cu o personalitate care ieşea, din comun şi care arăta un interes mai mult decât obişnuit faţă de folclorul tribului şi de practicile magice ale vracilor era socotit de cei vârstnici ca o speranţă de viitor în lumea tămăduitorilor. Tânărul nici nu bănuia interesul pe care îl stârniseră preocupările sale şi fără să i se spună vreo vorbă, era supus mai întâi la nişte încercări ciudate, după care i se destăinuiau tainele magiei tămăduitoare.

Se pare că Nemienya cel orb avea nu numai toate* însuşirile psihice trebuitoare, dar izbutise şi la toate încercările, deoarece fusese iniţiat şi introdus în toate misterele şi îndeletnicirile unuirturtgar de către Wilu, tatăl său de trib, el însuşi un vraci renumit.

Când Nemienya fu socotit îndeajuns de pregătit pentru a i se încredinţa tainele acestei ştiinţe, se spune că într-o noapte, nevăzut de nimeni, Wilu i-a dus spiritul în ţara îndepărtată a pungarilor, către miazăzi de ţinutul Pitjendadjara, ca să-i arate nenumăratele ei taine învăluite de mister.

Dar Wilu nu putea să pornească într-o astfel de călătorie mai înainte ca spiritul lui să fi suferit o mare schimbare. Trebuia să-şi părăsească trupul lângă un foc şi să se transforme mai întâi într-un şoim-vultur, apoi să se întoarcă complet pe dos (ca o mănuşă) vârându-şi capul prin orificiul anal. Prin această metamorfoză penele se aflau în interiorul corpului, aripile deveneau picioare, iar, la rândul lor, picioarele stăteau acolo unde era locul aripilor. Numai sub această formă ciudată de metamorfoză putea Wilu să ia spiritul lui Nemienya din corpul lui adormit şi să-l ducă pe vârful înalt al unui colţ de stâncă, în ţara în care locuiesc *pungari*.

De pe acea înălţime, *kuranul*, spiritul lui Wilu, îi arată şi-l face să înţeleagă pe Nemienya minunile şi tainele acelei lumi: balta de sânge acoperită întotdeauna cu grijă, cu ramuri, de către spiritele *pungarilor*, copacul *kurrajong*, ale cărui frunze verzi, strălucitoare, fuseseră înlocuite cu

penele păsărilor deşertului, şi multe, multe alte privelişti ciudate despre care prea puţin am putut afla. Nu cred că sunt mulţi sau poate chiar niciun om alb care să fi putut afla ceva despre practicile magice ale vracilor în lumea ocultă a spiritelor.

Wilu şi Nemienya s-au reîntors în trupurile lor adormite lângă foc înaintea zorilor, deoarece spiritele lipsite de trup nu pot călători în siguranţă decât noaptea. Se spune că spiritul lui Nemienya a reintrat în trup cu uşurinţă, deoarece nu-şi schimbase forma, dar cel al bătrânului Wilu, care luase forma unui şoim-vultur întors pe dos, a trebuit să se schimbe mai întâi într-o" pasăre obişnuită şi numai după aceea să-şi ia asemănarea de om, înainte de a putea reintra în corpul adormit.

A doua zi dimineaţă, Wilu îl întrebă ca din întâmplare pe Nemienya: „Ce ai visat astă-noapte?"

Dacă Nemienya nu-şi amintea nimic sau visase alte lucruri, vraciul nu-i mai punea nicio întrebare, deoarece răspunsurile i-ar fi dovedit că discipolul nu era încă îndeajuns de pregătit pentru a căpăta o instruire mai deplină. După câtva timp spiritul lui Wilu ar fi trebuit să ia din nou forma şoimului-vultur întors pe dos şi să-şi ducă ruda, pe Nemienya, în acea călătorie lungă şi stranie. Dacă Nemienya şi-ar fi reamintit cele întâmplate, bătrânul şi-ar fi putut continua instruirea, iar dacă nu, călătoria trebuia luată de la capăt.

Strânşi în jurul focului meu, băştinaşii mi-au spus că, pesemne, mulţi dintre ei vor fi făcut o astfel de călătorie, din care nu-şi mai aminteau nimic; doar Jabiaba spunea că pare să-şi amintească „ceva". Bineînţeles că puţini sunt băştinaşii care spun că păstrează în minte ceva dintr-o astfel de călătorie şi aceştia sunt fericiţi! cărora li se acordă marea cinste de a fi vraci, cinste pe care toţi o doresc, dar puţini o obţin.

Se spune că atunci când Nemienya şi-a terminat ucenicia, cunoştea nu numai arta tămăduirii prin magie, dar şi modul cum se stăpânesc duhurile rele ale întunericului. Bineînţeles că şi el, ca şi Wilu, trebuia să se

preschimbe într-un şoim-vultur întors pe dos, pentru a-l putea vedea pe *mamu*, demonul care locuieşte într-un copac şi care atacă spiritele băştinaşilor noaptea, care împiedică sufletele morţilor părăsiţi să răpească sufletele celor vii şi care-l călăuzeşte pe *julaâvya* cel cu părul alb ca zăpada, copilul-spirit care-şi caută mereu mama rămasă pe pământ.

Mamu este temut cu osebire pentru că el caută necontenit *kurani*, copiii-spirit, care şi-au părăsit corpurile lor adormite şi, fără să ţină seama de primejdiile nopţii, zburdă printre arborii de cauciuc. Uneori *mamu* izbuteşte să pună mâna pe câte un micuţ spiriduş, cu care se ospătează împreună cu prietenii lui, vampirii. A doua zi de dimineaţă, copilul lipsit de *kuranul* lui va boli lipsit de vlagă. Dacă Nemienya sau oricare alt vraci află la timp, el poate salva viaţa copilului, smulgându-i lui *mamu* micul suflet şi aşezându-l la loc în trupul copilului, ceea ce este posibil, deoarece *mamu* nu-şi mănâncă imediat victima, ci se joacă mai întâi cu ea ca pisica cu şoarecele. Nici *mamu* nu se dă bătut cu una, cu două; dacă vraciul nu se află chiar lângă el înainte de a-l ataca, *mamu* va mânca micul sui flet şi copilul va muri.

Băştinaşii nu au de unde să ştie că boala şi moartea au cauze naturale. Ei cred că aceste nenorociri sunt rezultatul unor vrăji rele făcute de vreun străbun sau de vreun răuvoitor, care nu pot fi tămăduite decât prin descântecele vraciului.

Am auzit de atâtea ori că Nemienya are puterea de a tămădui şi de a stăpâni spiritele, dar nu l-am cunoscut personal decât atunci când Moanya şi-a înţepat spatele cărând un butuc greu din pădure. Ştiind că Moanya avea să-mi spună o poveste ciudată, l-am întrebat de ce îl doare spatele. După spusele lui se pare că nu acesta a fost primul simptom al bolii. Într-o zi foarte călduroasă, cu ani în urmă, pe când trăiau în tribul din lanţul munţilor Mann, Moanya şi soţia lui, Numidi, după ce au prins un mare număr de iepuri, s-au dus să se culce la umbra unui stejar din deşert. Mai târziu, pe când adunau cele necesare ca să

aprindă focul pentru a frige iepurii, Moanya fu apucat de nişte dureri în spate atât de puternice, încât cu greu a mai putut să ajungă la tabăra principală. În seara aceea durerile se înteţiră atât de mult, încât vaietele lui treziră întreaga tabără. Numidi şi câţiva bărbaţi aprinseră în grabă un foc.pe care-l-au acoperit cu un strat gros de frunze de eucalipt şi au aşezat deasupra omul care gemea. Acest tratament primitiv cu căldură, care, la urma urmei, este unul dintre cele mai eficace în lumbago, i-a alinat curând durerea şi bolnavul a adormit.

A doua zi au chemat un vraci. După multă chibzuire, acesta stabili că Wambina, omul legendar care făurise acea parte de ţară „îl săgetase pe Moanya în spate cu un *kulpidji* (un toiag sfânt) pentru că prinsese prea mulţi iepuri deodată. Apoi, prin fel şi fel de vrăji, frecându-l mult şi sugând locul îndurerat, vraciul păru că scoase toiagul din spatele lui Moanya şi, pentru o vreme, păru că bolnavul s-a însănătoşit.

Moanya susţine însă că pesemne i-au mai rămas nişte bucăţi de *kulpidji*, deoarece îl chinuie adesea. Ba chiar are de gând să-l roage pe Nemienya, vraciul cel orb, să i le scoată neîntârziat.

M-am dus să văd ce se întâmplă, tocmai când operaţia era în toi. Moanya stătea pe nisip sprijinit în mâini şi pe genunchi, în timp ce Nemienya îi strângea şi-i freca cu putere carnea şi pielea în regiunea lombară. Din când în când vraciul se făcea că scoate câte o frântură din băţul care-l tortura pe bolnav şi ducându-l cu mâinile ţinute ca o cupă, se întorcea cu spatele la Moanya şi poruncea aşchiei să „zboare” departe. Şi pentru că nu puteau fi extrase toate aşchiile prin masaj, Nemienya supse cu putere locul dureros, mult timp, până ce dădu să se înţeleagă că a scos şi ultima şi cea mai mare bucată din, *kulpiciji*.

Când s-a întors în tabără, Moanya susţinea că era pe deplin vindecat. Şi într-adevăr masajul şi-a făcut pe deplin efectul: timp de patru luni cât a stat cu noi, nu s-a mai plâns de nicio durere.

— Ce îi vei da lui Nemienya pentru că el spate

vindecat la tine? îl întrebai eu pe Moanya.

— Se poate să nu, spuse băştinaşul ca din întâmplare, sau el mie dă durere mare spate îndărăt. Apoi adăugă: eu nimic altceva am acum decât suliţ, nu mai mult. Şi într-adevăr aşa era, deoarece cu câteva zile înainte călcasem fără să vreau pe unica lui aruncătoare de suliţe.

După „vindecarea" lui Moanya, mă duceam adeseori să privesc cum îşi aplica vraciul arta lui tămăduitoare. Întotdeauna proceda aproape cam în acelaşi fel: masa locul dureros strângând carnea cu putere şi apoi începea să gesticuleze lăsând să se înţeleagă că scoate băţul sau vreo bucată de coajă de copac din partea dureroasă a bolnavului; însă ceea ce scotea ţinea întotdeauna acoperit cu mână. Uneori trecea băţul, care nu era altceva decât o bucată de rămurea sau de scoarţă de copac, prin faţa ochilor celor ce stăteau în jurul lui, alteori se întorcea cu spatele şi-l lăsa să „zboare".

În altă împrejurare procedă însă cu totul altfel. O tânără femeie care lucra la familia Ward se îmbolnăvi având o cumplită durere de cap. I se dădu imediat aspirină şi alte medicamente, dar fără niciun rezultat. Atunci fata se rugă cu lacrimi în ochi să-i dea voie să se ducă acasă la ea unde îl chemă de îndată pe Nemienya. El ascultă cu o gravitate cu adevărat profesională (cunoşteam expresia de la doctorii care m-au tratat) explicaţiile pline de emoţie ale fetei, apoi, fără să scoată un cuvânt măcar, palpă cu vârful degetelor capul bolnavei spunând că este spart drept în două.

Bineînţeles că diagnosticul pus de el era cu totul străin celor puse în lumea medicală, totuşi am admirat comparaţia făcută. Au fost cazuri în care aveam dureri atât de puternice de cap încât, dacă vreun doctor mi-ar fi spus că am ţeasta crăpată de la vârf la bază şi că se deschide şi se închide neîncetat, l-aş. fi crezut – orbeşte.

După ce o examină, Nemienya luă capul fetei în mâini şi îl strânse bine de câteva ori, până când, spuse el, se lipi la loc.

Bolnava îşi reveni pentru câtva timp şi adormi. În

timpul nopţii însă, starea ei se înrăutăţi şi a doua zi, dis-de-dimineaţă, părinţii ei, fără să-l mai cheme pe vraci, au afumat-o lângă un foc (o metodă asemănătoare aceleia întrebuinţate de Moanya). Fata suportă tratamentul doar câteva clipe şi apoi leşină. Atunci fu chemat degrabă orbul Nemienya. Acesta, neluând seama la zăpăceala părinţilor, se îndreptă cu paşi agale spre focul lângă care zăcea în nesimţire bolnava, călăuzit de zarva tribului.

Un timp nu făcu nimic; apoi căzu în genunchi şi începu să caute cu înfrigurare în adăpostul contra vântului, în spatele căruia zăcea bolnava, ceva ce nu putea fi văzut de cei din jur. După câteva încercări nereuşite, Nemienya prinse acel ceva în palmele sale strânse în formă de pâlnie, apoi făcu semn părinţilor să întoarcă bolnava pe spate şi, apăsându-i mâinile cu putere pe abdomen, o ţinu aşa timp de câteva secunde. Tânăra fată îşi căpătă cunoştinţa.

Vraciul ne explică apoi că prin afumare spiritul fetei (*kuran*) fu atât de îngrozit încât fugi din trupul ei şi se ascunse în adăpostul de vânt făcut din ramuri verzi. L-a prins destul de greu, deoarece era prea agitat din pricina tratamentului primit. Mai spuse apoi că, în cazul în care n-ar fi izbutit să-l prindă, fata ar fi murit, deoarece nimeni nu poate trăi multă vreme fără propriul lui *kuran*.

Un singur lucru era cert, şi anume că, în acel trib, nimeni nu se temea de vraci sau poate într-o măsură foarte mică. El părea a fi tare ocupat. Trebuia să păzească tribul de vizitele nedorite ale morţilor, să-i salveze pe cei vii din ghearele lui *mamu* şi să vindece diversele boli ale întregii comunităţi.

Pentru tot ceea ce făcea ar fi trebuit să-şi primească plata, dar, fără îndoială, că nu întotdeauna era răsplătit.

Pregătiri pentru călătoria prin deşert

Trecuse o lună de când eram la Ernabella şi pregătirile pentru călătoria cea lungă prin teritoriile centrale rezervate aborigenilor erau aproape pe sfârşite. Făcusem rost şi de câteva călăuze băştinaşe.

Pe aceste teritorii care cuprind părţi întregi ale

deşerturilor din centrul continentului şi din partea sudică şi vestică a Australiei se află aşezările speciale din rezervaţiile create pentru ultimele rămăşiţe ale populaţiei băştinaşe. În mod teoretic, băştinaşii pot trăi nevătămaţi de nimeni şi neasupriţi, deoarece, conform legii, numai oamenii de ştiinţă şi persoanele oficiale au permisiunea să intre în aceste rezervaţii şi numai cu autorizaţii speciale. În realitate însă, aşa cum au dovedit-o şi ultimele evenimente, situaţia este cu totul alta.

Rezervaţiile sunt aşezate în regiuni lipsite de ploaie, formate din deşerturi nisipoase, aride, întretăiate de lanţuri de munţi stâncoşi şi golaşi ca: Musgrave, Petermann şi Mann şi de masivele mai puţin înalte Tomkinson şi Rawlinson.

Versanţii stâncoşi ai lanţurilor de munţi sunt aproape în întregime lipsiţi de pământ şi în afară de răspânditul spinifex (*Trioda* sp.) mai creşte doar o vegetaţie săracă formată din pini (*Callitris*sp.), arborele de plută pitic (*Hakea* sp.) şi diverse alte specii de accacia adaptate deşertului. Suprafeţele dintre şi de la poalele lanţurilor muntoase sunt surprinzător de plane şi pe alocuri lipsite de cursuri de apă, deoarece cantitatea de ploaie care cade pe povârnişurile dealurilor din împrejurimi este

adesea afrit, ţie mică încât e absorbită înainte de a ajunge la câmpie…

Munţii Musgrave sunt cei mai mari şi cei mai frumoşi din întreaga regiune. împreună cu ultima sa verigă, lanţul Ayers, are o lungime de aproximativ 150 de mile şi atinge prin muntele Woodroffe (cel mai înalt vârf din Australia de Sud) peste 1 200 m. Celelalte lanţuri muntoase nu sunt nici atât de lungi şi nici atât de înalte ca Musgrave.

La nord, la sud, la est şi la vest, deşertul înconjură lanţurile de munţi ca o mare atotcuprinzătoare. Dar în ciuda faptului că este un adevărat deşert lipsit de apă la suprafaţă, nu e câtuşi de puţin un pustiu cu dune mişcătoare şi golaşe, cum presupun mulţi. Regiunea este formată în cea mai mare parte din întinderi pe care cresc o mulţime de arbori şi plante rezistente la secetă, unde după

o ploaie bună, se trezesc la viaţă înveselind ochiul puzderie de paraceelia cu flori purpurii (*Calandrinia balonnensis*) şi alte plante adaptate deşertului.

Pe de altă parte, regiunea dunelor este formată din deluşoare răspândite ici şi colo sau din şiruri paralele de dune ce înaintează în direcţia lungimii lor, care este şi cea a vânturilofr predominante. Aceste dune de nisip, care, după cum înţeleg, sunt specifice Australiei, sunt deseori atât de regulate, încât privite din avion se aseamănă cu o imensă suprafaţă arată. Deşi coamele nisipoase prezintă creste mişcătoare, pe povârnişuri creşte o vegetaţie rară, specifică deşertului, adaptată mediului arid înconjurător. Depresiunile dintre ele sunt adesea pline, fie de desişuri de mulgă (*Accacia aneura*) sau de melancolicul, dar graţiosul stejar al deşertului (*Casuarina descaineana*).

Pământurile tribului Pitjendadjara sunt situate înăuntrul şi în jurul lanţului Mann, care atinge toate liniile de demarcaţie ale Australiei de Sud, Centrale şi de Vest. Aceşti munţi din granit, nu prea înalţi, se fărâmiţează mai întâi către vest sub forma unor dealuri izolate, ce se contopesc, în cele din urmă, cu deşertul înconjurător.

La început plănuisem să luăm echipament ştiinţific şi alianente pentru trei luni de zile, timp în care să parcurgem un circuit larg, de la nord la est, pe la muntele Conner, stâncă

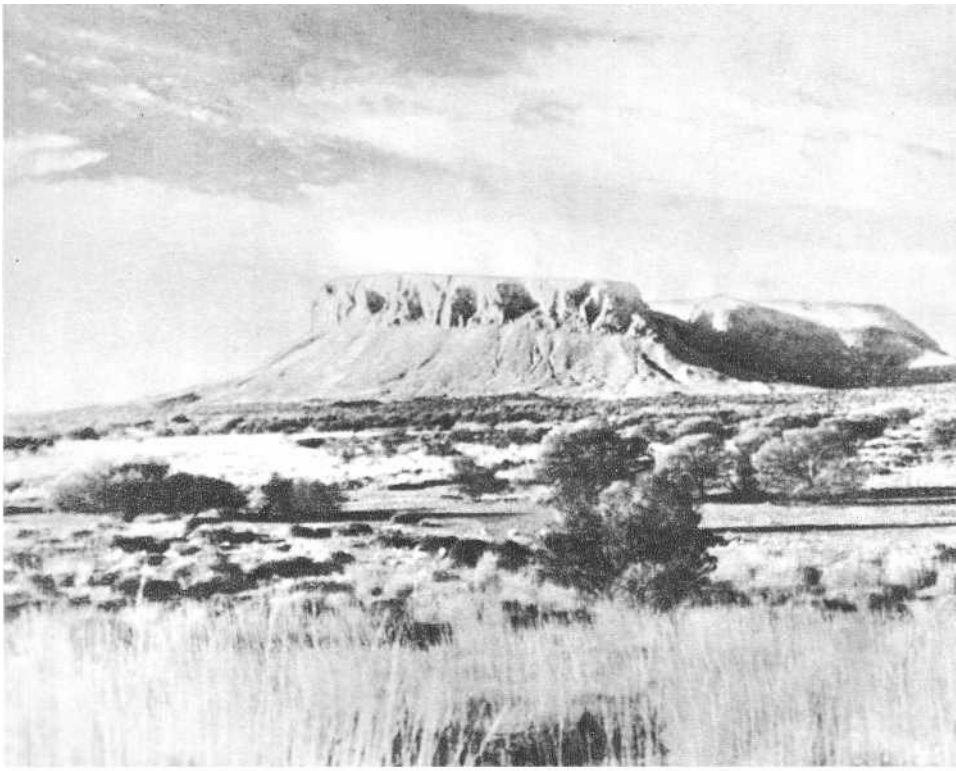

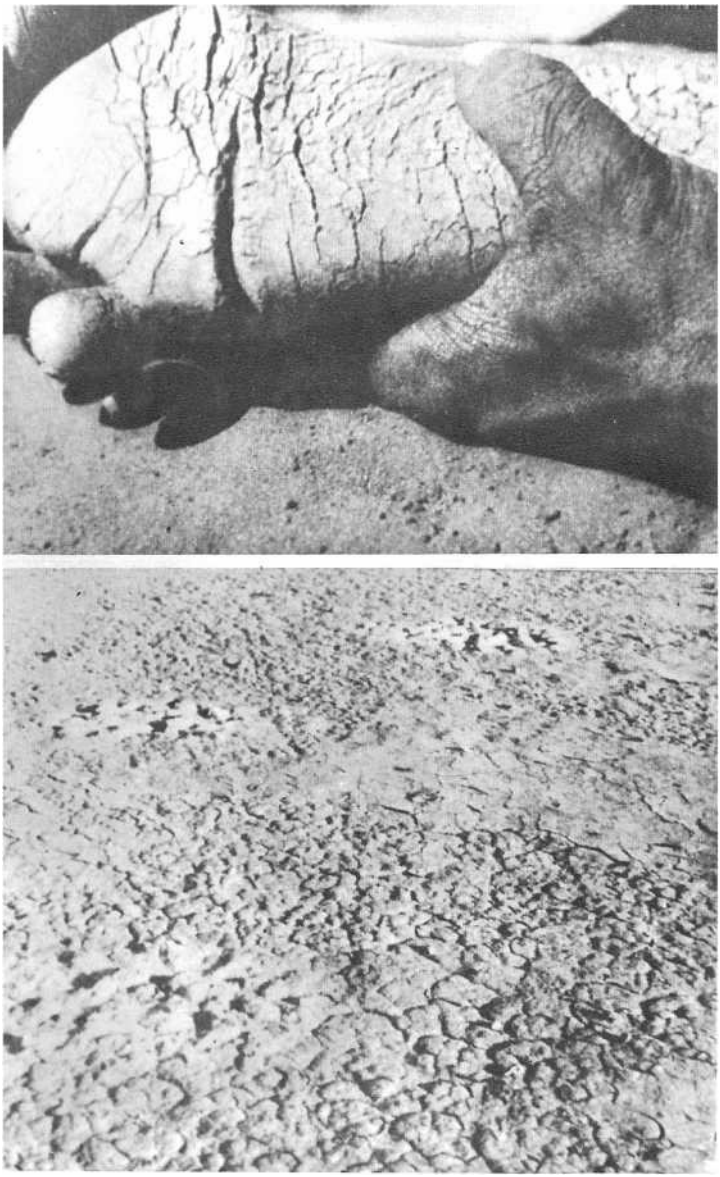

(sus) Talpa băştinaşilor este brăzdată de crăpături adânci. Ei încearcă să explice şi aceasta prin legende; (jos) Pete albe pe podişul aigilos.

60 de mile de deşert and, de dune de nisip, fără cărări.

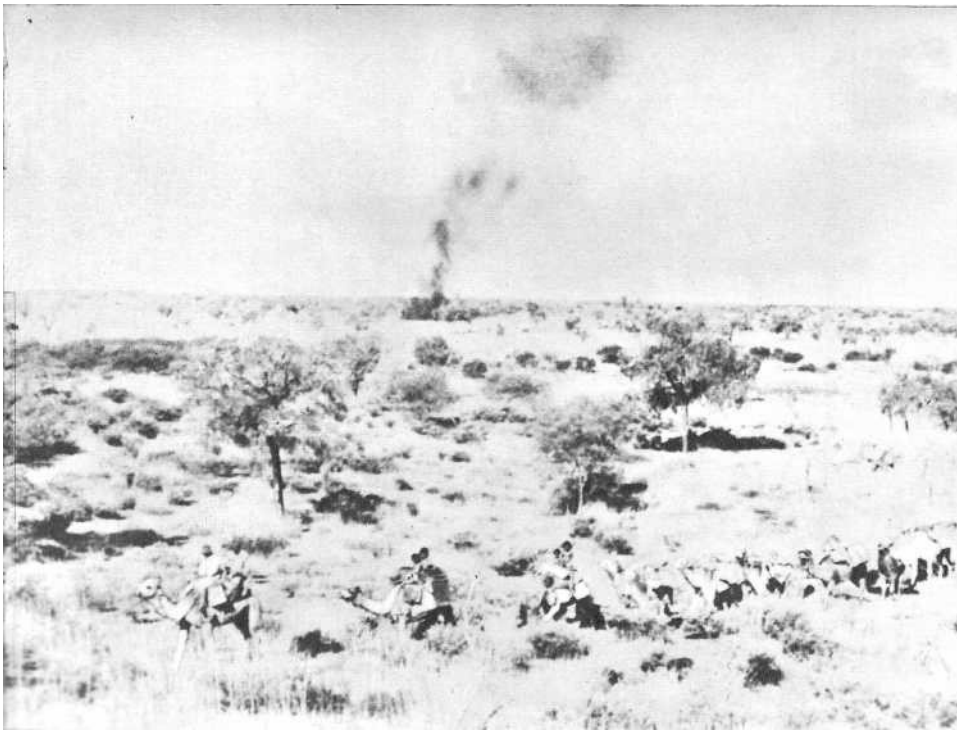

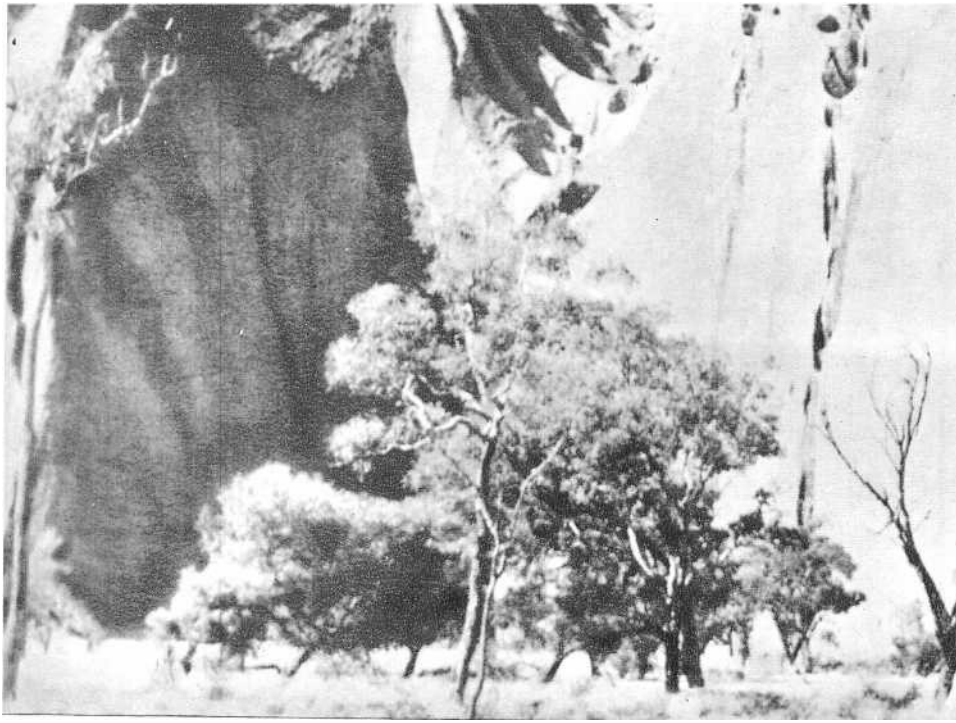

Legenda şopârlei Tatiya. O asemenea privelişte era firesc să trezească

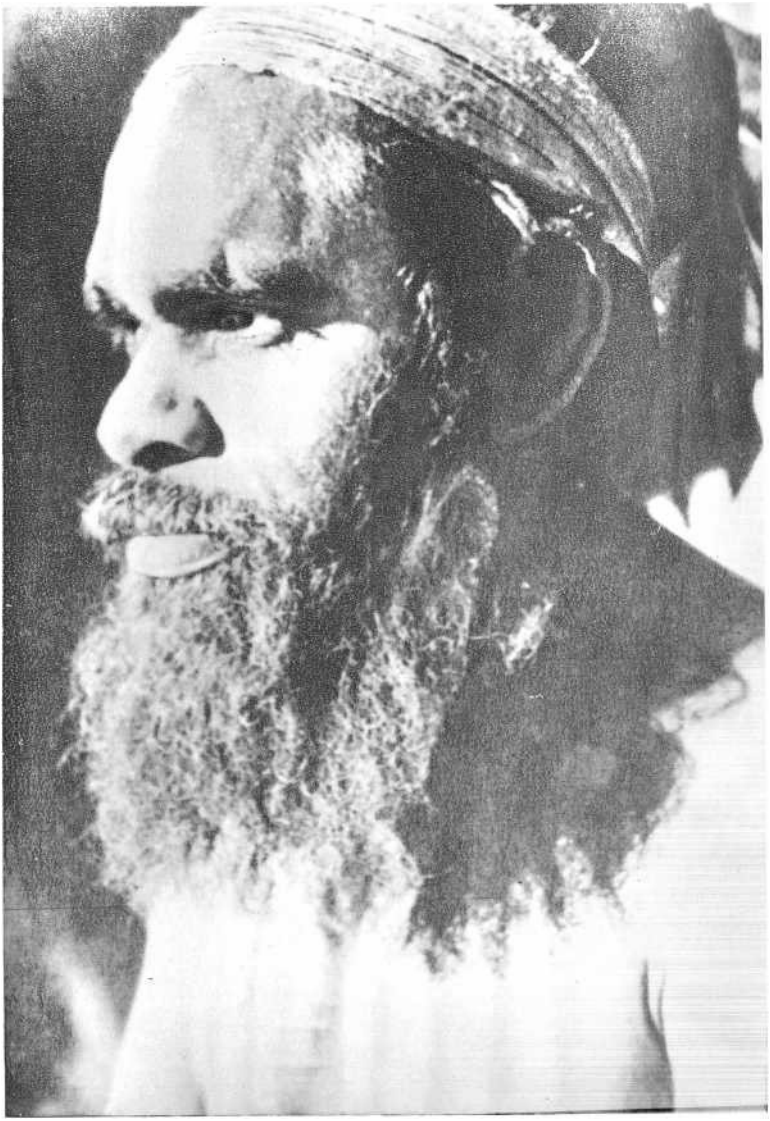

Matinya.

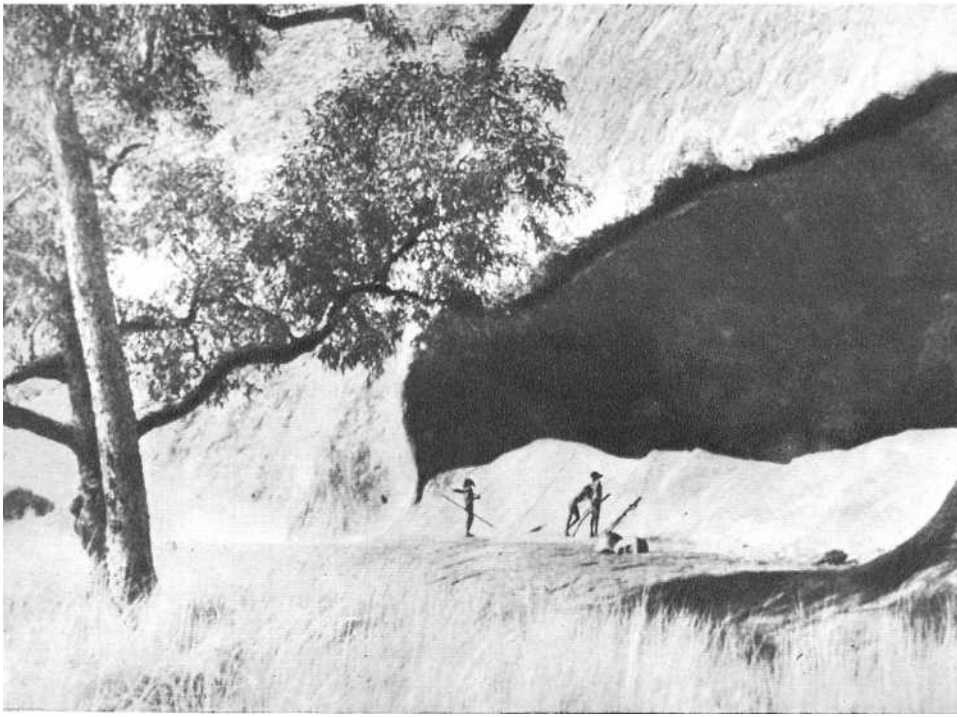

Legenda cârtiţelor marsupiale. Şi peştera cilindrică ne-a impresionat tot

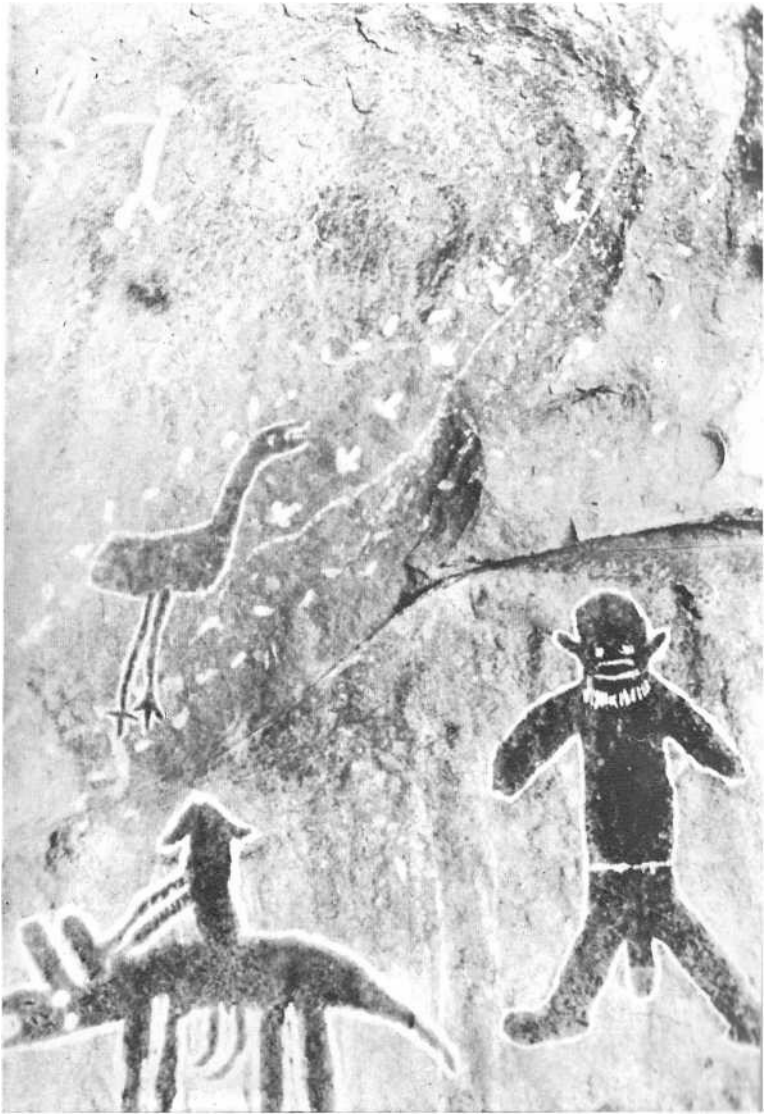

Desenul de sus reprezintă o vânătoare de emuşi. În desenul de jos „ar tistul” neştiind cum să deseneze un cal, a zugrăvit un cangur… şi n put omul deasupra

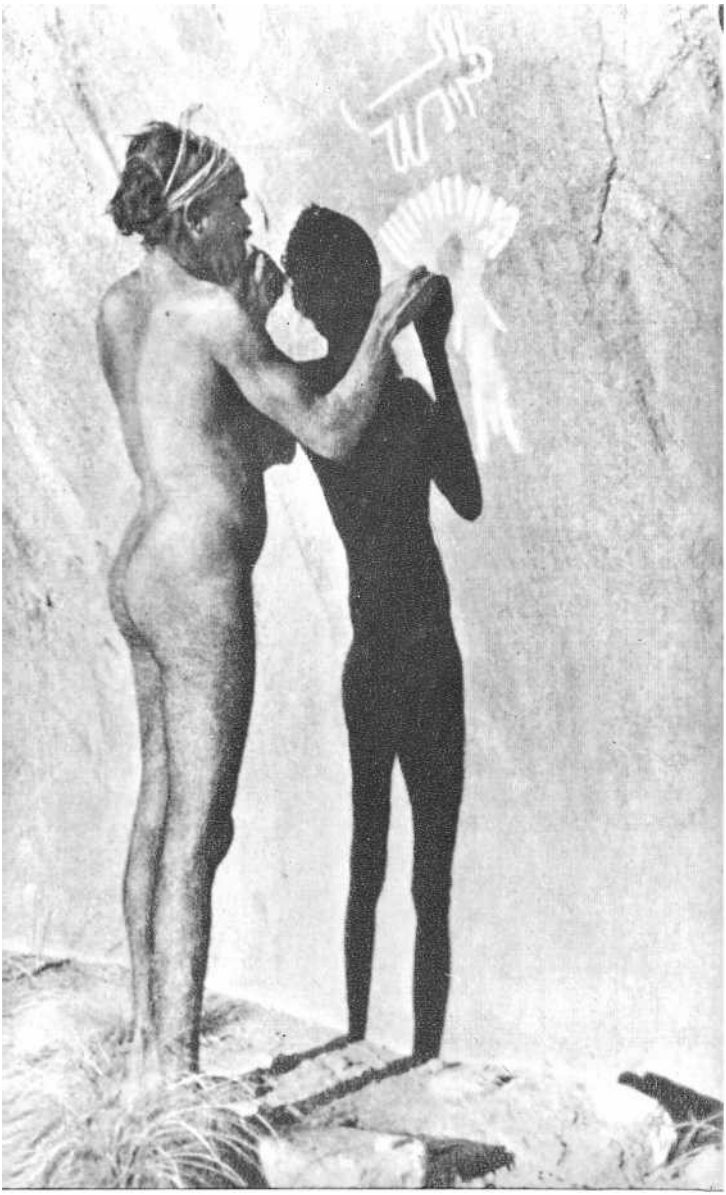

Un băştinaş ne-a arătat cum desenează ei pe stânci.

Ayers, muntele Olga, apoi prin deşert până la lanţul Petermann şi de acolo înspre munţii Warburton, unde speram să-mi continui cercetările începute. De acolo intenţionam să ne întoarcem de unde pornisem trecând. prin lanţurile munţilor Mann şi Musgrave.

Dar când ne-am dat seama de starea jalnică în care se afla convoiul lui Tiundaga, cu cămilele lui neputincioase şi bătrâne şi cu căluţii care nu mai purtaseră niciodată poveri, am început să ne îndoim de priceperea cu care ne-am alcătuit planul.

Cât despre şei, lăzile de încărcat pe cămile şi tot harnaşamentul trebuincios, ce să mai vorbim! Erau deopotrivă în aceeaşi stare proastă, deşi Tiundaga şi Nibiana pierduseră mult timp ca să le peticească şi să le repare. Şi pentru a pune vârf la toate, aparatul de radiotransmisiune împrumutat de la misiune se încăpăţâna să nu funcţioneze; am răcnit în microfon, ne-am dat părerea cum ne-am priceput fiecare, ne-am uitat pe dinăuntru, dar în zadar. Această întâmplare neplăcută, care a avut loc la patru zile după părăsirea localităţii Lindavale, ne izola complet şi ne lipsea de orice legătură cu lumea dinafară. Era de la sine înţeles că, cu mijloacele noastre dubioase de transport şi fără nicio posibilitate de comunicaţie, o astfel de călătorie ar fi fost chiar după primele zile un risc fără rost, deşi animalele lui Tiundaga arătau mai bine după o lună de odihnă iar cele câteva cămile pe care ni le împrumutase administratorul misiunii măriseră cu mult posibilităţile convoiului.

Hotărârăm deci să renunţăm la călătoria noastră printre lanţurile munţilor Petermann şi Warburton, iar restul traseului iniţial să-l împărţim în două: prima parte să cuprindă muntele Conner, stânca Ayers, muntele Olga şi înapoi la Ernabella, iar în cea de a doua parte, după ce vom fi încărcat provizii noi, să înaintăm spre vest de-a lungul lanţului de munţi Musgrave şi de acolo să ne îndreptăm spre Mann, unde am auzit că s-ar afla un important* centru de cercetări. Aşa cum l-am refăcut, noul plan ne oferea încă nenumărate posibilităţi de cercetare şi necesita mult mai puţin efort convoiului de cămile.

Caravana noastră se compunea din dromaderi de rasă arabă, animale cu înfăţişare respingătoare, cu o singură cocoaşă, deosebit de rezistente în călătoriile lungi prin ţinuturile lipsite de apă care ne aşteptau. Tiundaga le

pregătise pentru un astfel de drum, obişnuindu-le mai dinainte să meargă răstimpuri îndelungate fără pic de apă. Deci puteam să călătorim fără grijă, patru sau cinci zile, prin ţinuturi secetoase; şi chiar şi mai mult încă, dacă nimeream pe un drum cu iarbă verde şi fragedă din belşug. Nici hrană nu trebuia să ducem pentru ele, deoarece cămilele pot să trăiască şi chiar să se îngraşe mâncând doar frunzele ca sârma ale ierbii mulgă şi ale accaciilor pitice pe care le-am întâlnit destul de des şi în expediţiile anterioare întreprinsă prin aceste părţi. De fapt nu-mi pot aminti de vreun popas de noapte care să fi fost lipsit de hrană din belşug pentru animale.

Caravana număra patru feluri de cămile: cele zvelte fuseseră alese pentru călărit, pentru pasul lor lin. Apoi erau cămilele pentru cărat apă şi cele pentru cărat lăzi; primele duceau preţioasa noastră provizie de apă, în patru burdufuri de câte 36 de litri iar celelalte purtau două lăzi mari cu valorosul nostru echipament ştiinţific, cu aparate fotografice şi cu hrana strict necesară. Cămilele de povară erau animale greoaie care duceau lucrurile cele mai rezistente: lăzi de băcănie, corturi, prelatele şi alte poveri. Căluţii, mai puţin încercaţi, urmau să ducă sacii cu făină şi cu zahăr care nus-ar fi stricat chiar dacă mânjii ar fi avut chef să zburde.

Era absolut necesar ca atât cămilele care duceau apa, cât şi cele care duceau lăzile să fie liniştite şi uşor de stăpânit, căci de ele depindeau nu numai succesul cercetărilor, ci însăşi viaţa noastră. Nu rareori se întâmpla ca, pe neaşteptate, câte o cămilă s-o ia la fugă peste câmp. şi galopând sălbatic să azvârle din şa toată încărcătura. Dacă vreo cămilă din cele care cară apa o ia razna peste deşertul secetos prin care ai de parcurs uneori chiar peste 160 km, se poate întâmpla o mare nenorocire. O astfel de cămilă poartă, pe drept cuvânt, viaţa noastră pe cocoaşa ei fără să ştie, iar după înfăţişarea ei indiferentă, parcă nici nu i-ar păsa, chiar dacă ar şti. Tiundaga ne-a asigurat însă că este o fiinţă foarte liniştită şi spusele lui s-au adeverit în cursul călătoriei.

A încărca o cămilă de povară este un lucru cu totul neobişnuit. Mai întâi se potriveşte pe cocoaşă o şa dublă şi se fixează cu două curele, trecându-se una în jurul gâtului iar cealaltă pe sub coadă. Acestea împiedică. Încărcătura să lunece înapoi, la urcuş, sau înainte, la coborâş. Cum nu există nicio curea pe sub burtă ca să fixeze şaua chiar la mijloc, echilibrul se obţine aşezând încărcătura în aşa fel, încât să fie greutate egală în ambele laturi. Aşezarea unei încărcături în acest chip, şi mai ales cu echipament felurit, necesită multă dibăcie. De altfel, îndemânarea celui care mână cămilele se judecă după numărul de popasuri făcute pentru a pune şeile cum trebuie.

Cămila este minată în alt chip decât un cal. Un capăt al căpăstrului, de obicei făcut dintr-o funie, este prins de capătul cel subţire al unui ic care se trece printr-o gaură făcută în nară, iar celălalt capăt este legat de animalul din faţă. Dacă se întâmplă vreun accident sau dacă animalul este neliniştit, se rupe icul, ferindu-se astfel nara cămilei. Dacă este folosită la călărie, hăţurile şi căpăstrul obişnuit sunt înlocuite cu o pereche de frânghii uşoare, legate de icul din nas. Şeile de călărie sunt de diferite modele şi mult mai uşoare decât cele folosite pentru cămilele de povară. Ele sunt aşezate pe cocoaşă în acelaşi mod, dar mai sunt fixate şi cu o altă curea pe sub burtă. În partea din faţă a şeii se îngrămădesc lucrurile pentru dormit, burdufurile cu apă şi alte obiecte mai mici, iar în spate, după cocoaşă, aproape pe coada animalului, stă călăreţul într-o poziţie pitorească şi destul de comodă.

Mersul cămilei este uşor şi legănat, destul de plăcut dacă te obişnuieşti cu el şi de loc mai obositor decât al calului.

Pe începător însă descălecarea îl înspăimântă de cele mai multe ori. Când călăreţul vrea să coboare din şa, el rosteşte cuvântul *huşta*. Animalul se lasă pe dată în genunchi cu o smucitură atât de bruscă încât călăreţul, neprevenit, poate fi zvârlit peste cap. După câteva clipe însă, animalul îşi recapătă echilibrul, aşezându-se pe picioarele dindărăt şi, clătinându-se înainte şi înapoi de

câteva ori, rămâne apoi nemişcat. Urcuşul înseamnă aceleaşi mişcări, dar în sens invers.

5* 67

Cămilele îşi poartă poverile lor grele zi de zi fără să pară că fac un efort deosebit şi totuşi fac destul de multă zarvă. Rareori se întâmpla să întâlneşti într-o caravană vreo cămilă care să nu geamă, sau să nu zbiere din te miri ce. Cămila mea, bătrână şi arţăgoasă, se porni să zbiere chiar înainte de a-i pune şaua pe spinare şi simplul gest de a-i lega cingătoarea a provocat un sunet atât de desperat, încât l-ar fi mişcat până la lacrimi pe oricare nu-i cunoaşte obiceiurile.

Pasul domol al cămilei, aproape 5 km pe oră, deşi din cale afară de enervant când te grăbeşti, se dovedi a fi ideal pentru cercetările noastre, deoarece puteam merge pe jos alături de ea şi să stăm de vorbă cu băştinaşii, culegând date despre viaţa lor sau istorisiri legendare despre locurile prin care treceam.

Hotărârăm să luăm cu noi şi câteva familii băştinaşe pentru a putea urmări mai bine viaţa lor de toate zilele şi relaţiile dintre ei, deoarece prin astfel de observaţii, deşi neînsemnate, puteam pătrunde mai profund unele aspecte ale societăţii lor. Cât despre amatori, nu ne-am putut plânge. Am ales în cele din urmă două familii: pe a lui Tialerina, principalul dansator din ceremonia curcanului sălbatic, cu Jundin, soţia lui, şi micul lor fiu, Naniwanya, precum şi pe a lui Moanya, băştinaşul al cărui lumbago a fost tratat de vraci, cu Numidi, soţia lui, şi cu drăgălaşa lor fiică, Nantjinin, în vârstă de vreo unsprezece ani.

Dar cu câteva seri înainte de plecarea noastră s-a întâmplat ceva care ne-a făcut să ne schimbăm planul expediţiei. Pe când luam ceaiul împreună cu doamna Ward, se auziră strigăte şi ţipete care veneau dinspre aşezările băştinaşilor. Domnul Ward, Lauri şi cu mine alergarăm într-acolo şi-i găsirăm pe toţi în culmea agitaţiei. Prin văpaia focurilor în jurul cărora se aflau, zărirăm oameni înfuriaţi stând în picioare cu suliţe şi aruncătoare de suliţe în mâini, şi cu ochii scăpărând de mânie; femeile ţipau cât

le ţinea gura, blestemând furioase, iar copiii plângeau speriaţi printre cei mari. Chiar în faţa ţarcului în care-şi ţinea Tiundaga cămilele se strânseseră roată nişte femei, sporovăind tulburate, iar în mijlocul lor, ţeapănă şi fără viaţă, zăcea Numidi, cea pe care nu de mult o alesesem să meargă cu noi. Fusese lovită, şi nimeni nu putea să înţeleagă de ce, de unul dintre cei mai blânzi şi mai liniştiţi băştinaşi din tabără. Am încercat să-i turnăm pe gât o soluţie de săruri volatile, dar dinţii îi erau atât de strânşi-înеât nu i-am putut desface nici chiar cu o pană de lemn. Totuşi Moanya, soţul ei, îi prinse falca de sus într-o mână şi bărbia într-alta şi, cu o smucitură rapidă, îi deschise gura Numidiei atât cât am putut să-i turnăm o doză care să o readucă în simţiri.

După câtăva vreme femeia începu să-şi vină pe nesimţite în fire. Toată mânia stăvilită de izbitura care o lăsase în nesimţire se aprinse din nou. Se ridică, abia ţinându-se pe picioare şi cu priviri tulburi, şi înşfăcând un băţ aprins, porni împleticindu-se să-l pedepsească pe duşmanul necunoscut. Se împotrivi câtva timp femeilor care încercau s-o potolească şi în cele din urmă fu nevoită să cedeze şi să se aşeze jos lângă foc.

Apoi o cuprinse din nou furia. Nefiind în stare să se ridice din cauza femeilor strânse roată în jurul ei, dădu frâu liber mâniei scoţând nişte ţipete isterice şi ascuţite, alternând cu geamătul surd al unui descântec de moarte, care, spuneau bărbaţii oarecum înfricoşaţi, l-ar putea lovi pe făptaş dacă Numidi i-ar şti numele. Şi pe când descânta, femeia pe jumătate nebună îşi azvârlea picioarele goale înainte şi înapoi, peste cărbunii aprinşi, cu iuţeala fulgerului, fără să-i pese de foc, atât era de cufundată în descântecul ei. Apoi se întoarse către noi ţipând să plecăm acasă şi să nu ne amestecăm în treburile „negrilor”.

Într-un fel ne dădeam seama că Numidi avea dreptate, dar mai ştiam că, dacă i-am asculta porunca, limba înveninată a lui Numidi ar aţâţa din nou vrajba; aşadar, i-am administrat o doză puternică de bromură pentru a preveni un nou tărăboi şi am dus-o în cortul ei

unde continua, cu voce slabă, să-l ocărască pe duşmanul necunoscut, despre rude, despre faptele lui din trecut şi despre canoanele care-l aşteptau.

Când ne-am dus la culcare, toţi băştinaşii se retrăseseră în corturile lor. Focurile se stinseseră şi ele. Liniştea coborâse peste tulburarea care frământase nu de mult întregul trib. Până dimineaţa vrăjmăşia dintre Numidi şi cei care fuseseră părtaşi la ceartă avea să fie uitată, deoarece băştinaşii nu mai ţin duşmănie îndată ce cearta a trecut.

A doua zi am aflat toată pricina.

Într-o seară, pe când preparam cina, un băieţel, Inakinya, se uită pe furiş în cortul meu. Tatăl său, găsind gestul copilului necuviincios, îl dojeni interzicându-i să mai facă altă dată aşa ceva. Faţă de această hotărâre neobişnuită, băiatul, iritat, îşi pierdu cumpătul şi azvârli cu pietre spre grupul de bătrâni, printre care se afla şi tatăl său. Cei din grup nici nu-l băgară în seamă, necum să-l pedepsească; ba chiar făcură haz de prostia lui. Gândind că dacă va lua băiatul de acolo, va pune capăt acestei necuviinţe, tatăl îşi chemă fiul în cort. Ruşinat şi oarecum umilit băiatul nu se supuse, ci, apucând o suliţă de vreo trei metri, o azvârli cu multă îndemânare înspre taică-său. /Toţi cei de faţă, bărbaţi, femei şi copii, socotind furia nestăpânită a cuiva ca cea mai bună glumă, râdeau în hohote. Şi pentru că nu mai putea să-şi verse mânia, băiatul, covârşit de hohotele de râs, se dădu bătut, dar se trânti pe nisip şi începu să urle de ciudă cât îl ţinea gura.

În seara aceea, când a venit din nou vorba despre cele întâmplate, Jabiaba îi spuse tatălui copilului în limba băştinaşă: x

— De ce nu-ţi înfrânezi băiatul, ca să nu se poarte astfel în faţa oamenilor albi?

Tilbukuna, tatăl copilului, se înfurie la această doi ană.

— Ce treabă ai tu, *puâdta* (om fără copii)? Băiatul meu nu-i mai rău decât alţii.

Jabiaba îi răspunse şi el înţepat căci, de bună seamă,

îl duruse aluzia făcută. Şi astfel, amândoi îşi pierdură cumpătul şi curând îşi arătau unul altuia suliţele, strigându-şi tot felul de ameninţări. Sfatul celorlalţi izbuti totuşi să-i potolească şi neînţelegerea se curmă pentru o vreme. Dar într-o zi, una din femei, o intrigantă bine cunoscută, începu să cânte un cântec prin care îl defăima pe Tilbukuna. Acesta o ameninţă, iar soţul ei, fratele Numidiei, se amestecă în vorbă şi se porni şi bătaia. Numidi sări în ajutorul fratelui ei, dar fu oprită cu o lovitură pe la spate de către un bătrân băştinaş, tare liniştit, care voia să o scoată din încăierare. Din nefericire, o nimeri în bărbie sau în ceafă şi apoi s-a întâmplat tot ceea ce am aflat mai înainte.

A doua zi de dimineaţă ne-am dus să o vedem pe Numidi care era cu adevărat bolnavă. Deşi primise şi câteva dulciuri, nu mai era atât de plină de viaţă, aşa cum ne obişnuise până acum această băştinaşă veselă şi binevoitoare, mult deosebită de semenele sale.

După câteva zile soţia mea ne părăsi întorcându –, se spre casă; pentru a suporta efortul lungilor călătorii prin deşert, trebuie să ai ori experienţă, ori tinereţe.

Eram cuprinşi de febra ultimelor pregătiri. Trebuia să ridicăm tabăra şi să împachetăm pentru a fi transportată. Urma să punem deoparte obiectele trebuincioase de cele mai puţin importante, să găsim locuri sigure pentru echipamentul ştiinţific, pentru aparatele de fotografiat şi pentru medicamente, şi să chibzuim foarte bine încă la o sută şi una de alte lucruri. În ajunul plecării am pierdut surprinzător de mult timp pentru pregătirea şirului de cămile. Tocmai când socoteam că suntem gata se ivea încă o povară ce trebuia încărcată. Cât despre Nibiana, aceasta s-a întors de nu ştiu câte ori să-şi ia rămas bun de la cei pe care îi lăsa acasă. Când, în sfârşit, se terminau şi astea, lipsea unul din conducători… În dimineaţa aceea, am reuşit, într-un târziu, s-o pornim la drum întovărăşiţi de aproape toţi băştinaşii din tabără şi de câinii lor. După câteva mile am fost nevoit să-i trimit pe băştinaşi înapoi, deoarece cu siguranţă că nu ne-ar fi ajuns

nici hrana şi nici apa din rezervoare, atât de preţioasă prin aceste ţinuturi complet lipsite de apă.

Până la urmă caravana noastră se compunea din: Tiundaga, Nibiana şi o fetiţă, Kitata, oare ajuta la cămile; Tialerina, bătrânul actor, cu soţia şi copilul; Moanya şi Numidi, care a stăruit să vină cu noi, deşi suferise atât, împreună cu fiica lor; Tiikaba, un bătrân din Ernabella care mergea spre Lyndavale; Lauri şi cu mine; eram doisprezece oameni şi douăsprezece cămile.

Aşa cum era de aşteptat, caravana n-a mers bine de loc: cămilele lui Tiundaga şi cele ale misiunii nu se deprinseseră unele cu altele, animalele tinere încercau să zvârle încărcătura de pe ele iar câteva poveri nu fuseseră bine cumpănite.

În noaptea aceea am poposit pe o câmpie întinsă înconjurată de dealuri roşietice, neregulate, şi acoperită cu iarbă mulgă, alburie ca inul. Am adormit tare greu în seara aceea. Mă neliniştea oare gândul la ceea ce avea să ne mai aştepte, sau poate îmi era doar frig? Căci de dimineaţă când ne-am trezit, un strat gros de chiciură acoperea atât sacul meu de dormit, cât şi pe cel al lui Lauri.

Călătoria spre Lyndavale

D

rima noastră haltă, ca să spunem aşa, a fost Lyndavale, o staţie aşezată la hotarul dintre două lumi, la vreo 112 km de Ernabella. Ne înţelesesem cu „Snowy” Pearce, proprietarul staţiei, ca atunci când vom ajunge acolo să ne dea drept călăuză un locuitor de prin preajma stâncii Ayers, căci una dintre ţintele călătoriei noastre spre nord-est era să ne stabilim tabăra prin acele meleaguri şi să culegem legende, să facem schiţe şi să fotografiem numeroasele desene făcute de băştinaşi în peşterile de la poalele stâncii.

În afara primei zile petrecute în munţii Musgrave, călătoria spre Lyndavale continua prin lăstărişul de mulgă, care, chiar de sus, de pe spatele cămilei, nu ne lăsa să vedem decât la câţiva metri de fiecare parte a drumului. De fapt, împrejurimile erau atât de lasemănătoare şi

vedeai acelaşi şi acelaşi lucru o zi întreagă, încât această parte a călătoriei a fost cea mai monotonă din toată expediţia. Totuşi, în ciuda acestei monotonii, am descoperit multe lucruri interesante; trăisem vreme destul de îndelungată printre băştinaşi ca să ne convingem că aici pământul are întotdeauna ceva de povestit. Este ca o carte uriaşă, în paginile căreia cei iniţiaţi pot citi despre tot ce se întâmplă într-o zi în ţara tufişurilor, despre venirea şi plecarea păsărilor şi animalelor şi despre hărnicia celor mai mici vieţuitoare. Nici chiar eu nu observam deseori urmele lăsate de canguri, emuşi, de găinile mallee şi de puzderia de reptile mici care ne ieşeau în cale.

„Casele" construite de insectele deşertului au constituit pentru noi un adevărat val de surprize. Iată un păianjen. Mă în

73 treb oare dacă este cunoscut oamenilor de ştiinţă? În timp ce-şi sapă locuinţa, o gaură verticală străpunsă în pământul nisipos, îşi înveleşte în firişoare de mătase fiecare bucăţică de pământ scoasă la suprafaţă şi apoi le lasă în preajma intrării, în cerc, pe o circumferinţă de aproape 20 cm. Mai există şi un alt păianjen asemănător, care îşi adună grămăjoarele de nisip învăluite în pânza lui într-un maldăr construit alături de cuibul său.

Băştinaşii spun că aceste două insecte sunt foarte periculoase şi le numesc *imba kuran kuran* care, tradus, înseamnă „păianjenul care suge viaţa (*kuran*) victimelor sale".

Am întâlnit deseori adăposturile interesantei furnici, mulgă, o insectă care îşi construieşte mai întâi în jurul găurii, prin care iese afară, un zid de pământ cu un diametru de 35 cm şi înalt de 12 cm, pe care îl acoperă după aceea cu frunze uscate de mulgă. Am văzut asemenea cuiburi sub diferite forme: mai întâi numai ca ziduri goale de pământ, apoi acoperite doar cu câteva frunze, iar în jur mii de alte frunze adunate de harnicele furnici în timpul nopţii şi, în sfârşit, cuiburi gata făcute, acoperite complet cu frunze mulgă.

În anotimpurile calde apare o furnică minusculă, nu

mai mare decât un grăunte de zahăr, care este socotită blestemul tuturor călătorilor de prin aceste locuri. Se pare că „instinctiv” prind de veste când oamenii sunt prin preajma lor, căci abia ne oprisem lângă unul din muşuroaie că s-a şi format o coloană ce se îndrepta spre noi. Ele atacă acele părţi ale corpului care transpiră mai mult, iar muşcătura lor este ca o înţepătură de viespe. Este cea mai groaznică insectă pe care o poţi întâlni şi care provoacă un torent de cuvinte grele. Când se trezesc în „ţara furnicilor”, băştinaşii izbutesc să scape de ele aprinzând focuri mici, în cerc, pesemne singurul mijloc prin care pot să le alunge.

Chiar înainte de a ajunge la Lyndavale, am văzut o groapă în pământ râcâită pentru cuib de găina lowan sau mallee (*Leipoa ocellata*) şi aşternută cu un strat de frunze. Era surprinzător de mare, cam de vreo 3 m în diametru şi aproape de 60 cm adâncime, un efort demn de laudă pentru o pasăre ceva mai mare decât cea domestică. Ele vor scormoni nisipul toată vara şi vor aduce frunze până când movila se va ridica cu mult deasupra nivelului solului. Aici vor fi aşezate ouăle roată, de obicei în trei rânduri. Căldura emanată de descompunerea plantelor în putrefacţie, împreună cu cea solară care intră prin vârful moviliţei, deschis de aceste păsări în zilele însorite, va da – cuibului temperatura necesară incubării.

De multe ori am observat gropi adânci sub copaci – cu un adăpost rudimentar deasupra. Bătrânul Tialerina mi-a spus că în aceste gropi se ascundeau băştinaşii în timpul arşiţei, când călătoreau între munţii Musgrave şi Lyndavale. Când sunt siliţi să străbată vara porţiuni întinse lipsite de apă, băştinaşii, nu călătoresc decât noaptea. Înainte de a părăsi ultima oază „ei beau cât pot şi apoi pornesc la drum puţin după răsăritul soarelui. Când. inc. e pe zăduful, băştinaşii sapă câte o groapă la adăpostul vreunui copac până ajung la nisipul rece şi pun pe deasupra un acoperiş rudimentar. Apoi aruncă peste ei nisip rece, îngropându-se până la gât şi rămân astfel ăcoperiţi până când răcoarea serii le permite să-şi

continue drumul.

Mulţi susţin că băştinaşii sunt capabili să efectueze asemenea călătorii, imposibile pentru albi, deoarece ei sunt mai bine înzestraţi de natură ca să reziste arşiţelor. Dar s-ar putea ca teoreticienii să greşească iar gropile de sub copaci dau un răspuns în această privinţă. Această simplă dar înţeleaptă metodă de a se apăra împotriva elementelor naturii arată că băştinaşii au aflat, prin mijloace pur empirice, că perioada de timp în oare un om poate să trăiască fără apă este determinată de procentul de umiditate a corpului şi pentru a evita această pierdere vitală ei călătoresc doar noaptea, îngropându-se ziua în nisipul umed. Aşadar, această rezistenţă la asemenea călătorii istovitoare mu se datorează faptului că băştinaşii ar fi osebit înzestraţi de natură, ci pentru că ei s-au adaptat la condiţiile de viaţă existente în aceste deşerturi. Dacă s-ar fi cunoscut această metodă atât de simplă, nu s-ar fi stins de arşiţă atâtea vieţi de oameni neîncercaţi de asprimea acestor locuri.

Caravana înainta cu* mult mai încet decât ne aşteptam. Porneam destul de greu, iar cămilele tinere şi nărăvaşe rupeau adesea şirul. Ne-au trebuit cinci zile ca să sfârşim drumul nostru istovitor până la gara Lyndavale. Aici ne aştepta altă dezamăgire: „Snowy” Pearce, proprietarul staţiei, nu era acasă, iar după urme nimeni nu mai dăduse pe acolo de câteva zile. Totuşi la oaza Maratjara, la o milă de gară, am zărit urma unui călăreţ, care fusese pe acolo cu câteva ore mai devreme. Înainte de a instala tabăra de seară l-am rugat pe bătrânul Tialerina să pornească după acele urme şi, dacă duc la casa unui alb, să-l înştiinţeze că am sosit.

Abia a doua zi de dimineaţă bătrânul s-a întors cu vestea că „Snowy” Pearce plecase, dar că Charlie Lester, ajutorul său, păştea oile la vreo 8 km spre nord şi dorea ca Lauri şi cu mine să-l vizităm.

Când am ajuns acolo Charlie pregătea masa: în cuptor sfârâia îmbietor un curcan sălbatic din care gazda, cu ospitalitatea binecunoscută a ţinutului arbuştilor, ne-a

îndemnat să gustăm. Pe când mâncam, el ne povestea despre fiinţa care îi era cea mai dragă din lume, fiica sa, mulatra Milly, care trăia într-un cămin din Melbourne.

„E o fată minunată", spunea Charlie, pe când scotea o fotografie aproape roasă de mult ce o privise. „Îmi scrie în fiecare săptămână. Vrea să mă las de fumat şi de băut pentru că nu-mi Eac bine. Cu băutura am izbutit, dar cu fumatul e greu de tot. Am ascuns pipa. mea cea veche şi totul merge bine cât sunt iingur, dar îndată ce vine «Snowy» cu tabachera lui împuţită, i-a zis cu mine. Totuşi voi încerca din răsputeri, deoarece tare /reau să-i fac pe plac lui Milly".

Apoi când scoase cu* duioşie şi plin de mândrie scrisorile ăi, care păreau să fi fost citite şi răscitite, în ochi i se aprinseră umini iar degetele care urmăreau, rând cu rând, slovele nespus le dragi îi tremurau geor. Era un boşiman aspru, neîngrijit, lupă înfăţişare cam de râsul ţinutului. Trăia şi muncea numai Pentru acea stea strălucitoare care îi lumina viaţa. Pentru ea îtrângea ban cu ban, pentru educarea fiicei lui iubite. Nu izbutea cine ştie ce mare lucru dar, gândesc eu, din câte mi-am putut da seama din acea fotografie uzată, idealul său era la înălţimea sacrificiului pe care îl făcea.

Neiam reîntors să poposim la tabăra omului din Ayers Rock, de unde aveam să ne umplem şi bidoanele cu apă. Tocmai ne pregăteam să plecăm când de peste deal se ivi „Snowy" Pearce.

„Pe Jupiter, bătrâne", spuse el, „mi-a fost teamă că nu aveam să te mai găsesc. Băştinaşii ţi-au văzut focurile ieri (noi aprinsesem spinifex ca să ne anunţăm sosirea) dar nu am izbutit să ajung mai devreme". „Cum!" exclamă el, când văzu şirul de cămile cu poverile în spinare, „doar nu ai de gând să pleci chiar acum! Nu te gândeşti că nu am mai vorbit cu altcineva decât cu Charlie, sau cu băştinaşii de săptămâni întregi?"

„Suie-te în camion", adăugă el aproape implorându-mă, „şi trimite caravana spre tabăra mea. Nu pot să te las să pleci aşa î".

Ne era tare greu să mai pierdem încă o zi, dar ştiam şi eu ce înseamnă singurătatea în ţinutul arbuştilor; aşadar, fără să mai stau pe gânduri, am făcut semn caravanei să mă urmeze iar Lauri şi cu mine ne-am urcat în camion.

A fost o seară minunată!

Am vorbit despre atâtea şi atâtea lucruri: despre treburile de la halta lui „Snowy", despre viaţa cunoştinţelor noastre comune (pe „Snowy" îl mai întâlnisem şi cu câţiva ani mai înainte). Aparatul de radio portativ al lui Lauri le-a adus primele ştiri, după luni întregi de izolare.

Cât de puţin bănuiam eu pe atunci, ascultând pe unde un glas cristalin, exprimându-şi dragostea de patrie mai viu decât prin orice cuvânt scris şi privind chipurile tovarăşilor mei în lumina flăcărilor, că nu vor trece doi ani şi voi fi singurul supravieţuitor al acestui mic grup. Atât „Snowy", cât şi Charlie vor fi părăsit această lume înainte ca eu să mai aflu ceva despre ei, iar Lauri nu îşi va fi precupeţit viaţa în apărarea tuturor celor pe care le preţuim mai presus de orice.

Muntele Conner şi oamenii de gheaţă două zi de dimineaţă ne-am luat rămas bun de la cei doi boşimani, amândoi oameni de ispravă, deşi atât de diferiţi unul de altul. „Snowy" îşi trata soţia băştinaşă cu aceeaşi căldură cu care Charlie îşi înconjura fiica.

„Snowy" nu credea că ne vom putea aproviziona cu apa necesară pentru a traversa deşertul, înspre Ayers Rock, din infiltraţiile dinspre muntele Conner. Şi într-adevăr, se pare că a avut dreptate, cel puţin pentru primele două zile. Ochiul de apă Amar ari, la care am ajuns în prima zi la asfinţit, era aproape secat. Băştinaşii au scormonit rezervele secătuite de apă, adânc, în nisip, cam la vreo 4 m şi cu toate că am lăsat ca apa să se strângă toată noaptea, până dimineaţa abia am obţinut nouă litri. În ziua următoare, către. amiază, am fost duşi spre o adâncitură în stâncă plină cu vreo nouă sute de litri de apă limpede, dar care, spre dezamăgirea noastră, era mult

prea sărată pentru băut. Târziu, după-amiază, am găsit ochiul de apă Anneri, o gaură lată de aproape doi metri, situată în mijlocul unui întins platou argilos.

Nu este de mirare că prin aceste locuri fără ajutorul băştinaşilor şi fără a cunoaşte condiţiile de viaţă din ţinutul arbuştilor australieni, călătorii pot să moară foarte uşor de sete. Ochiurile de apă ca Anneri sunt aproape imposibil de găsit, dacă nu ştii să foloseşti o urmă cât de slabă de animal, ori zborul vrăbiilor-diamant (*Pardolutus punctatus-N.T.*)

La prima vedere ochiul de apă Anneri arăta doar ca o băltoacă mică, atât de mică încât Lauri şi cu mine ne luasem orice speranţă de a mai ajunge la Ayers Rock pe la est. Dar Matinya, noua noastră călăuză din Lyndavale, ne dădu curaj spunându-ne că era *kapi-bulka* (apă multă) şi că trebuia doar să durăţim ierburile ca să putem lua toată cantitatea de apă de care aveam nevoie. I-am lăsat deci pe băştinaşi să dea ierburile deoparte iar noi ne-am continuat drumul spre muntele Conner, unde intenţionam să poposim câteva zile.

„Până atunci nu văzusem muntele decât printre arbuştii mulgă şi printre copacii pitici de pe dealurile pietroase şi prăpăstioase, dar cu cât ne apropiam pe la sud-vest, străbătând câmpia care se întindea până la poalele lui, l-am zărit pentru prima oară în toată măreţia. Era o privelişte de neuitat. În prim plan se aflau dunele de – nisip minunat colorate, nisipul roşu, spinifexul alb ca inul, specia *Duboisia hopwoodii*o iarbă sticloasă verde închisă, înspăimântătoarea otravă a cămilelor – şi arbustul de sare (*Australian halomoides-N.T.*) de culoare fumurie, iar în fund, muntele Conner cu vârful teşit, cu prăpăstiile sale roşii luminate de soarele blând al după-amiezii aceleia târzii.

Am ajuns la poalele muntelui şi ne-am aşezat tabăra în lumina unui apus de soare strălucitor”, ce se revărsa asupra corturilor noastre roşietice şi asupra piscurilor care se profilau ca nişte tăciuni aprinşi pe un cer trandafiriu ca pieptul unui cacatoe (*Cacatoe rosei capilla-N.T.*) A doua zi

am hoinărit singur toată dimineaţa pe la poalele muntelui care, odinioară, făcea parte din acel parapet înalt, acum fărâmiţat pretutindeni. În clipa aceea aveam senzaţia că sunt un pitic rătăcit în mijlocul acelei măreţii; şi acum când mă gândesc, ceea ce îmi vine adesea în minte nu sunt piscurile înalte, nici bolovanii uriaşi, ci coloritul gingaş de pe povârnişurile dealurilor acoperite de miliarde de pietre golaşe, galbene ori de culoarea untului, împestriţate cu plantele cenuşii ale deşertului, cu mănunchiuri de iarbă galbenă-aurie şi cu spinifex.

Luată în parte fiecare privelişte, oricât de simplă, îţi sugera farmecul delicat al unei vechi stampe chinezeşti. O stâncă uriaşă galbenă ca mierea, puternic luminată de soarele dimineţii, domina valea. În faţa ei se înălţa cel mai frumos arbore de plută pe care-l văzusem vreodată. Rădăcinile lui se înfigeau adânc în spinifexul galben şi în pietrele roşii, iar ramurile se profilau pe azurul cerului. Stânca, cerul, copacul cu frumosu-i trunchi negru, cu ramurile ciudat întortocheate şi cu frunziş alb-cenuşiu tremurător, alcătuiau un tablou pitoresc pe care numai penelul unui artist oriental l-ar fi putut zugrăvi.

M-am întors în tabără cu frumoasa privelişte adânc întipărită în minte ca să ascult poveştile băştinaşilor despre acest loc fermecător. Nu spun că m-a uluit povestea pentru că nimeni nu se miră de ceea ce se întâmplă într-o legendă, dar mi s-a părut ciudat ca muntele, care m-a vrăjit atât cu frumuseţea lui, să amintească în folclorul băştinaş de cele mai înfiorătoare fiinţe ale miturilor, de Ninya, oamenii de gheaţă. Se spune că înfăţişarea acestor strămoşi legendari nu se deosebea prea mult de cea a băştinaşilor de azi; doar gerul straşnic le acoperea trupurile cu albă promoroacă şi le agăţa de bărbi şi de sprâncene mulţime de ţurţuri ce se ciocneau între ei în clinchet de clopoţei.

Pe atunci, pe vremea lui *tjukurita* (a legendelor) îşi aveau sălaşul în muntele Conner, dar azi se spune că ei trăiesc la câteva leghe mai sus, către nord, pe fundul a două lacuri, sărate. Intrarea în lăcaşul lor se află pe o

insulă acoperită cu iarbă mulgă pitică şi duce la nişte peşteri subterane uriaşe cu pereţi acoperiţi de gheaţă şi biciuiţi necontenit de rafale reci şuierătoare; este un loc de groază, tot atât de înspăimântător ca şi Niviheim din mitologia nordică a eddelor.

Oamenii-Ninya îşi petrec vara în atmosfera îngheţată a peşterilor, dar în nopţile de iarnă ei pornesc în călătorii lungi, peste lanţurile muntoase şi peste dune. Vânturile pătrunzătoare care-i însoţesc aduc gerurile, iernii; iar gheaţa şi promoroaca de pe trupurile lor nu numai că îngheaţă ochiurile de apă, dar cad şi rămân în iarbă tăind picioarele băştinaşilor. Aşa îşi explică băştinaşii crăpăturile adânci din tălpi, care îi fac să sufere îngrozitor în dimineţile de iarnă.

Legenda spune mai departe că, în ciuda faptului că oamenii-Ninya pot fi văzuţi numai de vraci, şi băştinaşii pot uneori să-i simtă când sunt pe aproape. Când? Atunci când după o

N 80

noapte rece, senină şi liniştită dis-de-dimineaţă apare un miraj, fenomen caracteristic regiunilor din deşert. Este binecunoscut – că în zilele fierbinţi şi liniştite mirajul este rezultatul reflexiilor de pe suprafaţa unui strat de aer cald, indicele de refracţie fiind diferit de acela al atmosferei de deasupra lui. În Australia Centrală, când – se produce mirajul dimineaţa, imaginile apar răsturnate, suplimentare sau îndepărtate. În dimineţile geroase, pătura de aer rece şi lipsită de curenţi care se află aproape de sol formează o suprafaţă de reflectare unde pot fi zărite dealuri plutind în aer, copaci întregi cu rădăcinile în sus sau desprinşi de pământ şi multe alte imagini ciudate. Când apare un miraj dimineaţa, băştinaşii se strâng în jurul focurilor ţopăind şi cântând un cântec care – cred ei, că are puterea să pună copacii la loc şi apoi să-i fugărească pe Ninya în sălaşurile lor subpământene. După aceasta băştinaşii spun – că ziua se face caldă şi frumoasă.

Dar aceşti oameni de gheaţă (femei de gheaţă nu există) aduc şi foloase. Când vânturile fierbinţi de vară

străbat ţara ucigând păsări şi animale şi făcând viaţa băştinaşului amară, femeile şi fetele se strâng roată în jurul gropii argiloase de lângă ochiul de apă Anneri, executând ritualul care are puterea să-i scoată pe Ninya din peşterile lor de gheaţă. E de ajuns numai să iasă cu corpurile lor îngheţate deasupra pământului, ca temperatura aerului să scadă şi să înceapă să sufle o briză răcoroasă.

O altă legendă legată defe ochiul de apă Anneri descrie o ceartă între doi oameni-Ninya. Demult, în vremile *tjukuritei*, doi oameni îşi aşezaseră tabăra la sud de muntele Conner şi trăiau prinzând *mala* (*Lagorchestes hirsutus*), un mic marsupial, un fel de cangur pitic. O bucată de vreme suferiră amândoi de sete pentru că niciunul nu găsise un ochi de apă. Totuşi, într-o zi, cel mai mare dintre Ninya, împiedicându-se, găsi din întâmplare ochiul de apă Anneri. Egoist şi lacom, ca toţi oamenii-Ninya, el îşi potoli setea într-ascuns şi acoperi preţiosul ochi de apă cu ramuri, păstrându-l doar pentru sine. Celălalt Ninya, mai tânăr, era atât de însetat încât fu silit să-şi deschidă o vână de la picior ca să-şi potolească setea cu propriul său sânge şi să-şi mai

6 81 ţină zilele. Cel vârstnic, ca să-şi înşele tovarăşul, îşi mânji şi el piciorul cu sânge, bineînţeles fără să-şi deschidă vâna; îşi potolise setea din ochiul de apă.

Într-o zi, pe când vâna, tânărul aruncă un băţ după un *mala*, dar în loc să-l nimerească, băţul căzu din întâmplare în ochiul de apă. Când văzu apa, vânătorul se tulbură tare şi se puse să soarbă cu atâta lăcomie încât zgomotele puternice pe care le făcea atraseră atenţia celui vârstnic. Acesta veni de îndată şi îi porunci însetatului vânător să plece de acolo. Tânărul însă bea înainte ca să-şi potolească setea, în timp ce, de ciudă, tovarăşul său îl lovea peste cap. După ce îşk potoli setea se întoarse plin de mânie către cel vârstnic şi se încinse o luptă atât de crâncenă încât pe acolo pe unde îşi tăvăleau trupurile rămâneau gropi (depresiunile din jurul ochiului de apă). Şi s-au snopit într-atât în bătaie o zi întreagă încât la asfinţit

zăceau morţi amândoi lângă ochiul de apă. Sângele de gheaţă care a curs din rănile celor doi Ninya se şi vede azi ca nişte pete albe, nu roşii, pe întinsul depresiunii circulare iar trupurile lor împietrite sunt cele două movile de cuarţ, de culoare deschisă, din vârful muntelui Conner.

Dintre strămoşii băştinaşilor, Ninya sunt cei mai importanţi, dar mai există şi alţii despre care povestesc legendele muntelui Conner. Dealurile mărginaşe care se găsesc prin aceste locuri au fost. ridicate de mica şopârlă Tatiya pe când îşi căuta bumerangul 1 care. dispăruse, după ce mai întâi îl aruncase de la capătul muntelui şi de *wonambi* (şarpe gigantic legendar) care trăieşte încă în peşteri adânci subterane, lângă un izvor mic de pe coasta muntelui. Băştinaşii se tem într-atât de *wonambi*, încât nu beau apă până când nu aprind lângă izvor un foc din spinifex ca să sperie fioroasa creatură şi să o izgonească în lăcaşul ei subteran.

Tot întrebând despre legendele muntelui Conner, am aflat că trecusem în drumul nostru pe lângă multe locuri sacre ce

1 Armă australiană, un fel de măciucă plată din lemn tare, semicirculară, care, zvârlită cu îndemânare, descrie un cerc sau o buclă şi revine la cel care a aruncat-o. – *N.T.*

aparţineau lui Tiikaba, omul de la Ernabella, care ne însoţea.

Cum nu preacunoşteam credinţele legate de acest lanţ de munţi, ţineam mult să-l păstrăm pe Tiikaba în grupul nostru, pentru ca la întoarcere să putem vizita acele locuri şi să aflăm miturile lor. Cu toate că Tiikaba primise bucuros să ne însoţească spre muntele Conner, nu vru în ruptul capului să meargă mai departe, deşi i-am făgăduit zahăr, făină şitutun din belşug. Ne spuse că trebuie să se ducă după „căţei” (adică să prindă câini mici *dingo*, a căror piele de pe cap valorează fiecare cât un sac de făină de peste 100 kg).

— Dar, protestai eu, dacă vii cu mine îţi dau mai multă făină decât poţi câştiga săpând şi scoţând din dunele de nisip capete de câini dingo şi, pe lângă aceasta, nu va fi

o muncă atât de grea.

— Nu, nu e cu putinţă, îmi răspunse băştinaşul în limba sa. Eu pot găsi atâtea capete de dingo în această vreme a anului încât cămilele tale n-ar transporta atâta făină cât pot lua eu pe ele.

Şi ca să-şi întărească spusele, începu să traseze pe nisip linii, fiecare reprezentând un cap de dingo. Când termină un şir, începu altul şi nefiind, se pare, mulţumit nici după ce l-a terminat pe acesta, mai adăugă altele ca să mă convingă pe deplin.

Apoi se aşeză iarăşi pe vine, mă privi lung şi mă întrebă:

— Ai tu oare atâta făină ca să-mi plăteşti pentru aşa de multe ţeste?

Am recunoscut că era peste puterile mele, mai ales că, în afară de plată, mai avea el un alt motiv pentru care refuza să ne însoţească.

— De ce nu vrei să vii la Uluru (Ayers Rock) cu mine? l-am întrebat direct.

— Pentru că, îmi răspunse el, mi-e frică. *Mamuşii* din Ayers Rock îi ucid pe toţi străinii şi tu ştii că eu nu sunt de pe acolo.

— Dar eu n-o să-i las pe *mamuşi* să te atingă. Eu sunt „om de la oraş" şi asta are să-i sperie.

El îmi răspunse că pot să fiu eu mult şi bine un alb şi încă unul „foarte sus-pus", dar tot nu voi putea să opresc un *mamu* să lovească un negru, deoarece n-am cum să-l văd. E adevărat, căci în credinţa lot numai vracii au această putere…

Atunci am încercat o altă cale. L-am întrebat dacă nu ar vrea să mă aştepte la Anneri şi să-mi arate *înma* (locuri sacre) când mă voi întoarce la Ernabella. Aşa s-a prins de îndată şi ne-am înţeles să ne întâlnim la ochiul de apă atunci când la răsăritul soarelui luna va fi la zenit; de asemenea, ne va da semnale de fum atunci când ne vom întoarce de la Ayers Hock.

Cei trei monoliţi, Ayers Hock, muntele Conner şi

muntele Olga, sunt cele mai impunătoare şi mai măreţe privelişti din Australia Centrală şi, în genul lor, chiar de pe tot continentul. Ei sunt aşezaţi în linie aproape dreaptă, de la est la vest, şi sunt atât de variaţi ca formă şi structură încât originea lor constituie una dintre ciudăţeniile geologice ale acestei regiuni.

Muntele Conner este un platou din cuarţit, lung de vreo 3 km şi lat de vreun kilometru, care se ridică deasupra câmpiei la aproape 250 m. La bază se prezintă ca o pantă prăpăstioasă, acoperită cu bolovani mari, din care se ridică un perete vertical de stâncă, înalt cam de 100 m, ce înconjură muntele aproape neîntrerupt.

Deşi muntele Conner este inaccesibil în cea mai mare parte a sa, totuşi ne-am putut căţăra, printr-o despicătură în peretele vertical, în partea de sud-vest. Vârful său, stâncos şi ondulat, era acoperit cu o floră surprinzător de săracă, formată dintr-o singură specie de arbo re de plută, eucalipt şi spinifex. De pe vârf vedeam ţinutul la mari depărtări. Spre sud, lanţul purpuriu al munţilor Musgrave contrasta puternic cu câmpiile netede, acoperite cu iarbă mulgă, care se pierdeau spre est în orizontul învăluit în ceaţă. La nord de lacurile sărate sub care trăiau oamenii-Ninya, feţele lor sclipeau în lumina asfinţitului ca metalul şlefuit, în timp ce spre vest, cam la 100 km depărtare, misteriosul monolit Ayers Hock se înălţa din deşertul nisipos pe aceeaşi linie cu muntele Olga, care se afla ceva mai aproape, dar pe care nu îi puteam separa unul de celălalt.

Ne-am întors în tabără pe alt drum, care şerpuia în josul unei stânci abrupte. Muşchii şi picioarele mele, obişnuite cu drumul drept, erau frânte de oboseală, iar prin aceste locuri accidentate şi abrupte erau gata să mă lase. Poate că această slăbiciune ar fi trecut neobservată, dar lui Matinya nu-i scăpară semnele de oboseală pe care le dădeam şi fără să scoată un cuvânt îmi călăuzi paşii nesiguri pe potecile abrupte. Stătea mai tot timpul doar la câţiva paşi de mine, îndepărta bolovanii periculoşi din drum, tăia tufişurile care ascundeau cărarea şi-mi arăta

prin semne cele mai bune locuri unde să pun piciorul. La un moment dat se rostogoliră câteva pietre şi pierzându-mi echilibrul am căzut într-un tufiş de spinifex plin de spini, ceea ce dezlănţui un torent de ocări, nelipsite în asemenea împrejurări. Mă aşteptam ca Matinya să râdă de mine, dar – el se întoarse liniştit cu spatele, ca şi cum n-ar fi văzut nimic şi. aşteptă până când mi-am scos aproape toţi spinii şi eram gata de coborât.

Până să apună soarele m-am dus împreună cu Tiundaga la ochiul de apă Anneri unde am adăpat cămilele pentru ultima oară înainte de a începe călătoria spre Ayers Rock. Şi pentru că lacul, după ce l-am curăţat, era prea adânc pentru cămile, am acoperit un şanţ cu pânză gudronată şi l-am umplut apoi cu apă. Astfel, cămilele puteau să bea apă pe săturate, cele tinere sorbind cu zgomot, cele mai bătrâne cu gravitatea caracteristică cămilelor, în timp ce Dinimi, cea mai bătrână din caravană, atât de bătrână încât abia putea să-şi ducă şaua sau poate vreun copil, şedea jos, netulburată.

Nu m-am întors cu restul grupului la tabără, ci am rămas singur pe creasta unei dune de nisip, urmărind umbrele cenuşii ale înserării furişându-se în sus pe coasta roşiatică a muntelui şi gingaşele culori ale amurgului care se revărsau din spatele lui.

Călătoria spre Ăyers Rock

P regătisem totul pentru a pleca în zori şi, cu toate că Moanya şi Matinya trebuiau să aducă cămilele odată cu primele raze ale dimineţii, ne-au trebuit două ceasuri bune după răsăritul soarelui ca să putem pleca.

Părea aproape imposibil să poţi porni caravana mai devreme. Tiundaga şi Nibiana erau o pereche cam înceată, care luau viaţa uşor, aşa că o zi sau două, cu atât mai puţin o oră sau două, nu contau la ei. Ştiam că ei făceau totul ca s-o pornească cât mai repede şi că totodată îşi închipuiau că este ceva nemaivăzut să părăseşti o tabără la ora 9 şi jumătate într-o dimineaţă friguroasă de iarnă. Nu i-am grăbit şi nici nu ne-am apropiat de caravană decât doar de cămilele noastre, deoarece dacă am fi arătat semne de

nerăbdare. s-ar fi zăpăcit şi am fi pierdut şi mai mult timp.

Pe când traversam depresiunea pe lângă ochiul de apă Anneri nu m-am putut opri să nu compar muntele Conner aşa cum arăta acum şi cu cel din seara trecută. Atunci era tot un foc aprins, acum era întunecat şi ameninţător, învăluit în umbre purpurii. În depărtare, muntele domina câmpia ca un vechi castel cu ziduri groase clădit pe creasta unei stânci uriaşe. Praful ridicat de cămile ca un văl rar de ceaţă luminoasă întărea şi mai mult această iluzie.

Era o privelişte stranie: în prim plan caravana de douăsprezece cămile ale căror umbre pale şi lungi se întindeau pe câmpie, însoţită de băştinaşi, apoi femeile cu vasele lor de lemn legănate de mişcarea uşoară a capului şi cu torţe fumegânde

86 în mâini, iar în urma tuturor, străjuind ca o fortăreaţă, dealul profilându-se în lumina purpurie.

Îndată ce am părăsit ochiul de apă Anneri am trecut iarăşi printre numeroase tufişuri care sunt o otravă înfricoşătoare pentru cămile (*Duboisia hopwoodii*). Când am mai fost pe aceste meleaguri, la muntele Conner am trecut prin clipe deosebit de grele, deoarece planta este atât de otrăvitoare încât e de ajuns ca o cămilă să mănânce puţin din ea ca să moară. Dar cămile ca acelea ale lui Tiundaga, care au trăit în ţara „arbuştilor otrăvitori" mai mult timp, ştiu că planta aceasta, este periculoasă şi nu se ating de ea. Totuşi eram îngrijorat în privinţa cămilelor mele, dar au trecut mai multe zile fără să se întâmple vreun accident. Unii conducători de cămile afirmă că nu există nimic contra acestei otrăvi, în timp ce alţii spun că o doză mare de cristale Condy dizolvate în apă ar salva animalul. Din fericire n-am avut prilejul să verificăm niciuna dintre aceste afirmaţii. Este interesant că, deşi *Duboisia hopwoodii* conţine unul dintre alcaliile cele mai otrăvitoare, băştinaşii din partea de est a Australiei mestecă frunzele acestei plante, după ce le-au presărat cu cenuşă, înlocuind tutunul indigen. Pe de altă parte, băştinaşii care trăiesc în deşertul Australiei Centrale

mestecă tutun şi folosesc *Duboisia* doar pentru a otrăvi emuşi.

Pentru a călători de la muntele Conner* la Ayers Rock trebuia să străbatem aproape 100 km prin deşert arid şi cu dune de nisip fără niciun drum. Aceste dune, lungi de 500 m, cu înălţimi de la şase la cincisprezece metri, brăzdează ţinutul în şiruri paralele, uneori pe distanţe de sute de kilometri. Cum drumul nostru o lua spre vest iar orientarea dunelor era aproximativ nord-est – sud-vest „a trebuit să traversăm majoritatea culmilor pieptiş;

Să conduci o caravană peste aceste dune, fără să strici ordinea de înşiruire a cămilelor, cere şi dibăcie şi răbdare. De fapt, numărul de kilometri pe care îi parcurgeam pe zi depindea numai de dibăcia conducătorilor caravanei. Graba nesocotită înseamnă întotdeauna ruperea şirului cămilelor şi, ca urmare, multă pierdere de timp pentru a le aranja din nou, deoarece cămila trebuie să fie prinsă şi legată din nou în convoi cu un nou ham de frânghie. În nicio împrejurare nu se potriveşte mai bine proverbul „graba strică treaba” ca atunci când călătoreşti cu cămila prin deşertul nisipos al Australiei Centrale.

Deşi, în general, caravana îşi continua drumul în bune condiţii, totuşi eram întotdeauna în întârziere. Tiundaga şi Nibiana erau adevăraţi băştinaşi şi în felul de a gândi şi ca înfăţişare iar instinctele lor de vânători erau atât de puternice, încât simpla vedere a unei urme proaspete de cangur sau de curcan sălbatic, a unei vizuini de goanna sau a vreunui cuib de furnică culegătoare de miere era de ajuns ca să îi facă să schimbe direcţia caravanei sau chiar să o oprească pe loc.

De l-a înălţimea de pe şaua cămilei, Nibiana arăta direcţia, urmei sau locul unde se afla cuibul. Dar timpul nostru era limitat din nefericire şi nu ne puteam îngădui nici chiar cele mai mici abateri din drum, iar dacă aş fi făcutro, ar fi fost mai curând o vânătoare decât o călătorie. Pentru a preveni şi întârzierile, şi neînţelegerile am recurs

la un şiretlic: de îndată ce caravana se oprea, alergam la Nibiana şi o întrebam cu mirare ce s-a întâmplat?

— Nimic, răspundea Nibiana cu un aer vinovat, în timp ce porneam din nou cămilele, mie strâns stomac, lungit, negru, de puţin foame.

Nu puteam face nimic în această privinţă, aşa că şi Lauri şi eu i-am înţeles dorul de ceva mai bun de mâncat. Bucatele noastre, care trebuiau să fie pregătite la sfârşitul unei zile lungi de drum, nu mai aveau niciun gust.

Cum nu era vreun drum între muntele Conner şi Ayers Rock şi nici Tiundaga nu era de prin partea locului, am determinat direcţia spre Ayers Rock cu busola, de sus de pe vârful muntelui Conner. După aceea însă m-am hotărât să-i las pe conducătorii caravanei să ne călăuzească drumul, deoarece voiam să ştiu cât de bine poate să folosească Tiundaga simţul lui de orientare şi ce mijloace va întrebuinţa ca să ajungă la Ayers Rock fără ajutorul vreunui aparat. Condiţiile erau excelente pentru această încercare, deoarece de când intrasem în regiunea dunelor, muntele Conner nu mai era vizibil decât din vârful dunelor înalte, iar Ayers Rock nu se vedea de loc în primele două zile. Desigur că Tiundaga îşi întipărise în minte direcţia, dar chiar în după-amiaza primei zile am observat cât de simplă, dar şi cât de eficace, era metoda lui de a menţine drumul drept. Aceasta nu consta în altceva decât în a aprinde, pe unde trecea, tufişuri de spinifex iar când ajungea pe creasta unei dune de unde putea să privească îndărăt spre muntele Conner, linia „fumurilor” îi arăta direcţia pe care o luase. Metodele lui Tiundaga erau atât de bune, iar simţul lui de orientare atât de dezvoltat, încât în seara celei de-a doua zile, când am urcat pe creasta unei dune din apropiere, Ayers Rock, duna pe care stăteam şi muntele Conner se aflau în linie dreaptă.

În dimineaţa următoare, după ce s-au încărcat cămilele, m-am urcat din nou pe dună să-mi reîmprospătez imaginea stâncii Ayers. Fusesem pe acolo cu câţiva ani înainte, dar nu pentru mult timp, căci aşa cum reiese din

jurnalul meu de că lătorie de atunci

„Am părăsit stâncă la amiază în timp ce şirul de cămile ne conducea îndărăt spre plictiseala civilizaţiei şi spre o viaţă monotonă. îl urmam fără nicio tragere de inimă, deoarece eram cuprins de vraja uriaşei stânci care mă chema îndărăt, să rătăcesc la poalele ei, să admir pereţii ei puternici, să explorez peşterile fără număr şi să aud legendele ciudate ale băştinaşilor”.

Stâncă Ayers se numără printre minunile Australiei, dacă nu chiar ale lumii întregi. Este un monolit uriaş din granit metamorfozat. Pereţii ei se înalţă drepţi chiar de la bază, încât un om care stă la poalele ei poate să-şi proptească mâinile direct de pereţii verticali înalţi de 300 m.

Gosse care a descoperit stâncă, în 1873, scria: „Această stâncă este, fără îndoială, fenomenul cel mai minunat al naturii pe care l-am văzut vreodată”.

Şi alţi călători i-au descris frumuseţea impunătoare, coloritul şi imensitatea ei, dar ar fi x aproape imposibil cuiva să poată reda prin cuvântul scris ceva din măreţia şi splendoarea ei. Tot timpul cât am călătorit în ziua aceea, am zărit stâncă, din ce în ce mai mare, în faţa ochilor; de fapt, după popasul de prânz, fiecare dună mi se părea că este ultima. Dar soarele stătea să asfinţească şi şirul de cămile încă nu ajunsese în

«câmpia largă care înconjură stânca pustiită de furtunile locale cauzate chiar de ea însăşi.

Cu toate că Lauri şi cu mine mergeam în frunte, când am ajuns la locul vechii mele tabere, la câţiva metri depărtare de versantul nordic al stâncii Ayers, umbrele înserării începuseră să coboare de mult.

Părea un loc ireal, fantastic. O stâncă dreaptă se înălţa la 300 m deasupra noastră, ascunzând spre vest orice licărire de lumină. În semiîntunecimea înserării nu se zăreau decât contururile fantomatice ale copacilor, formele abia vizibile ale bolovanilor prăvăliţi şi cerul sfâşiat de creasta stâncii de deasupra. Lauri aprinse un foc mare. Noaptea era rece iar butucii în flăcări păreau mai

prietenoşi decât întunericul din jur. Dar în lumina focului totul în jur părea mai ciudat ca înainte. Acum întunericul era mai negru iar lumea noastră era restrânsă pe o suprafaţă infinitezimală din vastitatea acelui ţinut.

Ascultam tălăngile cămilelor care se apropiau, când deodată îmi dădui seama că Tiundaga nu cunoştea locurile şi că astfel va crede că focul nostru e un semnal de direcţie şi se va îndrepta drept spre el. Deoarece acest drum l-ar fi vârât în zona nenumăratelor şanţuri adânci, am luat în grabă o torţă aprinsă şi am făcut un şir de focuri, de la tabăra noastră spre câmpul deschis, pe un teren neted. Tiundaga a înţeles semnalele mele şi în mai puţin de cinci minute tăcerea fu întreruptă de zgomotul cămilelor, sporovăială băştinaşilor şi de forfota generală a descărcării bagajelor.

Tiundaga şi-a aşezat cămilele în singurul loc neted pe care l-a putut găsi, dar aflându-se la o oarecare depărtare de focul nostru, l-am rugat pe Matinya să aducă nişte butuci aprinşi ca să avem lumină la descărcat. Stăteam deoparte cu copiii pe care îi înspăimântaseră mult aceste locuri stranii. Când se reîntorsese Matinya, apariţia lui ne prilejui clipe ce* groază. În lumina butucului arzând pe care îl ducea în mâna dreaptă picioarele abia i se vedeau iar trupul, ascuns după butuc, părea înlocuit de vârfurile aprinse ale ramurilor cam semănau nespus cu nişte ochi mari, roşii. Copiii dădură ţipem de spaimă căutând care încotro să se ascundă, căci ei – îl luară pn

Matinya drept un *mamu*, unul din spiritele nopţii. Dar vocea lui Matinya şi râsul lui Lauri şi al meu îi liniştiră pe dată şi ţipetele lor de groază fură înlocuite cu exclamaţii de bucurie.

Ne-am aşezat tabăra aproape de Maggie Springs, sau mai bine să-i spunem pe numele lui băştinaş care sună mult mai frumos şi anume Kapi Mutiguluna, situat într-un golf adânc şi înconjurat din trei părţi de stânci drepte, înalte de mai bine de 300 m. Băştinaşii au aprins iarbă pentru a însemna cărarea care ducea spre gura de apă. Jocul de lumini al flăcărilor pâlpâinde de pe pereţii abrupţi

ai stâncii era din cale afară de impresionant. L-am luat pe Lauri cu mine ca să privim gura de apă şi apoi să găsim prin apropiere o peşteră cu desene pe stânci, pe care le descoperisem în vizita mea anterioară. Lauri s-a întors la tabără, dar eu am rămas mai departe ca să copiez câteva desene.

Era ceva cu totul neobişnuit să stai şi să lucrezi singur într-o peşteră atât de târziu în noapte. Mi s-a stins lampa înainte de a-mi termina treaba, dar am rămas încă în întuneric. Mă simţeam rupt de realitate şi încercam senzaţia stranie că simt prezenţa celor care cine ştie cu câţi ani în urmă trecuseră pe aici şi înscriseseră acele simboluri ciudate pe pereţi sau îşi oficiaseră ritualurile poate chiar pe locul unde mă aflam eu acum. Era o linişte adâncă. Afară luna lumina puternic, dar fâşia de raze, care străpungea întunericul la câţiva paşi, făcea parcă mai profundă întunecimea lugubră a locului.

Am stat multă vreme în acea peşteră, în care se aşternuse de veacuri colbul nenumăratelor îndeletniciri umane, cugetând asupra vieţii băştinaşilor dinaintea venirii omului alb şi ainumanului tratament la care fusese supus de acesta. Nu mi-a trebuit mult ca să mi se trezească viu în minte ruşinoasele metode „civilizatoare” ale „albilor”: Într-o despicătură îngustă de stâncă, la câţiva metri deasupra capului meu, un băştinaş evadat de la cine ştie ce împilare îşi găsise aici o moarte tragică şi nejustificată. Faptul s-a întâmplat de mult.

Nişte băştinaşi, care fuseseră luaţi de un poliţai alb, aşa-zis protector al băştinaşilor, ca să-i judece pentru diverse „fapte în afara legii”, evadaseră. Poliţaiul şi ajutorul său por

— *C*

Ayers Rock şi legendele ei studiat toată săptămâna următoare caracteristicile naturale ale stâncii Ayers şi am aflat de la locuitorii băştinaşi multe lucruri despre sensul desenelor din peşteri şi despre legendele legate de această stâncă.

De la începutul şederii noastre aici ne-am dus în jurul

stâncii pentru a ne face o idee generală asupra formei ei; dar când am încercat să fac o hartă cât de simplă, nu am fost în stare să-mi amintesc numeroasele ei golfuri adânci şi capete proeminente. Ca să ies din încurcătură, am cerut sprijinul, mai întâi al lui Lauri şi apoi al lui Tiundaga, dar cu toate că fiecare începea sigur de sine, se încurcau repede şi până la urmă erau tot atât de neputincioşi ca şi mine. Nereuşita noastră ne-a convins că era necesar să facem un studiu serios înainte de a putea spera să desenăm conturul bazei stâncii pe care să însemnăm locurile legendare.

Am petrecut împreună cu Lauri o zi lungă şi obositoare cu această lucrare, determinând unghiurile cu un compas prismatic, singurul instrument pe care-l aveam la îndemână şi măsurând cu paşii noştri distanţele intermediare. Cu astfel de mijloace am izbutit să obţinem date destul de precise, pentru a întocmi o hartă bunicică.

Nu m-a surprins faptul că nu am reuşit de la prima noastră încercare să schiţăm acest plan. Totul este la o scară atât de uriaşă, încât aprecierile privind distanţele erau greşite. De exemplu, am crezut că adâncimea golfului în care este situat ochiul de apă Mutiguluna nu era mai mare de 136 m, totuşi cercetarea noastră a dovedit a fi adânc de peste

273 m, ceea ce era puţin mai mare decât înălţimea pereţilor abrupţi care se înălţau de ambele părţi.

Planul final ne-a arătat că stâncă era oarecum în formă de zmeii de hârtie, întinzându-se pe vreo 3 km de-a curmezişul diametrilor principali. Versantul ei nordic, lung şi drept spre care se îndreaptă majoritatea călătorilor, lasă impresia că stâncă este îngustă şi oarecum de formă ovală; o greşeală lesne de înţeles, deoarece doar un cartograf experimentat ar putea să reprezinte planul de bază fără ajutorul unei cercetări serioase sau al unei fotografii făcute cu avionul.

Ca fenomen natural, stâncă este unică. Dacă muntele Conner. s-ar putea asemui cu o cetate medievală înconjurată de ziduri, sau muntele Olga cu templul sau

palatul în ruine al unui faraon din vremuri apuse, se pare că pentru Ayers Rock nu există niciun termen de comparaţie. Este ca o piatră de râu uriaşă cu laturi atât de abrupte şi atât de netede că nici iarba şi nici copacii nu-şi găsesc priză, poate doar vreun smochin ale cărui rădăcini lungi şi întortocheate izbutesc întâmplător să se ţină oarecum la suprafaţă. La aspectul ei ciudat se mai adaugă petele negre, pe fondul roşu de teracotă al stâncii, ale hăurilor de la a căror înălţime căderile de apă curg ca un potop peste feţele abrupte, după furtunile de vară.

Deoarece am trăit atât de aproape de stâncă – tabăra noastră fiind aşezată la mai puţin de 27 m depărtare de zidul ei vertical – ea m-a încântat mai mult ca orice alt loc pe care l-am vizitat. Mă opream în răstimpuri din lucru pentru a admira concavitatea uriaşelor ei bastioane profilate pe cerul presărat cu nori şi jocul de umbre şi lumini de pe pereţii roşietici; iar noaptea, în căldura sacului meu de dormit, urmăream contururile ei de un negru catifelat, proiectate pe bolta cerului scânteietor.

Când văzusem cu câţiva ani în urmă Ayers Rock, am fost aproape copleşit de mărimea, de coloritul, de tăcerea adâncă şi de singurătatea ei, iar acum, privind retrospectiv, retrăiesc aceleaşi singure impresii ca şi atunci. Dar mai târziu, când am aflat legendele locului, despre şerpii care s-au luptat în jurul ochiului de apă Mutiguluna, despre şobolanii-marsupiali, despre blestematul Kulpunya, despre şopârla nebună care şi-a pierdut bumerangul şi despre nevătăibătoarea cârtiţă-marsupială (*Notary cres typhlops*), mi-am schimbat părerea. împrejurimile imense şi frumoase nu mai reprezentau pentru mine simpli pereţi abrupţi şi stâncoşi, peşteri ori revărsări de culori; ele

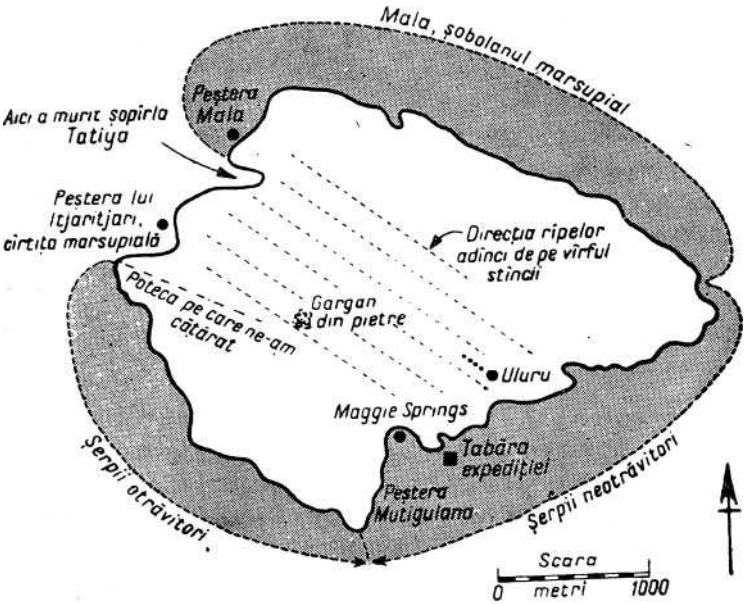

erau acum însufleţite de poveştile pe care băştinaşii mi le-au spus; pereţii stâncoşi erau opera micii şopârle sau a şobolanilormarsupiali, peşterile – lăcaşurile de odinioară ale fiinţelor ancestrale, iar pata cenuşie de pe stâncă – pata de fum rămasă de pe urma taberei în flăcări a femeilor-şopârle adormite (*Tiliqua scincoides*).

Legenda principală a stâncii Ayers aminteşte de o ceartă care a avut loc la capătul de vest al lanţului de munţi Petermann între Windulka, oameniisămânţă mulgă din Kikingura.

În mijlocul nisipului se înalţă Stânca roşie

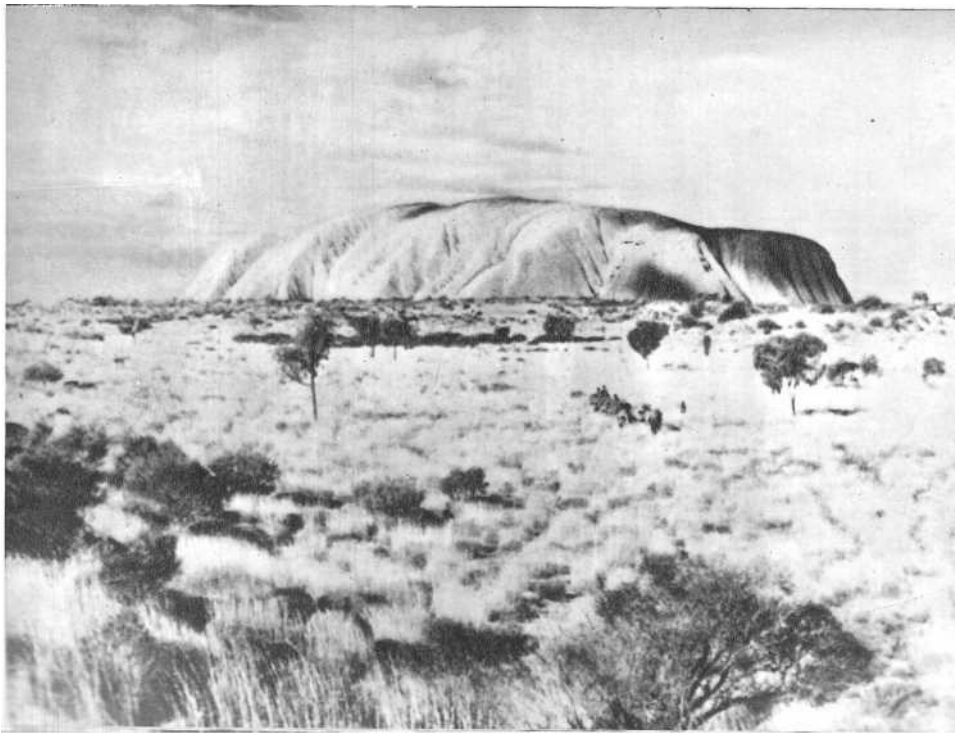

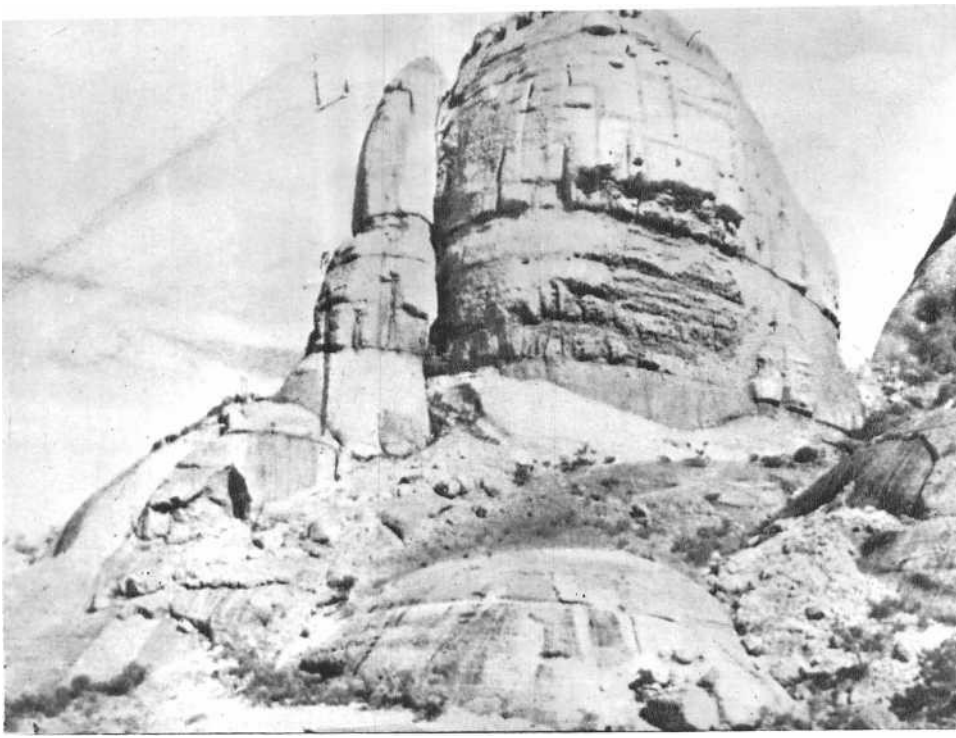

D privelişte impunătoare: stâncă Pupiana.

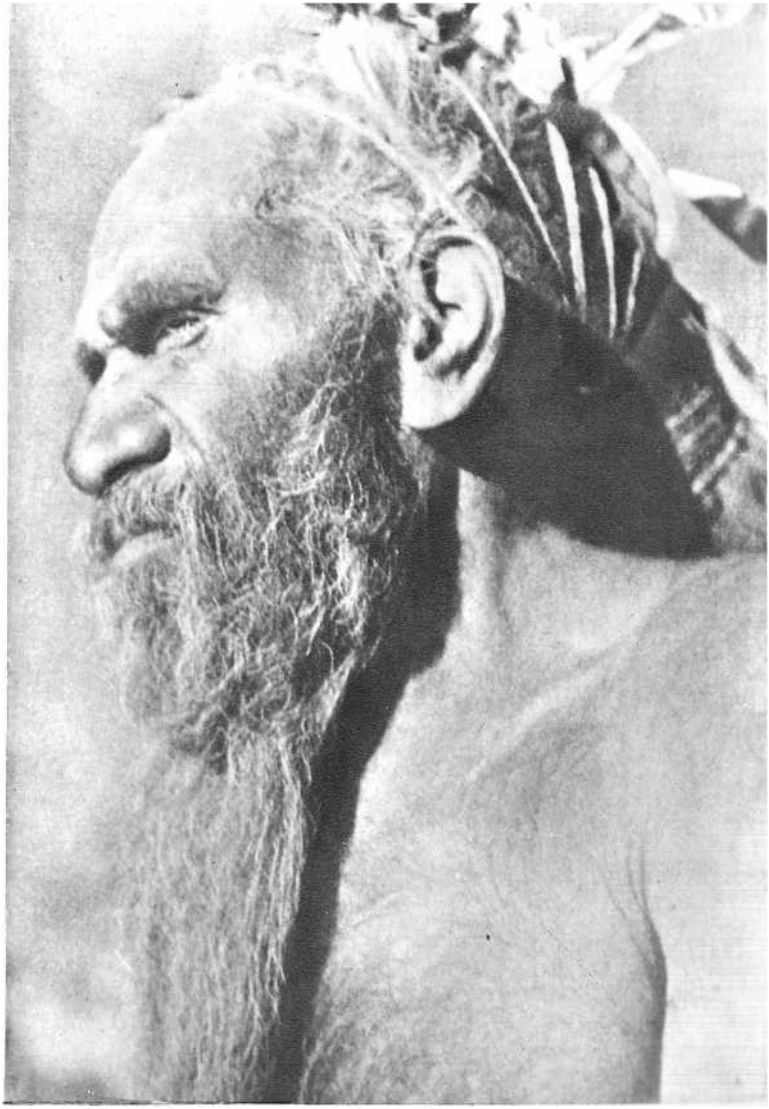

Bătrânul Tialerina.

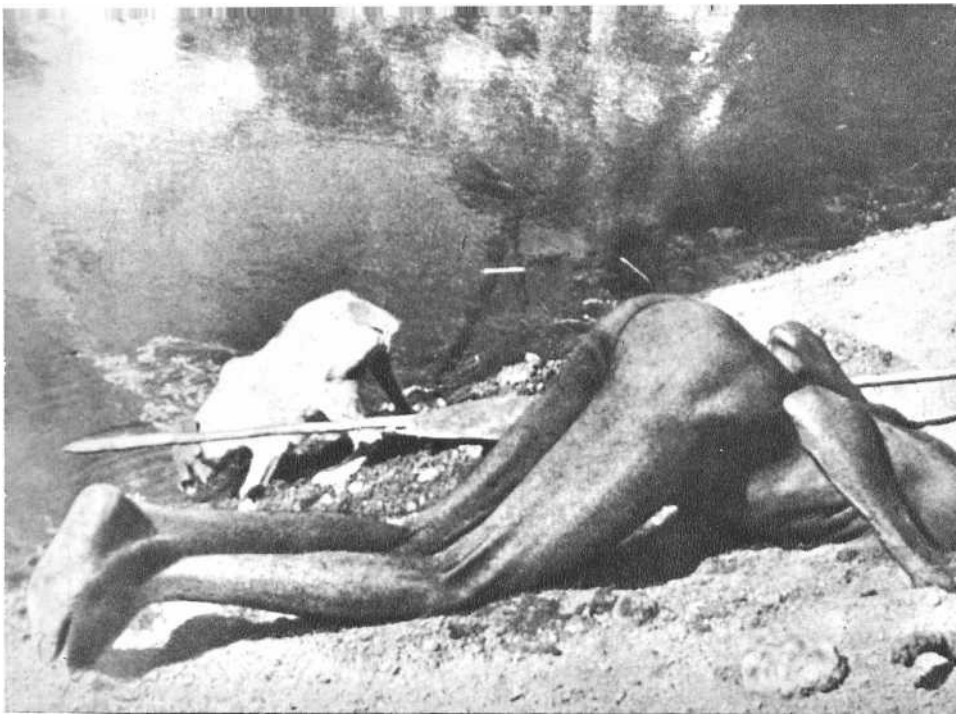

Băştinaşii nu beau direct din ochiul de apă ci dintr-o groapă pe care o ţâcă alături în nisip.

Copacii de iarbă ai deşertului (Xanthorrhoea thorntonii)

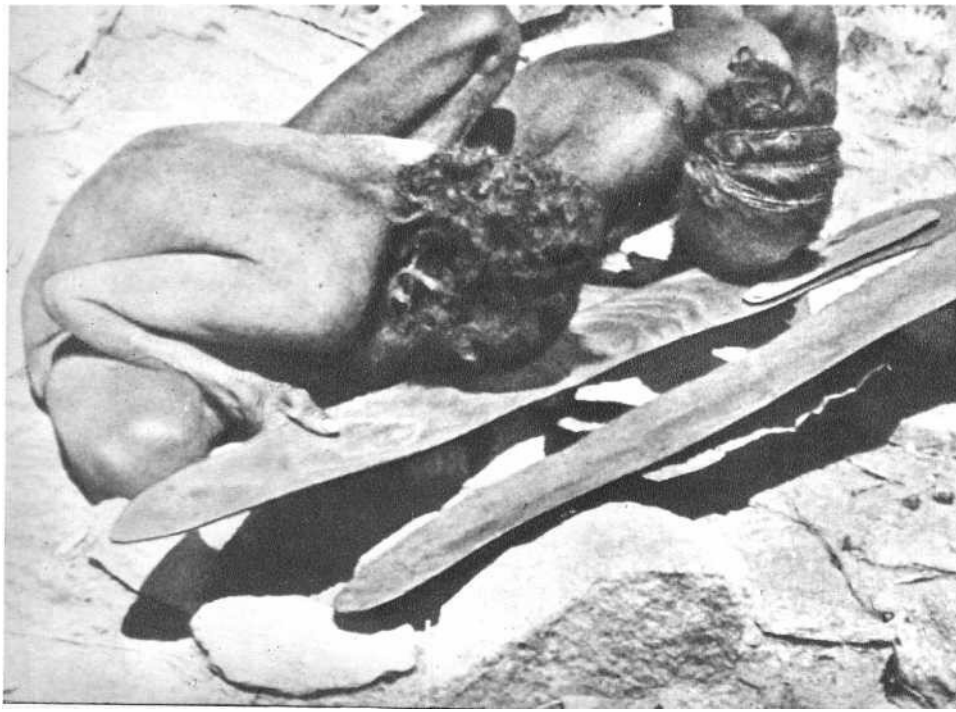

Kulpidji... pe care băştinaşii îl cred plin de sănătate.

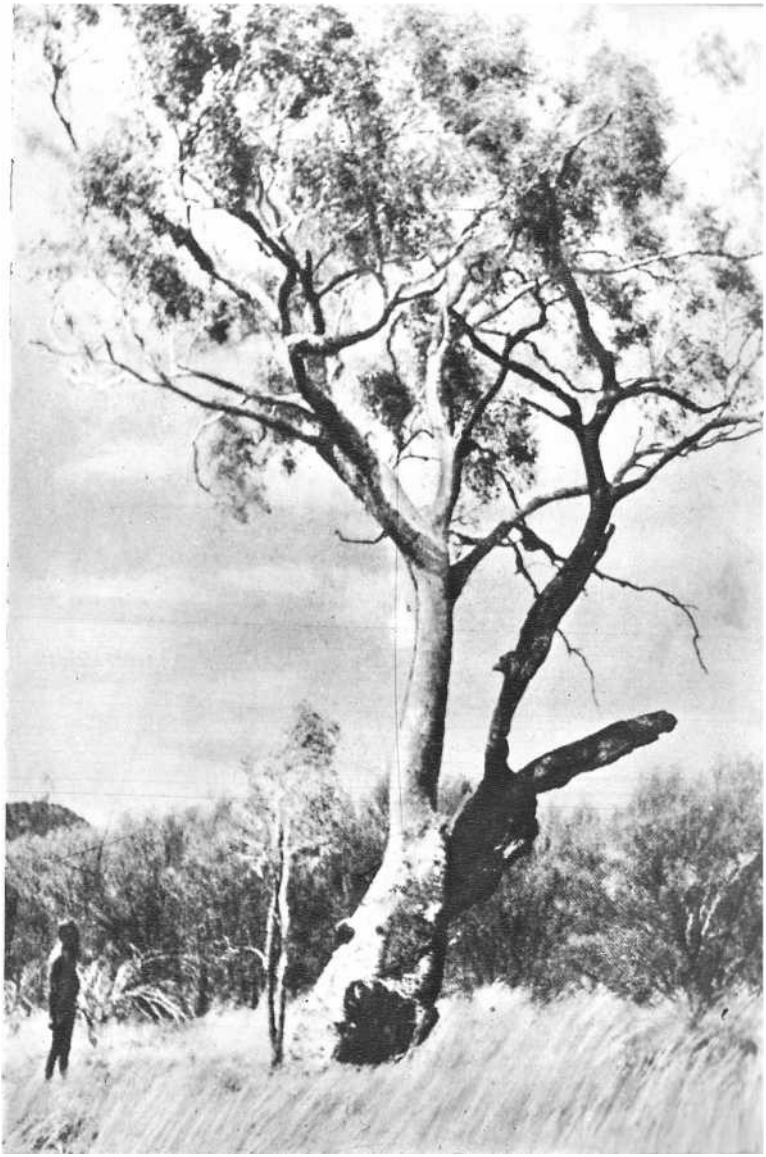

Şi de acest copac peste legată o legendă (Wonambi).

Legenda omului Perentie. Copacul cu umflătura-i mare a sugerat suferinţa lui Nintaka, cel care a mâncat mult.

Kunia, şerpii-covor şi Mala, şobolanii-marsupiali ai stâncii Ayers.

Pe vremea când lumea era la începutul ei, oameniisămânţă mulgă s-au hotărât să-şi iniţieze tinerii şi

să facă o sărbătoare din aceasta, poruncind cu acest prilej păsării-clopot Panpanpalana să colinde ţinutul şi să invite toate animalele, păsările şi reptilele, să ia parte la serbare.

Povestea legată de Ayers Rock începe atunci când pasăreaclopot a ajuns la şerpii-covor acasă la Pukabuga, cam la 130 km la est de stâncă şi i-a invitat la serbare. Şerpii-covor, buni la inimă şi fiinţe paşnice în acele vremuri ca şi acum, au primit bucuroşi şi s-au pregătit de drum. Pasărea-clopot s-a dus apoi mai departe să-i invite pe şobolanii marsupiali care locuiau la Ayers Rock. Când a ajuns acolo, i-a găsit în toiul propriei lor ceremonii de iniţiere şi prin urmare nu prea aveau chef s-o pornească la drum. Până la urmă însă a izbutit să-i convingă să primească invitaţia.

În drum spre Kikingura, şerpii-covor şi-au petrecut prima noapte a călătoriei lor lângă ochiul de apă Uluru (astăzi un bazin de apă pe vârful stâncii Ayers). A doua zi dimineaţă, pe când vânau, au întâlnit un grup de femei-şopârle. Uitând de făgăduiala dată, de a lua parte la ceremoniile oamenilorsământă mulgă, şerpii-covor le-au cerut de neveste pe femeile-şopârle şi s-au stabilit la ochiul de apă Mutiguluna. Şi şobolanii-marsupiali şi-au amânat ziua plecării, deoarece nu sfârşiseră nici ei propriile lor ceremonii.

În vremea aceasta, oameniisământă mulgă aşteptau şi când, după câteva zile, nu se ivise nici urmă de oaspeţi, au trimis pasărea-clopot să afle pricina întârzierii lor. Solul se reîntoarse la Ayers Rock şi le reaminti şerpilor-covor şi şobolanilor-marsupiali promisiunile lor, dar ei nu mai voiră în ruptul capului să şi le mai ţină, primii spunând că sunt abia de curând căsătoriţi şi că nu au nicio dorinţă să călătorească, iar ceilalţi răspunzând, oarecum nepoliticos, că sunt prinşi în viitoarea propriilor lor ceremonii şi că nu le mai arde de ale altora.

7 – Oameni negri şi nisipuri roşii 97

Când pasărea-clopot aduse vestea, oameniisământă mulgă se înfuriară într-atât de lipsa lor de bună-cuviinţă, încât cerură ajutorul prietenilor lor, şerpii veninoşi, ca să-i

distrugă pe şerpii-covor şi porunciră vracilor să prepare ceva cu care să-i pedepsească pe şobolanii-marsupiali.

Şerpii-veninoşi i-au atacat prin surprindere pe şerpii-covor din două părţi şi le-au înconjurat tabăra ca fulgerul. A urmat o ciocnire puternică în care au fost ucişi mulţi, de ambele părţi. Cele două căpetenii, Kunia Ungata, căpetenia şerpilorcovor, şi Kutitjilda, şeful, şerpilor veninoşi, s-au luptat unul cu altul cu mult curaj şi cruzime. Pe când Kutitjilda, grav rănit la cap, se retrăgea din luptă, Tiintatjinta, o codobatură *Rh/Lpidura leucophrys*, îl lovi cu băţul ei pe care-l folosea la săpat şi-i smulse nasul. Unul din şerpi care scăpase teafăr: Kulikudjeri fu atât de furios de înfrângerea suferită, încât atunci când zări nevinovatele femei-şopârle adormite, le dădu foc prefăcându-le în scrum şi cenuşă, atât pe ele cât şi aşezarea lor.

Şerpii-covor care au supravieţuit luptei şi-au părăsit tabăra de la ochiul de apă Mutiguluna şi s-au retras spre est, de-a lungul stâncii, ducând cu ei căpetenia lor rănită. Aceasta muri din pricina rănilor primite şi, urmaşii săi, copleşiţi de durere, se adunară în jurul trupului său rece şi-şi curmară viaţa prin înjunghiere, cântând cântecul morţii.

Pe când lupta dintre şerpi era în toi, vracii oamenilorsămânţă mulgă erau preocupaţi să creeze o fiinţă vătămătoare numită Kulpunya, cu care să-i pedepsească pe şobolanii-marsupiali. După ce au alcătuit scheletul – o ramură de mulgă drept şira spinării, beţe încrucişate drept urechi, părul femeilor de-a lungul spatelui, dinţii unui marsupial mic la un capăt şi coada unui marsupial insectivor (*bandicoot*) la celălalt capăt – vracii au cântat tot restul zilei cântece de vrajă ca să trezească în creatura lor spiritul răului. Apoi, l-au lăsat singur toată noaptea, deoarece de la apusul soarelui până în zori numai în timpul orelor de întuneric adânc se poate dezvolta o astfel de fiinţă.

A doua zi de dimineaţă spiritul răului începu să dea semne de viaţă: îi crescură păr de-a lungul spatelui şi dinţii, iar picioarele se lungiră. Şi din nou s-au aşezat

vracii în jurul lui Kulpunya invocând vrăji, care s-au dovedit atât de folositoare încât în noaptea următoare creatura se târî câţiva paşi. Apoi fu adusă îndărăt* în tabără şi i se cântară ultimele descântece ca să o pătrundă spiritul urii şi dorinţa de răzbunare.

În ziua hotărâtă Kulpunya era pe deplin dezvoltat. Atingea aproape mărimea unui câine, dar nu avea păr decât de-a lungul spatelui şi în vârful cozii. Dinţii transplantaţi crescuseră uriaşi şi răutatea-i era fără margini.

Oameniisămânţă mulgă i-au poruncit atunci lui Kulpunya să meargă la Ayers Rock şi să-i distrugă pe şobolanii-marsupiali. Când Kulpunya ajunse la locul cu pricina toţi şobolanii îşi dormeau somnul de după-masă, în afară de Lorin, o bătrână care, presimţind atacul oamenilorsămânţă mulgă, era în aşteptare de câtva timp. Ea îşi făcuse culcuşul departe de tabără, ca să poată privi ţinutul în depărtări. Dar cu toate că îl văzuse venind pe Kulpunya şi strigă cât putu de tare, nu izbuti să-i trezească pe oamenii-şobolani înainte de a fi atacaţi şi unii din ei chiar omorâţi. Cei ce scăpară cu viaţă, îngroziţi de acest atac neaşteptat, părăsiră Ayers Rock şi fugiră care încotro spre sud-vest.

Legenda şerpilor veninoşi şi a şerpilor-covor este legată aproape în întregime de versantul sudic al stâncii, iar aceea a şobolanilor-marsupiali şi a lui Kulpunya. de versantul nordic. Legenda spune că alţi doi strămoşi, mai puţin importanţi, care se pare că au trăit netulburaţi de oameniisămânţă mulgă cei gâlcevitori şi de aliaţii lor, au creat cea mai mare parte a ţinutului apusean. Ei se compuneau dintr-un grup de cârtiţe marsupiale Itjatitjari şi o şopârlă mică Tatiya.

Cârtiţele nu se amestecau în treburile altora, ci îşi vedeau de ale lor căutându-şi tot timpul hrana. Pe vreme umedă adăpostul lor era o peşteră cilindrică la nivelul pământului, iar vara, lăcaşul de vreme uscată era o depresiune enormă, în formă de cupă, sus pe vârful stâncii.

Mica şopârlă, Tatiya, locuise la început lângă un lac

sărat, nu departe de primul lăcaş al şerpilor-covor. Într-o zi, pe când încerca un bumerang, l-a azvârlit atât de departe înspre apus

7* 99 încât se izbi de muntele Conner şi, deviind apoi, căzu în apropiere de stâncă Ayers. Mica şopârlă fu atât de desperată de pierderea bumerangului încât, după ce-l căută, în zadar, în jurul muntelui Conner, alergă cât putu de repede spre Ayers Rock. Dar nici aici nu putu. să-şi regăsească bumerangul. Crezând că se îngropase în nisip, săpă pretutindeni, cu furie, gropi, până ce, în cele din urmă, de atâta trudă îi ieşiră măruntaiele afară şi muri.

Legenda spune că Ayers Rock avea forma monolitului de astăzi, mai înainte de a se fi petrecut aceste fapte vitejeşti ale vremurilor legendare, dar după ce şerpii au dat bătălia şi şobolanii-marsupiali au fost izgoniţi de diabolicul Kulpunya şi după ce mica şopârlă şi nevătămătoarea cârtiţă şi-au terminat lucrul, s-a înălţat din pământ stâncă, aşa cum este astăzi.

Fiecare perete abrupt de stâncă, fiecare peşteră, văgăună, fisură sau orice alt semn de pe creastă sau de pe versanţii stâncii stau mărturie a bătăliilor şi faptelor vitejeşti ale oamenilor legendari din acele vremuri milenare. Crăpăturile, straturile de rocă şi urmele lăsate de vreme pe versantul sudic erau urmele lăsate de şerpii războinici, pereţii abrupţi şi stâncoşi cu nenumăratele lor peşteri erau lăcaşurile şobolanilormarsupiali, iar. puzderia de găuri de pe partea apuseană era opera micii şopârle şi a nevătămătoarei cârtiţe.

Urcăm stâncă pa Uluru, de pe vârful stâncii Ayers, unde au poposit şerpii-covor în prima noapte, este un loc cu renume în mitologia băştinaşă. Băştinaşii din toate părţile, de la răsărit, de la apus şi de la miazăzi, ne-au vorbit de un uriaş *wonambi* (şarpe mitic) multicolor care trăieşte pe fundul apei.

De ani de zile doream să ajung la acest ochi de apă, cu toate că ştiam că aceasta înseamnă un urcuş lung şi primejdios până la creasta unei şei abrupte, pe colţul de sud-vest al stâncii. Dar când am văzut cu ochii mei

povârnişul acela prăpăstios, golaş şi din cale afară de periculos care ducea spre cer, fără un fir de iarbă sau copac de care să te poţi ajuta la urcuş, mi-a pierit curajul şi m-am convins că orice aş putea afla acolo sus la Uluru nu merita riscul şi truda pe care le cerea un astfel de urcuş.

Cu toate acestea, ziua în care Moanya, Matinya şi Tiundaga m-au dus până la culmea unde îşi aşezase tabăra pentru vreme uscată cârtiţa-marsupială, mi-am dat seama că făcusem o treime din drumul către creastă şi că urcasem deja câteva din cele mai abrupte pante. M-am hotărât atunci să urc până în vârf şi să descopăr o dată pentru totdeauna misterul care învăluia Uluru. Le-am spus băştinaşilor hotărârea mea şi l-am trimis pe Tiundaga jos cu câteva rânduri pentru Lauri ca să nu se neliniştească de absenţa mea îndelungată. Dar când am pornit, băştinaşii, în loc să meargă pe acelaşi drum până sus, pe creasta principală care este de fapt şi cel mai bun drum spre vârf, au urcat pieptiş faţa şeii.

Curând însă îşi descoperiră greşeala, căci după câţiva metri panta devefii atât de înclinată, încât am fost forţaţi să ne lungim pe o rină şi să ne târâm folosind mâinile şi picioarele ca să înaintăm câţiva metri. A fost o luptă grea cu urcuşul. Ne căţăram cam vreun metru şi apoi stăteam ca să ne tragem sufletul şi iar. urcam câţiva metri, ca din nou să ne oprim şi tot aşa mereu până am trecut de porţiunea cea anevoioasă. Grija pe care mi-au purtat-o la urcuş tovarăşii mei de drum băştinaşi m-a copleşit de-a dreptul! Mă făceau atent asupra porţiunilor de teren care stăteau gata să se desprindă şi îmi arătau tot timpul locurile cele mai bune de pus piciorul.

Ajunşi sus pe creasta şeii, care deşi abruptă era latăşi destul de netedă, nu mai exista niciun pericol atâta timp cât nu călcam sau mergeam pe una din miile de bucăţi de teren desprinse sau cât ne păstram cel mai important lucru: calmul.

În punctul cel mai înalt al stâncii, un alt călător care trecuse mai de mult pe acolo ridicase un gorgan de pietre

în jurul unei sticle cu dop înşurubat în care se aflau numele celor care urcaseră în ultimii ani pe Ayers Rock şi ale multora care mă tem că nici nu trecuseră pe acolo.

Deşi Gosse, descoperitorul, făcuse ascensiunea în 1873, cel mai recent urcuş l-a întreprins W. McKinnon, care scria că a luat cu el cutia de chibrituri uitată de Alan Breadon de la halta Henbury cu mulţi ani înainte. Am găsit şi numele unor membri ai grupului McKay, ale tuturor celor din grupul lui Foy şi numele altora, care au căutat, fără speranţă, să găsească totuşi imaginara vână auriferă a lui Lasseter. Mi-am adăugat şi eu numele pe lista cunoscutului grup.

De pe movila de pietre puteam privi tabăra noastră. La început n-am putut desluşi corturile, iar când le-am zărit arătau atât de mici încât nu-ţi venea să crezi că puteau adăposti oameni. Privindu-le aveai impresia că sunt nişte bucăţi mici de cuarţ împrăştiate pe câmpia cu spinifex.

Vârful stâncii este nemaipomenit. Mă aşteptam să găsesc copaci, arbuşti şi ierburi, dar în afară de câteva tufe pitice, un smoc sau două de spinifex şi un copac de plută tare întortocheat lângă movila de pietre, nu mai era altceva care să-i acopere suprafaţa-i golaşă. Vârful este brăzdat de râpe adânci care se întind spre sud-est şi nord-vest. Acestea erau, ne-a lămurit Matinya, urmele şerpilor-covor lăsate în călătoria lor făcută de la Pukabuga la Uluru în timpurile legendare. Zadarnic am încercat să-l conving că ele se datoresc intemperiilor vremii suferite de unele straturi verticale ale rocii.

Ca să ajungem pe partea nordică unde se află situat Uluru, a trebuit să trecem peste aceste râpe în unghi drept. Multe dintre ele erau adânci de vreo 3 – 6 m şi aveau laturile atât de drepte încât era greu adeseori să găseşti un loc de trecere. Spre mirarea mea, am reuşit să urc cu pantofii cu talpă de cauciuc pante imposibil de trecut de băştinaşi, deoarece tălpile lor bătătorite lunecau pe suprafaţa netedă.

Dar chinul ne-a fost zadarnic. Deşi nu fusese

vreodată pe vârful stâncii Ayers, Matinya era încredinţat că, după descrierile făcute de bătrâni, el va putea să găsească Uluru. Dar când se află în faţa a sute, dacă nu mii, de găuri circulare pe care intemperiile vremii le preschimbaseră în râpe lungi ca nişte jgheaburi, se zăpăci şi după multe căutări se dădu bătut.

Am găsit un loc neted după ce trecuse de amiază şi, după ce am mâncat ceea ce ne pregătise Lauri, am. vizitat una din peşterile acelea ciudate, cilindrice, asociate acum în mintea mea cu ceremoniile iniţierii şobolanilor-marsupiali. În călătoria mea anterioară văzusem pe zidurile aceleiaşi peşteri numeroase desene. De-a lungul zidului din spate – cam la înălţimea, cotului unui om, şti" afla o fâşie cafenie închisă de sânge omenesc scurs din braţele oamenilor în timpul ritualurilor secrete, iar deasupra acelei fâşii erau desenele primitive ale oamenilor din tribul Pitjendadjara.

Fără îndoială că desenele făcute de tribul Pitjendadjara sunt printre cele mai primitive exemplare de artă făcute de mâna omului, iar Ayers Rock este un adevărat tezaur de astfel de desene. Deşi primitivă, arta lor este departe de a fi o expresie fără viaţă care ar repeta continuu vechile formule, neluând nimic din lumea înconjurătoare, deoarece lângă desenele şterse, reprezentând ritualuri, sunt altele care uneori le depăşesc în măiestrie, reprezentând viaţa actuală, cu oameni albi care împuşcă boi, şi într-un loc chiar un om călare. Dorind să reprezinte ceva ce văzuse, dar neştiind cum să deseneze un cal, artistul a făcut ceva asemănător: a desenat un cangur cu picioarele îndreptate spre pământ şi a pus omul pe deasupra. Era uşor să deosebeşti urechile şi coada lui groasă subţiată la vârf şi picioarele din faţă, mai scurte, ale marsupialului. De bună seamă că puţine erau desenele din timpurile acelea seculare, dacă nu cumva chiar niciunul dintre cele din peşteră sau din seria numeroasă care se află în adăpostul din stânca Mutiguluna, deoarece ploaia şi atâtea alte intemperii de veacuri ale vremii le vor fi şters. Nişte fotografii luate la intervale de cinci ani au

dovedit că unele din desene, vizibile în 1930, erau neclare, iar alte exemplare nu mai puteau fi descifrate după zece ani.

Cu câteva zile mai înainte, pe când copiam împreună cu Lauri desenele dintr-o altă peşteră, i-am rugat pe Matinya şi pe Moanya să deseneze ceva pe peretele peşterii, doar ca să-mi arate cum se lucra, dar ei au şovăit pe motivul că s-ar risipi prea mult ocru roşu. Nu am stăruit, deoarece se prea poate ca ocrul roşu să fie cel mai costisitor material în arta lor, mai ales că, pe când ne aflam la muntele Conner, Moanya dăduse unui sălbatic o suliţă în schimbul unui bulgăre de ocru roşu cam de mărimea pumnului; or, ca să facă acea suliţă îi trebuiau cam vreo două zile de lucru aproape neîntrerupt. De fapt ocrul roşu este folosit de băştinaşi pentru vopsit. Atât femeile cât şi bărbaţii sunt încântaţi să-şi frece trupurile cu el, deoarece nu numai că scoate tot praful adunat în piele, dar îi dă coloritul acela atrăgător al bronzului, atât de preţuit de toţi băştinaşii.

Dar în ziua când ne aflam în peştera şobolanilor-marsupiali aveam la mine nişte ocru roşu (îl cumpărasem pe o basma roşie de la Nibiana), aşa încât am reuşit să văd pentru prima oară toată tehnica unei picturi în peşteră. Nici nu putea să fie altceva mai simplu. Moanya sfărâmă cei doi bulgări de ocru roşu şi argilă albă până făcu o pastă omogenă pe nişte pietre netede. Apoi pictă cu degetul arătător pe peretele peşterii un desen în roşu înfăţişând un străbun al smochinului din Jirinji rin, un loc care se află în munţii Musgrave. Când fu gata pictura, artistul scoase fâşii de coajă dintr-un copac din apropiere şi, folosindu-le drept pensulă, făcu conturul figurii cu argilă albă.

Desenul reprezenta silueta unui bărbat al cărui cap era înlocuit cu un cerc mare cu linii radiale care porneau de la marginea superioară; acest cerc, ne-a explicat artistul, era *nuiti* (podoaba capului) purtată de oamenii-smochin în timpurile legendare. Moanya mă privi mirat când l-am întrebat unde erau faţa, nasul, ochii şi gura şi-mi spuse că nu aveau unde să fie decât în mijlocul lui *nuiti*,

care, cum ar fi trebuit să ştiu, înconjură faţa. Adăugă apoi că nu s-a mai istovit să le deseneze deoarece orice om negru ştie unde se află ele. Şi în ciuda faptului că eram om alb, nu se aşteptase că tocmai eu să-i pun o astfel de întrebare.

Nu încape îndoială că ceea' ce vedeam în după-amiaza aceea era unic: un om gol cu pielea tuciurie picta un simbol primitiv care putea fi comparat, ca desen şi tehnică, cu cele făcute de strămoşii noştri, de mult, tare de mult, în Europa, în epoca de piatră, acum vreo douăzeci de mii de ani. Parcă minutarele vremii fuseseră date îndărăt, de-a lungul veacurilor trecute.

Unii susţin că impulsul de a desena este o înclinaţie a creierului uman şi că orice artă adevărată este o activitate spontană făurită fără niciun scop. Alţii susţin contrariul, şi anume că omul primitiv este în esenţă practic şi că nu şi-ar pierde timpul pictând desene, să zicem, de animale, doar ca să se distreze, ci mai degrabă el desenează animale ca să le domine prin magie, pentru a vâna mai uşor.

Fără îndoială că în unele părţi ale Australiei se crede că anumite picturi au puteri magice asupra elementului naturii, şi altele, probabil, asupra animalelor, deşi despre acestea din urmă nu avem dovezi concludente. Dar este foarte puţin probabil că picturile de la Ayers Rock să fi fost făcute în acest scop. De exemplu, am găsit pictată într-una din peşteri istoria completă a unei vânători de emuşi reprezentată prin: emuşii, urmele paşilor vânătorilor, semnele lăsate de pasărea rănită care se târa cu suliţa înfiptă în ea şi locul unde a fost, în cele din urmă, prinsă, omorâtă şi mâncată. Acel desen reprezenta tot ceea ce era necesar ca să prinzi şi să omori pasărea prin magie. Totuşi, când i-am întrebat pe Matinya şi pe ceilalţi oameni despre semnificaţia picturii, ei au susţinut că nu era nimic altceva decât însemnarea unei vânători reuşite şi nu avea niciun fel de legătură cu prinderea de emuşi. Mi-au explicat apoi că, atunci când vânează emuşi, ci folosesc descântece magice şi alte rituri ca să prostească păsările şi astfel să le prindă mai uşor. Mai târziu, pe când ne aflam prin munţii

Mann, am văzut o însemnare pe o stâncă, ce amintea data când Moanya doborâse un emu pe o zi de arşiţă. Şi într-adevăr, acest lucru merita să fie ţinut minte!

Picturile din peşterile de la Ayers Rock sunt opera multor mâini, dar făcute la diverse date; nu au nicio legătură unele cu altele. De fapt, în peştera Mutiguluna găseam nenumărate exemple de pictură suprapusă, încât uneori ne era greu să distingem un desen de celălalt. Totuşi, din când în când, am întâlnit în câte o peşteră îndepărtată sau pe vreun perete de stâncă bine adăpostit desene simbolice, fie grupate, fie câte unul singur, de o măiestrie remarcabilă şi bine proporţionate. Deşi acele desene nu sunt opere de artă de mare valoare, ele dovedesc însă că există încă mulţi oameni care. nu aparţin „lumii civilizate”, dar care au acel simţ al echilibrului, ritmului şi proporţiei, care trebuie să se nască în fiecare artist adevărat.

În amurg, când ne-am întors ţepeni şi rupţi de oboseală, dar mulţumiţi de ceea ce realizasem în ziua aceea, am găsit tabăra în plină frământare. Cu puţin înainte de apusul soarelui, un copil adusese vestea că, pe când se juca într-o peşteră de lângă tabără, văzuse pete de sânge proaspăt pe pietrele stâncij. Toţi, de la cel mai mic până la cel mai mare, erau convinşi că semnul era lăsat de *kadaiteha*. În credinţa băştinaşilor *kadaiteha* este un om aproape invizibil, care cunoaşte unele descântece deosebite şi care este trimis ca să răzbune încălcarea vreunei legi de seamă a tribului. Când se apropie de persoana căutată, el îşi crestează corpul şi lasă să-i curgă sângele pe un loc stâncos.

În clipa aceea mintea îmi era prea plină de legendele pe care le culesesem toată ziua, pentru a da prea mare importanţă zvonului. Numai când, după ce mi-am luat ceaiul, m-am dus să-i rog pe Tiundaga şi pe Matinya să-mi desluşească sensul câtorva desene, mi-am dat seama cât de înspăimântaţi erau oamenii. Fiecare, chiar şi Tiundaga şi Nibiana, se îngrozea ca nu cumva să atragă asupra lui atenţia mult temutului *kadaitcha*, şi din această pricină

focurile în jurul cărora stăteau chirciţi erau atât de mici încât abia se mai puteau zări. Nibiana nu a vrut să vină nici măcar să ne spele vasele până nu i-am dat o torţă, iar când s-a îndurat, avea sub braţ puşca lui Tiundaga.

Nu mai rămânea umbră de îndoială că toţi băştinaşii stăteau ca pe jeratic. Moanya era cel mai înfricoşat crezând că el îl mâniase pe *kadaitcha* din pricină că pictase fără voia stăpânilor ei, în sfânta peşteră a şobolanilor-marsupiali. L-a rugat chiar pe Lauri să-i împrumute o puşcă cu care să-l poată speria şi pune pe fugă pe *kadaitcha*, dacă va apărea a doua zi dimineaţacând vor fi aduse cămilele. Moanya ne-a spus că voia doar puşca, fără gloanţe.

— El *kadaitcha* puternic om este, ne-a spus băştinaşul înfricoşat, cu ochii lui mari negri scăpărând; dacă el văzut noi> noi toţi morţi este dimineaţa.

Înainte de a se întuneca de-a binelea, toţi laolaltă: bărbaţi, femei şi copii au venit la noi în tabără, deoarece focul nostru era mare şi le era şi cald, dar în afară de aceasta, ne-au spus ei, aveau credinţa că erau mai în siguranţă aici, deoarece noi ştiam multe lucruri de care se teme chiar şi un *kadaitcha*.

Când am terminat cu tot ceea ce am avut de făcut în seara aceea, băştinaşii s-au întors la corturile lor şi pesemne că au petrecut o noapte chinuitoare, deoarece la poalele stâncii sufla un vânt de gheaţă şi lor le era teamă să-şi înteţească focurile ca nu cumva să-i atragă atenţia duşmanului nevăzut.

Atât Lauri cât şi eu nu ne îndoiam că toată întâmplarea se datora fricii, dar nu puteam să ştim ce efect ar putea să aibă o spaimă ca aceasta asupra unor oameni care cred atât de puternic în omul *kadaitcha* şi în semenii lui. Oricare ar fi putut să-şi închipuie că el este „ţinta” răzbunării sau a cine ştie cărei vrăji. Şi dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva, cu greu am fi putut să-i salvăm viaţa fără ajutorul unuia din vracii lor. A doua zi de dimineaţă, când Tiundaga mi-a spus că *kadaiteha* nu atacase pe nimeni în timpul nopţii şi că, cu toată spaima, toţi erau

teferi, am răsuflat uşurat.

După micul dejun, Lauri şi cu mine i-am adunat pe toţi cei ce cunoşteau câte ceva despre cele întâmplate şi am propus să mergem după urmele de sânge lăsate de *kadaiteha*. Am pornit deci împreună cu copiii, cu Matinya, care susţinea că văzuse şi el sângele, şi cu Tiundaga, cu nelipsita-i puşcă, să urcăm povârnişul abrupt pentru a cerceta urmele văzute. Dar n-am găsit nici măcar una, deşi copiii erau siguri că seara trecută petele de sânge fuseseră acolo. Atunci am stăruit ca Matinya să mi le arate pe cele care le văzuse el, dar după multă cercetare Matinya fu silit să recunoască, ruşinat, că dispăruseră, deşi mai susţinea că văzuse clar patru picături, seara trecută.

Până la urmă fiecare se asigură unul pe altul că doar copiii s-au înşelat, fără să mai pomenească ceva despre Matinya şi fără să recunoască că şi lor le-a fost frică. Tiundaga mi-a spus apoi de câteva ori pe drum că „ei (băştinaşii) nu-l puteau speria uşor”. Bineînţeles că ne-am ferit să-l întrebăm de ce atunci, în seara trecută, focul lui era tot atât de mic ca şi al celorlalţi băştinaşi sau de ce purta la el chiar în acel moment o armă?

Vizita noastră ia Katatjuta

Următorul nostru loc de popas, muntele Olgasau în limba indigenă, Katatjuta (piscuri multe) a fost bine botezat de stăpânii lui băştinaşi.

Ne îngrijora gândul la ochiul de apă Walpanya, situat la poalele muntelui Olga, fiindcă „Snowy” Pearce (cel alb ca zăpada) ne prevenise că, în ultimii ani dăduse de mai multe ori greş încercând să se bizuie doar pe el.

— El *Kapi-bulka* (apă mare) mă asigură Matinya cu entuziasm.

Mă mai păcălisem eu, şi nu o dată, cu aceste *kapi-bulka*. Băştinaşii, cărora le este îndeajuns o înghiţitură, spun că un ochi de apă este mare chiar şi atunci când socotesc că ar conţine 100 litri de apă, deşi o cantitate chiar şi de douăzeci de ori mai mare nu ar fi fost îndestulătoare nici pentru grupul nostru, ca să nu mai vorbim despre cămile, în cazul în care şi acestea ar fi

însetate. De aceea l-am iscodit din nou pe Matinya, încercând să-mi fac o idee cât de cât exactă despre mărimea acestui ochi de apă.

— Spune-mi Walpanya este tot atât de mare ca Anneri de lângă Atila (muntele Conner)? îl întrebai eu.

— Da, îmi răspunse băştinaşul bucuros, Walpanya apă mare, mult mai mare ca Anneri.

— Dar faţă de Mutiguluna (lângă Ayers Rock), îl ispitii mai departe, e mai mare?

1 Pentru a se înlătura orice confuzie, când vom istorisi legendele, vom numi Katatjuta întregul masiv, iar muntele Olga, numit astfel de Giles în 1872, va desemna piscul cel mai înalt. – *N.A.*

— El mare apă, afirmă Matinya, mult mare ca Mutiguluna. El mare cât, şi aici băştinaşul se opri: mare cât mare, cât ocean la om alb.

Am renunţat fiindcă vedeam bine că Matinya mersese prea departe cu imaginaţia. Mutiguluna era una dintre cele mai mari şi mai constante ape din întregul deşert apusean, iar Matinya nu văzuse niciodată oceanul.

După această aşa-zisă informaţie, i-am spus lui Tiundaga că ar trebui să facem călătoria până la Walpanya într-o singură zi, şi că ar trebui să plecăm devreme, căci aveam de străbătut peşte 30 de km. Dar cu toate indicaţiile mele, trecuse mult de ora 10 şi ultimele poveri încă nu fuseseră încărcate. În sfârşit, am plecat.

Privind înapoi către locul unde prânzisem, am rămas uimit văzând ce deosebit arăta stânca Ayers dacă o priveai de la răsărit sau de la apus. Spre răsărit profilul stâncilor era o linie lină unduioasă, crestată de sus până jos de straturi verticale; spre apus, stâncile arătau ca o culme teşită, cu laturi aproape perpendiculare, împânzită de găuri rotunde de toate mărimile.

Ne-am oprit să prânzim într-unul dintre cele mai frumoase locuri cu vedere asupra stâncilor Ayers. În apropiere se aflau dunele de nisip de culoarea argilei arse, pătate de cenuşiul solanum şi de eremophila. În faţa noastră se întindea larg un platou nisipos, acoperit cu

spinifex atât de des încât părea un lan de grâu gata de secerat. Presăraţi pe câmpia galbenă ca fuiorul de in creşteau stejarii deşertului (*Casuctrina decaisneana*), cu frunzele întunecate şi, la vreo 16 km mai încolo, ca un leviatan ce se odihnea printre valurile uscate ale nisipului, se înălţa marea stâncă roşie care îşi întindea încet umbrele ei purpurii peste platou.

Pe la mijlocul după-amiezii, era neîndoielnic că nu aveam să ajungem la ochiul de apă înainte de a se întuneca, şi eu cred că Tiundaga şi Nibiana şi-au închipuit că n-am să stărui în această privinţă. Dar când, mai târziu, ei opriră şirul de cămile şi căutară să aprindă focul, le-am răsturnat planurile la repezeală spunându-le că, fie bine fie rău, voiam să aşez tabăra în aceeaşi seară la ochiul de apă în stânca Walpanya şi nu în no mijlocul deşertului. Nibiana dădu frâu liber unui potop de cuvinte cam nepotrivite pentru o femeie, se sui pe cămilă şi îndemnă şirul din nou la drum. Totuşi nu am fost prea categoric, deoarece plecasem târziu şi fiindcă nici Lauri şi nici eu nu ştiam bine unde se află ochiul acela de apă.

Trecuse de 7 şi jumătate când ne-am oprit pe versantul apusean al muntelui Katatjuta, lângă doi stâlpi înalţi de piatră între care era aşezat ochiul de apă Walpanya. Această apă îşi căpătase numele de la cheile Walpanya (*walpa* – vânt), numită astfel din pricina că, după cum spuneau băştinaşii, acolo suflă întotdeauna un vânt puternic, chiar şi în zilele cele mai liniştite.

Lauri şi cu mine abia isprăvisem de mâncat când îl văzurăm pe Matinya ridicând din foc o prăjină aprinsă şi îndreptându-se spre puţ ca să vadă dacă apa era atât cât ne aşteptam noi să fie. Îl urmarăm cu lampa în mână.

Nu voi uita niciodată acest drum spre Walpanya. La o mică distanţă de intrarea în chei, pereţii înalţi se apropiau într-atât şi bezna devenea atât de adâncă, încât cu greu ne mai puteam croi drum printre uriaşele blocuri eratice căzute în albia cheilor. Când după un timp, ajunserăm la ochiul de apă din stâncă, după o plimbare de peste 350 m lumina nu se mai zărea câtuşi de puţin. Lampa pe care o

aveam cu noi lumina doar un cerc îngust şi totul în jurul nostru era cufundat într-un întuneric de nepătruns. Abia când privirăm în sus puturăm zări ceva; pe cerul scânteietor strălucea coada – cea mare a constelaţiei Scorpionului care părea să se odihnească în bezna de mormânt dintre pereţii prăpastie!

Ochiul de apă al lui Matinya „mare cât oceanul" era dezamăgitor de mic; conţinea cu puţin peste 130 de litri de apă stătută verzuie, atâteât să sature, după cum ne-am dat seama a doua zi de dimineaţă, numai două cămile. Cred că Matinya, ca şi noi, a rămas surprins de cantitatea atât de mică de apă deşi îşi mişca vitejeşte prăjina fumegândă pe deasupra minusculei rezerve de apă zicând cu un zâmbet larg: *Kapi-pulya*, *kapi-bulka* (apă bun, apă mult).

Câţiva ani mai târziu am descoperit că vorbele lui Matinya erau, în timpul unui sezon prielnic, mai mult sau mai puţin adevărate, fiindcă atunci se umpleau nu numai toate găurile din stânci, dar chiar curgea şi un pârâu de la gura cheilor spre câmpia deschisă.

Devreme, a doua zi de dimineaţă am mers cu Tiundaga spre ochiul de apă Walpanya şi găsirăm că apa era murdară şi plină de ierburi, ca să poată fi băută, doar la caz de mare nevoie. Am hotărât deci să economisim apa din bidoane ca să ne ajungă cât mai mult timp posibil şi apoi să ne întoarcem la Ayers. Cum vremea era răcoroasă, socotirăm că aveam destulă apă pentru grupul nostru cam pentru trei zile, fără să suferim prea mult de sete. Totuşi ca să ne ferim de greutăţi, pornirăm spre muchia răsăriteană a Katatjutei, unde, la nevoie, puteam ajunge în vreo şase ore.

Katatjuta este un munte foarte pitoresc. E alcătuit din vreo treizeci şi mai bine de turnuri uriaşe cu vârful rotund, formate dintr-un conglomerat de pietre mari; cel mai înalt dintre ele este muntele Olga, ce domină câmpia de la o înălţime de aproape 500 m. Unele turnuri sunt izolate, altele sunt înghesuite unele într-altele dar mai toate sunt separate de celelalte prin prăpăstii cu pereţi aproape verticali care ajung până la nivelul solului şi care

câteodată sunt atât de înguste la bază, încât abia poţi să te strecori prin ele.

Deşi multe din turnurile Katatjutei sunt mai înalte decât stâncile Ayers iar măreţia lor te copleşeşte cu desăvârşire, împrejurimile lor nu mi-au dat impresia de vastitate pe care am avut-o în faţa stâncilor Ayers; mi-au amintit mai degrabă de o lume primitivă, de parcă aş fi păşit înapoi prin veacuri, în vreo eră geologică în care pterodactilul cu aripi uriaşe îşi lua zborul din jurul cupolelor înalte, iar dinozauri giganţi se târau îngrămădindu-se la poalele acestora.

Când Ernest Giles a vizitat aceste locuri în 1873 se pare că el a avut o impresie asemănătoare „căci iată ce a scris:

„Înfăţişarea muntelui Olga, privit din această tabără, este într-adevăr minunată; în faţa ochilor noştri înmărmuriţi se înşiră, rotunde, cupole uriaşe şi domuri enorme. Ele stau aici, ca nişte monumente imense ale trecutelor vârste pământeşti, căci ere, nenumărate şiruri de ere s-au scurs de la apariţia lor. Iar timpul, bătrânul, întunecatul vrăjitor, a lucrat acolo în zadar, deşi a avut toate forţele oceanului sub comanda sa. Muntele Olga a rămas aşa cum s-a născut”.

Scopul călătoriei noastre era nu numai să adunăm legende, dar să le şi legăm de caracteristicile mai de seamă ale naturii. Am aflat că trei grupuri diferite de strămoşi ai băştinaşilor făuriseră Katatjuta. Legenda spune că turnurile din colţul sud-vestic, cu muntele Olga cu tot, sunt trupurile prefăcute în stâncă ale lui Cangur, Euro (un cangur de deal) şi ale micuţei bufniţe de noapte; domurile din muchia răsăriteană sunt aşezămintele vechi ale femeilor-şoareci, iar şirul dublu de turnuri izolate, care se înalţă mai bine de 300 m pe muchia apuseană, reprezintă vechile tabere ale oamenilor – Pungalunga.

Cangurul şi Euro, ale căror călătorii legendare au parcurs multe sute de mile, sunt prezentate ca nişte fiinţe blajine ce trăiau în pace unul cu altul, doar uneori certându-se cu micuţa bufniţă de noapte din cauza

vorbăriei ei. Strămoşii şoareci, o comunitate de femei bine înjghebată, care nu făceau altceva decât să «cutreiere ziua deşertul în căutarea hranei şi să se întoarcă noaptea la tabăra lor netulburate de nimeni. Oamenii-Pungalunga, pe de altă parte, deşi aveau chip omenesc, erau fiinţe crude, canibali; depăşeau cu capul cei mai înalţi copaci, iar paşii lor erau atât de uriaşi încât puţine păsări îi puteau întrece; braţele le erau atât de puternice, încât chiar şi bolovanii cu care se jucau erau mai mari decât un om. x

În acele vremuri îndepărtate, oamenii-Pungalunga vânau fiinţe omeneşti pentru hrana lor şi se întorceau de obicei în tabără noaptea, purtând la brâiele lor împletite din păr mulţi oameni ucişi, tot aşa cum băştinaşii de astăzi duc marsupialele. ucise. Bătrânul Tialerina ne explică, cu nenumărate amănunte şi cu oarecare groază, chipul în care oamenii-Pungalunga îşi pregăteau hrana din carne de om şi orgiile care urmau ospăţului.

După ce şerpii veninoşi suferiseră înfrângerea de la stâncile Ayers, s-au dus la Katatjuta şi i-au convins pe oamenil

8 113

Pungalunga să-i întovărăşească în munţii Tomkinson ca să se răzbune pe şerpii nevătămători de la apa Kunduna. Dar şerpii aceştia erau atât de puternici şi de bine pregătiţi încât puteau să distrugă orice ceatăduşmănoasă.

După ce aceste uriaşe făpturi au pierit iar taberele lor s-au preschimbat în stane de piatră, a mai rămas totuşi un supravieţuitor Pungalunga la Katatjuta. Era tot atât de uriaş ca şi strămoşii lui, atât de mare, încât când vâna nallabi – un soi de canguri mici – deoarece pe atunci nu erau destule fiinţe omeneşti care să-i procure hrana trebuincioasă – putea păşi cu uşurinţă de pe un monolit pe altul, care se aflau cam la 60 – 90 m depărtare. Sfârşitul l-a ajuns în clipa când a încercat să treacă peste cheile Walpanya într-o zi ceţoasă; a calculat greşit distanţa şi a căzut în fundul cheilor unde a şi murit. L-am întrebat pe Tialerina dacă i s-au păstrat rămăşiţele, aşa cum ar fi

trebuit să se întâmple dacă ar fi trăit în timpurile legendare; mi-a răspuns că Pungalunga. era om şi nu un *tjukurita* (strămoş nemuritor) şi că desigur s-a descompus cu vremea ca orice alt muritor.

Când culegi legende este greu să deosebeşti dacă povestitorul îţi vorbeşte de fapte petrecute de demult ori despre întâmplări din zilele noastre. Această contopire a trecutului cu prezentul i-a făcut să creadă pe unii cercetători că băştinaşii obişnuiesc să mănânce şi azi carne de om.

Poate că cea mai grea insultă în această privinţă o aduce Daisy Bates în cartea *Băştinaşii pe cale de dispariţie1* care, fiind indusă în eroare de zvonuri şi de legende, se referă la multe acte de canibalism în cartea ei. O examinare a faptelor arată că toate sunt întemeiate pe istorisiri care s-au petrecut în trecut ori pe relatarea, din auzite, a unor fapte ale băştinaşilor din ţinuturile îndepărtate.

Deoarece multe referinţe din cartea sus-amintită privesc practicile canibalice ale băştinaşilor din regiunea munţilor Mann şi Musgrave, oamenii cu care conlucrasem, i-am întrebat, când a venit vorba despre oamenii-Pungalunga, dacă vreunul din tribul

1 The Passing of Aborigines.

lor mâncase vreodată carnede om. Au rămas îngroziţi şi, plini de indignare, au spus că nu ştiu să existe un astfel de obicei printre «ei; dar au adăugat că băştinaşii din sud, care trăiesc de-a lungul liniei de cale ferată, sunt antropofagi şi vânează oameni din triburile aflate la nord de ei.

Apoi Tialerina mi-a povestit în ce fel erau gătite şi mâncate victimele; cu ajutorul unor mijloace suspicios de asemănătoare cu acelea ale oamenilor – Pungalunga. Bătrânul Tialerina mi-a mai povestit că femeia* albă care locuia la Coldea – nu-i cunoştea numele – lua parte întotdeauna la acele ospeţe, dar era mai mult ca sigur că numai se uita şi că nu mânca nimic.

Şi iată cum zvonurile ne induc în eroare! Nu mai

începe îndoială că relatările tovarăşilor mei şi, cu siguranţă şi cele ale doamnei Bates, sunt complet eronate; sunt doar zvonuri care au izvorât din credinţa că întotdeauna cei ce locuiesc la mari depărtări, străinii, săvârşesc cruzimi şi fapte groaznice, iar vecinii noştri, cei pe care îi. Întâlnim şi îi ştim, sunt oameni de treabă şi buni.

Din descrierile călătorilor care au trecut pe acolo, ne aşteptam ca Katatjuta, care se întinde pe o lungime de 6 km şi o lăţime de 3 km, să fie o masă de domuri ca cele din împrejurimi. Dar cu cât munca noastră de cercetare înainta, am rămas surprinşi, descoperind că locul era alcătuit în întregime din monoliţi înalţi grupaţi în cerc în jurul unui spaţiu relativ plan.

Din centru, unde am ajuns în ultima zi a şederii noastre, peisajul era de o măreţie de nedescris. Era un adevărat paradis pentru orice artist, ceea ce m-a făcut să-mi doresc să petrec aici o zi întreagă şi să fac fotografii în culori. Dar timpul nostru limitat şi provizia de apă aproape secătuită nu ne-au îngăduit această desfătare, deşi tot am izbutit să fac nenumărate fotografii ale împrejurimilor cu copacii deşertului şi cu iarba spinifex.

Mănunchiurile de spinifex oferă întotdeauna privelişti minunate în lumina asfinţitului care transformă tulpinile lungi şi flexibile în miriade de unduiri galbene aurii care se apleacă graţios cu fiecare adiere a vântului. În ciuda acestei frumuseţi efemere, mersul prin spinifex este o tortură, ce-i drept blând A.

8* 115 în care nenumăratele-i lame vârfuite cu ace atât de ascuţite pătrund chiar şi prin ciorapii groşi şi hainele căptuşite.

Ca să-mi feresc picioarele căutam cu grijă locurile cele mai bune de păşit. Pietrele ascuţite din Katatjuta mi-au sfâşiat şi ultima mea pereche de bocanci şi eram nevoit acum să port pantofi de tenis cu tălpi subţiri de cauciuc, care îmi apărau prea puţin picioarele de ţepii spinifexului, de pietrele colţuroase sau de asperităţile pantelor abrupte.

Până când nu am mers cu astfel de pantofi cu care

simţi ce înseamnă să faci un pas greşit sau o poticnire, nu am observat că băştinaşii îşi alegeau cu grijă locul de păşit. Fără îndoială că gesturile lor nu erau căutate, ci reprezentau rezultatul unei îndelungate adaptări la condiţiile aspre de viaţă. Ei izbuteau să găsească locurile potrivite aproape fără niciun efort, pe când eu îmi încordam toată atenţia ca să caut locuri netede şi mai puţin accidentate.

A patra zi, de dimineaţă, ne-am pregătit de plecare, deoarece ne rămăseseră mai puţin de patru litri de apă în bidoane.

Pentru a filma minunata stâncă, în formă de spirală, cu numele de Pupiana, care îşi întindea umbra peste tabăra noastră, a fost nevoie să mă deplasez în prim plan şi i-am spus lui Tiundaga să conducă şirul de cămile de-a lungul văii de la poalele ei. Eu am tăiat drumul printre dealuri ca să ajung la timp la locul potrivit.

Mi-am aşezat aparatul şi apoi am căutat cu privirea şirul de cămile dar nu se vedea nicăieri. Am aşteptat liniştit o bună bucată de vreme, gândind că mai scurtasem din drum şi că ajunsesem cu mult înaintea lui Tiundaga. După o jumătate de oră de aşteptare pe un vânt de gheaţă am văzut, după fumul focurilor aprinse, că şirul de cămile era în drum spre Ayers Rock şi mărturisesc că m-am înfuriat tare.

Tiundaga plecase la vânătoare cu Lauri şi uitase să-i transmită Nibianei indicaţiile mele, iar ea pornise veselă la drum, uitând cu desăvârşire că lăsase în urmă mai bine de jumătate din grupul nostru.

Fără şirul de cămile, locul ales pentru fotografii, nu mai era cel potrivit; a trebuit deci să caut altul, ceea ce nu a fost prea uşor pe coastele abrupte acoperite cu grămezi de bolovani prăvăliţi, cu copaci uscaţi şi spinifex.

În acest timp bătrânul Tialerina rătăcea fără ţintă cu o torţă aprinsă în mână, încercând să se încălzească. Tocmai când îmi găsisem locul şi poziţia potrivită pentru fotografiat, nişte tăciuni duşi de vânt aprinseră un smoc de spinifex. Vântul era puternic şi mâna flăcările chiar în

direcţia mea cu viteza unui tren expres, abia dându-mi răgaz să-mi pun aparatul la adăpost, mai înainte ca focul să înghită locul unde stătusem.

Eram mai mult decât supărat căci, fără îndoială, aceasta punea vârf la toate şi mi-am vărsat necazul adresându-i lui Tialerina – bineînţeles în engleză – părerea mea sinceră şi momentană despre el. Bietul bătrân era tare amărât. Încercase el să stingă focul, dar avea tot atâta şansă să stingă vâlvătăile duse de vânt, ca şi cel ce voia să stingă o rafinărie de petrol în flăcări cu un pistol cu apă.

A trebuit deci să găsesc alt loc şi tocmai când eram gata în sfârşit să iau fotografia atât de mult dorită, am observat că băştinaşii pe care îi aşezasem în plin plan râdeau. Am rămas o clipă nedumerit neştiind care era pricina acestei veselii dar întorcându-mă, l-am văzut pe bătrânul Tialerina cu faţa schimonosită de râs povestind tovarăşilor săi de pe deal, prin gesturi şi semne, întâmplarea de mai înainte şi, bineînţeles, supărarea mea. Bătrânul era atât de absorbit în povestirea lui încât nu a observat că îl priveam, dar când şi-a dat seama, gesturile i-au încremenit într-o clipită iar zâmbetul i-a pierit de pe buze. Era atât de caraghios încât mi-a trecut supărarea şi am început să râd şi eu spre uşurarea lui Tialerina.

La urma urmei, totul e bine când se sfârşeşte cu bine: imaginea spiralei, cu toate necazurile filmării ei, a ieşit o bijuterie de culori strălucitoare. După ce am străbătut vreo 3 km am ajuns cămilele din urmă şi am pornit spre destinaţie. Şi cu toate că o începusem prost, ne-a mers apoi totul atât de bine, încât la apusul soarelui descărcăm poverile la vechea noastră tabără de lângă Ayers Rock.

Ne întoarcem la Ernabella

Când am poposit pentru prima oară la Ayers Rock. Lauri, Matinya şi Tiundaga s-au urcat pe vârful stâncii şi au descoperit locul unde se afla Uluru, chiar a doua zi după ce urcasem noi şi căutasem în zadar ochiul de apă. Deşi îmi păru rău că nu-l văzusem, mai ales că de Uluru erau legate atâtea legende din mitologia băştinaşă nu am mai urcat încă o dată vârful, deoarece când coborâsem

panta aceea neobişnuit de prăpăstioasă îmi sucisem un tendon la genunchi şi mă durea îngrozitor. Din fericire, după vreo două zile mi-a trecut durerea şi pentru că urcasem cu uşurinţă povârnişurile abrupte ale Katatjutei, m-am hotărât să mai fac o încercare ca să văd şi eu Uluru.

Am pornit deci cu Matinya, dis-de-dimineaţă, pe un frig chinuitor. Cerul era înnorat iar la poalele stâncii sufla un vânt rece ca de gheaţă. Cu toate că Matinya duceao torţă aprinsă, ne-am oprit de multe ori ca să aprindem câte un foc de spinifex, la care bietul om putea să-şi mai dezmorţească mădularele îngheţate sloi. Dacă nu ar fi fost cu mine, cu siguranţă că ar fi făcut un foc zdravăn la adăpostul unuia dintre bolovanii cei uriaşi şi nu s-ar fi mişcat de acolo până târziu, către amiază, când se făcea mai cald. Dar din nefericire el însoţea un alb, care, fiind sclavul calendarului şi al neînduplecatului ceas, trebuia să se întoarcă într-un anumit loc, într-o anumită zi şi la ora stabilită.

Când începurăm urcuşul, Matinya îşi mai aprinse o torţă, groasă cât un braţ, ca să simtă mai puţin frigul. Vântul ne fusese potrivnic încă de jos, de la poale şi pe măsură ce ne apro

piam de una din pantele cele mai grele de urcat care se afla cam la o treime din drumul nostru spre vârf, rafalele lui deveneau ameninţătoare. Tăria vântului şi înclinaţia pantei făceau ca urcuşul să fie foarte anevoios. Luptam din răsputeri cu urcuşul şi apoi, sleiţi, ne culcam pe stâncă, lipindu-ne ca nişte. şopârle, ca să ne recăpătăm suflul necesar unei noi încercări. Nu ne obosea atât efortul fizic pe care îl necesita urcuşul cât tăria vântului. Parcă ne vlăguia trupurile. Ne ţineam amândoi cât mai aplecaţi, în mâini şi în genunchi, ca nu cumva să ne doboare vântul. Când ajunsesem pe la jumătatea drumului, pe creasta şeii celei mai abrupte, Matinya îmi făcu semn, cuprins de teamă, că nu mai avea curaj să înainteze. Ţipa într-una de frică să nu-l zboare vântul în prăpastie şi uneori parcă eram gata să-i dau dreptate, mai cu seamă atunci când,

stând prins ca vulturul de7 stâncă şi respirând adânc ca să-mi recapăt forţele cu care să mai înaintez câţiva metri, priveam în sus spre creasta mărginită de abisuri, convingându-mă cu fiecare clipă că, într-adevăr, nu merita riscul. Dar frica lui Matinya îmi trezise orgoliul. Nu mai puteam să dau îndărăt, trebuia să merg înainte.

Uneori întâlneam depresiuni adânci în care ne adăposteam, lungindu-ne pe piatră în timp ce rafalele reci ca gheaţa treceau cu furie pe deasupra capetelor noastre. Stăteam acolo înfricoşaţi de dezlănţuirea vremii, doi oameni diferiţi, unul mânat de dorinţa de a descoperi necunoscutul, iar altul înfruntând pericolul doar din simţământul unei calde ospeţii atât de des întâlnite pe aceste meleaguri. Când am atins în cele din urmă vârful, primul gând a fost să ne odihnim. Matinya strânse în grabă crengile uscate ale singurului arbore de plută care se găsea pe acolo şi aprinse un foc de parcă avea de gând să se topească, atât de îngheţat trebuie să fi fost. Sus pe culme, printre viroagele sale adânci nu ne mai chinuia vântul.

Şi pe drept cuvânt că Uluru merita toată strădania noastră. Este o gaură ovală săpată în albia unei viroage adânci în formă de jgheab, care îşi revarsă apele peste pereţii prăpăstioşi ai – stâncii. Ochiul de apă este lung de aproape 10 m iar feţele stâncii, exceptând baza, se înalţă aproape perpendicular. Poziţia şi malurile lui verticale împiedică soarele să strălucească pe suprafaţa lui mai mult de câteva ore pe zi, din care cauză şi evaporarea este redusă. Aceasta explică se pare şi faptul că ochiul de apă nu seacă niciodată; băştinaşii susţin că Uluru este plin cu apă şi pe timpul celor mai cumplite arşiţe.

În afara importanţei lui ca fenomen al naturii, Uluru prezintă interes şi prin legendele mitologiei băştinaşe. Încă cu ani în urmă auzisem despre luptele îndârjite pe care şerpii cei mari le dăduseră, în vremurile legendare, pe malurile lui. Coloanele de stânci din apropierea ochiului de apă au fost pe vremuri, spune legenda, trupurile şerpilor-covor (*kunia*) care locuiseră, acolo, iar şanţurile adânci

care brăzdau stâncă de la un capăt la celălalt erau urmele lăsate de aceşti şerpi în timpul când au străbătut ţinutul. Dar legendele legate de Uluru nu se referă numai la întâmplările extraordinare ale trecutului; băştinaşii cred că în peşterile adânci de sub pământ, sub suprafaţa netedă, a apei, mai locuieşte încă un wonambi, un şarpe uriaş, mitologic, multicolor, care şi-a avut sălaşul mai întâi în ceruri.

Matinya avea un motiv serios să-şi amintească de acest wonambi. Pe «când urca stânca Ayers, împreună cu Lauri şi cu Tiundaga, i se făcu sete şi, fără să mai stea pe gânduri, bău pe nerăsuflate apă din Uluru. A doua zi Matinya avea fierbinţeli şi era zguduit de friguri. Cei din jur erau convinşi că-l îmbolnăvise wonambi. Bătrânul Tialerina îşi dădu părerea spunând că Matinya se îmbolnăvise datorită propriei lui nesocotinţe pentru că el ar fi trebuit să ştie că atunci când aprinzi un foc la marginea apei wonambi este silit să se scufunde îndărăt, în peşterile lui adânci.

A doua oară Matinya nu se mai lăsă prins şi de îndată ce am sosit la Uluru a aprins un foc mic chiar lângă lac, după care se aşează pe mal pândind după unduirea apei, dacă şarpele se retrăgea în sălaşul lui subteran. Curios, am căutat şi eu să descopăr o undă cât de slabă pe luciul apei, dar oglinda lacului a rămas neclintită. Matinya însă părea mulţumit şi convins că îl izgonise pe wonambi, bău cu sete şi bineînţeles că nu se mai îmbolnăvi. Înainte de a pleca am privit peste marginea stâncii de la înălţimea de peste 300 m şi i-am văzut pe Lauri şi pebăştinaşi ca pe nişte puncte mici. La coborâre nu ni s-a mai.

». 120

Întâmplat nimic deosebit şi nici genunchii nu mă mai supărau totuşi au trecut mai bine de două ore până când ne-am întâlnit cu tovarăşii noştri, în câmpie.

Când ne-am reîntors de la Katatjuta la Ayers Rock cu o seară mai înainte, am observat că băştinaşii nu mai căutau locurile unde dormiseră mai înainte ci îşi construiau alte apărători de vânt la oarecare distanţă de

celelalte. Lauri şi cu mine ne-am instalat tot pe locul vechii noastre tabere dar tocmai când eram gata să aprindem focul Tiundaga veni spre noi şi ne spuse cu un aer îngrijorat că ne pândeşte un mare pericol dacă rămânem acolo. Lauri îl întrebă care este pricina şi băştinaşul ne dădu să înţelegem că fiecare apărătoare de vânt părăsită de mai multe zile era stăpânită de un *mamu*, duhul nopţii, şi că dacă nu vom pleca de acolo, *mamu* ne va ataca în timpul somnului aducând asupra noastră cine ştie ce boală.

Acum eram lămuriţi pe deplin de ce se fereau băştinaşii să se aşeze în vechile lor adăposturi. Bineînţeles că această teamă de *mamu* care îi face să caute alte locuri de popas trebuie să fie determinată, în fapt, de necesităţi de igienă şi că vreun bătrân înţelept va fi scornit această legendă tocmai în acest scop. Pesemne că bolile ivite din pricina murdăriei au dat naştere credinţei că există un *mamu* în apărătorile de vânt părăsite.

Am părăsit muntele Conner şi Ernabella dis-de-dimineaţă. Vântul rece ca gheaţa care ne încercase şi la Katatjuta şi la Ayers Rock continuase să bată şi în timpul călătoriei noastre spre muntele Conner. Dacă nu aş fi vrut să-mi cruţ ghetele, şi aşa prea rupte, şi indirect picioarele, ar fi trebuit să merg pe jos ca să mă încălzesc, pe când aşa, am stat pe spatele unei cămile şi am îngheţat tot.

Străbătusem peste 1 600 km pe cămilă sau poate mai mult decât atât, prin deşerturile nisipoase acoperite cu spinifex ale Australiei Centrale. Mărturisesc că aceste călătorii ar fi fost mult mai lipsite de interes dacă nu aş fi privit aceste ţinuturi de sus, de pe „jilţul” meu mobil. De aici am văzut într-altfel, poate aşa cum vede pasărea în zbor, şi tufişurile de spinifex şi nisipul nesfârşit peste care treceam.

Spinifexul său, după numele lui ştiinţific *Triodia*, acoperă atât deşerturile nisipoase cât şi dealurile cu văi abrupte. El creşte ca ciupercile, în mănunchiuri rotunde care se răsfrâng în afară. Aceste ramuri aplecate în afară, pe pământ, prind rădăcină şi dau naştere unei plante noi.

Acest mod de înmulţire continuă până când se completează un nou cerc de iarbă având la mijloc un loc gol. În tot timpul călătoriei am căutat să văd un cerc complet de spinifex, dar în nenumăratele mele peregrinări nu am văzut decât două. Era ca şi cum aş fi căutat un trifoi cu patru foi.

Fiecare frunză de spinifex prezintă câte un ghimpe mai ascuţit decât cel mai fin ac de cusut; atât de ascuţit încât pătrunde chiar şi prin îmbrăcămintea mea groasă. Băştinaşii ocolesc cu multă grijă aceste tufe, deşi talpa piciorului lor este tot atât de tare ca şi cauciucul unui automobil. Nici chiar cămilele nu merg în linie dreaptă, ci îşi croiesc alene drumul, şerpuind printre tufele de spinifex. Orice vietate a deşertului, cu excepţia celor minuscule, care şi-au făcut culcuşul în iarbă, caută să aibă cât mai puţin de-a face cu acest locuitor neprietenos al deşertului.

Şi în timp ce păşeam peste iarbă zi de zi şi săptămână după săptămână „am început să recunosc cărările făcute de aceste mici vietăţi. Am aflat, astfel că în fiecare mănunchi, care este despărţit de următorul printr-o porţiune de nisip, locuiesc familii de şoareci, şopârle, marsupiale mici şi insecte, fiecare constituind o colectivitate de sine stătătoare, cu preocupările ei obişnuite, ducându-şi viaţa în tihnă şi rareori tulburându-i pe cei din preajmă.

Într-o zi, pe când priveam alene în jur, de pe spatele cămilei, am fost izbit de asemănarea dintre micile lor locuinţe din spinifex şi cele mai modeste aşezări ale oamenilor; erau despărţite una de alta şi fiecare îşi avea locatarii săi. Aşadar le-am numit oraşul Spinifex.

În dimineţile răcoroase mergeam uneori pe jos ca să văd mai de aproape cu ce se ocupa populaţia pitică a oraşului Spinifex. Era tare plăcut să o priveşti. Mă aflam într-o altă lume, lumea micilor vieţuitoare. Urmele de pe nisipul fin, încă nerăs colit de briza zilei, îmi dezvăluiau atât de bine mişcările făcute de cei care le lăsaseră, încât, deşi nu-i văzusem niciodată pe locuitorii acestei

colectivităţi a deşertului, le cunoşteam ocupaţiile, obiceiurile şi caracteristicile.

Mai întâi erau şoarecii, micii şoricuţi domestici, care nu se încumetau să se îndepărteze de locuinţa lor; se furişau doar pe lângă tufişul de spinifex şi apoi, cu o mişcare bruscă, treceau de partea cealaltă a porţiunii libere de nisip să-şi caute adăpost în casa vecinului. Şoricelul-marsupial era tot atât de grijuliu deşi el se încumeta adeseori să meargă mai departe. I-am văzut în repetate rânduri încumetându-se să plece în locuri mai deschise, fie după hrană, fie să se întâlnească cu alt şoricel.

Când începea să se încălzească apăreau şopârlele. Erau tare somnoroase şi nu se trezeau niciodată mai înainte ca rouă să dispară de pe iarbă. Cele mici erau tot atât de sperioase ca şi şoarecele, dar mult mai iuţi în mişcări. Alergau de colo, colo, oprindu-se uneori la umbra câte unei tulpini sau a unui mănunchi de iarbă ca să-i pândească pe nepoftiţi… Erau atât de mici şi de sprintene încât abia puteam să le descopăr. Şopârlele somnoroase şi goannele mergeau în voie dintr-un loc într-altul, căci cine, în afară de vultur şi de om, putea să-i atace pe aceşti giganţi ai oraşului Spinifex?

Urmele lăsate de păsări le trădau chiar şi caracteristicile. Mersul înfumurat al ciorii (*Coruus ceciloe*), tâlharul negru din ţinutul îndepărtat al arbuştilor, se reflecta în urmele paşilor ei legănaţi. Curcanul sălbatic (*Eupodis australis*) – din păcate aproape dispărut în locurile cutreierate de oamenii albi şi de vulpi – îşi urmează drumul în linie dreaptă, cu multă demnitate. Mai există o păsărică – n-am aflat niciodată cum se cheamă – care „îşi vâră nasul peste tot”. Am urmărit-o încotro se grăbea, unde se oprea când se răzgândea şi cum o pornea într-altă parte şi mi-am dat seama că arareori ajungea la locul spre care pornise, deoarece mereu îi atrăgea atenţia altceva şi deci îşi schimba şi ţinta. Pesemne că această mică pasăre robotea neobosită toată ziua, iar seara cădea moartă de oboseală.

Iepurele îl întâlneai pretutindeni; grupele caracteristice, în formă de cerc, lăsate de urmele lăbuţelor lui (de trei plus unul).

* 123

arătau locurile pe unde hoinărea. Cum izbutea acest mic animal să-şi procure hrana şi apa în acest ţinut puţin ospitalier, aproape lipsit de ploi şi unde nu existau ape la suprafaţă, era pentru mine o enigmă.

Erau apoi insectele, păianjenii şi tot felul de târâtoare, care îşi înscriau urmele pe această pagină uriaşă de nisip. Îmi închipui ce repede cădeau ele pradă în ghearele păsărilor care le pândeau.

Urme ici, urme colo, urme pretutindeni, făcute de aceste mici vieţuitoare care nu ştiau nimic despre om, acest uriaş care arareori le ieşea în cale. Şi totuşi şi ele îşi trăiau viaţa lor ca şi călătorul care le iscodea de sus. de pe spatele cămilei.

Cu toate că băştinaşii aprinseseră spinifex ca să facă semnale de fum pentru Tiikaba, ca să ştie că ne aflam în drum spre muntele Conner, abia după ce trecuseră trei zile, pe la amiază am zărit la orizont o dâră de fum. Oamenii spuneau că este răspunsul lui Tiikaba. Dar când am ajuns la ochiul de apă Anneri am descoperit că nu Tiikaba fusese cel care aprinsese focul, ci Nali, din munţii Musgrave.

A fost de fapt singurul prilej când am putut să mă conving de exactitatea semnalelor de fum. Sunt multe păreri în privinţa semnalelor de fum date de băştinaşi. Cei care călătoriseră prin aceste locuri mi-au spus lucruri uimitoare în această privinţă, multe dintre ele referindu-se la transmiterea de ştiri interesante nu pentru băştinaşi, ci pentru albi: începerea unor ostilităţi, moartea vreunei persoane din localitate, sau vreo tragedie din pustiul arbuştilor. Dacă cel care îţi relata întâmplările era descusut mai pe-ndelete, de cele mai multe ori sfârşea prin a admite că auzise povestea de la altcineva, sau că l-a cunoscut pe omul care văzuse semnalele. Un miner a fost mai îndrăzneţ în această privinţă. El ne-a povestit cum o

dată băştinaşii izbutiseră să-i facă cunoscut, cu o zi mai înainte, apropierea unui grup neaşteptat de vizitatori, numărul lor, numele şoferului şi marca de automobil – totul transmis prin semnale de fum! Din discuţiile noastre cu băştinaşii am ajuns însă la concluzia că metoda lor de semnalizare era atât de simplă încât nu s-ar fi putut transmite prin acest mijloc astfel de amănunte.

În toată Australia Centrală semnalele de fum sunt extrem de simple iar deşerturile ideale pentru transmiterea lor. Pe întinderea de mai bine de 160 km spinifexul pe care-l întâlneşti pretutindeni, când este aprins lasă o dâră groasă de fum negru care poate fi văzută la mari depărtări. Băştinaşii – care pleacă la vânătoare sau după alte treburi aprind din când în când mănunchiuri de spinifex pentru a da de ştire celorlalţi unde se află. Deoarece viteza cu care se deplasează grupurile de băştinaşi rareori depăşeşte 3 sau 4 km pe oră iar o dâră de fum se poate vedea bine şi la o depărtare de 30 km sau chiar mai mult, fiecare familie din raza aceea ia cunoştinţă despre deplasările celorlalţi. De asemenea numărul băştinaşilor care locuiesc în această rază fiind mic, numele oamenilor din fiecare grup poate fi ghicit cu oarecare aproximaţie. Aşadar, dacă băştinaşii transmit veşti pe căi învăluite de mister pentru omul alb, acestea nu sunt decât simple deducţii în împrejurări cunoscute.

Deşi nu s-a spus încă ultimul cuvânt asupra semnalelor de fum date de băştinaşi, sunt sigur – că multe din cele ce s-au spus. despre ele sunt din cale afară de exagerate – ca de altfel şi povestirile despre miracolele cu funia indiană, şerpii încolăciţi în cercuri şi telegrafia fără fir prin intermediul ierbii mulgă.

Ritualul înmormântării

Când ne-am întors la Ernabella, am constatat că humărul populaţiei băştinaşe se mărise de patru ori, în urma sosirii, pentru câtva timp, a unui grup care oficia ritualuri, numit în mod obişnuit grupul Gerului roşu.

Despre aceste ritualuri stranii care sunt executate cu rândul, de fiecare trib, pe întregul continent nu se ştie

decât foarte puţin. Doctorul Roth a văzut în 1893, in Queensland ritualul Titjinalla, care după şapte ani a fost oficiat de triburile din bazinul lacului Eyre iar în 1903 a ajuns în nordul Australiei Centrale. Grupul Gerului roşu se deplasa şi mai încet, deoarece după şase ani l-am întâlnit chiar eu, din nou, la Areyonga, în vestul munţilor Macdonnell, la mai puţin de 240 km de munţii Musgrave.

Grupul Gerului roşu se compune la rândul lui dintr-un grup de patriarhi – căpetenii de trib vârstnici – numiţi *kaliurana*, care se îngrijesc de trib şi de ritualuri şi dintr-un alt grup format din bărbaţi şi femei care trec prin acele ritualuri. Cei iniţiaţi – ritual care durează câteva săptămâni – se întorc acasă, iar locul lor îl iau alţii, care au fost aleşi între timp de kaliurana. Înainte de a putea intra în ţinuturile Gerului roşu cei pregătiţi pentru ritual şi familiile lor primesc indicaţii cu privire la procedura iniţierii şi la regulile de comportare. Îndată ce au păşit însă, femeile iau parte la corurile şi dansurile rezervate femeilor, iar bărbaţii trec printr-un ritual tainic de iniţiere. Ritualul atinge punctul culminant în momentul când li se arată participanţilor anumite obiecte sacre: pietre *tjurunga* (pietre sacre sculptate) din munţii Macdonnell, podoabe din scoici de la capul York şi scoici de mărgăritar (*Meleagrina mărgăriţifera-N.T.*) din nord-vestul Australiei. După iniţiere, bărbaţii, când nu adună hrană, îşi petrec timpul ex-ecutând anumite ritualuri în legătură cu Milbili, strămoşul-Goanna, iar seara iau parte fie la viaţa socială a tribului, fie executând dansuri şi, cântece din ritualurile care nu se fac în taină.

Fiecare grup al Gerului roşu are o existenţă scurtă între patru şi şase luni, adică timpul necesar pentru a-i iniţia pe toţi bărbaţii şi pe toate femeile din împrejurimi. Participanţii se întorc apoi la aşezările din tribul lor, iar executarea ritualului este transmisă unui trib învecinat.

În viaţa socială a tribului grupa are, pesemne, mai degrabă o funcţie socială decât una rituală. Între bărbaţii şi femeile care fac parte din trib sunt stabilite legături familiale. Aceştia iau parte, cel puţin, la dansurile care nu

sunt secrete. Una din regulile de bază ale grupului Gerului roşu este aceea ca toţi participanţii să păstreze tot timpul o atitudine de prietenie, şi de bună înţelegere generală. În aceasta constă de fapt şi caracterul social al grupului. Orice încălcare a acestor precepte are drept urmare imediata expulzare din trib, iar, mai târziu, pedeapsa.

Cât timp am stat la Ernabella n-am făcut aproape nimic altceva decât să încărcăm cămilele cu provizii noi, să citim scrisorile primite şi să răspundem la ele, să alegem băştinaşii – unii dintre ei chiar – din grupul Gerului roşu – care să ne însoţească în călătoria noastră spre vest. Ne-a părut tare rău că bătrânul Tialerina nu a mai putut să vină cu noi, fiindcă atât Lauri cât şi eu ne ataşasem de bătrân. A trebuit să rămână însă pentru că era nevoie de el în trib. Băştinaşul care l-a înlocuit pe bătrân era însă un om şi mai încântător şi comunicativ. Pe lângă faptul că era deştept, Jabiaba era şi un bun mim şi de aceea toată lumea îl simpatiza.

Când am plecat din Ernabella au venit cu noi toţi băştinaşii care urmau să ia parte la ultimele ritualuri de înmormântare care se oficiau pentru Namana, un bărbat care murise cu vreo trei luni în urmă. Eram dornici să aflăm cât mai multe despre credinţele şi ritualurile lor de înmormântare şi cum apa

Owellinna, spre care se îndreptau ei, era în drumul nostru, ne-am hotărât să-i însoţim.

Am călătorit timp de două zile în direcţia sud. În dreapta şi în stânga noastră se înălţa lanţul roşu-brun al munţilor Musgrave. Văile munţilor erau acoperite cu o mare alburie de iarbă mulgă, cu pâlcuri rare de eucalipţi pitici, copaci de plută piperniciţi şi pe alocuri cu copaci de fier, cu frunze verzi care atârnau ca nişte pendule. Din loc în loc îşi croiau drum prin întinderea ierboasă stânci arse de soare, locuri prielnice pentru creşterea pinilor (*Callitris* sp.) şi smochinilor (*Ficus platypoda*).

Owellinna este un râu cu apă cristalină care izvorăşte din coasta unui deal şi-şi croieşte drumul pe fundul unei albii pietroase pierzându-se apoi în marea de nisip doar la

câţiva kilometri. Ne-am aşezat cortul în imediata lui apropiere, deoarece era pentru prima şi ultima oară în toată călătoria noastră când auzeam bulboana plăcută a unei ape curgătoare. La un sfert de milă mai departe, băştinaşii îşi instalaseră şi ei tabăra lor în aşteptarea ceremoniilor rituale de înmormântare.

O zi întreagă am cules fel şi fel de date, nu numai asupra obiceiurilor şi credinţelor în legătură cu înmormântarea, ci şi asupra acelei misterioase esenţe vitale, *kuranita*, care cuprinde întreaga natură. Jabiaba, tălmaciul nostru cel mai de seamă, ne-a explicat că înainte de *tjukurita* – considerată de ei „epoca legendară" – lumea a fost un şes imens, uscat, fără relief şi cu totul lipsit de viaţă. Au venit atunci acei *tjukurita*) imense creaturi semiumane, înzestrate cu *kurauita*, care au dat ţinutului înfăţişarea pe care o cunosc băştinaşii astăzi. Tot ceea ce a apărut în timpurile *tjukuritei*: stâncile, cursurile de ape, copacii şi orice vieţuitoare, inclusiv oamenii, a fost pătruns de acea „esenţă vitală", *kuranita*, care înseamnă viaţă şi a cărei lipsă înseamnă moarte.

Când murea o fiinţă ancestrală, corpul ei lua forma unui element al naturii, de obicei stâncă sau copac, în «care se concentra deosebit de multă „esenţă vitală", sau *kuranita*; de pildă, o stâncă, odinioară corpul unei iguane1 e plină de

1 Gen de reptilă saurianã din familia *Iguanidae*. – *N.R.*

Talerul serveşte şi ca leagăn.

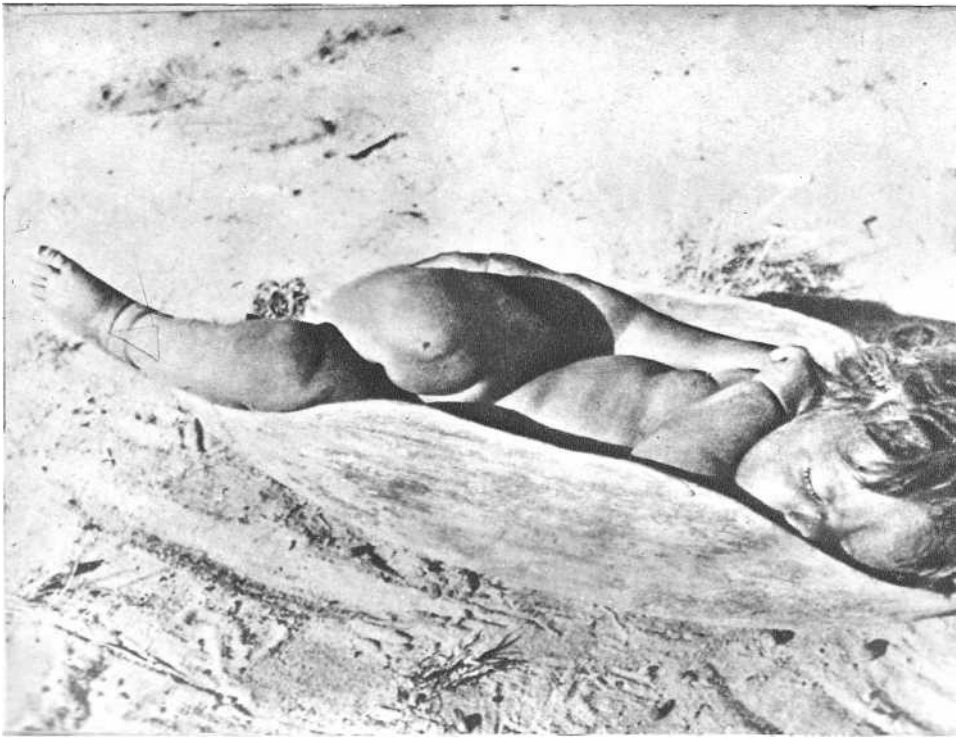

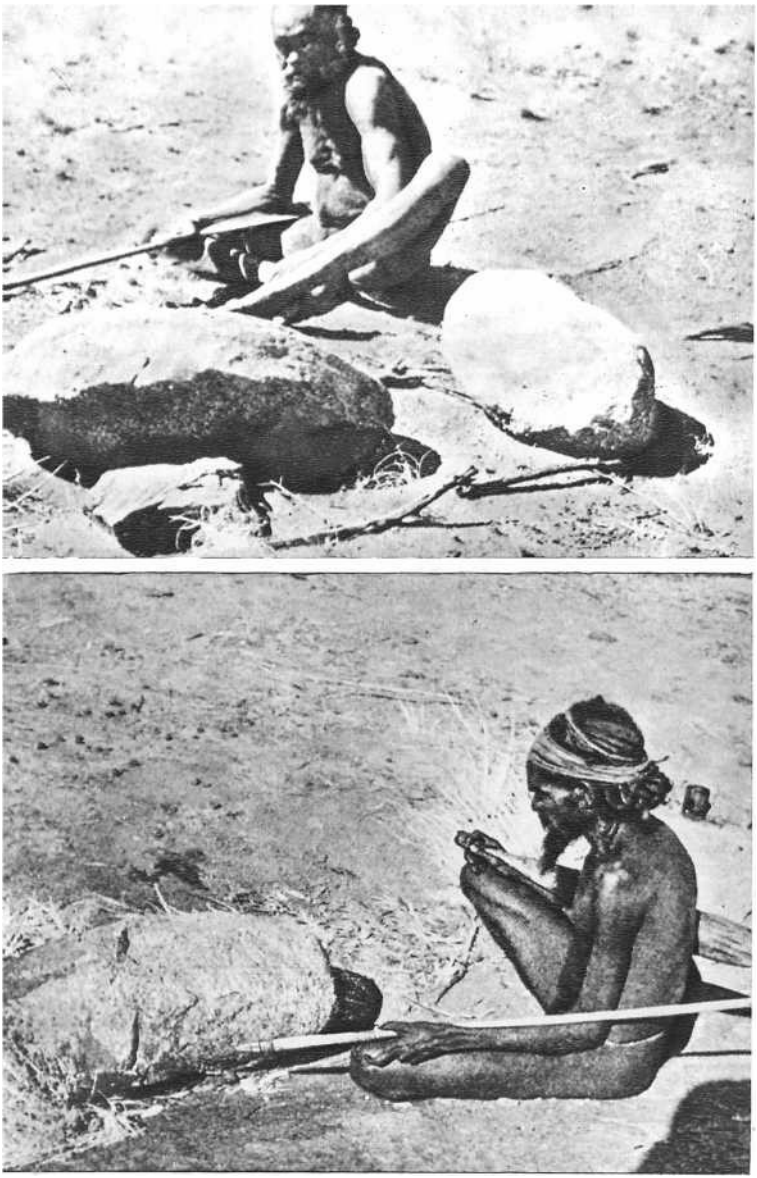

(sus) Bolovanii sunt socotiţi ca fiind un rezervor de spirite de copii (jos). jar acesta reprezintă originea pruncilor diformi.

Legenda omului Perentie.

Grupul de stânci Nintaka.

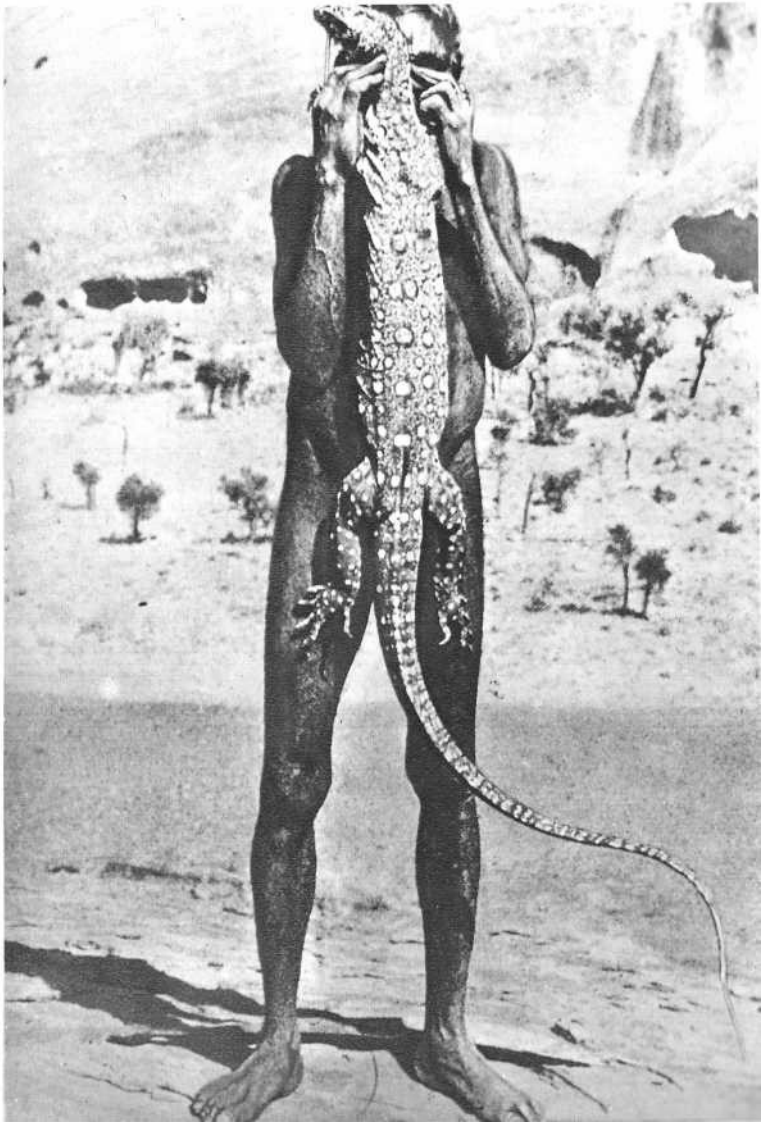

Tialerina ţine în mâini un *Varamus giganteus*.

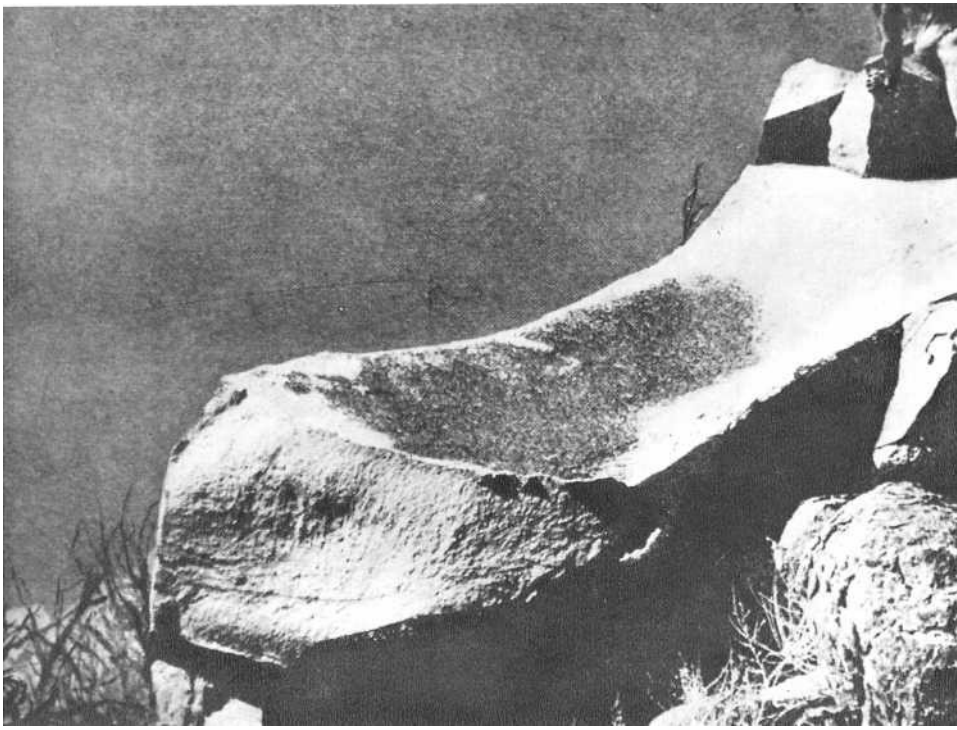

Legenda femeii Malili.

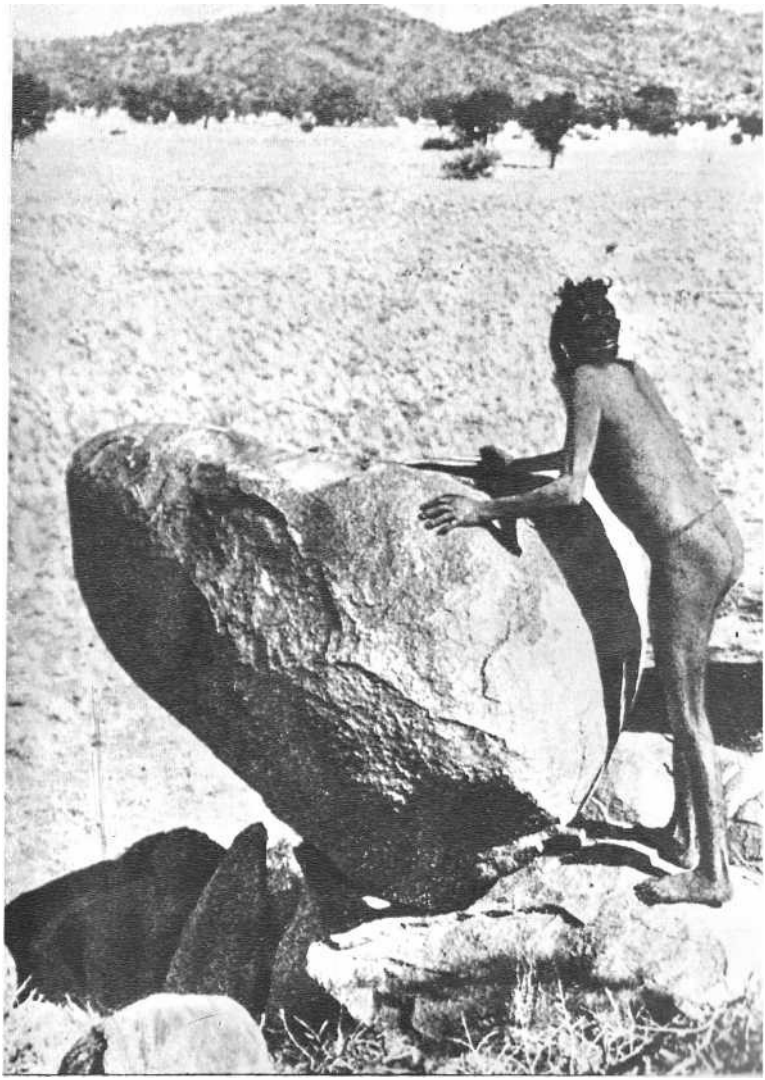

Jabiaba în timpul psalmului.

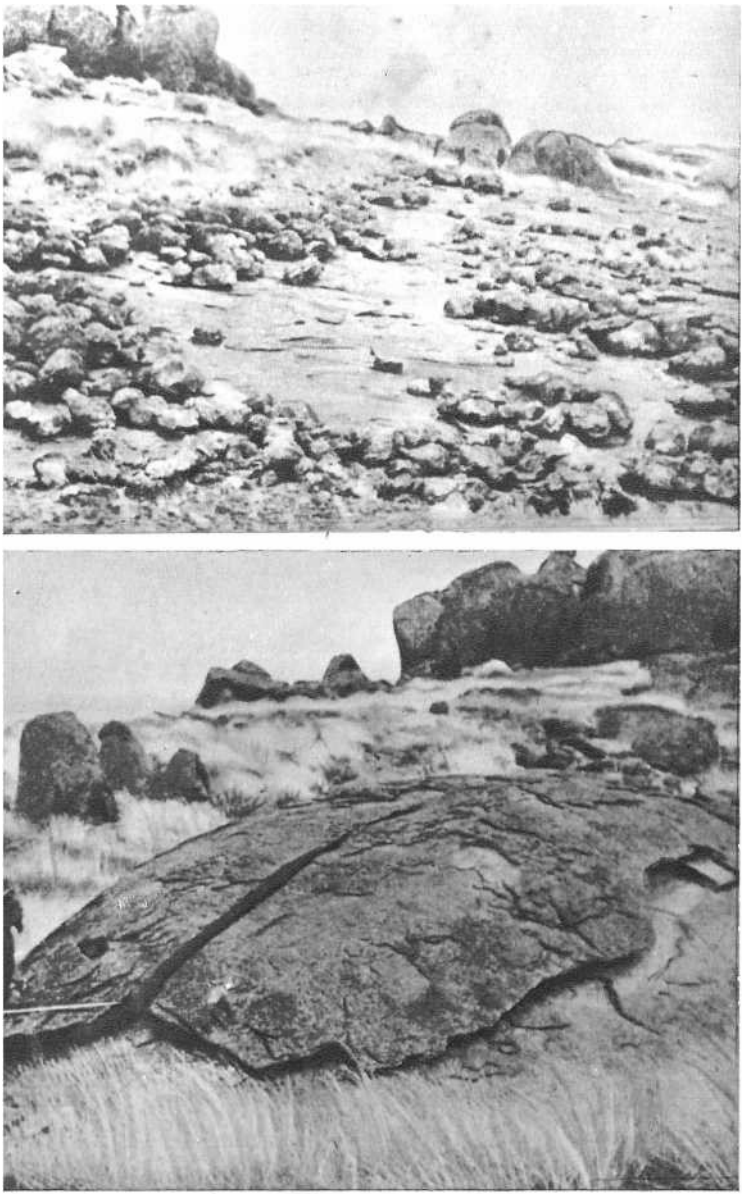

Legenda lui Kutunga şi a roşiilor sălbatice.

kuranita iguanelor, un – copac care fusese mai înainte corpul unui şarpe e plin de *kuranita* acelei specii de şarpe şi aşa multe altele. Locurile unde au murit acele fiinţe ancestrale sunt cunoscute băştinaşilor de azi sub numele de *pulkarin*. În aceste locuri se adună băştinaşii la

anumite zile din an, ca să provoace prin cântece şi ritualuri, creşterea şi înmulţirea plantelor şi animalelor necesare pentru hrană. Astfel, ritualurile executate la un *pulkarin* de cangur vor spori natalitatea la canguri, cele executate la un *pulkarin* de sămânţă de iarbă vor face ca iarba să crească mai deasă, iar cele de la un *pulkarin* de smochin vor face ca smochinii să dea rod mai bogat.

Cantitatea de *kuranita* pe care o are orice vietate este în raport direct cu vitalitatea ei proprie. Astfel, stânca şi iarba ce au puţină *kuranita*, copacii, de orice specie au cam aceeaşi cantitate, emu este înzestrat cu mai multă decât curcanul sălbatic, cum este, de asemenea, cangurul faţă de wallaby, bărbatul are mai multă decât femeia, iar vraciul tribului mai mult decât oricine.

Kuranul unui om de curând mort este foarte temut. Băştinaşii, neştiind că moartea este urmarea unor cauze fireşti, cred că această nenorocire se datorează unei magii răuvoitoare făcute de vreun duşman. De aceea, spiritul mortului, furios că a fost jefuit de viaţă, se foloseşte de orice prilej pentru a se răzbuna pe semenii lui rămaşi în viaţă.

Tot ritualul ceremoniilor de înmormântare se bazează pe frica inspirată de dorinţa de răzbunare a spiritului mortului şi pe măsurile necesare pentru ocrotirea celor vii de puterea lui răufăcătoare. În clipa morţii, toate rudele apropiate fug din aşezările tribului, retrăgându-se în ţinuturi cât mai îndepărtate şi lăsând în urma lor toate bunurile pe care le au, pentru ca mortul să creadă că au plecat doar la vânătoare şi că se vor întoarce curând. Mortul este îngropat într-un mormânt călduros şi confortabil pentru ca spiritul lui să se simtă bine şi să fie atras cât mai puţin să vagabondeze; în acelaşi timp lumea jeluieşte cât mai tare şi cât mai mult, ca să-l liniştească micşorându-i astfel duşmănia. *Kuranul* defunctului, dornic de a se afla în mijlocul oamenilor, şade pe o moviliţă, la capătul mor

1) – Oameni negri şi nisipuri roşi! 129 mântului, alături de rămăşiţele stinse ale focurilor din aşezările

părăsite şi aşteaptă întoarcerea prietenilor săi; uneori rătăceşte prin crânguri şi tufişuri în căutarea lor.

Cam la trei luni după moarte, doi vraci însoţiţi de rudele mortului se duc la mormânt prind *kuranul* şi îl aşază în corpul unui om viu. Acest ritual are un dublu scop: dă spiritului un nou adăpost ca să nu mai fie un pericol pentru comunitate şi, totodată, dă celui care l-a primit un *kuran* în plus, care îi transmite mai multă putere şi vitalitate. Este important însă ca *kuranul* să se dea unei persoane de aceeaşi etate; *kuranul* unui copil să se dea tot unui copil, al unui tânăr tot unui tânăr, al unui adult tot unui adult, iar al unui bătrân tot unui bătrân. Dacă s-ar aşeza *kuranul* unui om tânăr în corpul altuia mai vârstnic, spiritul tânărului, cu o vitalitate mai mare, l-ar epuiza curând. pe bătrân. Dimpotrivă, dacă kuranul unui om bătrân ar fi aşezat în corpul unui tânăr, acesta ar consuma atât de mult din tânăr ca să se menţină, încât tânărul ar deveni lipsit de voinţă, obosit şi nepriceput la vânătoare şi la adunarea hranei. Dacă *kuranul* se dă unei persoane de aceeaşi vârstă, surplusul de vitalitate va face ca acesta să aibă o viaţă ceva mai lungă.

Din câte am putut să ne dăm seama, locuitorii acestor pustiuri nu cred într-o viaţă viitoare. Aceasta se explică prin faptul că la ei spiritul unui om mort fiind aşezat întotdeauna în corpul unui om viu de aceeaşi vârstă devine tot mai bătrân, până când, din cauza senilităţii, *kuranul* este atât de slab şi de inofensiv, încât vraciul socoteşte că nu face să mai meargă şi să-l captureze. Neputincios şi firav, el rătăceşte prin tufişuri până când va fi distrus de vreun *mamu* sau de alt spirit al nopţii.

Băştinaşii se adunaseră la Owellinna pentru a captura *kuranul* lui Namana şi să oficieze ritualurile finale ale înmormântării. Un grup mic, condus de doi vraci, urma să plece în zori spre mormântul aflat la o mai mare depărtare şi să se întoarcă a doua zi. Tiundaga, Jabiaba şi Moanya n-au avut îngăduinţa să-i însoţească, în schimb pe Lauri şi pe mine ne-au luat cu ei.

A doua zi de dimineaţă, cum am ajuns la tabăra

principală, vreo 20 de bărbaţi şi femei au luat-o la fugă spre mormânt, în timp ce alţi o sută, sau chiar mai mulţi, rămaşi în tabără, s-au aruncat la pământ, izbucnind în bocete puternice şi nesfârşite. Tabloul acesta care cuprindea laolaltă atâţia oameni cu trupuri goale lucind în lumina încă slabă a dimineţii, jeluindu-se şi văicărindu-se, părea o imagine deosebit de stranie, a unei lumi tare îndepărtate.

Am pornit pe urmele băştinaşilor care plecaseră spre mormânt, străbătând o prăpastie adâncă acoperită cu copaci ti1. Bocetele celor rămaşi în urmă se auzeau din ce în ce mai slab. Înaintam greu croindu-ne drum prin desiş, în timp ce în nări ne pătrundea mirosul înţepător şi pătrunzător al frunzelor zdrobite. Chipurile sumbre ale băştinaşilor apăreau şi dispăreau în obscuritatea desului mărăciniş, intensificând parcă simţământul acela de izolare pe care îl încercam. Şi nu pot spune că teama sau faptul că mă simţeam singur şi părăsit – deşi nu am fi putut fi mai izolaţi decât acum – era pricina acestei stări, ci cred că, pur şi simplu, întâmplările prin care treceam erau atât de diferite şi de îndepărtate de viaţa obişnuită, încât îmi dădeam seama că nu aveam nicio legătură cu ele.

După vreo milă prăpastia devenea mai puţin adâncă şi razele soarelui se strecurau pe pereţii abrupţi ai stâncii şi prin frunzişul arborilor de cauciuc. În lumina pală a zorilor, aceşti arbori cu trunchiuri netede, de culoarea pielii şi rotunde ca braţele de tânără fată, ofereau o privelişte deosebit de plăcută.

Când am avut prilejul m-am uitat cu multă atenţie la tovarăşii noştri de drum şi mai ales la cei doi vraci; unul era înalt, lat în spate şi cu membrele fine, demn, cu înfăţişare prietenoasă şi cu ochi plini de bunătate; celălalt era tânăr, micuţ şi plin de graţie – o graţie felină. De asemenea mi-a reţinut atenţia fiul cel mai mare al lui Matinya, un băiat de vreo doisprezece ani. Mergea întotdeauna cu bărbaţii, imitându-i în orice acţiune. Purta la el, cu mândrie, în partea dreaptă, o lance mică şi un aruncător de lance, pe care i le

1 Din specia *Cordiline terminatis*. – *N.T.*

făcuse cineva. Îmi închipui ce fericită va fi pentru acest puşti ziua în care va fi admis în rândurile bărbaţilor!

După-amiaza am legat cămilele de nişte copaci şi am pornit pe urmele băştinaşilor care alergau spre mormânt cu crengi în mâini. Din clipă în clipă se opreau şi strigau cu voci ascuţite şi piţigăiate pentru a da de ştire *kuranului* lui Namana că sunt pe aproape. După ce au străbătut două mile tot al-ergând, oprindu-se şi strigând, au ajuns, în sfârşit, la aşezările părăsite unde murise Namana. Aici zăceau împrăştiate peste tot, aşa cum le lăsaseră băştinaşii când fugiseră care unde apucase ca să scape de spiritul furios şi rău al omului mort. În timp ce bărbaţii şi femeile alergau în jurul focurilor stinse şi al apărătorilor de vânt ca să gonească spiritul lui Namana înapoi la mormânt, cei doi vraci, singurii care puteau vedea *kuranul*, stăteau în fruntea grupului ca să-l prindă pe *kuran* când acesta se va duce să se aşeze la capătul mormântului, unde aştepta sosirea vechilor săi, prieteni şi tovarăşi de trib.

Vraciul cel vârstnic mi-a spus mai târziu că spiritul lui Namana nu era la mormânt, dar nimeni nu ştia sigur din ce pricină. El era de părere că rubedeniile mortului prea se grăbiseră şi că mai înainte de a veni ar fi trebuit să dea semnale prin fum şi abia după o zi sau două s-o fi pornit la drum. Astfel, dacă *kuranul* ar fi fost dus la locul de baştină al lui Namana, acesta, văzând semnalele de fum şi înţelegând semnificaţia lor, ar – fi venit străbătând toată ţara, de-a dreptul la mormânt. Vraciul spunea că ar fi trebuit să se fi încercat de mai multe ori să se sperie spiritul sau să fie atras la locul înmormântării, pentru că în acest fel ar fi putut să trăiască mai departe în altcineva. Un *kuran* nu ar trebui să fie lăsat să rătăcească până când va fi prins de vreun spirit al întunericului.

Când cei din grupul principal au ajuns la mormânt, ei au înfipt crengi în crăpăturile dintre trunchiurile cu care era acoperit şi au umplut cu nisip orice gaură rămasă. Apoi au luat în pumni pământ de pe mormânt, l-au mirosit, şi

încredinţaţi că le dă putere, au început să-şi frece cu el braţele şi picioarele, pentru ca acestea să nu obosească în lungile lor călătorii. Apoi întregul grup s-a îndreptat spre cămilele noastre, după ce mai întâi, trecând prin vechea lor aşezare, au adunat vasele, pietrele de măcinat şi alte obiecte necesare pe care le lăsaseră acolo.

Am mâncat împreună cu Lauri în timp ce băştinaşii şi-au pregătit cangurii pe care îi vânaseră prin locurile pe care le străbătuseră. După-masă ne-am culcat pentru că după o astfel de fugă eram obosit din cale afară. Stăteam culcat în sacul de dormit, într-o plăcută lenevie, desprins de tot ce se petrece în jur. La o glumă reuşită m-am trezit din visare gândindu-mă la situaţia cu totul deosebită în care eram. Ne aflam aici, fără arme, în mijlocul unor oameni primitivi, necunoscuţi, cu care nu puteam să ne înţelegem pe limba noastră iar în ceea ce priveşte limba lor o cunoşteam prea puţin. Şi totuşi, în această privinţă nu ne pândea nicio primejdie, sau poate cu nimic mai gravă decât dacă am fi fost acasă sau ne-am fi aflat pe străzile unuia dintre marile oraşe. Nu aveam de ce să ne temem de băştinaşi pentru că aceştia sunt oameni paşnici prin însăşi firea lor iar răzbunarea nu o folosesc decât atunci când sunt asupriţi sau supuşi vreme îndelungată la un tratament neomenos. Se poate spune, fără a greşi, şi poate fi considerată ca o maximă, că fiecare om alb, atacat în prezent de băştinaşi, şi-a meritat această pedeapsă încă de multe ori înainte de a o primi.

A doua zi dimineaţă, la întoarcerea spre casă, femeile care îşi purtau copiii erau atât de obosite, încât Lauri şi cu mine i-am luat pe micuţi şi i-am urcat pe cămilele noastre. Bucuria şi încântarea lor au fost de nedescris; au stat la noi ceasuri întregi şi nu se mai îndurau să plece.

După-amiază am zărit în depărtare tabăra de la Owellinna. De pe cămilă vedeam băştinaşii stând culcaţi pe pământ, înghesuiţi unii într-alţii şi jelind încetişor. Cei din grupul care se întorcea au rupt iarăşi crengi de copaci şi, strigând cu aceleaşi voci ţipătoare şi piţigăiate ca şi la mormânt, înaintau încet aruncând crengile pe oamenii

care jeleau.

Apoi, deodată, se stârni o gălăgie infernală de parcă i-ar fi apucat toţi dracii. Bocetele scoase de vocile piţigăiate deveniră stridente; bărbaţii plângeau de ţi se rupea inima iar femeile, vreo douăzeci sau treizeci la număr, ţipau cât le linen gura aruncându-se la pământ cu răbufniri surde, ori îşi crestau ţeasta fără milă cu beţele cu care săpau. Era o scenă de durere nestăpânită şi de isterie generală. Spre deosebire de această mulţime nefericită, îndurerată, de o parte, zăceau nişte bărbaţi înşiruiţi pe două rânduri, cu faţa în jos, cu trupurile ca întţepenite, cu braţele înlănţuite unele într-altele şi cu pumnii strânşi puternic. Acum urma partea cea mai interesantă şi totodată inexplicabilă a acestei ceremonii atât de stranii, ceva ce ar fi vrut parcă să sugereze credinţa într-o viaţă viitoare: învierea „mortului”. „Oamenii vii” se apropiau de acele trupuri întţepenite încercând să le despartă, să le întoarcă cu faţa în sus, să le îndoaie trunchiurile sau să le desfacă pumnii, să le frece cu putere corpubşi membrele sau să îi tragă cu toată forţă de urechi. Încetul cu încetul fiecare om „mort” revenea la viaţă: trupul şi membrele îşi pierdeau rigiditatea, mâinile se relaxau, deschideau ochii, pentru ca până la urmă să se aşeze în capul oaselor şi să jelească împreună cu ceilalţi. Şi cu cât ceremonia se apropia de sfârşit, cu atât tot mai mulţi oameni „morţi” reveneau la viaţă; bocetele se stingeau pe rând şi tot mai puţine femei se aruncau la pământ, până când nu a mai rămas decât una: mama lui Namana. Corpul ei galben, vopsit cu ocru era plin cu dâre de sânge scurs din rănile de pe cap; era atât de sfârşită încât abia se mai putea ridica în picioare ca să se arunce din nou la pământ.

Cel mai curios dintre toate însă a fost felul în care se comportau copiii: în mijlocul bocetelor şi al isteriei generale şi fără să se sinchisească de vacarmul din jur, fetiţele îşi vedeau liniştit de joaca lor copilărească, iaţ râsul gălăgios al băieţilor preocupaţi în totul de jocul lor cu lancea şi cu discul se îmbina ciudat cu văicărelile celor mari. Aici am văzut una lângă alta, cele două extreme ale

emoţiei: durerea şi delirul violent al celor ce luau parte la ceremonialul înmormântării şi râsul zglobiu, nestingherit, al copiilor la joacă.

I

Călătoria la Opărinna două zi am făcut drumul până la Erliwunyawunya – un mare rezervor de apă situat într-un cadru pitoresc de stânci roşii foarte înalte – împreună cu mai toţi cei care au luat parte la ceremonia înmormântării. Cum de luni de zile nu mai plouase în regiunea aceea, apa era stătută şi verde, căci Erliwunyawunya nu este un izvor ci numai o adâncitură în stâncă. Dar pentru că ne aştepta pe toţi un drum lung prin pustiul arzător, trebuia să folosim şi să ne mulţumim cu orice fel de apă, bună sau rea, aşa cum se găsea. Fiind totuşi prea murdară, a trebuit să fierbem fiecare strop înainte de a o bea şi nu atât din cauza gustului neplăcut, ci pentru a înlătura pericolul îmbolnăvirii. Se pare însă că pe băştinaşi nu-i supără prea mult apa stătută deşi am observat că în locurile unde se află nisipuri prin preajmă ca şi în acest caz de altfel, ei nu beau din rezervorul principal, ci dintr-o groapă pe care o sapă în nisip; este un obicer foarte sănătos pentru că apa, pătrunzând în nisip, se filtrează bine şi este oarecum curată.

Pe când se umpleau bidoanele am zărit un şir de oameni care se întorceau de la vânătoare. Cei doi din frunte duceau pe cap, fiecare, câte un euro (*Macropus robustus*), iar ceilalţi ţineau în mâini ori intestinele acestora îngrijit legate, ori numai suliţe şi aruncătoare de suliţi…

Euro, care este de fapt cangurul regiunilor deluroase, nu este uşor de prins în mediul în care trăieşte din pricina culorii sale roşie-ruginie care se confundă atât de mult cu stâncile; auzul său fin prinde cel mai uşor zgomot, ceea ce face şi mai anevoioasă apropierea de el, iar iuţeala cu care poate sări de pe o stâncă pe alta îl ajută ca nici omul şi nici câinii să nu-i poată ajunge. Totuşi partea de sud a munţilor Musgrave unde fiecare deal este izolat de celălalt prin văi largi cu iarbă abundentă, este un

loc excelent pentru vânat euro. Animalele ocolesc cât pot orice întindere deschisă, unde culoarea lor îi trădează, şi aleg întotdeauna drumul cel mai scurt pentru a traversa văile netede dintre două dealuri, drumuri care au devenit cu timpul adevărate cărări bătătorite.

Folos, induse de aceste cărări, băştinaşii au adoptat un sistem de vânătoare perfecţionat prin experienţa şi practica multor generaţii. Procedeul este simplu. Ascunşi după copaci sau după tufe mărunte, vânătorii înarmaţi cu suliţi stau înşiraţi de-a lungul cărării alese pentru vânătoarea din ziua aceea, în timp ce toţi ceilalţi fac pe gonaşii. Ei pornesc de la punctul cel mai îndepărtat al unui deal şi în drumul lor aprind iarba spinifex alungind în felul acesta vânatul spre suliţaşi. Animalele se feresc din calea focului până când ajung în punctul cel mai apropiat de colina vecină. Singura cale de scăpare este să o ia pe cărarea care traversează valea dintre cele două coline. Ei socotesc că pe drumul ce li se deschide în faţă văd salvarea şi că lasă pericolul în urma lor. Băştinaşii aşteaptă până când euro este destul de aproape şi numai atunci azvârlă suliţa. Animalul poate să scape doar prin cine ştie ce minune. Chiar dacă nu este ucis, forţele animalului slăbesc şi astfel poate fi prins cu uşurinţă.

Cangurul din câmpie (*Macropus rufus*) poate fi ucis cu suliţa tot din ascunziş; doar metoda de a-l goni este alta, căci aceştia evită colinele, aşa cum euro ocoleşte şesul. Când se duc însă la locurile de păşunat sau se întorc, ei merg adeseori pe aceleaşi cărări bine cunoscute. Câţiva vânători stau de-a lungul uneia dintre aceste cărări, în timp ce alţii se apropie pe nesimţite de cangurii care pasc şi îi gonesc în direcţia dorită. Astfel suliţaşul poate să-şi arunce suliţa în voie, deoarece când fuge de urmărire, cangurul îşi concentrează toată atenţia asupra cărării din faţă şi a pericolului din spate.

Cea mai spectaculoasă scenă de vânătoare a fost însă aceea când, într-o zi, Tilbukuna s-a furişat şi a ucis un cangur de unul singur. Zărise animalul păscând pe câmpia deschisă, unde nu erau decât câţiva copaci de plută şi de

mulgă. Făcându-ne semn să stăm nemişcaţi Tilbukuna dădu un ocol mare până izbuti să aibă vântul în faţă. Atunci, folosindu-se de fiecare copac sau de fiece tufă, începu să se apropie tiptil de animalul nebănuitor până când îl mai despărţeau de prada lui doar vreo sută de metri de câmpie întinsă lipsită de orice fel de ascunziş. Vânătorul a aşteptat până când vânatul şi-a aplecat capul în iarbă ca să pască. Atunci a ieşit fără şovăială la vedere cu suliţa în cumpănă pe aruncător şi, fără nicio altă mişcare decât cea a picioarelor, începu să meargă încet spre cangur. De câte ori animalul îşi ridica capul, vânătorul „încremenea" pe loc şi stătea aşa neclintit ca şi stâncile din coasta colinei, până când vânatul îşi vedea iar de păşunat. Tilbukuna continua să se furişeze încet şi cu răbdare; făcea câţiva paşi şi se oprea când cangurul îşi ridica privirea, apoi alţi câţiva paşi şi iarăşi se oprea şi tot aşa până a ajuns la o distanţă mai mică decât funia legată de suliţă (cam vreo 20 m).

Când animalul şi-a aplecat capul ca să pască ultima gură de iarbă, Tilbukuna s-a încordat, şi-a trecut greutatea pe piciorul dinapoi şi a aruncat suliţa cu toată puterea corpului său. Animalul sări deoparte îngrozit şi îndurerat, căci suliţa îi perforase coastele. Fugărirea lui n-a durat mult, iar moartea a fost sigură.

Tilbukuna a scos apoi toate măruntaiele din burta cangurului închizând apoi mica tăietură cu o crenguţă ascuţită şi legând-o cu o bucată de intestin. Apoi a îndoit cangurul legându-i coada de picioarele dinainte şi lăsându-i picioarele dinapoi desfăcute. Făcuse astfel o legătură bună care se legăna într-un echilibru perfect pe capul lui Tilbukuna; era, de altfel, cel mai bun mijloc de a duce asemenea povară, pentru că un cangur bine dezvoltat cântăreşte până la 38 kg. Se înţelege de la sine însă că nu întotdeauna se pot vâna cangurii în apropierea aşezărilor; adeseori băştinaşii trebuie să-i care de la mari distanţe. Dacă sunt mai mulţi bărbaţi prezenţi cangurul poate fi gătit pe loc şi împărţit, altfel e dus întreg de un singur om.

Deşi am văzut de multe ori cum s-au adus cangurii,

totuşi numai o singură dată am putut să-mi dau seama de la ce distanţă a fost cărat unul. Aceasta s-a întâmplat în deşertul Australiei de Vest. Grupul nostru îl rugase pe un băştinaş să ne facă rost de un cangur pentru masă. Acesta sosi la timpul stabilit, trânti vânatul jos şi plecă fără vreo vorbă. Peste câteva zile am trecut pe lângă locul unde vânătorul despicase cangurul şi am aflat că distanţa parcursă era de peste 8 km depărtare de corturile noastre.

Metoda băştinaşilor de a găti un euro este cât se poate de simplă. La Erliwunyawunya ei au săpat în pământ un şanţ nu prea adânc, l-au umplut cu crengi subţiri şi le-au dat foc. Până să ardă toate, bărbaţii au pregătit animalul pentru cuptor, întâi ţinându-l la flacără ca să-i pârlească blana, apoi tăindu-i labele de la picioarele dinapoi şi coada. Acestea au fost puse pe fundul şanţului ca să se frigă mai bine. Când animalul fu gata de pus la cuptor, focul se domolise. Atunci au tras la o parte jeraticul, au aşezat eurosul pe spate în groapă şi l-au acoperit cu nisip fierbinte şi cenuşă. L-au lăsat să se coacă aşa cam o oră, ceea ce desigur nu e mult pentru un animal de vreo 24 kg. Am văzut însă o dată că un cangur a fost scos din cuptor după 20 de minute şi pot spune, fără exagerare, că era gustos.

Deşi metoda băştinaşilor de a coace este primitivă, ea are şi părţile ei bune. Fiind închisă în propria ei piele, carnea animalului este ferită de orice contact cu muştele, oamenii, praful şi cenuşa; iar prin pârlirea blănii pielea se întăreşte atât de mult încât devine un vas ideal pentru copt – cratiţa omului din epoca de piatră care păstra tot sucul fripturii.

În ziua când am fost la Erliwunyawunya am observat că oamenii care au dus vânatul nu au luat parte nici la pregătirea lui şi nici la distribuirea cărnii. Mi s-a părut totuşi curios, pentru că toţi contribuiseră la prinderea eurosului. Abia mai îtârziu, când Tilbukuna a vânat cangurul de unul singur, am aflat cum îşi împart ei hrana. El a adus cangurul în tabără, l-a pus la picioarele bătrânului Jabiaba şi s-a aşezat, lângă foc, având aerul că

vânatul nu mai prezenta pentru el niciun fel de interes. Jabiaba a copt animalul dându-i lui Tilbukuna cele mai proaste părţi din el şi păstrându-şi pentru sine măruntaiele: ficatul, rinichii şi grăsimea; restul cărnii, chiar şi muşchii cei mai buni, l-a împărţit între ceilalţi membri ai grupului»

Se pare că acest fel de a împărţi carnea este folosit de toţi; fie că este vorba de vânat mic sau mare, fie că participanţii sunt bărbaţi sau femei, vânătorul nu-şi găteşte singur prada şi nici nu are vreun cuvânt de spus în ce priveşte împărţirea ei. Până la urmă însă, în timp, fiecare primeşte câte o porţie egală de hrană, căci vânătorul zilei de azi va fi bucătarul sau împărţitorul zilei de mâine.

Se pare totuşi că acest obicei are la bază un scop mult mai înţelept decât simpla distribuire a hranei. Conducerea tribului se află în mâinile bătrânilor şi numai i au dreptul să ia hotărâri şi să asigure respectarea acestora. Dacă s-ar îngădui vânătorilor iscusiţi, care de obicei sunt tineri, să împartă ei înşişi vânatul adus, aceştia ar putea să ceară în schimbul vânatului anumite privilegii sau puteri, prin care ar răsturna autoritatea bătrânilor şi ar distruge echilibrul social al tribului. După legea băştinaşă, vânătorul, oricât de iscusit, tânăr sau bătrân, nu poate primi nicio răsplată. Iscusinţa lui foloseşte mai mult tribului şi singura recompensă pe care o primeşte este bucuria izbânzii şi preţuirea tovarăşilor săi.

Deşi există, fără îndoială, reguli mult mai complexe decât cele ce apar la prima vedere, care condiţionează acest obicei, sistemul era cum nu se putea mai bun căci niciodată nu am văzut vreo ceartă sau vreo nemulţumire din pricina împărţirii hranei. De asemenea, nu se făcea niciun fel de deosebire între bărbaţi şi femei în ce priveşte cantitatea, deşi mulţi etnografi au scris că la băştinaşi bărbatul opreşte pentru el* partea cea mai bună, dându-i femeii sale numai resturile.

Există însă o diviziune a muncii între bărbaţi şi femei în privinţa procurării hranei, condiţionată întrucâtva de

îndeletnicirile celor două, sexe. Bărbaţii-vânează animale mari: canguri, emu, wallaby şi şopârle mari. Pentru a le prinde, vânătorul trebuie să se mişte în voie şi să străbată drumuri lungi şi obositoare. Pe de altă parte, femeile împovărate cu copii şi cu uneltele casnice merg de la un ochi de apă la altul fără ocol, adunând hrana care se află mai la-ndemână: seminţe de iarbă, fructe, reptile mici şi viermi de copaci. Femeia băştinaşă e mai de nădejde în procurarea hranei decât bărbatul. Se întâmplă uneori ca, zile la rând, bărbaţii să se întoarcă cu mâna goală, deoarece animalele deşertului sunt foarte greu de prins. Femeile însă întotdeauna aduc câte ceva, de multe ori cam puţin şi nu prea gustos, dar destul ca să nu moară cu toţii de foame până se schimbă norocul bărbaţilor.

Hrana băştinaşilor este variată şi în ce priveşte nutriţia este bine aleasă. Ei mănâncă tot felul de carne, începând cu cea a animalelor mari, ca emu şi cangurul, şi până la cea a viermilor de lemn şi chiar a termitelor. Pâinea o fac din seminţele diferitelor ierburi: mulgă şi alte specii de accacia, iar după anotimp fructele unor pomi sălbatici: prunele, smochinele, piersicile, roşiile deşertului, precum şi alte plante cu frunze verzi, cărnoase şi florile copacilor le oferă o variaţie a hranei. Cu toate că deşertul nu excelează întotdeauna prin abundenţă, băştinaşii nu suferă de boli de denutriţie; acestea se ivesc atunci când ajunge până la ei aşa-zisa civilizaţie în care se hrănesc cu făină albă, ceai, zahăr şi cu mai nimic altceva.

Plănuisem să mergem de la Erliwunyawunya direct la Piltadi, o adâncitură cu apă în stâncă, la capătul de răsărit al munţilor Mann. Aceasta însemna un drum de cinci zile, fără apă. Dar a trebuit să renunţăm la acest plan pentru că împreună cu noi ar fi mers şi băştinaşi care se întorceau de la ceremonialul de înmormântare şi nu am fi putut să cărăm apă pentru toţi nici pe două zile, nicidecum pe cinci. Ne-am hotărât, aşadar, să mergem pe firul văilor unor izvoare mici, care ne-ar fi dus la apa Opărinna, în partea de vest a lanţului Musgrave, iar de acolo să trecem spre Piltadi.

Ne-au trebuit trei zile să ajungem la Opărinna pentru că o bună parte din drum trecea peste dealuri abrupte şi nu puteam înainta decât foarte încet şi greu. Prima noapte pe care. am petrecut-o la izvorul Ipudulkana, aflat într-o trecătoare îngustă, a fost cea mai grea din toate câte am petrecut în Australia Centrală. În tot locul te împiedicai de băştinaşi, de câini şi de focuri; iar câteva din focuri fumegau doar la câţiva metri depărtare de noi. Fumul care te îneca, hârjoana câinilor care hămăiau şi vorbăria fără sfârşit a oamenilor (căci pare-mi-se că nu au închis ochii toată noaptea) au fost un adevărat coşmar care a dispărut odată cu ivirea zorilor. Din fericire, o parte din băştinaşi au rămas la Ipudulkana, iar cam tot pe atâţia la ochiul de apă Weeloo, unde am ajuns târziu după-amiază. Astfel, la popasul din seara celei de a doua zi a călătoriei noastre, rămăseseră cu noi doar vreo 20 de băştinaşi şi aceştia vechi cunoştinţe.

În călătoria. noastră spre Opărinna am trecut prin mai multe locuri interesante în legătură cu miturile băştinaşe; într-un loc, de pildă, se povestea despre păţania unui euro rănit care încercase să scape de urmărirea duşmanilor lui; un altul era legat de o legendă despre ceruri, locul unde femeile Kunkarunkara, acum Pleiadele, au coborât pe pământ după hrană, dar au fost urmărite de nirunya, omul Orionului; şi încă un loc, nu departe de Opărinna, unde se adună băştinaşii ca să oficieze ceremoniile belşugului de hrană, care fac ca şerpii să se înmulţească cât mai mult.

În drum spre Ernabella, Numidi a descoperit o cantitate de ocru roşu, din care a vândut o parte Nubianei, soţia omului de la cămile, pe o rochie ruptă şi murdară. Nu pot spune cât de mult m-am chinuit cu rochia aceea în timp ce fotofilmam, deoarece oriunde găseam ceva interesant, Numidi era nelipsită cu zdreanţă ceea îngrozitoare. Nu puteam să-i spun nimic, pentru că la urma urmei era rochia ei, dar am plănuit în fel şi chip cum să i-o cumpăr.

Într-o dimineaţă, pe când scriam în jurnalul meu de

însemnări, iar Numidi sta în picioare lângă mine, privindumă şi adresându-mi din când în când câte o vorbuliţă, am întrebat-o fără ocol dacă n-ar vrea să-mi dea mie rochia ei. Bineînţeles că nici nu vru să audă. Dar nu m-am dat bătut. Am vârât imediat mâna într-un sac de lângă mine, de unde am scos un pumn plin de dulciuri la care am mai adăugat şi un pachet de caise uscate şi i-am spus:

— *Woma* (dulciuri ori zahăr) pentru *raga* (rochie).

— Wia, wia (nu, nu), spuse Numidi.

Atunci am dublat porţia de dulciuri şi am adăugat şi o cutie cu prune uscate.

— *Raga* (rochia) pentru woma. *bulka* (zahăr mult), am spus eu.

— Wia, wia, (nu, nu), spuse din nou Numidi, dar mi s-a părut că nu tot atât de convinsă ca la început.

Am tot mărit grămada până când, în sfârşit, Numidi s-a lăsat înduplecată; mi-a dat deci rochia şi a plecat de lângă mine ducând tava de lemn încărcată cu bunătăţi.

Se vedea bine că celelalte femei erau încântate de schimbul nostru. Se prea poate ca Numidi să se fi făcut cu rochia ei, sau. chiar dacă nu făcuse aceasta, să ai o rochie când toate celelalte femei nu aveau, era într-adevăr prilej de a fi pizmuit. Aşadar iată-mă căpătuit cu o zdreanţă în schimb am izbutit să readuc echilibrul social şi totodată să înlătur un pericol veşnic prezent pentru fotografiile mele.

Bineînţeles că dulciurile s-au terminat repede iar Numidi era o femeie mult prea ageră ca să se mulţumească cu pierderea rochiei fără să-şi pună mintea la contribuţie pentru a o recâştiga. Încercă să şi-o capete îndărăt prin tot felul de şiretlicuri femeieşti: mai întâi mi-a oferit tava ei de lemn, băţul de săpat şi chiar şi preţioasa-i cantitate de ocru roşu: ba a mers atât de departe încât i-a cerut şi ajutorul Nibianei, care, vorbind englezeşte, putea să-i apere mai bine cauza. Dar am rămas neînduplecat şi nu m-am învoit să-i înapoiez veşmântul decât după vreo câteva săptămâni, când ne aflam în drum spre casă.

Numidi însă nu-şi dorea rochia pentru a-şi acoperi goliciunea. Nici nu se gândea măcar că hainele sunt.

făcute pentru aşa ceva; de fapt, mai înainte de a fi intrat în contact cu civilizaţia noastră, ei nu-şi dădeau seama de goliciunea lor. Şi cu toate că nu le stă în obiceiuri să se împodobească şi deci să aibă prilejuri de înfumurare, băştinaşii sunt, la urma urmelor, tot oameni şi vor, ca şi semenii lor, să câştige într-un fel sau altul aprecierea societăţii în care trăiesc. De unde şi dorinţa Numidei de a-şi recăpăta rochia.

Ceremonialul aducător de ploaie

R e aşteptam ca următorul nostru obiectiv, lanţul munţilor Mann, să fie farul luminos al cercetărilor noastre, pentru că aflasem că întreaga regiune este bogată în legende mitologice. Culesesem multe date din mitologia munţilor Mann şi izbutisem să-i convingem pe câţiva băştinaşi din acel ţinut să ne întovărăşească mai departe în călătoria noastră. Prin urmare, aveam create toate condiţiile pentru a ne duce munca cu bine până la capăt.

Dar vorba zicalei care spune că „nu e după cum se pregăteşte, ci după cum se nimereşte”. A doua zi de dimineaţă, după sosirea noastră la Opărinna, două fete băştinaşe care veneau dinspre hotarul Australiei de Vest cu cămilele unui braconier ne-au adus o veste îngrijorătoare: secaseră toate ochiurile de apă din munţii Mann în afară de unul singur, Piltadi; acesta era însă atât de plin de cadavre de câini şi de canguri încât fetele au fost nevoite să le îndepărteze ca să poată folosi apa pentru cămile. Situaţia era încurcată. Noi abia puteam transporta atâta apă cât să ne ajungă până la Piltadi, nemaisocotind cei 128 km câţi aveam de mers după aceea de-a lungul munţilor Mann; trebuia ori să ne întoarcem de la Opărinna, ori să ne schimbăm ruta.

M-am sfătuit îndelung cu Lauri şi până la urmă ne-am hotărât să continuăm călătoria, dar să reducem numărul cămilelor de la douăsprezece la cinci, să păstrăm doar două călăuze şi să ne îndreptăm direct spre Piltadi micşorând ral-ia de apă la un litru şi jumătate pe zi, până când vom fi siguri că vom găsi condiţiile în care vom putea călători mai departe.

Dacă Piltadi ar fi fost secat însemna că trebuia să ne întoarcem fără zăbavă, deoarece riscam să pierdem cămilele însetate; dimpotrivă, dacă am fi găsit apă la Piltadi însemna că ne vom putea împrospăta rezervele şi că deci ne vom continua călătoria mai departe.

Toată ziua nu am făcut altceva decât să ne reîmpachetăm proviziile pentru a putea fi duse de cele cinci cămile rămase – două de mers călare, una pentru bagaje, una pentru ladă şi una pentru apă – ceea ce nu ne îngăduia să luăm prea multe cu noi. Până la urmă grupul nostru se compunea doar din Tiundaga, îngrijitorul de cămile, Moanya, Jabiaba, Lauri şi cu mine. Bineînţeles că în urma schimbării planului nostru s-au iscat discuţii aprinse, deoarece băştinaşii stăruiau să ne întovărăşească până la lanţul munţilor Mann, locul lor de baştină. Mulţi au venit chiar la mine să mă roage să-i luăm cu noi, alţii au intervenit prin Tiundaga sau prin Nibiana; oricum aş fi întors-o eu, mi-ar fi fost imposibil să iau cu mine un grup mai numeros, pentru că însemna să-mi asum un risc prea mare şi totodată inutil.

Văzând că nu mă las înduplecat, trimiseră la mine un grup de bătrâni, în frunte cu Tilbukuna, care au încercat să mă convingă în felul lor ciudat că-i pot lua cu mine pe toţi fără niciun risc, deoarece ei au puterea de a aduce ploaia care avea să ne scoată din încurcătură. Am primit propunerea bucuros, nu pentru că m-aş fi încrezut în puterea lor, ci doar pentru că mi se ivea încă un prilej minunat de a afla câte ceva despre credinţele lor în puterea de a aduce ploaia.

Elementul principal al ritualului aducerii ploii îl constituia un mic disc din scoică-de-mărgăritar, una din nenumăratele, scoici care iau calea comerţului străbătând peste 3 200 km, de pe coasta nord-vestică a Australiei până pe ţărmurile Marelui Golf Australian. Când sunt scoase din apă scoicile sunt întregi, adeseori gravate cu desene curioase, şerpuind în fel de fel de unghiuri, dar tot fiind duse spre sud şi îndeplinind importantul lor rol de aducătoare de ploaie, din pricina frecării marginilor lor în

timpul ritualului, până când ajung pe coasta de sud a Australiei, devin tot mai mici, cam de mărimea unui florin 1. La unele din ele se mai deosebesc uneori urme ale desenelor din nord-vestul Australiei cunoscându-se astfel provenienţa lor. Multă vreme va mai trece până când un ornament din scoica-de-mărgăritar din nord-vestul Australiei să poată ajunge întreg pe coasta sudică a continentului.

Deşi băştinaşii nu cunosc originea adevărată a acestor ornamente, credinţa lor că scoicile vin dintr-un loc numit de ei Tapidji, unde trăiesc în apă şopârle primejdioase (este vorba desigur de crocodili) care mănâncă oameni, nu este departe de adevăr. Tot credinţa lor îi învaţă că vracii din Tapidji prind aceste *ringili* (scoici-de-mărgăritar) pe când înoată în apă şi le străpung cu o suliţă subţiată în acest scop la vârf. Scoicile sunt apoi aşezate la soare ca să se întărească. Rana făcută de suliţă este gaura de la marginea scoicii prin care se trece şnurul de care sunt atârnate. Tilbukuna, care conducea ritualurile chemării ploii, ne-a povestit cum o dată a încercat să ajungă la Tapidji, ca să fcoată prinde nişte *ringili*, dar că nu a fost în stare de aşa ceva.

Ceremonia chemării ploii are la bază credinţa că *ringili* (scoica-de-mărgăritar) este un izvor de *kuranita* ieşit din apă care, atunci când se află în aer, formează nori care cresc mari, şi tot mai mari, după ritmul din ce în ce mai accelerat al descântecelor şi al ritualului, până când cade ploaia. Tilbukuna ne-a mai spus, în glumă, că trebuie să fie foarte atent la îndeplinirea ritualului căci altminteri ar putea să dezlănţuie un adevărat potop care ar îneca cămilele. Dar Jabiaba se grăbi să mă asigure că el putea opri ploaia oricând, presărând cenuşă pe *ringtli*, înfăşurându-l cu o bucată de piele cu păr cu tot şi îngropându-l lângă focul taberei.

În timpul ceremoniei care a avut loc departe de privirile femeilor, câţiva bărbaţi murmurau descântecele, în vreme ce Tilbukuna oficia ritualul. Mai întâi a scuipat pe o piatră netedă din tutunul pe care îl mesteca în gură

(*Nicotiana* sp.), apoi a frecat de-a curmezişul pietrei marginea scoicii *ringili*, după

1 Vezi Mountford, C.P., and Harvey, A 1 i s-o n, *A Sui* vey *of Aboriginal Pearl and Baler Shell Ornaments*, Records", S. Aust. Museum", vol. VI, nr. 2, 1938, pp. 115 – 135.

care începu să sugă scoica în răstimpuri şi să scuipe înspre cer. Tilbukuna părăsi şirul de oameni care cântau şi se îndreptă către un loc deschis unde atinse uşor vârfurile firelor de iarbă mulgă cu scoica-de-mărgăritar. Reîntorcându-se la locul ceremoniei, el puse pe piatra netedă un amestec din sânge şi iarbă terciuită continuând alternativ să frece scoica de piatră şi să o sugă, şi scuipa mereu în aer. La sfârşitul ritualului scoica fu atârnată cu o sforicică de un copac pitic de mulgă pentru ca să se poată legăna în voie întocmai după desfăşurarea diferitelor faze ale ceremoniei.

Ceremonia mi s-a părut deosebit de interesantă, pentru că arăta cum credeau băştinaşii că pot stăpâni forţele naturii prin magia atracţiei. Tutunul mestecat aducea mirosul de ploaie, prin sorbire se extrăgea *kuranita* – „forţa vitală" a ploii – iar scuipatul o proiecta în ceruri. În acel moment fiecare strop devenea nucleul unui nor, care „creştea văzând cu ochii" sub influenţa anumitor descântece. Cum albeaţa ca de lapte a ierbii mulgă semăna cu nişte nori mici, se credea că atingerea acesteia cu *ringili* (scoica) producea pe cer sămânţă de nori formaţi din picăturile de apă *kuranita* (seva vieţii) şi-i făcea să se adune laolaltă, în timp ce scoica ce se legăna la capătul sforii atrăgea ploaia spre locul ceremoniei.

A doua zi de dimineaţă am pornit spre lanţul munţilor Mann, cinci oameni şi cinci cămile, dintre care cel puţin doi se întrebau prin ce întâmplări aveau să mai treacă. Mai bine de trei zile am călătorit parcă la nosfârşit numai prin lăstăriş de mulgă şi spinifex, a căror monotonie. era întreruptă arareori de apariţia unor movile de bolovani care îşi aveau legendele lor despre şopârle uriaşe, emuşi,

sau despre cei trei strămoşi care mergeau întotdeauna nedespărţiţi: cangurul, euro şi bufniţa de noapte.

A doua zi ne-am războit cu un vânt fierbinte, istovitor, şi nici nu trecuse jumătate din dimineaţă că şi începuse să mă chinuie gândul la porţia de apă de la prânz. Şi nu-i de mirare să fii tot timpul însetat când ai drept porţie zilnică doar un litru şi jumătate de apă, mai ales când şi hrana este lipsită, de apă; dar pentru că nu mi se uscaseră încă limba şi cerul gurii (ceea ce mi se întâmplase o dată când nu găsisem apă), am tras concluzia că, deşi corpul îmi cerea imperios apă, avea totuşi o rezervă suficientă care să-l ţină în viaţă. Eram convins că, la caz de nevoie, cu mica raţie de trei jumătăţi de litru de apă pe zi am fi rezistat. Dacă am fi călătorit vara, cu siguranţă că am fi fost nevoiţi să mărim raţia de apă sau să adoptăm metoda plină de înţelepciune a băştinaşilor, de a ne odihni în timpul zilei şi de a călători numai noaptea.

Târziu după-amiază am ajuns lângă o perdea de vegetaţie formată în întregime din kurrajongul deşertului, mallee pitici şi spinifex, o privelişte cu adevărat înviorătoare după monotonia pomişorilor-mulga, care, mai cu seamă când eşti obosit, par a fi ciudat de asemănători, copac lângă copac, cu frunzişul lor închis la culoare.

Kurrajongul deşertului (*Br achy chiton gregorii*), cu trunchiurile lui netede de un verde deschis şi cu simetricele lui coroane de frunziş verde plin de sevă, este unul dintre cei mai frumoşi copaci ai deşertului. Cum aceşti copaci sunt relativ rari, crescând numai în ţinuturile aride, departe de apă, doar puţini botanişti au avut norocul să-i vadă. Aceşti copaci cresc laolaltă, sau, de cele mai multe ori, sunt înconjuraţi de un cerc de mallee pitici. Există o specie care s-au trăieşte ca parazită sau formează una dintre acele ciudate simbioze care se observă atât de des în natură, în care două sau mai multe plante alcătuiesc o singură viaţă organică l-a care contribuie fiecare dintre ele. Kurrajongii sunt o sursă minunată de hrană pentru băştinaşi. Ei gătesc tinerele vlăstare ale pomilor, scot coaja şi mănâncă miezul dulce, macină seminţele din care obţin

făina şi, la caz de nevoie, pot scoate şi apă, smulgând din rădăcini un pomişor, arzându-i frunzişul şi strângând apoi în vasele lor de lemn seva care picură din crestătura făcută pe rădăcină.

Cu puţin înainte de a ajunge la perdeaua de kurrajongi am văzut multe grupuri de arbori de iarbă ai deşertului (*Xanthorrhoea thorntonii*), care sunt chiar şi mai mari decât kurrajongii; aceştia sunt cu mult deosebiţi de celelalte plante ale ţinutului, ceea ce nu se întâmplă cu kurrajongii; pe de altă parte

10* 147 păreau atât de nelalocul lor, încât era uşor să-ţi dai seama că erau rătăciţi pe acolo de prin regiunea dealurilor.

Spre seară se părea că magia omului care aducea ploaia începuse să-şi facă efectul, deoarece se strânseseră nori mulţi, straturi de nori cumulus, pe un fond de noricirus. îi priveam cu plăcere cum se conturau, ici şi colo, în diferite forme, şi cum se fugăreau acolo sus într-un continuu joc de lumini şi umbre. Lanţul albastru-violet al munţilor cotea spre vest. În lumina acelei după-amiezi târzii, un mănunchi de raze de soare ţâşni printre nori potopindu-le abisurile într-un colorit mai intens. Norii păreau tiviţi cu fir de aur iar în răstimpuri, de după perdeaua lor, se revărsau spre zenit evantaie de raze strălucitoare. Natura însăşi se străduia parcă să ne desfete privirea după o zi atât de obositoare şi de monotonă. În amurg, cerul se aprinse într-o vâlvătaie de culori care, treptat, se mistuiră în întunericul adânc al nopţii.

Din păcate nici în cea de-a treia seară nu am ajuns la Piltadi, deoarece Tiundaga şi ceilalţi băştinaşi, vrând să-mi facă o surpriză, au hotărât să mergem spre ochiul de apă Ungata, care, după Moanya, stăpânul ţinutului, nu seca niciodată. Când mi-am dat seama că schimbaseră destinaţia, m-am necăjit la gândul că luaseră hotărârea fără să mă întrebe măcar, căci nu ne era îngăduit să ne irosim timpul. N-am protestat însă gândindu-mă că Moanya cunoştea bine ţinutul propriului său trib şi mai ales pentru faptul că băştinaşii erau tot atât de

nerăbdători, ca şi Lauri de fapt, ori chiar ca şi mine, să poată bea apă bună în voie.

Nu departe de Ungata, Moanya ne arătă un şir de pietre lungi de formă dreptunghiulară care se aflau pe jos, pe pământ. Fiecare bucată reprezenta *kuranul* (spiritul) unui Wambina, un om legendar care făurise acea parte a ţinutului. Moanya fu foarte tulburat de starea în care se afla acel loc sacru. Când toate pietrele stăteau în picioare, ne explica Moanya, toţi băştinaşii ţinutului se simţeau bine; picioarele lor erau atât de puternice încât puteau merge la mari distanţe, iar braţele atât de viguroase încât suliţele lor nu greşeau niciodată ţinta. Bărbaţii şi femeile părăseau tabăra dis-de-dimineaţă şi plecau după vânat ori după seminţe de iarbă. Toţi trăiau fericiţi şi plini de voie bună.

Dar dacă pietrele zăceau culcate, cum le-am găsit noi când am trecut pe acolo, aceasta însemna că băştinaşii se aflau mai tot timpul într-o stare de somnolenţă. Pierdeau vremea fără rost pe lângă centrele misionare ori pe lângă punctele de vânzare a nutreţului pentru vite, aşteptând să capete de-ale mâncării; bărbaţii nu mai vânau, deoarece picioarele li se leneviseră şi nici femeile nu mai munceau din greu ca să strângă seminţele de iarbă necesare pentru facerea turtelor. Până la venirea albilor prin acele meleaguri, pietrele erau vegheate (îngrijite) în orice moment. Dar, de atunci, ne spuse Moanya plin de tristeţe, nimeni nu se mai gândeşte la ele; omul „alb” ne distruge cu făina lui.

A fost tare greu să ajungem la ochiul de apă Ungata. M-a uimit chiar foarte mult dibăcia cu care izbuteau cămilele să găsească printre bolovanii prăvăliţi locul unde să-şi pună piciorul. Dar, cu toată larma şi forfota, ele şi-au continuat drumul până când am ajuns pe o suprafaţă netedă unde am luat poverile de pe ele. Acolo, fără să mai aştepte vreun semn, fiecare se duse ţintă spre ochiul de apă, doar ca să-l găsească complet secat. Moanya fu cel mai uimit dintre toţi şi căuta mereu să ne convingă că nu-l văzuse niciodată fără apă. Mai mult chiar, se încăpăţâna să

creadă că ochiul din stâncă, în partea de sus a văii, avea apă în permanenţă. I-am trimis pe Moanya şi pe Jabiaba într-acolo, cu găleţi, să aducă apă. Nici nu apucasem însă să ne pregătim cina, când cei doi băştinaşi se întoarseră ispăşiţi, cu găleţile goale, abia bâiguind ruşinaţi *„kapi wia”* (apă nu).

Deşi Ungata ne-a înşelat aşteptările făcându-ne să risipim şi proviziile noastre de apă pentru o zi, totuşi drumul a meritat osteneala. Acolo am izbutit să înţelegem, într-adevăr, pentru prima oară şi pe deplin, legătura indisolubilă dintre miturile băştinaşe şi ţinutul căruia îi aparţineau. Aceasta pentru că fiecare element al peisajului, chiar bolovanii şi copacii mai mari, era într-un fel sau altul legat de faptele eroice ale giganţi lor strămoşi din trecutul îndepărtat. Moanya era atât de mândru de Ungata încât ne-a rugat să rămânem acolo şi ziua următoare ca să ne poată istorisi tot ce ştia în legătură cu locul acela. Dar teama că Piltadi putea să fie şi el secat, gândul la goana desperată prin deşertul lipsit de apă pentru a ajunge la Opărinna şi iarăşi teama ca nu cumva vreuna din cămile, să cadă istovită de sete nu ne-au îngăduit nici cea mai mică întârziere.

În vreme ce îmi scriam în jurnalul meu însemnările zilei, cu puţin înainte de culcare, cerul fu brăzdat de scăpărarea unui fulger puternic şi câteva picături de ploaie căzură pe paginile caietului meu. I-am trezit din somn pe Tiundaga şi pe Lauri şi le-am ajutat să tragă prelata peste şeile cămilelor şi peste lucrurile care se puteau strica, apoi m-am reîntors, nădăjduind ca fulgerul să fie preludiul unei adevărate furtuni. La Ungata chiar şi câteva rafale de ploaie ne-ar fi salvat, deoarece apa, scurgându-se prin albia văii, pe o întindere netedă de stâncă lunga de circa 400 m şi lată de aproape 50 m, ar fi umplut ochiul din stâncă chiar mai mult decât ar fi fost necesar să potolească setea cămilelor şi să ne umplem bidoanele.

Dar furtuna s-a risipit după mult zgomot şi câţiva stropi răzleţi; Sperând, în ăiuda oricărei aşteptări, că furtuna se va preface în aversă, m-am vârât în sacul meu

de dormit şi, în cele din urmă, frânt de oboseală şi de aşteptare, m-a cuprins somnul.

Piltadi şi şarpele-curcubeu

Norocul fu de partea noastră, deoarece Piltadi mai avea apă, ce-i drept neagră şi stătută, mai mult decât suficientă ca să astâmpere setea cămilelor. Totodată Moanya descoperi o infiltrare de apă pe care băştinaşii n-o cunoscuseră până atunci, din care ne-am grăbit să ne umplem bidoanele cu apă de băut; aşadar deocamdată nu mai eram în pericol de a rămâne fără apă.

Piltadi e aşezat la gura unei văi lungi, înguste, cu pereţi stâncoşi şi abrupţi, acoperită cu bolovani mari, cu spinifex şi cu arbori ai deşertului. Suprafaţa lui netedă este întreruptă din când în când de colţuri conice de stâncă ieşite în afară. De obicei Piltadi este un şir de bazine în stâncă, dar când am fost noi, doar partea de sus mai avea apă. Acea gaură curioasă, lungă de vreo 3 m şi lată de aproape 1 m, avea pereţii atât de abrupţi şi de netezi încât dacă s-ar fi întâmplat ca cineva să cadă înăuntru i-ar fi fost imposibil să iasă afară numai încercând să se caţăre singur.

Dar cămilele nu puteau să bea apă dintr-un astfel de bazin, aşa încât a trebuit să cărăm cu găleţile fiece strop de apă şi să-l golim în prelata întinsă deasupra unei mici adâncituri în formă de căldare.

Numărând găleţile am rămas uimit când am descoperit că cinci cămile beau aproape 500 1, adică fiecare animal avea în el circa 100 1 de apă. Privindu-le, nu vedeai nicio schimbare în înfăţişarea lor. Eram uluit de cantitatea de apă pe care aceste animale o înghiţiseră şi de multe ori chiar m-am întrebat dacă nu greşisem numărătoarea găleţilor, dar când am recitit cartea *Centrul roşu* a lui Finlayson am aflat că una din cămilele lui, nevoită să rabde de sete trei zile şi jumătate, a băut apoi peste 170 1 de apă. În timpul popasului nostru la Piltadi, Moanya ne-a povestit legenda legată de originea acestuia.

De mult, tare de mult, la începutul lumii, trăiau în apropierea lui Piltadi doi şerpi fraţi împreună cu soţiile lor.

Femeile se duceau în fiecare, zi la vânătoare şi se întorceau seara aducând vânatul bărbaţilor. Aceştia arareori se ocupau cu altceva în afară, de oficierea ceremoniilor. Într-o bună zi, revoltate la culme de lenea bărbaţilor, femeile hotărâră să păstreze numai pentru ele tot vânatul şi să-i lase pe bărbaţi să-şi poarte singuri de grijă. Când au aflat hotărârea lor, bărbaţii s-au înfuriat nespus şi, la rândul lor, s-au înţeles, să-şi pedepsească femeile pentru nesupunere. Şi s-au pus pe urzit felurite planuri şi au tot uneltit până când au găsit că e bine să se prefacă fiecare într-un Wonambi (un şarpe de apă uriaş, legendar, care putea să străbată, văzduhurile şi străfundurile pământului când ar fi vrut) şi să ledea o lecţie bună femeilor, punându-le la grea caznă. Prin urmare s-au dus la gaura unui şobolan-marsupial unde obişnuiau femeile să sape şi acolo au imitat mai întâi urmele unui. şarpe mare, frecând spatele unui aruncător de suliţe pe pământ „după care intrară amândoi în fundul găurii, unul îngrijindu-se să-şi lase afară o bucată de coadă pentru a atrage atenţia nevestelor.

Peste puţin timp sosi sora cea mai tânără şi, dând de urmele unui şarpe atât de mare şi văzându-i coada, se tulbură foarte tare; dar. când încercă să tragă vânatul din vizuina lui coada îi luneca mereu din mâini. De fapt, ca să-şi bată joc de femeie, Wonambi se lăsa mai întâi tras afară şi apoi începea să se zbată, lunecând înapoi. Şi tot aşa, când se lăsa prins, când din nou scăpa, până ce femeia istovită se lăsă păgubaşă întorcându-se la sora ei acasă. În vreme ce îşi luau cina, sora cea tânără prinse să-i povestească celei mai mari întâmplarea:

— Astăzi eram gata să prind un şarpe-covor, mare cât un wonambi, dar n-am izbutit să-l trag afară din vizuina lui, pentru că era mai puternic decât mine.

— Am să te ajut eu mâine, îi răspunse sora cea mare, şi nu avea grijă, îl vom prinde, oricât ar fi de mare.

A doua zi de dimineaţă, femeile porniră înarmate cu beţe de săpat în mâini şi cu vase mari de lemn pe cap. Când au ajuns la vizuina şobolanului-marsupial, ele au

găsit urme proaspete la gura intrării (făcute de fraţii-şerpi); dar deşi au săpat toată ziulica, uneori văzându-şi chiar şi prăda, pe la apusul soarelui au renunţat, istovite şi supărate că n-au ajuns la niciun rezultat. A doua zi au trudit din nou cele două surori; cu toate că prada le apărea adesea înaintea ochilor, n-au prins decât un şarpe-covormic, pe care l-au gătit şi l-au mâncat la cină. Şi aşa au tot săpat femeile, urmărindu-l pe Wonambi care continua să le ademenească tot mai departe sub pământ. Din când în când, fraţii-şerpi dădeau drumul unei părţi micuţe din *kuran*, sub forma unui şarpe, pentru a le da femeilor hrana necesară ca să aibă forţe să continue săpatul.

Tot urmărind acel şarpe, cele două surori au săpat un şanţ de la Aţi arat jara până la Piltadi care acum este un curs de apă, lung de vreo 20 de mile, ceea ce lăsa să se întrevadă forţa herculeană şi truda lor. Vizuina începu să se adâncească din ce în ce mai mult şi munca deveni tot mai grea. Surorile au urmărit multe galerii laterale ale vizuinii principale, dar le-au găsit părăsite, sau locuite de vreun şarpe mic. În felul acesta au săpat bietele femei valea de azi din Piltadi, cu nenumăratele ei vâlcele şi ridicături conice de sfărâmături de stâncă care brăzdează albia văii.

În cele din urmă sora cea mare schimbă tactica şi săpă o groapă (astăzi cea mai mare adâncitură din stâncă din Piltadi), la gura intrării în vizuină descoperindu-l astfel pe unul din Wonambi mai înainte ca el să-i poată scăpa. Corpul lui imens, încolăcit şi răsucit de picioarele femeii, au speriat-o atât de tare încât ea a azvârlit cu bătui de săpat în el şi l-u străpuns. Celălalt Wonambi a părăsit vizuina fugărind-o şi până la urmă înghiţind-o pe femeia cea tânără, în timp ce şarpele lovit, deşi suferea cumplit, o prinse, o omorî şi o mâncă pe sora cea mare, la gura văii de astăzi.

Wonambi este acum un copac în formă ciudată, cu o ramură laterală uscată şi cu trunchiul acoperit cu noduri şi excrescenţe. Ramura moartă este tocmai băţul de săpat cu care a fost străpuns şarpele iar nodurile şi excrescenţele

de pe trunchi, corpul femeii care se vede încă prin pielea şarpelui.

Legenda lui Wonambi, cunoscută în lumea ştiinţifică sub numele de şarpele-curcubeu, aparţine, într-o formă sau alta, tuturor triburilor care trăiesc azi în Australia, şi nu încape îndoială că ceea ce a atras atenţia şi imaginaţia primilor locuitori a fost aceeaşi vieţuitoare legendară. Mulţi oameni de ştiinţă ne-au ajutat să ne îmbogăţim cunoştinţele despre şarpelecurcubeu şi eu personal l-am urmărit atunci când a apărut pe coasta de nord a Australiei, prin regiunile centrale până la râul Murray şi din Australia Centrală, tot mai departe, către marginea de vest a continentului.

Legenda şarpelui, la diverse triburi australiene, prezintă multe trăsături comune. Şarpele este o vietate uriaşă, multicoloră, cu o coamă şi adeseori cu o barbă; este spaima băştinaşilor, deoarece el îi atacă pe toţi cei care se apropie de apa în care trăieşte de obicei, chemându-i mai întâi cu un glas profund şi puternic. Şarpele-curcubeu simbolizează îndeosebi elementul apei în natură şi este înrudit cu tot ceea ce asociază băştinaşii cu apa: curcubeie, scoici-de-mărgăritar, râuri, izvoare permanente şi adâncituri în stâncă. Temându-se de celălalt element natural, focul, şarpele se va strădui întotdeauna să scape de sub influenţa lui. Un foc cât de mic, aşa cum l-a aprins Matinya pe cel de la marginea ochiului de apă locuit de şarpe, pe vârful stâncii Ayers, este suficient ca să-l sperie şi să-l alunge în culcuşul său de sub pământ. Credinţele ciudate ale băştinaşilor care asociază focul, apa, curcubeul şi pe Wonambi sunt limpede arătate într-o legendă pe care am auzit-o povestită de bătrânul Tialerina.

Într-o zi, pe când doi oameni-şobolani vânau, au dat peste ceva care, credeau ei, că era un şarpe-covor; acesta era, de fapt, un tânăr Wonambi care-şi părăsise culcuşul aflat într-o apă din apropiere ca să-şi caute hrană. Oamenii au prins şarpele şi se pregăteau să-l gătească. Mai întâi au făcut un foc din mulgă, dar când l-au azvârlit pe Wonambi pe cărbuni, *kuranita*, sau esenţa apei din corp, a stins

focul.

Crezând că este ceva necurat la mijloc, oamenii au strâns un braţ de vreascuri din stejarul deşertului care făcea foc bun întotdeauna şi lăsa mulţi cărbuni, dar din nou se întâmplă acelaşi lucru. Uluiţi la culme, oamenii au aprins un alt foc, folosind de data aceasta cel mai bun lemn pe care îl ştiau, şi anume acela al arbofelui de fier. Căldura împrăştiată de vâlvătăi era atât de puternică încât vânătorii abia puteau să se apropie de foc; cu toate acestea în clipa în care şarpele căzu pe cărbunii aprinşi, toţi se stinseră. În zadar au încercat oamenii multe alte esenţe de lemn: a arborelui de sânge, a arborelui de plută şi ale altor felurite specii de salcâm (accacia); cu nimic nu puteau să-i vină de hac dihăniei. În cele din urmă folosiră lemnul unui arbust cu frunze moi, cărnoase şi mai ales pline cu apă. Şi iată că acel foc îşi păstră căldura, hrana fu gătită şi oamenii mâncară după pofta inimii.

Dar şarpele era mult prea mare pentru a fi consumat la o singură masă şi, prin urmare, vânătorii încărcară pe umeri ceea ce mai rămăsese din el şi porniră spre trib. Dar nu străbătură multe mile şi deodată li se îngreuiară picioarele, simţindu-le străpunse de dureri îngrozitoare. Până să ajungă la locul de unde se vedea tabăra, mădularele lor erau atât de ţepene încât de-abia mai puteau umbla. Câţiva şerpi mici rămaşi din *kuranul* lui Wonambi, fiecare încununat cu câte o aureolă în formă de prismă, îi înconjurară din toate părţile. Nebănuind cauza bolii lor, băştinaşii abia mai putură să se târască la tabără, unde îşi pierdură cunoştinţa.

Vracii chemaţi în grabă îi găsiră ţepeni şi grei ca nişte cadavre. Dar când văzură resturile de hrană adusă acolo şi pe şerpii cei mici care mişunau peste tot locul, aceştia îşi dădură de îndată seama care era cauza nenorocirii. Mai întâi omorâră puii de şarpe, apoi arseră rămăşiţele lui Wonambi şi, în sfârşit, se ocupară de bolnavi. Le deschiseră corpurile şi descoperiră că vânătorii erau plini cu apă şi cu alge din acelea care cresc prin bălţile cu apă stătătoare, pe care bolnavii le absorbiseră

din carnea lui Wonambi. Legenda spune mai departe că vracii au scos algele din trup, au vindecat tăieturile cu mijloace vrăjitoreşti şi apoi i-au aşezat pe vânători între două focuri mari pentru a le zvânta apa din corp (prin transpiraţie). Astfel, se spune că bolnavii îşi recăpătară pe dată cunoştinţa, li se dezmorţiră membrele şi, în scurt timp, putură să umble prin tabără, amărâţi, dar cu mult mai înţelepţi.

Nimic nu ilustrează mai limpede ca legenda şarpeluicurcubeu faptul că popoarele originare din Australia n-au fost niciodată despărţite, cu totul de restul lumii. Cultul şarpelui, fie că este considerat că există în realitate, fie că este o fiinţă mistică sau asociat cu o zeitate, era cunoscut întregii lumi antice şi este păstrat încă şi azi de popoarele primitive. El aparţine timpurilor vechi ca şi celor moderne chiar sub forma unui şarpe purtând pe cap o podoabă. Sculpturile de pe altarele celtice şi romano-galice reprezintă şerpi cu coarne, în arta chineză sau cambodgiană există numeroase reprezentări ale şerpilor cu pene; iar Quetzel-coatl, zeul-şarpe întraripat al civilizaţiilor dispărute din America Centrală, este legat mereu de apă şi de ploaie. Cu cât ne apropiem de epoca noastră, găsim tot mai des reprezentată această creatură mistică, asemănătoare şarpelui cu podoabă pe cap, care este asociat, de cele mai multe ori, cu apa şi uneori cu curcubeul. Îl găsim astfel reprezentat la indienii din Alaska şi din sud-vestul Statelor Unite şi mai ales la triburile din Arizona şi New Mexico; se mai află de asemenea în Africa de vest, mai ales la triburile boşimanilor, unde un şarpe mare cu coarne, asemănător cu Wonambi din deşertul Australiei Centrale, le păzeşte ochiul de apă. Dragonul oriental cu nelipsita-i podoabă capilară şi Naga, şarpele întraripat al celor mai sudice regiuni ale Chinei, sunt şi ei eroi ai legendelor despre ploaie şi apă.

Înainte de a pleca din Ernabella spre Ayers Rock, Lauri şi cu mine am fost făcuţi membri ai tribului; Lauri era fiul lui Moanya iar eu fratele lui Numidi. După ce Moanya sfârşi povestea despre oamenii-şarpe care locuiau

acum la Piltadi, într-o gaură în piatră, Lauri îi spuse că ne plac foarte mult locurile stăpânite de tribul său şi mai ales trecătoarea Piltadi. Măgulit de preţuirea noastră, băştinaşul îi spuse fără să stea prea mult pe gânduri:

— Presupun că tu rămâi aici mai mult, Lauri, şi îţi dau Piltadi; locul ăsta să fie ţara ta. Numidi şi cu mine o să ne facem tabăra la Ungata.

Lauri rămase surprins, dar totodată încântat de oferta lui Moanya. Era într-adevăr de necrezut să te trezeşti deodată stăpânul unei bucăţi de pământ care aparţinuse unui trib băştinaş şi încă într-un loc atât de pitoresc ca Piltadi. Nu cred să le fi fost dat multora să aibă un asemenea noroc; mie în niciun caz nu, pentru că ţara lui Numidi, cu care fusesem dăruit, se afla departe, în deşert, la sud de lanţul munţilor Mann. Lauri aparţinea acum de Piltadi şi, fiind înrudit cu băştinaşii care-l înzestraseră, era, ca şi Moanya, în afară de orice pericol de a fi atacat de Wonambi, care locuia în peştera de piatră. Cu mine era ialtceva. Eu eram un străin şi, cum şarpele legendar îi atacă întotdeauna pe cei ce nu sunt de prin partea locului, nu îmi era îngăduit să mă apropii de ochiul de apă din stâncă până ce Moanya nu-i va fi explicat lui Wonambi cine sunt. Mai apoi stăteam la marginea lui Piltadi împreună cu Lauri, Tiundaga, Jabiaba şi Moanya şi mă uitam în jos, în apa aceea neagră, stătută, în timp ce Moanya mă prezenta şarpelui cel mare şi multicolor care se afla la suprafaţa ei, cam în acest fel:

— Acesta, Miti Monforda, e *kurta* (fratele mai mare) de mult cu Numidi. El prieten la om negru, tu nu trebuie ataci pe el.

Mi-a fost dat în viaţă să ajung adesea prin locuri ciudate şi să trăiesc întâmplări neobişnuite dar, de bună seamă, prezentarea mea lui Wonambi a fost cea mai stranie dintre toate. Aşadar nu rămăsesem mai prejos de Lauri. Stăpânea el Piltadi, dar în schimb numai eu îi fusesem prezentat lui Wonambi1.

A doua noapte a popasului nostru la Piltadi a plouat; fulgerele însoţite de tunete impresionante care făceau să

răsune îngusta trecătoare se ţineau lanţ. Nu a căzut prea multă ploaie.

1 De fapt acesta nu este unicul caz. Spencer şi Gillen, ale căror cercetări asupra vieţii băştinaşilor constituie o parte importantă a etnografiei australiene, au fost duşi şi prezentaţi de tovarăşii lor băştinaşi la locuinţa marelui şarpe Wollunqua, al tribului Warramunga. – *N.A.*

dar a fost îndeajuns, aşa cum s-a şi văzut, ca să se umple câteva adâncituri în stâncă de deasupra noastră. Ploaia mi-a luat o mare greutate de pe inimă. Lanţul munţilor Mann era unul din ultimele locuri din Australia unde legătura dintre băştinaşi, pământ şi poveştile lor legendare era încă desăvârşită. Nu mai departe decât la Ungata, după cum ne spusese Moanya când ne arătase pietrele căzute, „omul alb, cu făina lui, ne omoară”. Şi fără îndoială că nu va trece mult timp şi prilejul de a putea cerceta aceste aspecte ale vieţii lor va fi pentru totdeauna pierdut, în timpul de care dispuneam nu puteam face nimic mai mult decât doar să adunăm o seamă de legende. Totuşi, această cunoaştere, oricât ar fi ea de necorespunzătoare, trebuie să ajute la scoaterea la lumină a legăturii strânse care există între băştinaşi şi pământul pe care trăiesc şi să ducă astfel, poate, la o mai adâncă înţelegere a problemelor lor supuse influenţei civilizaţiei noastre, de pe urma căreia, adesea, băştinaşii au mult de suferit.

Bătrânul Tilbukuna, cel care spunea că poate să aducă ploaia, sosi tocmai la timp să vadă „succesul” descântecelor sale. Copleşit de bucurie, el ne spuse că ploaia ar fi trebuit să cadă cu două nopţi mai devreme (când eram la Ungata). Dar pentru că aceasta nu se întâmplase, el împreună cu tovarăşii lui au făcut mai multă *înma* (ceremonie) şi iată că a plouat.

Părea că magia îşi făcuse efectul şi că Tilbukuna putea să stăpânească complicatele forţe ale naturii care aduc ploaia. Mi-ar fi fost greu să-i conving că de fapt a fost vorba de o fericită coincidenţă. Cu atât mai mult cu cât Tilbukuna nu a ales timpul, pentru că numai cu o zi înainte

a ştiut că ne aflam în mare primejdie de a rămâne fără pic de apă, şi apoi pentru că ploaia a căzut la începutul lui septembrie şi nu în anotimpul ploios cuprins între lunile noiembrie şi martie.

Legendele munţilor Mann

În fiecare dimineaţă mă trezeam în zgomot de vreascuri rupte, în trosnet de flăcări şi în mormăitul gros al vocilor tovarăşilor noştri cu pielea neagră care aţâţau focul ce arsese până atunci mocnit. Nimeni nu îi obligase la aşa ceva, ci făceau totul dintr-o bunătate înnăscută şi din dorinţa de a ne da o mână de ajutor. În tot timpul şederii noastre printre ei ne-am bucurat de aceeaşi caldă ospitalitate. Fie că ne aflam în deşert sau sus pe dealuri, fie că timpul era umed sau frumos, ne trezea mereu acelaşi zgomot plăcut, dovadă a prieteniei lor. De obicei rămâneau de cu noapte destui cărbuni ca să aprindă măcar o flacără; de nu, unul din oameni aducea o surcică aprinsă din focul care ardea nestins în tabăra lor; neavând alt mijloc de a se încălzi, băştinaşii ţin continuu aprinse focurile lor.

Taberele pe care le folosesc băştinaşii pe vreme frumoasă sunt foarte simple. Fiecare este formată din nişte apărători împotriva vântului, în formă de semilună, săpate nu prea adânc în pământul nisipos şi făcute din crengi de aproape 30 cm înălţime. Aici dorm băştinaşii, după ce fiecare îşi aprinde de o parte şi de alta câte un foc ceva mai mare decât o farfurie. Etnografii sunt de-a dreptul uimiţi cum de izbutesc aceşti oameni goi ca, în astfel de condiţii, să păstreze atâta căldură încât să poată dormi chiar atunci când temperatura coboară adeseori cu multe grade sub zero. S-ar putea crede că băştinaşii sunt înzestraţi cu cine ştie ce calităţi fizice datorită cărora pot să facă faţă acestor condiţii aspre de viaţă; de fapt, în serile liniştite, când se întâmplă ca nopţile să fie foarte reci, căldura împrăştiată de focurile lor micuţe învăluie tabăra ca o pătură protectoare care le ţine de cald celor ce dorm. Dar nopţi de felul celei pe care o petrecuseră băştinaşii cu o zi înainte la Piltadi, când un vânt rece a suflat cu furie în susul şi în josul îngustei trecători, fără

îndoială că îi făceau să sufere cumplit, deoarece căldura ridicată de focurile lor era împrăştiată într-o clipită.

Toată ziua vremea a fost posomorâtă şi rece. Vântul, însoţit de averse scurte care răvăşeau câmpia şi văile prăpăstioase ale dealurilor, şuiera asurzitor strecurând deznădejdea în sufletul fiecăruia. Chiar Moanya, de obicei atât de liniştit, îl învinuia acum pe Tilbukuna, aducătorul de ploaie, pentru că oficiase şi o a doua ceremonie de aducere a ploii când hotărât că prima, cea de la Opărinna, ar fi adus atâta ploaie de câtă era nevoie.

Tot atât de furios pe sine „ca şi Moanya, Tilbukuna recunoscu că oficiase prea mult *mâna* (ceremonie), dar explică aceasta prin faptul. că dorise numai să-i arate lui Tiamu ţadică mie) că el putea într-adevăr să facă un asemenea lucru.

Lauri, Tiundaga şi cu mine, umblam de colo, «colo, cu paşi apăsaţi, în urma cămilelor, încercând să ne mai dezmorţim puţin trupurile aproape îngheţate, în vreme ce băştinaşii purtau torţe aprinse de mărimea micilor lor focuri de tabără. Până când nu am purtat şi – eu, la îndemnul lui Jabiaba, un băţ aprins, socotisem că acesta este un mijloc primitiv şi ineficace de încălzire. M-a surprins chiar cât de multă căldură poţi obţine printr-un mijloc atât de simplu, aceasta se explică prin «faptul că dogoarea flăcării îmi păstra şi faţa şi mâinile calde. De asemenea am fost surprins de grija şi îndemânarea care ţi tee cereau ca să păstrezi torţa aprinsă. Până când Jabiaba nu m-a învăţat cum să o ţiu, din ce direcţie trebuie A să bată vântul în ea, şi felul în care trebuia să o fac să ardă mereu, legănând-o pe lângă corp, torţa sau se stingea, ori îmi ardea degetele. De fapt, i-am cerut atât de des ajutorul lui Jabiaba, încât până la urmă se vedea că acesta îşi pierduse răbdarea.

— Poate voi albi oameni, deştept, lucruri multe ştiţi, iâiamu, spuise bunul bătrân, dar voi tot nu ştii nimic despre *videltu* (foc).

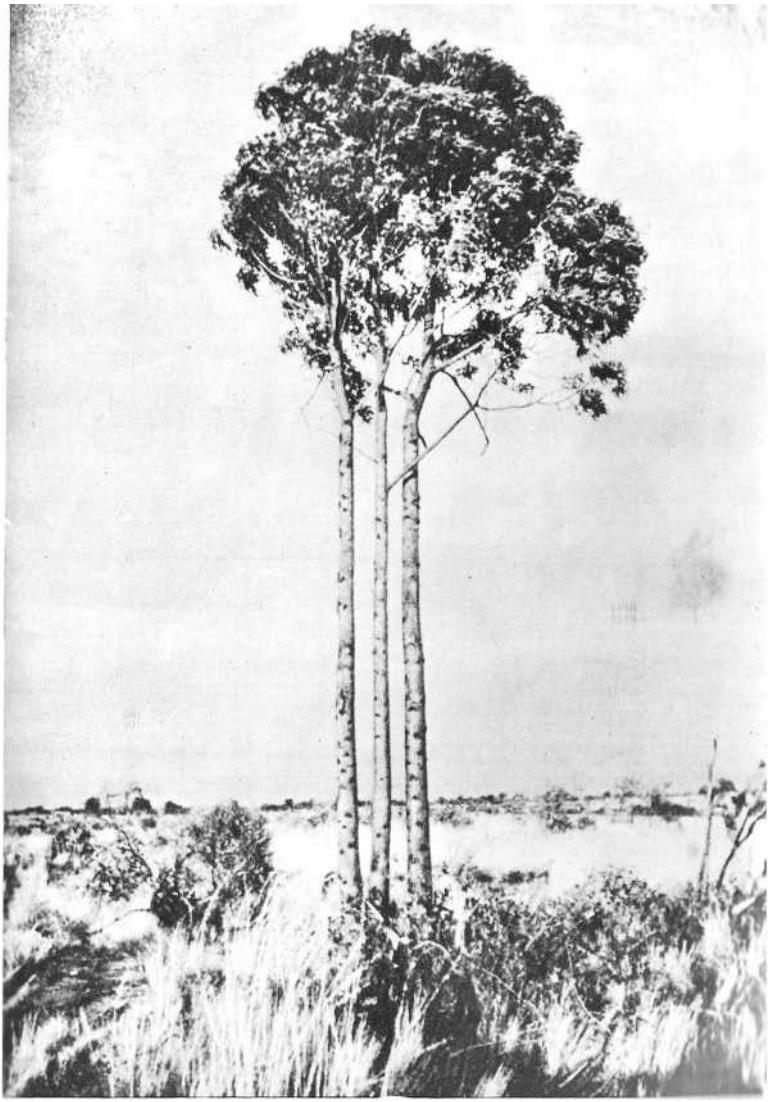

Din cei mai frumoşi copaci ai deşertului.

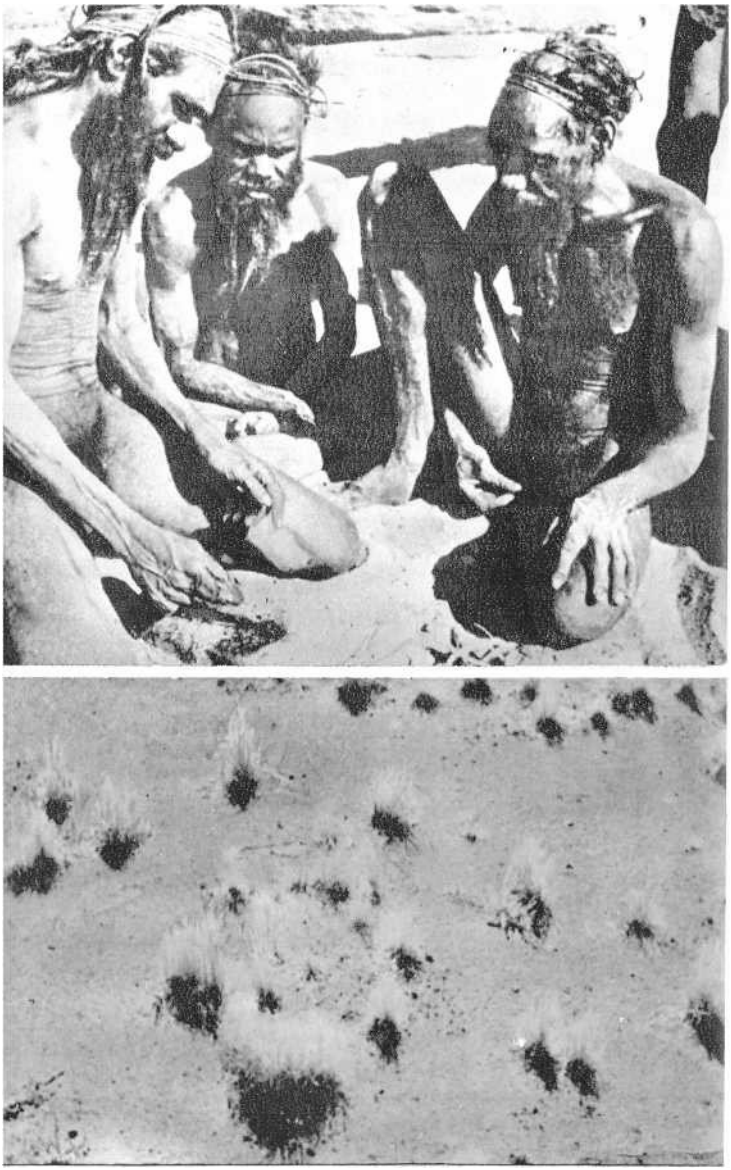

Ceremonia aducerii ploii:
(sus) Tilbukuna în timpul ceremoniei; (jos) Câmpia cu iarba mulgă se aseamănă uneori cu un cer înnorat.

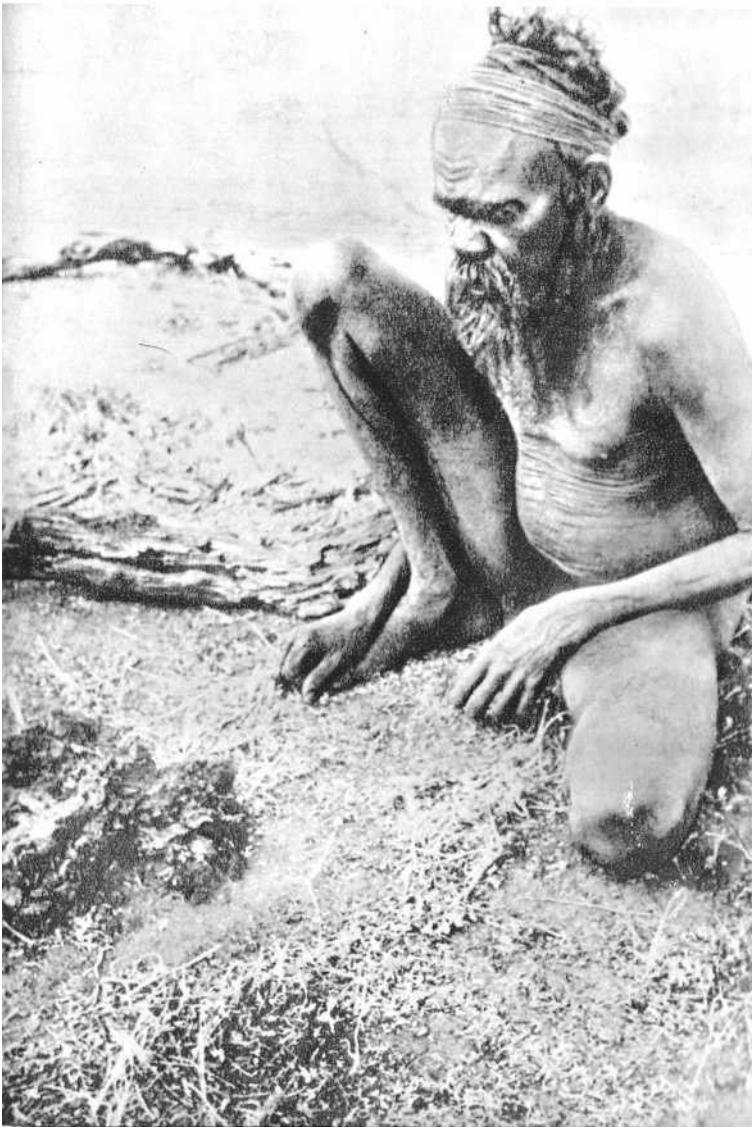

Piatra ucigătoare din Ulturna.

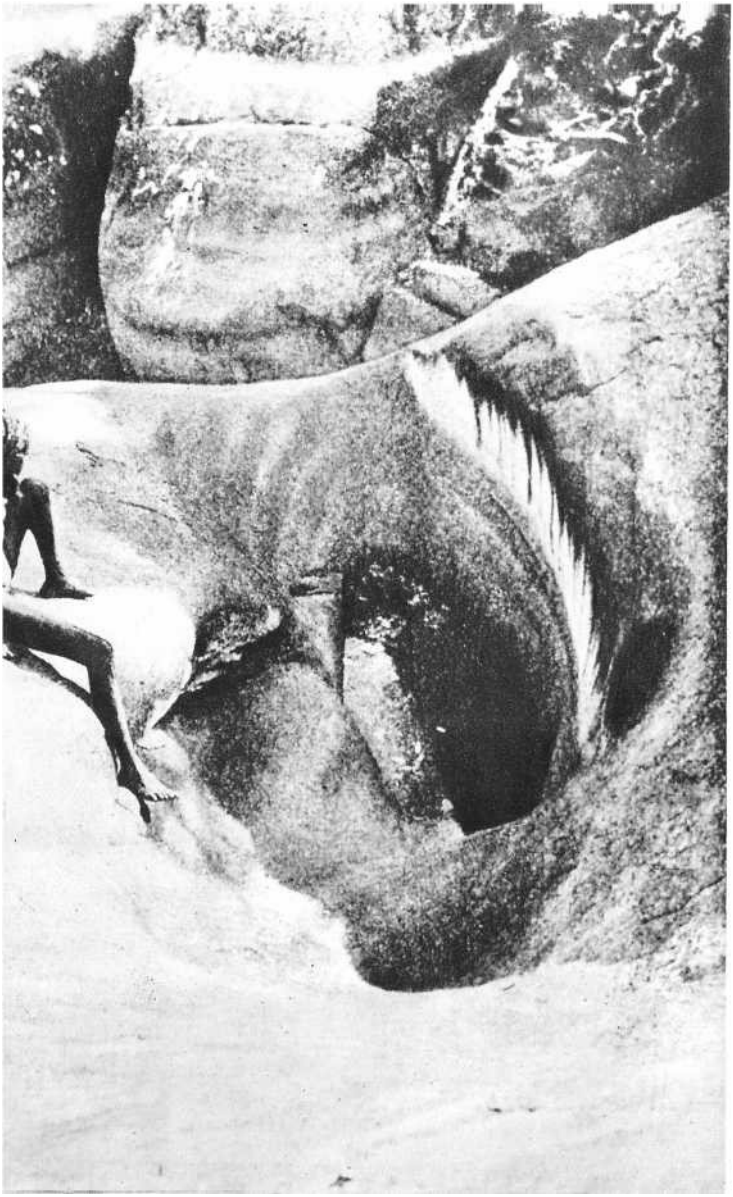

Piltadi conţinea câteva găleţi de apă neagră şi stătută femeie băştinaşă cernind seminţe de iarbă.

Jabiaba.

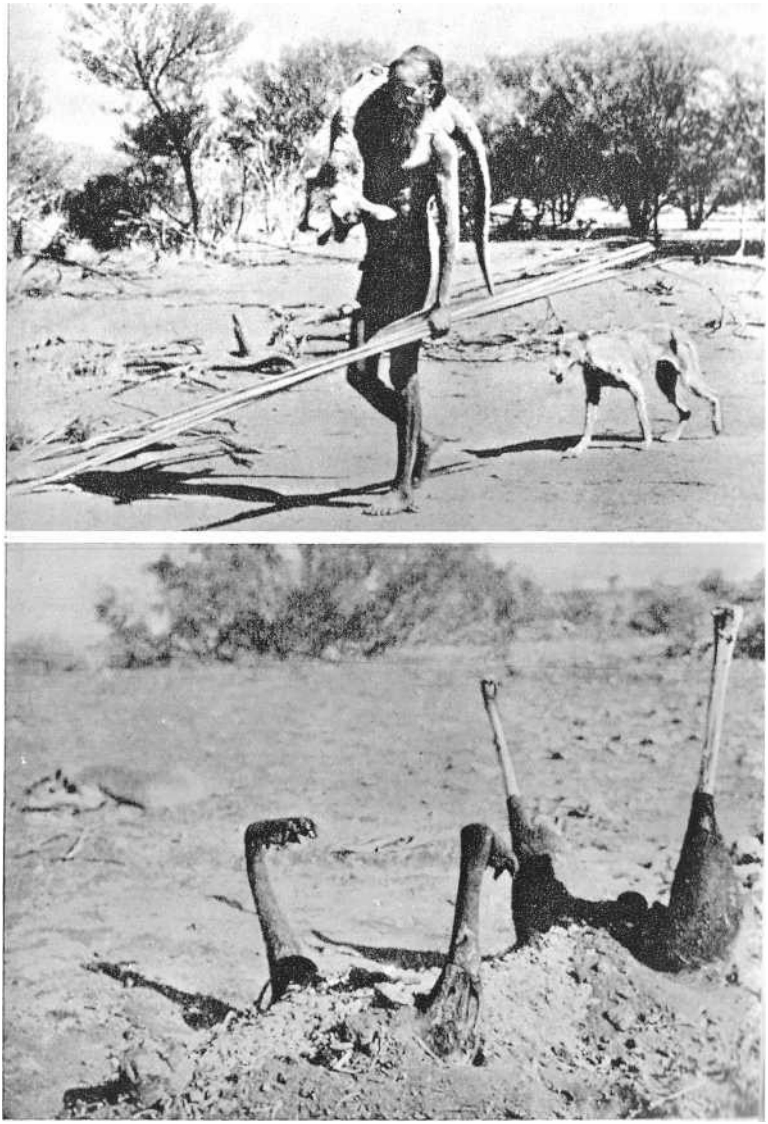

(sus) Un băştinaş se întoarce de la vânat; (jos) Iată cum se găteşte eurolul.

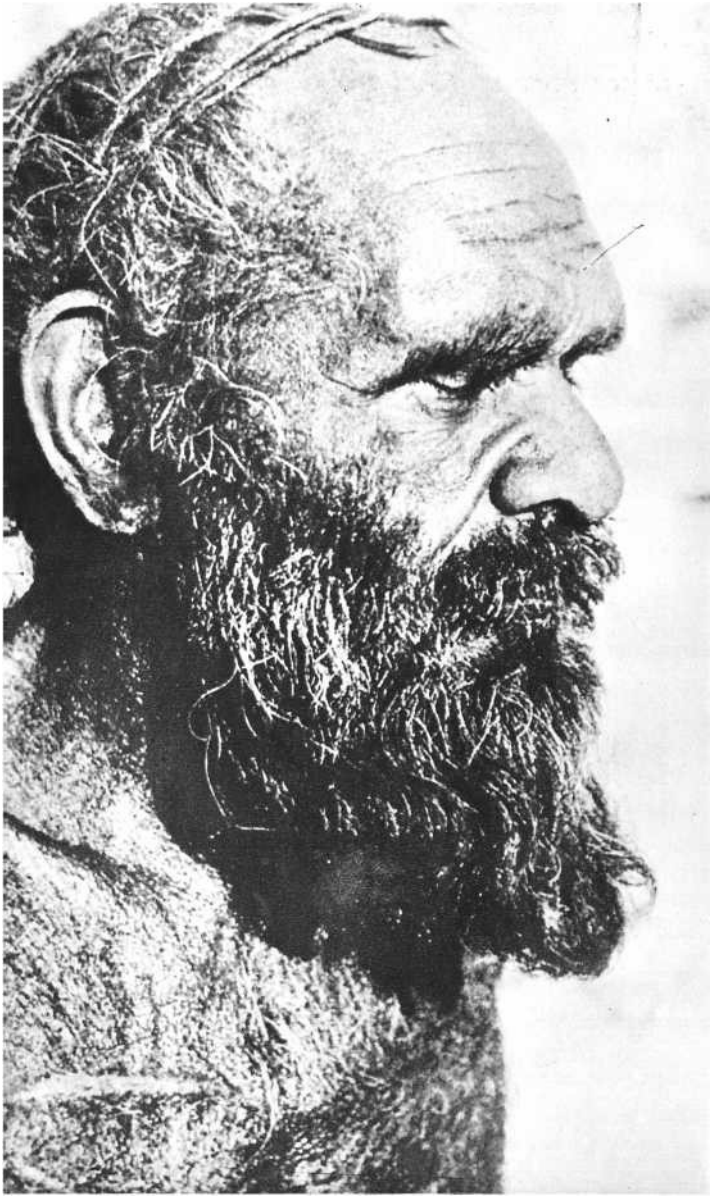

Moanya.

Şi din punctul* lor de vedere aveau dreptate. La ei, să faci f ocul este tot atât de natural cum respiri; chiar şi cel mai mic copil e un expert în a-l folosi.

Următoarele câteva zile am călătorit de-a lungul versantului sudic al lanţului munţilor Mann. Pentru cei mai

mulţi „albi” care au străbătut-o, regiunea aceasta este pustie şi neprimitoare. În schimb băştinaşul este de cu totul altă părere. Pentru el peisajul este plin de interes. Copacii nu sunt numai icopaci, ci şi trupurile transformate ale unor eroi din vremurile legendare; albiile pâraielor nu. sunt numai locuri pe unde icurge apa, oi şi urmele şerpilor gigantici care şi-au croit drum prin ţinutul acesta, iar dealurile izolate, nu numai nişte îngrămădiri de stânci ci aşezări străvechi, ori mormane de hrană aruncată, ori, ca la Piltadi, grămezi de pământ aruncate afară ide femei în timpul istovitoarei lor munci. Am trecut pe lângă multe locuri legate de legende ciudate ca acelea ale şopârlei adormite, ale diavolului muntelui, ale păsării-clopot şi ale lui – Kundala şi câinii lui.

Dar cred că cele mai interesante au fost Kanbi, acolo unde emu şi curcanul sălbatic s-au certat pentru puii lor, Ulturna, unde Kutunga, mama copiiilor-spirit ai taberei, făcea turte din roşii sălbatice, Purtunya, unde există o piatră care a fost o dată trupul unui iniţiat şi a cărei simplă atingere înseamnă moartea, şi Unwara, unde femeia Malili adunase multă hrană înainte de a fi fost ucisă.

Nu era de loc uşor să culegi amănunte despre aceste mituri. Tiundaga era interpretul şi traducea, de obicei, întrebarea mea în limba băştinaşilor şi apoi îmi repeta răspunsul în engleză. Procedeul pare simplu, dar în practică este, adeseori, foarte complicat. Oamenii erau aşa de grăbiţi să-mi istorisească poveştile lor, încât uneori se întâmpla să vorbească doi sau trei deodată, fiecare dând diferite versiuni ale aceleiaşi legende şi încurcându-l până într-atât pe sărmanul interpret, încât acesta nu mai ştia ce să-mi spună. Atunci Tiundaga repeta întrebarea şi când să găsească răspunsul corect un om îşi la ducea aminte de vreun cântec în legătură cu mitul respectiv, ipe care începeau să-l cânte cu toţii cât îi ţineau gura. Abia după ce se potolea exuberanţa oamenilor, puteam să reluăm cu răbdare firul povestirii, căutând să aflăm şi amănuntele de ordin topografic cu care era. asociată povestea.

Legenda păsării emu Tiakara, şi a curcanului sălbatic

2, Kipara, răspândită. În mitologia băştinaşă, explică de ce pasărea – emu de azi are pui mulţi, iar curcanul sălbatic doar câţiva. Deşi legenda are multe variante, ea vorbeşte, în general, despre timpul când ambele păsări, care aveau fiecare câte o familie numeroasă, trăiau în acelaşi loc. Pasărea emu, fiind o fire ambiţioasă, ar fi vrut să fie mai ceva decât tovarăşul său.

— Astfel, într-o zi întorcându-se de la vânat numai cu doi pui – îi spuse curcanului sălbatic că îşi omorâse restul familiei, fiindcă 6 încurcau. Ca să nu rămână mai prejos, curcanul sălbatic, după oarecare şovăială, fu de acord să-i urmeze pilda şi îşi ucise şi el familia. Dar emu îşi scoase apoi la iveală întreaga ei progenitură şi-şi bătu joc de suferinţa mamei pentru nebunia ei. Legenda sfârşeşte de obicei prin răzbunarea curcanului sălbatic de pe urma căreia pasărea emu nu mai – poate să zboare fiind condamnată să cutreiere pământul, pradă oricând câinilor şi oamenilor.

Ulturna, aşezată într-una din văile de vest ale lui Kanbi, era alt loc plin de interes. Aici, Kutunga, o femeie din *tjukurita* (timpurile legendare), adunaroşii sălbatice şi făcea din ele turte pe care le punea să sie usuce la soare. Roşiile şi turtele, câteva din acestea din urmă – crăpate rău prin uscare, se văd şi acum pe coastele dealurilor, ca nişte bolovani de o formă ciudată.

Numai la o mică distanţă de locul unde Kutunga îşi făcuse turtele, se afla o piatră ciudată, ca un clincher, care abia se ridica deasupra solului. Legenda spune că această piatră a fost o dată o parte *a*. trupului lui Tapinya, un tânăr iniţiat care pe când alerga de-a lungul versantului unor stânci înalte, vrând să se ferească de privirile femeilor, căzuse şi murise. Băştinaşii cred că piatra este plină de *kuranita* dizenteriei şi că cel ce o atinge moare. Chiar numai dacă rupi o crenguţă *i*

1 Dremaius novae – hollandiae. – *N.A*.

2 Eupodotis australus. – *N.A*.

din vreun ico-pac din apropiere, ori sapi o groapă în pământ, la un sfert de-milă de această piatră, înseamnă că

vei fi pândit de o mare primejdie. Băştinaşii o păstrează acoperită cu crengi şi frunze”, crezând că dacă s-ar întâmpla ca piatră să se topească din pricina căldurii, întreaga lume ar suferi de dizenterie.

Femeia Malili trăise la Unwara, una din văile adânci ale versantului sudic ale lanţului Mann. În mijlocul acestei văi se află un grup pitoresc de bolovani roşii, împodobiţi – cu pini băştinaşi şi înconjuraţi de o mare de iarbă argintie. Văzută – în lumina crudă a dimineţii, priveliştea întruchipează frumuseţea gingaşă a unei străvechi stampe chinezeşti, şi n-am fost de loc surprins să aflu că locul era legat – de mitologia băştinaşilor, căci nicăieri altundeva în cultura lor nu se vede atât de bine simţul frumosului sau al dramaticului, ca în alegerea locurilor lor legendare.

— Aceşti bolovani de la Unwara sunt bucăţi metamorfozate dintr-un – clei1 lăsate acolo, în „timpurile legendare” de către Malili. Ele sunt deci, pline de *kuranita* sau de esenţa vieţii a acestui clei. Aceşti bolovani sunt socotiţi acum. un „loc de sporire” unde se oficiază ritualuri pentru a face ca unii salcâmi. să – lase să se scurgă cleiul mai uşor.

Ceremonia sporirii de la Unwara era cam aceeaşi şi pentru multe alte ritualuri. Jabiaba, care – conducea ceremonialul, freca. unul din bolovani cu partea de sus a unei pietre de măcinat, în timp ce ceilalţi băştinaşi cântau:

„Utunda, utunda, natunda, natunda, iriwa<e, un descântec care poruncea astfel *kuranitei* răşinii: „mergi la copacul de fier, mergi la copacul mulgă, mergi la tufa vrăjită” şi o trimitea aşa la fiecare copac din care curgea răşină. Praful obţinut prin măcinare, fiind „esenţa vieţii” acestei răşini „se răspândea” în aer şi sub influenţa ritualurilor „se lipea” de pomul respectiv şi începea să crească înăuntrul lui.

Deşi ritualurile pentru sporirea altor vietăţi sunt cu mult mai complicate, se menţine de obicei aceeaşi idee de baza:

1 Accacia pycnantha sub formă de picături roşii. – *N.T.*

particulele fin măcinate ale trupului ancestral, investite cu putere prin descântece, zboară prin aer şi se instilează în diferite elemente ale naturii. Locurile în care se oficiază aceste ritualuri de înmulţire sunt răspândite prin toată ţara, unele pe teritoriul unei familii, altele pe teritoriul celeilalte. Fiecare grup gentilic trebuie să oficieze, la timpul şi locul potrivit, ritualurile legate de propriul lor pământ, pentru ca „fiecare în lume", ca să folosesc o expresie băştinaşă, să aibă hrană din belşug. Prin urmare, dacă băştinaşii au nevoie de ploaie, sau le lipsesc cangurii, ori seminţele.de iarbă, ori răşine sau multe alte lucruri necesare, ei au credinţa că le pot obţine printr-un anumit ritual, căci băştinaşul are, sau îşi închipuie că are, în grijă propriul său mediu înconjurător şi nu-şi creează o „fiinţă supremă". de la care să poată obţine favoruri.

Femeia Malili este asociată cu trei formaţiuni stâncoase deosebite de la Unwara: răşina pe care o lăsase acolo, acum un centru ăl fertilităţii şi belşugului; tava ei, un bolovan găurit pe coasta dealului şi ea însăşi, un grup de stânci care aduc cu un corp omenesc. Malili şi-a găsit moartea în mâinile giganţilor – Pungalunga – de la Katatjuta (muntele Olga), din pricină că poposise prea aproape de peştera în care aceştia îşi ascunseseră obiectele de ceremonii, *kulpidji*.

Aceste *kulpidji* ne-au fost arătate şi lui Lauri şi mie. Nu ni s-a îngăduit să ne apropiem de peştera de pe coasta dealului, unde erau ţinute în păstrare, ci a trebuit să şedem pe nişte pietre până ce oamenii au scos afară obiectele sacre şi le-au aşezat în faţa noastră. În timp ce povestea istoria unui *kulpidji*, fiecare îşi atingea corpul şi faţa de el, deoarece aşa cum ne spuneau ei, *kulpidji* este plin de *kuranita* sănătăţii şi le vor da mai multă sănătate…

Kulpidji sunt plăci subţiri şi înguste de lemn, cam de 2 m lungime, încrustate cu desene ciudate de formă pătrată, aşezate concentric. Unele trebuie să fie foarte vechi, deoarece gravurile de pe ele sunt aproape şterse din

pricina frecării feţelor lor cu ocru roşu şi grăsimi.

Kulpidji ale tribului Pitjendadjara sunt aceleaşi cu binecunoscutele *tjurunga* sau *churinga* ale tribului Aranda din munţii Macdonnell ai Australiei Centrale. Cei din tribul Aranda cred. că *tjurunga* a fost făcută de strămoşii legendari şi că ea reprezintă esenţa gândirii lor filosofice, iar toate poveştile despre ei aparţin vremurilor legendare „înaintea venirii albilor mii de *tjurunga* erau dosite în peşteri sau în alte ascunzişuri din toată regiunea Aranda iar pe suprafaţa fiecăreia era înscrisă, cu semnele specifice ale simbolisticii primitive, povestea creării acelei localităţi de care era legată.

Deşi *kulpidji* ale tribului Pitjendadjara sunt obiecte atât de sacre încât nici femeile şi nici tinerii neiniţiaţi nu au voie nici măcar să le privească, nu sunt totuşi atât de importante pentru filosofia tribului, aşa cum sunt *tjurunga* pentru cei din Aranda. Oamenii n-au fost în stare să dea o interpretare clară desenelor şi nici povestirilor mitologice asociate cu oricare din *kulpidji* de la Kanbi. Fiecare fiind cumpărat de la triburile vecine, costase multe suliţe şi aruncătoare de suliţe.

Nu departe de locul unde Lauri şi cu mine văzusem aceşti *kulpidji* se afla mormântul unuia dintre primii exploratori care fusese ucis de un tovarăş de al său. Vederea mormântului i-a făcut pe băştinaşi să înceapă să vorbească despre începuturile invaziei albilor şi despre întâmplările referitoare la acele timpuri aflate din povestirile părinţilor lor.

Când primii europeni au intrat cu cămilele lor în deşert, băştinaşii i-au privit cu curiozitate, dar nu şi cu răutate. Când însă albii au început să-i împuşte, băştinaşii îngroziţi de astfel de porniri animalice şi totodată uluiţi la culme, n-au ştiut cum să-şi explice pricina acestor omoruri, pentru că niciodată nu cunoscuseră în toată cultura lor o comportare asemănătoare. Neştiind că „albul” omora de frică sau din simpla plăcere de a lua viaţa cuiva, după multe discuţii băştinaşii au socotit că noii veniţi omorau numai pentru a-şi hrăni cămilele pe care le asemuiau cu

nişte câini uriaşi. Când un băştinaş era omorât aplicau şi ei legea răzbunării sau a omorului reciproc, încercând să-i străpungă cu suliţa pe aceşti oaspeţi nepoftiţi. Dar armele lor primitive erau cu totul neputincioase în faţa puştilor cu care erau înarmaţi albii, astfel încât mulţi băştinaşi şi-au găsit moartea în astfel de lupte inegale.

Am aflat de la ei multe lucruriângrozitoare despre omorurile din trecut şi chiar despre cele de azi. Erau cuprinşi încă şi acum de revoltă când povesteau despre măcelul comis cu atâta sânge rece cu vreo patru ani înaintea sosirii noastre acolo, căruia îi căzuseră victime câţiva din tovarăşii lor. Un „alb" încălcă într-o zi pământurile rezervate băştinaşilor şi pentru că se luă la ceartă din pricina unor femei, ca să se răzbune lăsă dinadins făină, melasă şi zahăr otrăvit în tabăra sa. Patru oameni nevinovaţi şi doi copii şi-au găsit moartea mai înainte ca băştinaşii să-şi fi dat seama că hrana era otrăvită.

Legenda şopârlei Nintaka

Bupă câteva zile de la plecarea noastră din Piltadi eram din nou neliniştiţi în privinţa apei. Ploaia căzuse numai ici şi colo şi cu toate că izbutisem să ne umplem bidoanele din ochiuri de apă găsite la întâmplare, nu am putut găsi unul destul de mare ca să poată potoli setea cămilelor. De multe ori ne abăteam din drum pentru a găsi adânciturile în stâncă despre care ne spuneau băştinaşii că ar fi pline cu apă; din păcate însă toate erau secate. Aşadar ne-am hotărât să ne încercăm norocul pornind spre Mulară, un izvor care se află în lanţul munţilor Tomkinson, către sud.

Lăsând în urmă lanţul munţilor Mann şi intrând în – plin deşert m-a surprins nespus bogăţia florei. Fără îndoială că vreo furtună întâmplătoare se abătuse pe acolo cu câteva luni mai înainte, deoarece accacia, hibiscusul şi parakeelia purpurie erau în floare pretutindeni, iar pe coastele nisipoase ale unei văi am găsit sute de piersici sălbatici (*Eucarya acuminata*) ale căror ramuri se îndoiau sub povara fructelor roşii. Piersicile acelea au fost un

adevărat dar dumnezeiesc pentru că hrana noastră alcătuită numai şi numai din turtă de făină şi din apă, şi aceasta adeseori nu prea bine coaptă, îmi nenorocise stomacul. Izbutisem să trec cu bine peste câteva momente mai grele cu roşii conservate şi mai apoi cu cereale uscate pentru micul dejun, dar şi astea se terminaseră şi cum nu mai aveam de nici unele, începusem lent, greva foamei. După ce am mâncat câteva piersici m-am simţit mai bine; de fapt, cu acest fruct m-am liniştit şi după cea mai acută dintre crize.

Am mers timp de trei ore pe acea câmpie încântătoare cu plante verzi şi proaspete. Era o schimbare de peisaj binevenită după lăstărişul nesfârşit şi cât se poate de plicticos al întinderilor de mulgă cu frunzişul ei rar, verde-închis. Şi cu toate acestea, mulţi dintre aceşti arbuşti, luaţi în parte, sunt frumoşi de privit, mai cu seamă când delicata dantelărie a ramurilor lor se profilează pe un cer presărat cu nori sau pe fundalul unui apus de soare în plin deşert.

La prima vedere Mulară ne-a făcut să ne îngrozim pentru că nu văzusem apa. Dar după ce am scos cam 30 cm de nisip, apa începu să curgă încet, atât de încet încât ne-au trebuit două zile că să adunăm destulă pentru a potoli setea cămilelor şi ca să ne umplem bidoanele. Mulară ne-a lăsat o amintire plăcută, deoarece după Piltadi era a doua oază în acest deşert nesfârşit, unde găsisem apă.

Ne-am întors pe alt drum şi am ajuns la marginea lanţului de munţi Mann de lângă lacul Wilson. La vederea lacului secat nu m-am putut opri să nu-i invidiez pe Giles şi Gosse care, atunci când exploraseră aceste ţinuturi, găsiseră pe muntele Olga, la Opărinna şi în multe alte locuri râuri curgătoare, iar lacul Wilson era plin cu apă. [

În cartea sa *Australia twice traversed*[4], Giles scrie:

„La sosirea noastră apa lacului era uşor sălcie şi nu existau arbuşti pe ţărmurile lui. Era situat la poalele muntelui, mărginit la nord de pereţii lui stâncoşi şi abrupţi.

4 Australia străbătută de două ori. - N.R.

Malul opus era plin de nisip; nenumărate răţuşte şi păsări de apă pluteau pe întinderea lucie. Câteva izvoare din munte se vărsau în el pe la nord, iar către est se vărsa un râu mare, de-a lungul căruia creşteau copaci. Apa lacului se întindea – pe o lungime de peste 12 km; avea o formă alungită iar malul său cel mai întins avea direcţia de la est la vest. Când lacul este plin ochi apele ating, peste 30 km de jur-împrejur. Eu dau numele acestei pânze subţiri de apă, Wilson”.

Stăteam pe ţărmul acela pustiu şi urmăream cum se înălţau valuri de aer înfierbântat de arşiţă de pe suprafaţa lui uscată

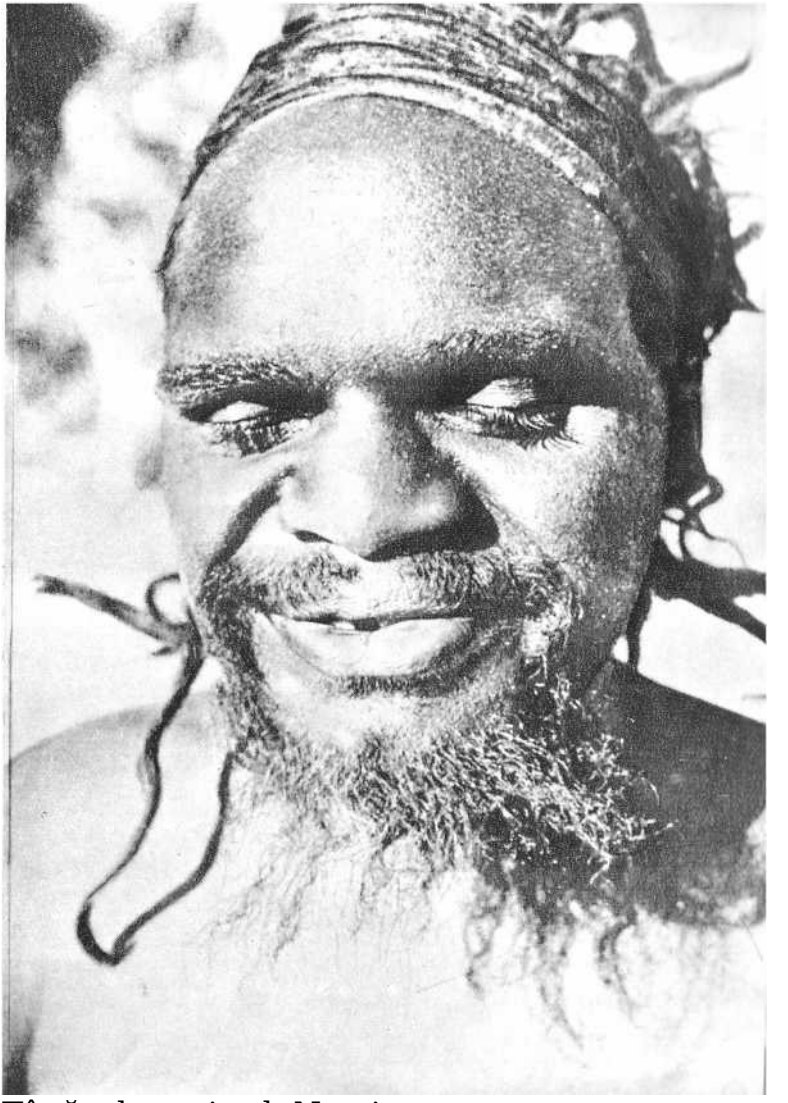

Tânărul vraci orb Nemienva.

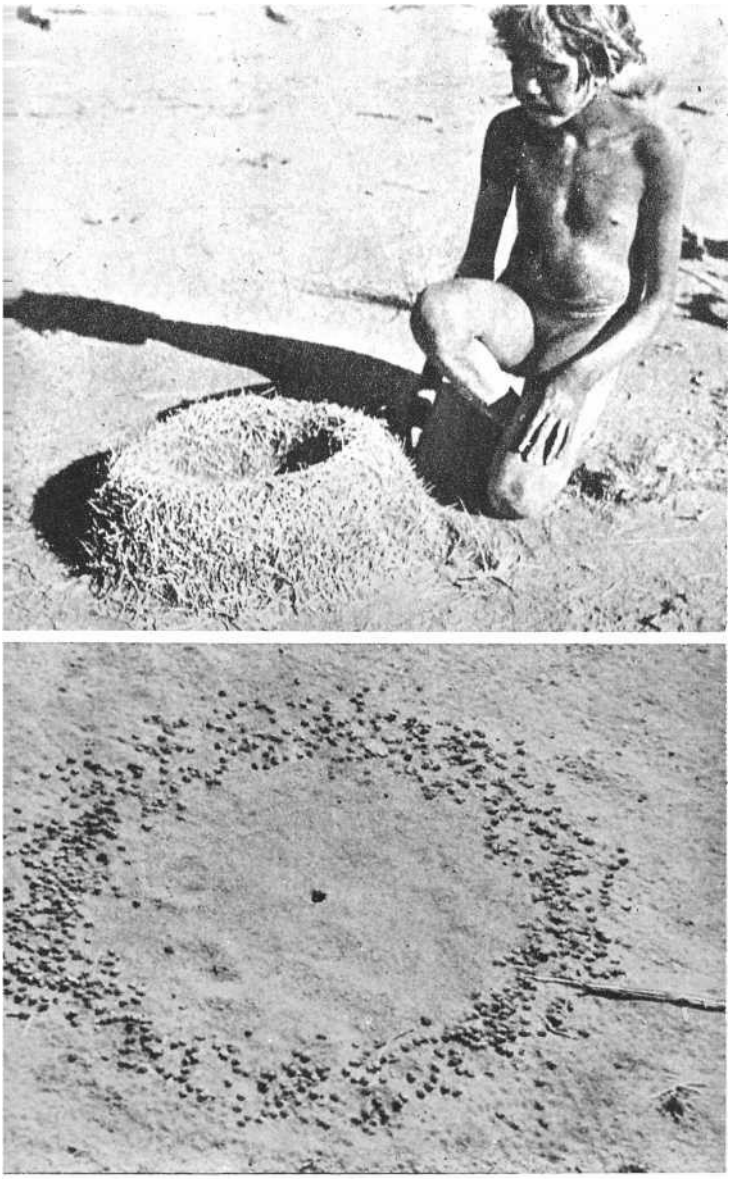

(sus) Muşuroaie de furnici mulgă *, (jos) Păianjenul pustiului ţese pânză în jurul fiecărui grăunţe de pământ.

Desen pe piatră

Kinari.
Aspect din ritualul iniţierii.

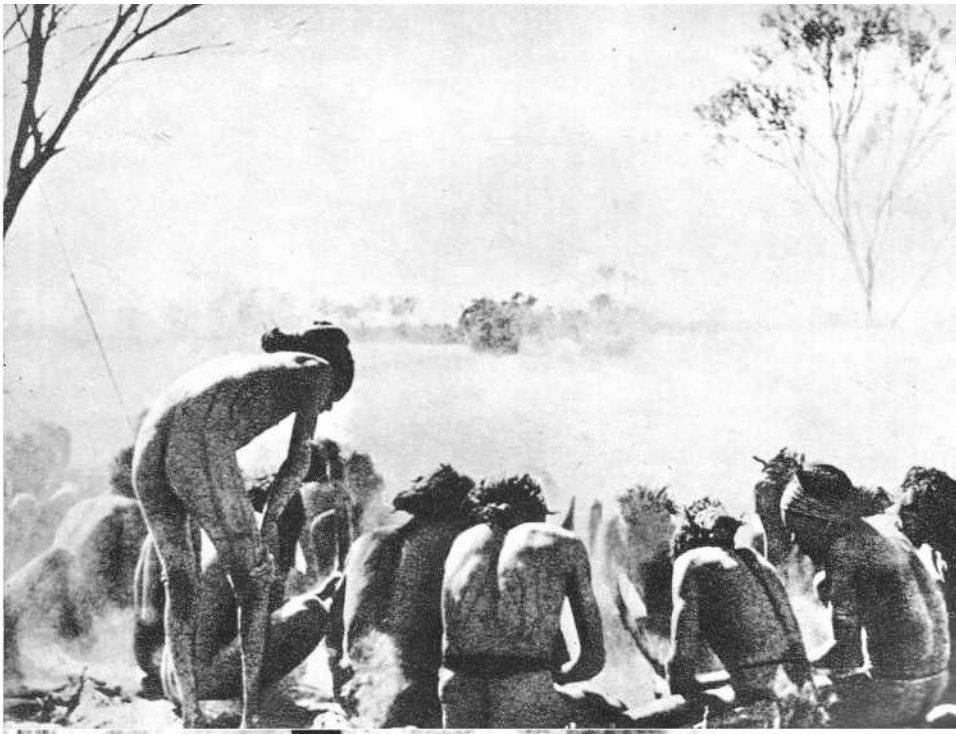

peste clin ritualul iniţierii.

Copac mulgă (Accacia aneura).

şi plină de praf şi îmi venea greu să-mi închipui că atunci când primii oameni albi au explorat lanţul munţilor Mann, această albie prăfuită fusese o pânză mare de apă alimentată de râuri şi în care trăiau nenumărate păsări sălbatice.

De la lacul Wilson pornirăm mai departe spre Arana, un 1 (1 e: important de care este legată lunga şi complicata legendă despre Nintaka, şopârlă sau omul-Perentie (*Varanus giganteae*)... Legenda povesteşte cum în

timpurile străvechi, femeile cafre locuiau în munţii Mann nu aveau pentru măcinat decât pietre mari şi de aceea turtele lor din sămânţă de iarbă nu erau nici fine şi nici prea gustoase. Bărbaţii lor căutară în lung şi-n lat pietre mai netede şi mai întinse, dar în zadar. Legenda spune mai departe că într-o zi pe când Nintaka, omul-Perentie, plecase la vânătoare, auzise departe, înspre est, cum o femeie măcina seminţe pentru cină. Nintaka ascultase atent şi-şi dăduse imediat seama că zgomotul acelui măcinat venit din depărtare nu putea fi făcut decât de o piatră netedă. Se hotărî deci să meargă într-acolo fără întârziere şi să fure piatra.

Şi a mers aşa multe zile la rând călăuzit doar de auz, până când a ajuns la oamenii-Ninjuri (şopârlele negre), care îşi făcuseră tabăra nu departe de locul unde se află astăzi Oodnadatta. Nintaka nu se duse la tabără, ci aprinse un foc, la vedere, aşa cum cereau obiceiurile băştinaşe. Când oamenii-Ninjuri veniră să-l întâmpine pe Nintaka, el, bineînţeles, nu le-a mărturisit adevărata cauză a vizitei sale, născocind o poveste despre locurile pe unde a rătăcit şi despre locul lui de baştină. Deşi timp de câteva zile lui Nintaka nu i s-a îngăduit să pătrundă în tabără, a fost ospătat totuşi din mâncarea comună. O femeie îi aducea în fiecare dimineaţă carne de cangur şi turte din seminţe de iarbă, din cea mai fină făină pe care o gustase el vreodată.

„Pe legea mea, gândi el pe când mesteca turtele gustoase, ce bucuroşi ar fi ai mei dacă ar avea turte tot atât de bune ca acestea”.

După câteva zile de aşteptare pline de nerăbdare, Nintaka intră în tabăra oamenilor – Ninjuri şi putu să vadă, în sfârşit, piatra de măcinat pentru care bătuse atâta cale ca să o ia. Era o piatră întinsă de gresie cu grăunte mie, netezită prin frecare continuă. Se deosebea atât de mult de cele folosite de tribul său şi tentaţia era atât de mare, încât îi venea greu să aştepte momentul potrivit când putea să o fure.

În seara aceea Nintaka se tăie la picior, ce-i drept, nu o tăietură prea mare, dar destul de adâncă ca să curgă

sângele şi să dea impresia unei răni serioase. A doua zi de dimineaţă când oamenii-Ninjuri au venit să-l ia cu ei la vânătoare, Nintaka le arătă rana, blestemând şi arătându-se înciudat că nu-i putea însoţi. Fără să se gândească la vreo înşelătorie, oamenii-Ninjuri îşi arătară părerea de rău pentru nenorocirea care i se întâmplase şi apoi porniră la drum.

Cum rămase singur în tabără, Nintaka fură piatra de măcinat şi inelul pe care se punea când era dusă pe cap şi le înghiţi ca să le ştie în siguranţă. Apoi, ca să-i amăgească pe oamenii-Ninjuri, ştiind prea bine că ei vor încerca să-l prindă, Nintaka făcu urme de paşi în toate direcţiile, se preschimbă într-o şopârlă mică, păşi uşor peste pietre ca să nu i se afle urma şi merse aşa, neîntrerupt, cale de câteva mile depărtare. Şi, ca ultimă măsură de prevedere, produse o ploaie torenţială cu al său *ringtli* (scoica de mărgăritar) ca să şteargă orice urmă pe care o lăsase. După aceea îşi luă din nou înfăţişarea sa firească şi porni la drum lung, cale de cinci sute mile depărtare, până la munţii Mann, nerăbdător să-şi arate comoara celor din tribul său.

Oamenii-Ninjuri, furioşi de pierderea preţioasei lor pietre de măcinat, porniră pe urmele hoţului ca să-l omoare. Dar în zadar au încercat vânătorii să afle urma lui Nintaka, pentru că pe oricare din urmele lăsate ar fi mers, ajungeau în acelaşi loc de unde plecaseră. Atunci vânătorii se răspândiră în cercuri din ce în ce mai lungi ca să-i „taie” hoţului calea, dar tot fără succes. Când îşi pierduseră aproape orice speranţă, unul dintre ei, care se îndreptase spre apus, aduse ştirea că a găsit locul pe unde trecuse Nintaka, peste o bucată de pământ ud. Plini de speranţă, oamenii-Ninjuri porniră din nou pe urmele hoţului.

Între timp Nintaka, omul-Perentie, îşi croia drum prin munţii Everard şi Musgrave. Ajungând pe partea nordică a munţilor Mann se urcă pe culmea unui deal nu prea înalt ca să vadă dacă nu cumva duşmanii îi luaseră urma. Cum nu zări pe nimeni scoase din gâtlej piatra de măcinat furată şi inelul pe care era purtată. La Wankaringa un grup

de stânci amintesc despre acest moment: stânca de sus este Nintaka cu capul ridicat uitându-se după duşmanii săi, cea de dedesubt piatra de măcinat furată, iar un bolovan în formă de ou, ceva mai jos, pe coastă, inelul de cap pe care era purtată piatra.

Crezându-se în siguranţă şi înfometat după un drum atât de lung, Nintaka mâncă lacom atât de multe boabe de vâsc încât începu să-l doară cumplit stomacul. Un eucalipt care are o umflătură mare aproape de pământ reprezintă suferinţa omului-Perentie din cauza lăcomiei sale.

Mergând mai spre apus, Nintaka culese mai întâi seminţe de iarbă şi apoi se opri ca să-şi încerce pentru prima oară prada. Era atât de încântat de minunata piatră de măcinat încât măcină mai multă făină decât îi trebuia şi făcu o turtă mare de tot. Făina care a rămas a fost prefăcută mai târziu în nişte turnuri înalte de stâncă, iar turta în bolovanul uriaş de la poalele lor.

Când Nintaka ajunse la tabără toţi îl primiră cu osanale, nu atât pentru lunga şi obositoarea călătorie pe care o întreprinsese, cât pentru piatra de măcinat cu care se întorsese.

Încredinţat că prin şiretlicul său i se pierduseră urmele, după câtva timp, Nintaka plecă la vânătoare lăsând piatra de măcinat lângă ochiul de apă Arana. Într-o zi, când se întorcea spre tabără, auzi paşii duşmanilor săi, oamenii-Ninjuri, care sfărâmau în bucăţi preţioasa piatră de măcinat călcând-o în picioare. Nintaka se repezi să se răzbune pentru distrugerea ei dar dădu peste o ceată de oameni înarmaţi. Văzând că nu mai era nicio speranţă o luă la fugă pe coasta unui deal ca să scape cu viaţă; dar duşmanii săi îl urmară, îl străpunseră cu suliţele şi îl omorâră.

— Am tot urcat la dealuri, pe căldură, întreaga după-amiază ca să vedem locurile legendare în legătură cu această ultimă

12* 171

Întâlnire; piatra de măcinat sfărâmată era acum nişte grămezi de stâncă netedă, lângă ochiul de apă Arana, locul

pe unde a urcat Nintaka dealul ca să scape de duşmanii lui, era o trecătoare abruptă şi adâncă, iar oamenii-Ninjuri, copacii de plută întortocheaţi de prin preajmă.

Trupul omului-Perentie mort, Nintaka, reprezintă un ciudat fenomen geologic, constând dintr-o coloană de stâncă aproape circulară, înclinată pe coasta dealului, lungă de aproape 12 m şi cu un diametru de 60 cm. Coloana prezintă multe fisuri pe toată lungimea ei, ceea ce, ne-a lămurit Jabiaba, nu erau altceva decât tăieturile de cuţit făcute de oamenii-Ninjuri cuprinşi de furie. Băştinaşii nu se atingeau de piatra aceea, fiindu-le teamă că va ieşi de acolo spiritul lui Nintaka şi că le va face rău. Tiundaga a fost aspru dojenit când a încercat să smulgă un smoc de iarbă de la baza acestei coloane, şi chiar Tilbukuna, omul care aduce ploaie, când l-am rugat să-mi pozeze pentru o fotografie, nu a îndrăznit să stea prea aproape de ea.

După ce au terminat de spus legenda lui Nintaka şi a oamenilor – Ninjuri, băştinaşii ne-au condus spre izvorul Arana, care provine dintr-o gaură de la baza unei stânci înalte. Nu puteam să-mi închipui cum aveau să izbutească ei să bea din acel izvor când apa se afla la mai bine de 45 cm adâncime de gura izvorului, iar deschiderea era atât de îngustă încât doar un câine mic putea să pătrundă acolo. Dar şi de data asta băştinaşii mi-au dovedit spiritul lor inventiv. Moanya strânse o mână de iarbă-mulga şi după ce o rupse şi o răsuci, făcu din ea un pămătuf. L-a introdus apoi în gaură, l-a ţinut atât cât să se îmbibe bine şi apoi l-a scos sugând toată apa din el. Cu toate că era o zi călduroasă şi Moanya nu băuse strop de apă, şi-a potolit setea în acest fel doar în două minute. Au urmat apoi Tiundaga şi alţi doi băştinaşi care au folosit acelaşi pămătuf şi după ei trei câini au sărit înăuntru şi au băut pe săturate. Apoi Tiundaga îmi întinse o cutie de tablă murdară în care îşi ţinea el tutunul îmbiindu-mă să beau şi încredinţându-mă că până atunci apa din izvor devenise curată.

Curată, oh Dumnezeule! Mă întrebam ce înţelegea el prin curăţenie pentru că până atunci patru oameni

îmbibaseră acelaşi pămătuf de iarbă în ochiul acela mic de apă şi trei câini băuseră chiar din el. Iar după toţi îmi venea şi mie rândul să beau dintr-o cutie murdară de tutun folosită drept ceaşcă. Eram cât pe-aci să refuz, dar limba mi-era uscată ca iasca şi bidoanele cu apă se aflau departe, peste dealuri abrupte, la vreo 3 km depărtare. Aşadar am băut şi după oameni şi după câini, însă doar câteva înghiţituri ca să-mi înşel setea. Lauri a riscat însă mai mult; pesemne că nu-şi dădea seama de pericol, sau nu auzise că ani de zile mulţi oameni albi s-au îmbolnăvit pentru că au băut apă nefiartă din astfel de ochiuri. Din fericire, niciunul dintre noi nu am avut de suferit după aceea, deşi s-ar fi putut foarte bine să se întâmple şi altfel.

În seara aceea a plouat cu găleata. Era cu siguranţă „opera" lui Tilbukuna, cel ce aducea ploaia! Cum ploaia umpluse cu apă toate adânciturile stâncilor din apropiere, am socotit că nu-şi avea rostul să ne mai facem griji în această privinţă, deşi ştiam că dacă găseam toate apele de pe partea nordică a lanţului Mann secate, s-ar fi putut să fie necesar să ne reîntoarcem la Piltadi. Cam pe la ora trei dimineaţa cerul se lumină, iar stelele străluceau nespus de viu prin aerul purificat de ploaie. Frumuseţea bolţii cereşti m-a fascinat întotdeauna şi adesea, de la adăpostul sacului meu de dormit, am admirat pe cerul nopţii acele puncte scânteietoare de lumină care atârnau parcă chiar deasupra capului meu. Dar această atracţie şi admiraţie pentru stele a crescut şi mai mult ascultând poveştile băştinaşilor. E adevărat, puteam să recunosc constelaţiile: Orion, Scorpionul şi, desigur, Crucea Sudului, dar nu ştiam nimic despre Argo, Delfinul, Hercule şi multe altele. Când băştinaşii au început să-mi spună poveştile lor despre cerul nopţii, a trebuit să-mi adâncesc cunoştinţele mele astronomice ca să pot recunoaşte constelaţiile acestora. De atunci am cules mereu legende despre stelele cerului: despre Calea Laptelui, Crucea Sudului, Argo, precum şi despre Venus şi

Jupiter, cunoscute ca vânătorul şi câinele lui, care sunt când unul în faţă când celălalt. Sunt atât de multe

încât nici nu pot să epuizez aici tot tezaurul lor de legende şi de mituri despre cer. Poate că într-o zi un etnograf, care să cunoască şi astronomia, va face o vizită prietenilor mei cu pielea neagră şi va. Înregistra toate legendele lor cereşti.

Eu cunosc doar o poveste băştinaşă de dragoste, cum sunt destule şi în literatura noastră, legată de un grup de steleaflate în coada Scorpionului.

Povestea spune că trăiau o dată un tânăr şi o tânără care se îndrăgeau tare mult. Când băiatul crescu, fu izgonit din tabără şi din preajma fetei ca să îndeplinească ritualurile iniţierii care durau mai bine de un an. Despărţirea fu tristă iar când i-ita mai află câte ceva despre chinurile pe care avea să le îndure dragul ei în vremea iniţierii, se întristă şi mai mult. Şi când veni timpul să înceapă ritualul iniţierii, fata călcă cea mai aspră lege băştinaşă şi, adăpostită de întuneric, rămase în urmă ca să privească oficierea ceremoniei, ceea ce nu îi era îngăduit să vadă. Când ritualul luă sfârşit, un bătrân îl duse* pe cel iniţiat departe de tabără unde, obosit din cauza ceremoniei care durase atâta timp, adormi, curând. Dar tânărul nu putea să-şi afle liniştea din pricina durerii provocate de operaţia la care fusese de curând supus.

Înnebunită de suferinţa tânărului şi din cauza îndelungatei lor despărţiri, fata se hotărî să-şi ia iubitul de lângă bătrân şi să-l ducă într-o ţară îndepărtată unde puteau trăi în pace împreună. Se apropie tiptil de locul unde se afla băiatul şi-i atrase atenţia imitând ţipătul înăbuşit al unui animal; apoi. îl convinse, prin semne, să vină la ea. Dar abia se întâlniră tinerii că bătrânul păzitor se trezi să mai pună vreascuri pe foc. Ştiind că îi aştepta moartea, deoarece amândoi făptuiseră crime de neiertat, fata îşi înnodă braţele în jurul băiatului şi zburară astfel împreună în văzduh.

Când bătrânul îşi dădu seama că cel pe care îl avusese în pază dispăruse şi-a chemat fratele mai mic şi, cercetând împreună urmele lăsate de fugari, au înţeles repede ce se întâmplase. Privind spre cer, i-au văzut pe

fugari plutind repede pe Calea Laptelui. Fraţii încercară să se înalţe în văzduh după îndrăgostiţii fugari, dar le alunecau mereu picioarele şi în locurile acelea apărură multe stele pe cer. În cele din urmă izbutiră să străbată Calea Laptelui cu paşi mari (stelele perechi de astăzi, reprezintă paşii lor). Bumerangul zvârlit de fratele mai mic, după fată, nu o nimeri, dar băţul trimis de fratele cel mare îl lovi atât de tare pe băiat în cap încât acestuia îi căzu *pukati* (podoaba de pe cap). Apoi fură prefăcuţi cu toţii în stele şi strălucesc şi azi în urma Scorpionului: cei doi paznici, tânărul iniţiat şi fata cea fără minte, dar credincioasă iubitului.

O altă poveste despre cer, foarte larg răspândită, se referă la constelaţiile Orionului şi Pleiadelor (cele şapte surori). Multe popoare ale pământului îşi au legendele despre Pleiade şi majoritatea lor le consideră, ca şi povestea noastră, că ar fi femei. Pe de altă parte, Orion este, în general, bărbat dar nu întotdeauna un om plăcut.

Băştinaşii deşertului cred că Orion este străbunul lor, Nirunya, care le fugărea mereu pe Pleiade, femeile Kunkarunkara. Ele fugeau adesea pe pământ ca să scape de atenţiile lui stăruitoare, dar el le descoperea întotdeauna şi femeile erau nevoite să fugă într-altă parte. De obicei femeile Kunkarunkara erau mai şirete ca Nirunya şi-l păcăleau adeseori dar, din când în când, tot mai cădea câte una pradă poftelor lui.

Legendele spun că multe dintre conformaţiile naturale ale Australiei Centrale au fost create în timpul diverselor întâlniri dintre Nirunya şi femeile Kunkarunkara. O dată s-au întâlnit toate într-un anumit loc ca să adune de-ale gurii.

„Aici şi-au făcut tabără” mi-a spus Numidi în limba băştinaşă, arătându-mi scobiturile din stâncă unde dormiseră două femei-stele, şi „a doua zi dis-de-dimineaţă au pornit să sape după rădăcini (tubercule). Dar Nirunya (omul Orion) le zărise din locaşul lui ceresc şi, aşteptând ca ele să fie preocu paté în muncă, a încercat să le prindă. Văzându-l venind, femeile s-au ascuns sub pământ la o

mică distanţă, apoi au ieşit cu iuţeala fulgerului şi s-au făcut nevăzute în văzduh.

Urmele acestei întâlniri sunt acolo şi astăzi: locul unde au dormit, groapa de unde au ieşit, iar pe o suprafaţă netedă de stâncă se vede o gaură, cea săpată de una dintre ele pentru a căuta hrană. Lângă gaură se află un bloc de stâncă care nu este altceva decât tava pe care femeia o uitase în fuga ei.

O altă legendă a cerului, despre norii lui Magellan, Achernar şi Canopus, relevă credinţa fundamentală că binele este răsplătit iar răul este pedepsit.

Norii lui Magellan sunt lăcaşurile celor două fiinţe cereşti Kungara; norii mai mari aparţin fratelui mai mare, iar cei mici fratelui mai mic. Când moare vreun băştinaş, fratele cel mic îşi ia suliţa şi se duce pe pământ ca să prindă *kuranul* (sufletul mortului). Dacă omul care moare a dus o viaţă bună, fratele cel mare Kungara, care este cu mult mai blând, va interveni pe lângă fratele lui ca să nu prindă spiritul. Pe de altă parte, dacă omul care moare a dus o viaţă plină de păcate, Kungara cel vârstnic nu mai intervine şi permite fratelui său să străpungă cu suliţa *kuranul* omului mort, să-l ducă la Achernar (focul din tabăra fratelui mai mic), să-l gătească şi să-l mănânce.

Pe când ne aflam la Ernabella, Jabiaba ne făcu desenul unei constelaţii situate pe cerul nordic, care cuprindea: Delfinul, Lira, Acvila şi părţi din Cignus şi Hercules. Aceasta reprezenta o familie de kanga (oameni-ciori). În Lira, Vega este mama-cioară care îşi priveşte fiii (Altaier şi Acvila) cum îşi arată noile decoraţii din pene pe care şi le puseseră la vârful fiecărei aripi (acum steaua de mărimea a treia de la est, şi steaua de mărimea a patra de la vestul lui Altaie). Cioara-tată, aşezată lângă o gură de apă în faţa câtorva bucăţi de carne pe care le gătise, formează constelaţia Delfinului, iar celelalte stele din Acvila, Lira, braţul lui Hercule şi Albireo în Cignus, sunt ori urmele paşilor familiei ori bucăţile lor de carne gătită.

Multe şi minunate sunt poveştile despre oamenii cerurilor, despre Calea Laptelui, Sacul de Cărbuni, Crucea

Sudului şi crucea falsă din Argo. Legenda spune că deşi mulţi dintre locuitorii stelelor şi-au pierdut influenţa în treburile lumeşti, mai sunt totuşi dintre cei care au încă puterea de a conduce spre bine sau spre rău vieţile oamenilor.

Legende despre copii

De când părăsisem Ernabella, Jabiaba ardea de nerăbdare să ajungă repede la văgăunile stâncoase ale Niunyei, locul lui de naştere. Cum ştiam că tot acolo îşi avea obârşia şi Kutunga, legendara mamă a copiilor-spirite, eram tot atât de nerăbdători să ajungem acolo ca de altfel şi bătrânul care ne conducea.

La Niunya am aflat că legenda Kutungei şi a celui ce o iubea, omul-şopârlă Milbili, dar de care însă ea fugea, era legată nu numai de văgăunile stâncoase, dar şi de tot ţinutul înconjurător.

Legenda spune că Milbili ar fi urmărit-o pe Kutunga vreme îndelungată. În cele din urmă ar fi prins-o, ar fi răpit-o şi ar fi ascuns-o în văgăunile din Niunya, unde, mai înainte ca el să o ducă mai departe spre nord-vest, ar fi dat naştere la patru copii dintre care doi normali şi alţi doi diformi. Pruncii ei sunt astăzi stane de piatră. Doi, de formă ovoidală, sunt un izvor nesecat de copii-spirite sănătoşi, de micuţi *yulanya* cu păr de argint; din celelalte două stane de piatră, de aceeaşi formă, dar cu conturul mult mai neregulat, iau naştere copiii anormali.

Dacă în trib se simte lipsa copiilor, bărbaţii, ferindu-se cu grijă de trupurile pietrificate ale copiilor diformi se duc spre stanele de piatră *yulanya* şi în timp ce îngână un descântec pun crenguţe verzi între ele. Deşteptate de descântece, micuţele spirite îşi părăsesc culcuşul, luând cu ele *kuranul* rămuricii (şi nu rămurica) şi pleacă în tabăra băştinaşilor în căutarea mamelor dorite. După ce şi-a ales-o, fiecare spirit aşteaptă un moment potrivit când femeia nu este atentă, îi pătrunde în trup şi îşi începe viaţa de fiinţă vie. Spiritele sunt atât de mici că doar vracii pot să le vadă şi de fapt, uneori chiar şi ei le ajută să-şi găsească mamele U

În ziua în care Jabiaba ne-a condus să vedem stanele de piatră *yulanya* ale spiritelor de copii, l-am rugat să ne arate cum sunt atrase micuţele spirite ca să iasă din lăcaşul lor. Deşi nu ne-a refuzat, bătrânul a făcut-o cu inima îndoită, oftând într-una pe când aşeza nişte rămurele verzi între doi bolovani.

„Prea mulţi idi (copilaşi) în tabără; omul nu poate doarme noaptea somn”.

Credinţa celor din tribul Pitjendadjara în originea supranaturală a copiilor lor părea să confirme concluziile la care şi eu şi alţii ajunsesem, şi anume că băştinaşii nu pot înţelege paternitatea fizică, adică nu fac legătura dintre tată şi naşterea copilului. Mai ciudat e faptul că am întâlnit băştinaşi care, deşi au venit în contact cu civilizaţia noastră, timp de trei generaţii încă mai ţin la credinţele lor vechi.

Mutili, bătrână din tribul aflat în munţii Fliders, mi-a spus că spiritele lor de copii, *muri*, se trăgeau din două mame extraordinare, *maudiauami*, care trăiau deasupra bolţii albastre a cerului. *Muri* coborau în zbor pe pământ, sub formă de fluturaşi, şi se hrăneau în timpul zilei cu nectarul florilor arborilor de gumă, iar noaptea dormeau sub bucăţi de coajă de copac până când izbuteau să-şi găsească mama dorită.

După ce bătrână Mutili şi-a isprăvit explicaţia cu privire la originea omului, am intervenit şi eu:

— Bine, aceasta-i ceea ce-şi închipuie oamenii negri despre felul cum ai venit dumneata pe lume, dar crezi cu adevărat că aşa e? Dumneata ştii ce spune omul alb despre „aceasta”?

— Da, încuviinţă Mutili, ştiu ce spune omul alb, dar nu cred că are dreptate. Dacă ar fi aşa atunci femeile măritate ar avea copii tot timpul pentru că ele trăiesc mereu cu soţii

1 Cu siguranţă că există „locuri de înmulţire a copiilor” şi la celelalte fiinţe străbune, deşi nu avem date amănunţite ca cele privitoare la *Yulanya*, ale Kutungăi. – *N.A.*

lor. Dar nu au, urmă ea; unele femei au copii mulţi, altele puţini iar câteva de loc. Omul alb nu poate explica aceasta dar omul negru poate. Dacă vreuna dintre femeile noastre are o mulţime de copii ştim că este favorita *murilor*, a copilaşilor din ceruri; dacă alta are doar câţiva copii, aceasta înseamnă că un *muri* ciudat o vrea ca mamă, şi dacă femeia nu are de loc, atunci oricine ştie că micuţii copii-spirite nu o plac şi că nu-i vor sălăşlui în trup.

— Nu, încheie bătrână cu trupul vlăguit, eu nu cred că are dreptate omul alb, deoarece el nu poate să explice aceste lucruri.

Argumentul bătrânei Mutili, legat de credinţele oamenilor Pitjendadjara despre spiritele de copii şi pietrele *yulanya*, dovedea că băştinaşii nu-şi dădeau seama de adevărata natură a procreării şi a naşterii. Cu toate acestea, în legenda Kutungei şi a lui Milbili se spune cum Kutunga a dat naştere copiilor ei după ce fusese răpită, deci se observă o legătură directă între actul sexual şi naştere, legătură care m-a făcut să mă întreb dacă presupunerea lor era chiar atât de strictă pe cât crezusem la început.

Poate că băştinaşii îşi dau seama, într-o oarecare măsură, de actul procreării, dar necorespunzând credinţei care dăinuie de veacuri prin legende, locuitorii băştinaşi socotesc actul fizic de mai mică importanţă şi dau crezare întru totul filosofiei lor, aşa cum de altfel cred şi cei care îşi explică acest act prin religie.

Cu toate că aproape nu există nicio ceremonie la naşterea unui copil, evenimentul stârneşte multă vâlvă şi interes, mai cu seamă printre femei. Într-o dimineaţă, pe când eram la Ernabella, Nibiana veni la tabăra noastră, transfigurată de emoţie:

— Spui doamna, mi s-a adresat ea mie, *idi* (copilaş) sosit noapte lungă. Şi fată este.

Cum de câtăva vreme nu se mai născuse în tabără o fată, femeile toate se agitau emoţionate în jurul ei. Nu a fost nevoie să-i spun de două ori lui Johnnie. A luat în grabă câteva bună tăţi pentru mamă şi însoţită de Nibiana

s-a dus ca şi toate celelalte femei din tabără să vadă nou-născutul.

Soţia mea a găsit-o pe mamă culcată pe jos, înconjurată de un gard, nu prea înalt, din ramuri, ca să o apere de vânt, iar fetiţa venită pe lume doar de zece ceasuri, se afla la spatele ei lângă un foc mic. Pruncul avea pielea uimitor de deschisă şi în afara unor uşoare pete pe şezut şi în jurul sânilor avea culoarea unui european bronzat de soare. Cu toate acestea, trupul ei micuţ se înnegri repede şi, după o săptămână doar, ea avea aceeaşi culoare ca şi mama ei.

Femeile băştinaşe mângâiau copila cu multă dragoste descoperindu-i calităţi: păr lung, corp bine făcut şi mâini micuţe şi sporovăind în jurul ei, aşa cum ar fi făcut orice grup de femei albe la naşterea vreuneia din odraslele lor.

Abia mai târziu am aflat că mama fusese lăsată singură în clipa naşterii copilului. Când au început durerile facerii, femeia, ajutată de o fată tânără, şi-a făcut un adăpost de vânt la o oarecare distanţă de tabără, şi a aprins un foc. Tânără a plecat apoi, lăsând femeia să se pregătească de naştere singură. Ni s-a spus apoi că aşa era obiceiul, mai cu seamă dacă femeia mai avusese şi alţi copii. Contrar celor ce se povestesc în mod obişnuit despre naştere la băştinaşi – femeia nu s-a mişcat din adăpostul ei decât după trei zile. Fără îndoială, că în cazul în care tribul pleca, ar fi fost şi ea nevoită să-i urmeze mult mai curând, dar aceasta i-ar fi adus multe suferinţe şi necazuri.

Acum, după ce văzusem chiar locul unde sălăşluiau „spiritele de copii” şi cum nu mai aveam nici timp şi nici de-ale mâncării, am pornit spre casă.

Grupul nostru rămăsese fără carne de câteva zile, căci vânat era puţin şi la o distanţă prea mare de bătaia puştii. Tovarăşii mei aveau o încredere oarbă în forţa ucigătoare a puştii mele. Ei credeau că este destul ca să apară vreun cangur în zare, ca eu să ţintesc în direcţia lui, să trag cocoşul şi să curm zilele animalului. În zilele acelea lipsite de carne am auzit de nenumărate ori strigătul excitat al băştinaşilor: „*Kuka*, *kuka* (carne, carne), Tiamu”,

ca să văd apoi la mare distanţă un cangur care fugea de noi în salturi mari. Bărbaţii voiau întotdeauna ca eu să urmăresc. animalul şi bineînţeles că eu refuzam de fiecare dată cunoscându-mi atât talentul de vânător cât şi bătaia puştii, iar pe deasupra mi se rupsese şi ultima pereche de pantofi de tenis.

Într-o dimineaţă rece, pe când şedeam degerat pe o cămilă, ochii pătrunzători ai băştinaşilor zăriră patru păsări emu la vreun sfert de milă depărtare. De data aceasta condiţiile ne erau prielnice; emuşii nu prinseseră de veste, vântul nu bătea înspre ei, iar ascunzişuri erau destule ca să-mi îngăduie să mă furişez tiptil spre ei. Lăsându-mă să alunec uşor de pe spatele cămilei, m-am târât înspre emuşi, profitând de fiecare copac sau arbust, până ce am ajuns la trunchiul unui stejar al deşertului. De aici până la păsări mai erau circa 300 m de şes acoperit cu spinifex. Deşi păsările mâncau liniştite, ştiam că în clipa în care m-aş fi arătat, ar fi dispărut odată cu speranţa noastră de a avea carne la masa de prânz. Aşadar am ridicat fără zăbavă cocoşul armei, şi ochind cu grijă am apăsat pe trăgaci, cu nădejdea că totul va fi bine.

Am văzut căzând una din păsări iar celelalte, neştiind dincotro venise împuşcătura, au fugit drept spre mine; una dintre cele mai mari se opri la mai puţin de 100 m de locul unde eram ghemuit. Am băgat în grabă alt cartuş în ţeavă, am tras, dar am greşit ţinta. Glonţul despică aerul şi trecu pe deasupra capului păsării fără să o rănească, pentru că în graba mea uitasem să ridic, din nou cocoşul armei. Din spate se auziră exclamaţii de dezamăgire deoarece nici Lauri, nici Tiundaga şi nici băştinaşii nu văzuseră când căzuse prima pasăre. Când le-am arătat prada obţinută din prima împuşcătură, strigătele lor s-au transformat în exclamări de bucurie. Bărbaţii, conduşi de bătrânul Jabiaba, au alergat spre mine, m-au înconjurat dansând şi cântând cântece de izbândă, atingându-mi uşor picioarele cu suliţele lor în semn de admiraţie. În clipa aceea mă simţeam ca un erou.

De fapt eram la fel de încântat ca şi ei şi încă mai

mult, surprins, dar pentru că eram vânătorul, încercam să par în diferenţ de parcă aş fi fost în stare să vânez câte un emu îx orice zi şi la orice oră. În realitate, împuşcătura fusese un noroc nemaipomenit. Cu un vânt puternic suflând împotriva mea, lovisem emusul în gât de la o distanţă de circa 300 m. Ce pasăre ghinionistă! Când Tiundaga mă felicită pentru ochiul meu de ţintaş, îl asigurai că împuşcam întotdeauna emuşii în gât şi asta pentru ca să nu le sfârtec trupul. El mă crezu pentru o clipă apoi, cu o sclipire în priviri, mă întrebă câţi emuşi împuşcasem. A trebuit să recunosc că… numai unul.

În aceeaşi după-amiază l-am şi gătit sau, mai precis, Moanya şi Jabiaba se ocupară de asta, în timp ce Lauri şi cu mine făceam fotografii şi luam note. Pregătirea şi friptul se făcu cu cea mai mare grijă şi într-un mod cum nu mai văzusem până atunci.

Împărţirea păsării, care se făcea după legi foarte severe, aceleaşi care se aplicau şi la împărţirea cangurului, m-a lăsat pe mine, vânătorul, cu foarte puţină hrană. Cum eram socotit om singur, soţia mea nefiind cu mine, mi-au revenit: jumătate din pielea emusului, care pentru dinţii şi maxilarele europenilor este tot atât de comestibilă ca şi un burete de cauciuc, coastele şi gâtul, care erau oase goale şi deci nu merită, să le mai socotim, ficatul şi inima. Picioarele şi partea de jos a corpului, în mare parte numai carne, le reveniră celorlalţi. Situaţia era destul de neplăcută, aşa că îi spusei lui Jabiaba:

— Să zicem că *mmma* (soţia) mea a fost aici; câtă carne ar căpăta?

— I-am da un *tjun & u* (picior), zise bătrânul.

— Foarte bine – replicai eu, să ne închipuim că, de data aceasta, este în tabără împreună cu mine.

Jabiaba văzu cum stau lucrurile şi-mi trecu piciorul.

La întoarcere am cheltuit mai mult timp decât era necesar, mergând după apă; şi aceasta nu pentru că eram în vreun pericol, ci doar pentru a evita o a doua vizită la Piltadi. Rezervele noastre de hrană erau pe sfârşite şi Piltadi însemna încă două zile în plus, înainte de a putea

ajunge la proviziile de la Opărinna.

Trecuse de mult de amiază în ziua aceea când Tiundaga şi Moanya ne-au dat ideea să vizităm adâncitura în stâncă Kuna „o apă foarte «mare», care nu seacă niciodată”. Deşi Lauri şi cu mine ne îndoiam de existenţa acelei ape „mari”, nu aveam altceva de făcut decât să le urmăm sfatul; aşa că am pornit-o într-acolo.

Aprecierea lor a fost mai bună decât în celelalte dăţi, căci Kuna deţinea peste 170 1 de apă, ce-i drept, neagră şi stătută, dar suficientă pentru a da cămilelor câteva găleţi de fiecare şi pentru a ne umple din nou bidoanele. Când adulmecară apa cămilele începură să zbiere; dar cum băutura nu le lipsea decât de vreo trei zile, deci nu aveau neapărată nevoie, îi spusei lui Tiundaga să nu descarce poverile de pe animale, ci mai degrabă să le ducă apă acolo unde se aflau. Dar Tiundaga, obosit, nu dădu atenţie sfatului meu şi descărcă greutăţile de pe spinările cămilelor. Animalele cele mari se ridicară în picioare una după alta şi o porniră către preţioasa noastră apă. Am încercat să le abatem din drum, dar ele mergeau înainte de parcă nici n-am fi fost pe acolo. Le-am aruncat cu nisip în faţă, le-am lovit peste cap cu crengi şi, ca o ultimă încercare inutilă, când una dintre ele s-a aplecat să bea apă am izbit-o peste bot cu vechea mea şapcă din măduvă de soc. Bineînţeles că nu a influenţat cu nimic intenţia animalului, în schimb şapca mea s-a stricat fără şansa de a mai putea fi reparată. Poate că, la urma urmelor, a fost un sfârşit onorabil pentru veterana însoţitoare a expediţiilor mele.

Fără să ia în seamă tot ceea ce făceam ca să le oprim – numai că nu le ucideam – cămilele continuau să bea apă, lingând, ca în bătaie de joc şi suprafaţa pietrei, până ce n-a mai rămas nicio picătură. Niciodată nu m-a iritat atât de mult aerul dispreţuitor al cămilei ca în seara aceea. Cu toate acestea, totul e bine când se sfârşeşte cu bine. A doua zi după-amiază am găsit apă din belşug şi toate necazurile noastre au trecut.

Deşi nesiguranţa în privinţa apei era preocuparea

noastră cea mai mare, am mai îndurat încă multe alte neajunsuri foarte supărătoare printre care spinii deţineau primul loc. Părea că natura se întrecuse pe sine creând astfel de arbori şi ierburi cu ţepi ascuţiţi. Fiecare frunză de copac uscat avea vârful ascuţit ca un brici; spinifexul este o tortură continuă şi pentru animale şi pentru om; tufişul de iarba caprei1 împrăştie milioane de spini, iar capul caprei 2 face seminţe cu vârfuri atât de ascuţite, încât le simţeam înfigându-se până şi în unghiile de la degete. Pe câmpii şi pe coastele dealurilor mărăcinii sunt fără număr, îi găseam pretutindeni, pe şeile cămilelor, în sacii de dormit şi în cele mai ascunse cute ale îmbrăcămintei.

De câteva ori pe zi băştinaşii se opreau la marginea drumului să-şi scoată ţepii din picioare, iar uneori se aşezau jos şi cu un beţişor ascuţit trăgeau afară câte un ghimpe supărător din tălpile lor bătucite. Nici câinii nu o duceau mai bine, căci oricând îi căutai, trebuia să vezi vreunul din ei muşcându-şi piciorul ca să-şi scoată un ghimpe.

Când încercam şi noi să fim mai filosofi în faţa acestor calamităţi, tocmai atunci junghiul ascuţit al durerii produse de vreunul din spinii care ne intrase pe negândite cine ştie unde şi mai ales când eram obosiţi ne smulgea cuvinte de ocară cu care mi-e teamă că nu prea aveam de ce să ne mândrim.

În ultima lună umblasem printre aceşti mărăcini şi peste coastele aspre, dure şi pietroase ale dealurilor, cu pantofi de tenis cu talpă subţire de cauciuc, mai întâi cu ai mei şi apoi cu ai lui Lauri, care erau mai mici cu două numere, aşa că a trebuit să le tai două găuri pentru degetele mari şi să îi despic la mijloc ca să pot intra în ei. Cu astfel de pantofi mergeam cât se putea de greu, ca să nu mai vorbim că nici nu mă apărau împotriva ghimpilor şi nici nu erau de vreun folos picioarelor printre bolovanii cei colţuroşi. Dar chiar aşa cum erau ei pantofii aceia au fost o binefacere, căci fără ei n-aş fi putut să mă caţăr pe creste şi să adun atâtea legende despre acele locuri.

Când am fost nevoit să încalţ pentru prima oară

pantofii speciali pentru nisip, deoarece toate ghetele mele de piele se rupseseră, mă dureau picioarele neînchipuit de tare, dar către

1 din specia *Symohoricarpos occidentalis*. – *N.T.*

2 Aegilops triuncialis. – *N.T.*

13 185

sfârşitul şederii noastre în munţii Mann am descoperit că mă. obişnuisem cu ei. Fiind nevoit să-mi apăr picioarele de colţii ascuţiţi ai pietrelor şi, în general, de duritatea drumului, amânceput să umblu, fără să-mi dau seama, ca şi băştinaşii. Admirasem acest mers la Katatjuta cu câteva luni în urmă şi nu era de fapt altceva decât o uşurinţă deosebită de a. alege locul potrivit pentru fiecare pas. Fără să-mi dau seama începusem să mă adaptez la condiţiile de viaţă ale băştinaşilor şi să-mi cruţ, pe cât era cu putinţă, picioarele de dureri.

Cultura băştinaşilor din deşert

Du se schimbase nimic la Opărinna. Corturile noastre stăteau izolate pe câmpia neagră inundată de praf, iar în tabăra Nibianei înţesată cu şeile cămilelor, cu fel de fel de cutii şi echipament, erau parcă tot atât de mulţi băştinaşi ca şi cu o lună în urmă când o părăsisem. În afara doar a unei piei de iguan pe care o mâncase un câine flămând, nimic altceva nu fusese atins, nici măcar obiectele sau alimentele din corturi. Aceasta nu mă surprindea câtuşi de puţin acuma deoarece ştiam din experienţa celor câţiva ani petrecuţi printre ei cât de cinstiţi erau aceşti locuitori ai deşertului. Îmi amintesc totuşi că prima oară m-a uimit nespus cinstea lor.

Pe atunci făceam parte dintr-o expediţie antropologică prin deşerturile estice ale Australiei de Vest locuite de băştinaşi care, până la acea vreme, aproape că nu cunoscuseră civilizaţia albilor. În primele zile de popas am păzit cu străşnicie proviziile noastre de teamă să nu ni le fure băştinaşii, dar pe măsură ce trecea vremea şi cu cât ne apropiam mai mult de oi, nu mai aveam de ce să ne îngrijim iar până la urmă nimeni nu se mai gândea la aşa ceva. Sacii cu făină, lăzile cu fructe uscate, dulciurile şi

tutunul stăteau tot timpul la vederea băştinaşilor şi cu toate că lipseam din tabără ore întregi, nu s-a furat absolut nitnic.

Când m-am întors acasă le-am vorbit multora despre cinstea acestor oameni şi unii dintre aceştia m-au ascultat cu politeţe, alţii sceptici iar alţii, mai îndrăzneţi, spuneau: „S-ar putea să fie adevărat în ceea ce-i priveşte pe negrii «necivilizaţi», dar aşteaptă să ai de-a face şi cu cei care au cunoscut civilizaţia şi vei vedea că-ţi vor fura până şi găurile din ciorapi”.

13* 187

Am stat timp de doi ani printre oameni care au venit în contact cu cultura noastră mai bine de cincizeci de ani, şi mi-am aşezat cortul într-o albie de râu, departe de locuinţele europenilor, dar cu toate că lipseam multe ore şi ziua şi noapsea, iar în cortul meu se aflau provizii de tutun, de alimente; i de dulciuri, niciodată nu mi-a lipsit nimic. De atunci nu mi-am mai păzit niciodată lucrurile.

Observasem totuşi că băştinaşii furau, dar de la anumiţi Dameni albi, şi m-am întrebat adesea de ce o făceau. Mi-am explicat însă imediat după ce câţiva băştinaşi din vestul munţilor Macdonnell mi s-au plâns de felul neomenos în care se purta eu ei un oarecare proprietar de staţie. Aflând că băştinaşii morâseră cu suliţele câteva vite care aparţineau acestuia, c-am spus:

— Da, ştiu că a fost crud cu voi, dar de ce îi furaţi vitele? De la mine de ce nu furaţi?

— Asta-i altceva, mi-au explicat ei. Îi omorâm vitele penzru că ne bate şi ne ia femeile, pe când dumneavoastră nu faceţi aceste lucruri.

De fapt se conduceau după o logică bună, deoarece legea pedepsei după faptă şi răsplată face parte din regulile de comportare ale băştinaşilor ca de altfel şi legea ajutorului reciproc. de poate lua ca axiomă faptul că acolo unde băştinaşii poteţiona liber, comportamentul omului alb poate fi judecat „oarte uşor din însăşi comportarea băştinaşului.

Cunoscând acest lucru, nu aveam de ce să duc grija

lucrurilor lăsate la Opărinna – chiar dacă măi erau acolo, în jurul zzvorului, încă douăzeci de băştinaşi care, în afară de Nibiana, = rău nevoiţi să vâneze ca să-şi ţină zilele. Totuşi, în cele două zorturi legate doar cu sfori, se găseau neatinse multe provizii le alimente şi tutun. Numidi nu luase nici măcar rochia pe = are mai înainte încercase cu atâta străşnicie să o obţină de = a mine…

După ce am îndreptat cortul, am chemat-o şi i-am dat adărăt mult dorita rochie. A luat-o zâmbind vesel şi pe când şi îmbrăca peste umeri zdreanţă murdară, îmi spuse: „Gândit

Tiamu vrut luat *raga* (rochia) pentru *mmma* (soţia) lui, dar cred soţie mult are.

Să o vezi pe Numidi înainte şi după ce a îmbrăcat rochia este ca şi cum ai vedea un corp minunat preschimbat dintr-odată într-o sperietoare de ciori învelită în zdrenţe. Acelaşi lucru se întâmplă şi atunci când un băştinaş se îmbracă cu hainele azvârlite de vreun european.

Unii oameni insistă, pare-se din decenţă, ca băştinaşii, bărbaţi sau femei, să-şi acopere trupul. Adeseori însă aceasta este un fel de sentinţă de moarte a băştinaşilor, deoarece pe acolo plouă torenţial, or imediat după ploaie pielea băştinaşului se usucă în trei minute în timp ce zdrenţele de pe el nu se usucă nici în trei zile, ca să nu mai socotim în câte, dacă acesta a avut nenorocul să capete un palton vechi. Locuitorii deşertului nu au adăposturi contra ploii şi nici nu-şi dau seama ce pericol înseamnă pentru ei hainele ude. De aceea sunt foarte puţin rezistenţi la bolile de plămâni şi mor în număr alarmant de mare de tuberculoză şi de alte boli asemănătoare. Totuşi decenţa albilor este în felul acesta respectată!…

Mi se pare că omul cel mai moral ar recunoaşte că nu este nimic imoral în goliciunea băştinaşilor. Priveam zi de zi trupurile goale şi frumoase ale bărbaţilor care mergeau pe lângă noi şi era o adevărată încântare să priveşti acea piele brună strălucind de sănătate, linia frumoasă a muşchilor şi mersul lor semeţ. Cei vârstnici m-au

impresionat mai ales prin demnitatea lor care reflectă de fapt şi locul pe care-l ocupă ei în această societate. Într-o comunitate băştinaşă, nu există diferenţă de rang între oamenii de aceeaşi vârstă. La ei nu există patricieni şi plebei, nici bogaţi şi săraci, nici conducători şi supuşi, nici şefi care să oprime şi să jefuiască poporul, şi pentru că nu există războaie organizate nu există nici armate. Puterea socială şi răspunderea se află în mâinile bătrânilor experimentaţi şi înţelepţi. Şi nu e de mirare că bătrânii dau dovada unui echilibru mintal – perfect care îi face să se bucure de prestigiu înăuntrul şi în afara tribului.

Cercetările noastre ne-au arătat că băştinaşii nu numai că sunt înzestraţi cu calităţi personale, dar dovedesc şi o mică genţă deosebită. S-a susţinut şi unii încă mai susţin că capacitatea intelectuală a unei societăţi poate fi evaluată după nunărul de unelte pe care îl posedă, adică după simplitatea sau Dogăţia culturii sale materiale. Despre băştinaşul australian nu se poate spune că este bogat din acest punct de vedere. El nuire locuinţă căci pribegeşte în căutarea hranei, nici unelte de netal, nici oale de lut; el nu cunoaşte nici agricultura căci se îndeletniceşte cel mai mult cu vânătoarea pentru care foloseşte, bineînţeles, cele mai simple unelte şi arme.

Din această cauză mulţi l-au descris în termenii cei mai lefăimători ca: „ceva puţin mai mult decât bestiile”, „tipul: el mai josnic de oameni”, „abia de pot fi numiţi oameni”, ermeni care, din nefericire, au dus la desconsiderarea populaţiei băştinaşe.

Dar faptul că tovarăşii noştri de drum, înzestraţi doar cu: inci unelte simple: bărbaţii cu o suliţă şi un aruncător de iuliţe, femeile cu tăvile de purtat hrana, cu pietrele de măcinat; şi cu băţul de săpat, sunt în stare să trăiască într-un deşert irid în care un alb moare dacă nu-şi ia hrană cu el, este desigur o dovadă a unui nivel măcar normal de inteligenţă. De apt, oamenii deşertului, a cărui viaţă este o continuă mişcare, au învăţat ceea ce noi nu ştim: cum să facă faţă în diverse împrejurări cu un minimum de unelte. Ei se pot deplasa oarte uşor. Dacă vreo familie se hotărăşte

să plece la drum, unul îşi ia armele de vânătoare, femeia îşi pune tava pe cap, şi ia în mână băţul de săpat şi chiar dacă pleacă pentru zilentregi, săptămâni sau luni, familia are tot ce-i trebuie ca să-şi îştige existenţa.

Fără îndoială că tribul Pitjendadjara are cea mai redusă – ază materială dintre toate popoarele care trăiesc azi; chiar meltele. lor de piatră şi felul în care îşi fac instrumentele de smn ne duc îndărăt, în cele mai vechi timpuri în care a trăit mul. Studierea evoluţiei uneltelor ne arată că simplitatea cea rai desăvârşită ca formă şi lipsa de finisare a uneltelor de piară a popoarelor din vechime se manifestă şi azi printre locuiorii băştinaşi ai Australiei. Începând cu vârfurile de lance în ormă de frunză din Australia de nord-vest, migălos finisate, uneltele băştinaşilor pot fi urmărite mergând spre tipuri din ce în ce mai simple, ajungând până la aşchii de pietre din prundiş găsite în câteva aşezări vechi, care au doar o parte tăioasă abţinută prin aşchiere. S-a presupus că a existat, probabil, o epocă în istoria omenirii când omul nu-şi cioplea de loc uneltele, ci folosea doar colţurile ascuţite de piatră ca să taie sau să dea o formă lemnului. Şi nimeni nu se aştepta ca să existe şi azi oameni care să folosească o tehnică atât de simplă.

Totuşi i-am văzut pe Jabiaba şi pe tovarăşii lui cioplind un aruncător de suliţă şi întrebuinţând pentru toate operaţiile, în afară de şlefuitul final, pietre simple, necioplite, pe carele. adunaseră de pe deal. O piatră cântărind peste 3 kg era folosită pentru tăierea şi despicarea unei fâşii subţiri de mulgă, operaţie care a necesitat mai mult de o oră de muncă continuă. Pietrele mici, cu vârf ascuţit, cam de mărimea unui deget au fost întrebuinţate apoi pentru lunga şi obositoarea operaţie de a înlătura măduva lemnului şi de a da o formă uneltei. Jabiaba îl netezi apoi cu o piatră de ardezie prinsă la capătul aruncătorului său de suliţă. El potrivi un lemn pentru aruncat la un capăt al uneltei şi o bucată de răşină în care înfipsese o bucată zgrunţuroasă de cuarţită pentru tăiat, la celălalt. Astfel, pentru confecţionarea unui

aruncător de suliţă au fost necesare patru ore de muncă continuă1.

Populaţiile din deşert dau diferite întrebuinţări aruncătorului de suliţă. Cu ajutorul acestuia, suliţa poate fi aruncată departe, este folosit ca unealtă de tăiat, ca farfurie – golul dinăuntru fiind folosit ca loc de păstrare a hranei şi pentru făcutul focului, capătul subţire al aruncătorului fiind frecat în susul şi în josul unui trunchi despicat până ce căldura rezultată prin frecare aprinde rumeguşul de lemn.

Suliţa este un simplu miner lung cam de 3 m făcut din bucăţi de tecoma de diferite lungimi, legate laolaltă cu vine de cangur.

1 Vezi Mountford C.P., *Transactions Royal Society of South Australia*, vol. 65 (2), 1941, pp. 312 – 316 pentru o descriere complet *a – N.A.*

La un capăt are o lamă de lemn tare cu vârful în formă de săgeată, iar la celălalt o adâncitură în care se poate vârî tija de aruncat a aruncătorului de suliţă.

Farfuriile de lemn ale femeilor, cioplite cu ipietre neşte-Euite din nodul găunos al trunchiului unui arbore de cauciuc, necesită pentru facerea lor trei sau patru zile de muncă neîntreruptă. Farfuria, ca şi aruncătorul de suliţă, are multe şi cariate întrebuinţări: ca leagăn pentru prunci, ca vas de păstrat apa şi hrana şi ca un fel de pungă pentru toate, în care zemeile duc pietrele de măcinat şi alte mărunţişuri în zilele 2 Înd se duc să strângă hrană. Băţul cu care scormonesc pănântul este de fapt o creangă dreaptă de mulgă, ascuţită ca d daltă cu ajutorul focului; pietrele de măcinat se compun dintr-o bucată de piatră plată şi un bolovan rotund.

Deşi adunatul hranei e monoton şi adesea destul de dificil, femeile muncesc întotdeauna împreună. După cum constaase Lauri, care se ocupase cu arta femeilor, întâmplările din teeste zile în care strâng hrana constituie de fapt şi subiectele or de conversaţie reprezentând de fapt şi aproape singurul motiv al desenelor lor.

Femeilor le plăcea să facă aceste desene, după cum

şi Nibianei îi plăcea să facă pe interpreta pe lângă Lauri. Nibiana e ataşase mult, în felul ei simplu, de tânărul meu tovarăş şi e bucura de fiecare prilej în care putea să-i fie de vreun ajutor. Într-o seară, pe când eram la Opărinna, ieşisem din cort să espir puţin aer curat, când privind spre cortul lui Lauri ce să ad: stătea să crape de umflat ce era. M-am îndreptat spre ori ca să văd ce se petrecea acolo şi, ce să vezi: la lumina a louă luminări – căci lămpile cu petrol ca şi multe altele nu mai funcţionau – Nibiana şi Lauri stăteau ghemuiţi asupra = noi schiţe făcute cu creionul, în timp ce toate femeile din mbără erau grămadă în cort explicând într-un glas Nibianei şi ovarăşului meu înţelesul desenelor de pe schiţe. Din tot acest un Babei biata Nibiana încerca să reţină amănuntele principale şi să i le transmită lui Lauri; striga iritată şi părea că în clipă în clipă avea să-şi piardă răbdarea:

„*Wonga wia* (tăceţi din gură sau gura!), eu şi Lauri n-o să mai auzim dacă prea multe femei vorbesc deodată”.

Chiar şi câinii din tabără cărora le place nespus să se afle prin preajma oamenilor încercau să se strecoare printre picioarele femeilor. M-a impresionat chiar ataşamentul dintre băştinaş şi câinele său. Acesta face parte din viaţa familiei ca şi copiii, şade în jurul aceluiaşi fqc mic, iar noaptea se lungeşte aproape de stăpânul sau stăpâna sa. Eu îl văzusem pe Jabiaba dormind adesea cu câinele său în braţe. La Ernabella chiar şi nou-născuţii trebuiau să împartă focul împreună cu câinele mamei lor.

Un băştinaş îşi loveşte rareori câinele, deşi când un alb cere să fie îndepărtaţi câinii din tabără – de obicei aceştia vin ca să fure – situaţia se schimbă; atunci băştinaşii, care întotdeauna sunt ospitalieri cu cei pe care îi primesc, îşi alungă câinii. Câinii sunt însă atât de puţin pedepsiţi de stăpânii lor încât cu greu i-am alungat chiar şi atunci când nu au venit cu intenţii absolut paşnice. De câteva ori, pe când îmi scriam jurnalul, noaptea târziu, simţeam târându-se ceva pe sub mine şi privind în jos vedeam cine ştie ce sperietoare de câine care se înşelase crezând că eram unul din stăpânii săi. O dată am vrut chiar

să-i dau câinelui un ghiont ori să urlu la el „marş! „sau, în sfârşit, să fac ceva care l-ar fi făcut pe orice câine s-o ia la fugă. Dar ţi-ai găsit să te înţelegi cu câinele băştinaşului; habar nu avea ce însemna zgomotul acela iar când l-am împins la o parte, s-a uitat la mine aproape încremenit de mirare şi apoi s-a târât înapoi la locul lui.

Deşi există această legătură strânsă între băştinaş şi câinele său, acesta din urmă e aproape întotdeauna hămesit de foame. Şi nu e de mirare căci băştinaşii abia sunt în stare să-şi adune cât să-şi ducă ei zilele şi uneori nici atât, aşa încât îi lasă pe câini să-şi poarte singuri de grija hranei. Aceasta am aflat-o, pe socoteala noastră când, cu mare şiretenie, au dat o raită prin proviziile noastre. La Ernabella câţiva câini au tras un săculeţ de făină din grămadă, l-au sfâşiat şi s-au ospătat. Când am aflat cele întâmplate m-am dus prin tabără şi am făcut scandal pentru această „hoţie”, dar fiecare femeie m-a asigurat că nu câiâde ei, ci al alteia îmi furase hrana. Şi totuşi în jurul focurilor icelor femei şedeau câinii, purtând fiecare semnul păcatului: aci nu era unul care să nu aibă făină lipită de nasul lui umed.

Cei din tabără s-au indignat nespus când într-o seară un izbitator a adus ştirea că momelile puse de misiune otrăviseră în număr de câini ai băştinaşilor. Ştirea aceasta a reînviat marginea dureroasă care urma întotdeauna vizitelor hingherior ce încălcau pământurile băştinaşilor şi le împuşcau câinii ca a primească suma de bani plătită de guvern pentru fiecare ap de câine. Moanya ne-a mai povestit cum o dată câţiva din amilia lui se hotărâră să-şi ucidă câinele, pentru că nu aveau dei ei ce mâncă. Dar după ce l-au omorât s-au întristat într-atât acâtn-au putut să-l mănânce şi l-au jelit toată noaptea, de ţarcă ar fi fost un om.

Femeile se îngrijesc şi de culcuşul căţeilor, şi-i poartă aceea din tabără în tabără, în tăvile lor de lemn; este un fapt aproape obişnuit să vezi o tânără fată purtând un căţeluş în paté aşa cum mamele îşi duc pruncii.

Un copil băştinaş este o mare povară pentru mama

lui până înd creşte destul de mare ca să se ţină pe picioare aşa că de lulte ori Lauri şi cu mine luam câte un puşti pe şa lăsând-o astfel pe mama lui, şi aşa supraîncărcată, să se mai odihnească, a ultima zi a călătoriei noastre, între Opărinna şi Erliwunawunya, o mamă însărcinată îmi trecuse mie băieţaşul ei de reo optsprezece luni. Deşi călăritul trebuie să fi fost tare greu e suportat pentru el, micuţul stătu pe şa timp de aproape oră, ţinând strâns rama de fier cu mânuţele lui dolofane fără a dea vreun semn de oboseală. Chiar şi după aceea copilaşul u începu să ţipe decât după ce apusese soarele. Maică –, să are se ţinuse tot timpul pe lângă cămilă, şi-a dezbrăcat pe ac zdreanţă de rochie de pe ea şi mi-a întins-o ca să-i înfăşor, ul. L-am ţinut în braţe încă două ore, până ce ne-am oprit, ar de atunci n-am mai auzit alt scâncet; totuşi cred că îi era de in zdreanţă aceea subţire dacă eu îl simţeam cu toată înrăcămintea mea groasă.

Am petrecut o noapte foarte chinuită la Erliwunyawunya. Din toate părţile sufla un vânt puternic. În timpul nopţii, Lauri şi cu mine. am încercat de – câteva ori să ne aranjăm paturile trupă cum bătea vântul, dar când ne urcam din nou în ele, vântul îşi schimba direcţia suflându-ne praf şi cenuşă în faţă. Peste tot era împrăştiat numai echipament de tabără iar dimineaţa urechile şi nările ne erau aproape înfundate de praf. Am fost tare bucuroşi, să ne urcăm din nou pe cămile şi s-o pornim spre Ernabella, ultima etapă a călătoriei noastre.

Ne întoarcem acasă

Cămilele îşi urmau domol drumul care ne ducea acasă iar în gândul meu stăruia încă acest popor simplu şi ospitalier pe care îl lăsam în urmă; glumeţul Jabiaba, Numidi cea iute la vorbă, buna Nibiana şi alţi oameni de o reală valoare, oameni de nădejde ca Moanya, Tiundaga şi Tialerina.

A fost o experienţă de neuitat să poţi vedea, chiar numai pentru puţin timp şi nu sub toate aspectele, cum trăiesc aceşti oameni care aparţin celei mai primitive culturi a omenirii; o cultură cu unelte atât de simple încât

să poţi trăi ajutându-te numai cu ele în plin deşert e într-adevăr o realizare remarcabilă; o cultură. cu legi atât de echilibrate încât oamenii trăiesc în cele mai paşnice relaţii unul faţă de altul. Băştinaşii nu trăiau în cruzime şi brutalităţi, aşa cum cred poate mulţi; ei îşi urmează viaţa cu multă înţelepciune filosofică şi de convieţuire în comun, nelipsită de unele manifestări de cultură şi într-o orânduire a comunei primitive deosebit de interesantă pentru ştiinţă.

Gândirea adâncă a băştinaşilor îi leagă şi mai strâns de tot 2 e-i înconjură. La ei marii strămoşi din vremurile legendare îi animalelor, păsărilor şi plantelor, sunt deopotrivă şi strămoşii oamenilor; ei credeau că aceeaşi *kuranita* care însufleţeşte tot ceea ce are viaţă i-a însufleţit şi pe băştinaşi. Băştinaşii Eac parte integrantă din viaţa care pulsează. În jurul lor deopotrivă cu tot ceea ce reprezintă natura înconjurătoare.

Cultura acestor oameni exprimată în legende, în cântece şi *n* drame este strâns legată de faptele vitejeşti şi de credinţele strămoşilor legendari. Deşi primitivă şi limitată, ea are o importanţă – covârşitoare în organizaţia tribală, menţinând vii credinţele tribului şi regulile de comportare de fiecare zi.

Legătura băştinaşilor cu trecutul e tot atât de puternică şi de trainică ca şi relaţiile cu lumea înconjurătoare şi stăpânirea ei. Băştinaşii cred că prin ceremoniile fertilităţii, ei fac să se reproducă animalele, să înflorească şi să rodească copacii, iar ierburile să dea mai multe seminţe. Şi pentru că’s, e socotesc răspunzători pentru crearea acestor vieţi, ei nu o distrug mai mult decât este absolut necesar. Ei sunt prea prinşi în orbita naturii ca să înţeleagă omorul fără folos şi cu atât mai puţin omorul numai de plăcere. Deşi aceşti oameni negri trăiesc în deşerturi, de nenumărate generaţii, nicăieri, în afară de regiunile locuite de albi, nu se zăresc urme de distrugeri provocate de ei, nici dealuri despădurite fără rost, nici câmpii sfârtecate şi nici n-au vânat. animalele până la dispariţie.

Puternica identificare a omului cu tot ceea ce îl

înconjură se reflectă şi în stăpânirea pământului. Ei spun că hotarele tribale ale fiecărei familii ar fi fost stabilite de strămoşii pe jumătate oameni, care ar fi creat nu numai peisajul natural al ţării: munţii, copacii şi râurile, ci şi cântecele, miturile şi ceremoniile care sunt strâns legate de peisajul natural. Ar fi cu neputinţă deci ca o familie din tribul cangurului să ocupe pământurile tribale ale tribului – emu, să spunem. Într-adevăr, cei din tribul cangurului pot să-i gonească pe cei din tribul emu din acel loc şi să dispună de el după bunul lor plac, dar cum nu vor şti miturile şi ceremoniile legate de el, pământul va rămâne tot al tribului emu, orice ar face oamenii din tribul cangurului.

Relaţiile dintre băştinaşi sunt tot atât de echilibrate ca şi cele faţă de pământurile lor. De aceea aceste relaţii au creat o societate desăvârşită în cadrul orânduirii comunei primitive, bazată pe ajutorul reciproc care se extinde în toate domeniile vieţii în: relaţiile sociale, la ceremonii, precum şi la strângerea şi împărţirea hranei.

Aceste relaţii se desprind mai ales cu prilejul împărţirii hranei. Lipsa de hrană care se face simţită aproape în mod obişnuit a făcut necesar un sistem echitabil de distribuire a ci, ar un astfel de sistem nu se poate aplica decât într-o societate is-ciplinată, ai cărei membri îi respectă pe deplin legile şinde predomină cinstea şi încrederea. Cultura oamenilor din eşert deşi dezvoltată în cadrul acestei comunităţi pare a fi psită de spiritul de concurenţă. N-am întâlnit niciun caz i care cineva să încerce să depăşească pe celălalt; nici nu am auzit vorbind de vreun grup că, ar fi cel mai capabil sau b1 mai muncitor; de fapt nici chiar în jocul copiilor n-am Dservat această dorinţă de a te remarca dintre toţi.

S-ar părea, la o observaţie superficială, că împărţirea trijlui în două grupuri sociale: *tammiltjan* şi *nanunduraka*, ar a naştere la ambiţii şi prin urmare unor conflicte între grauri. Dar această posibilitate a fost exclusă prin legea exogadei, care cere ca fiecare să sie căsătorească în afara grupului în Cum fiecare membru al tribului este legat de

un număr e persoane din Cealaltă jumătate a tribului, faţă de care el a avea obligaţii speciale, comunitatea este atât de strânsă prin lăţii, responsabilităţi şi privilegii încât conflictul între grauri este imposibil.

Neexistând diferenţieri între grupuri sau indivizi, nu există ci situaţii în care unul să se lăfăie numai în petreceri iar tul să moară de foame, nici proprietate privată asupra păîntului şi nici diferenţieri sociale care atrag de la sine lupta tre' fraţi, vărsarea de sânge şi mizeria. Vor fi existând desiân, ca în orice fel de societate, şi dintre cei care încalcă legea certuri individuale, dar teama de ridicol şi oprobriul public ste de obicei suficient pentru a-i aduce la ordine, şi rareori se tâmplă să se folosească o pedeapsă fizică.

Munca paşnică a societăţii băştinaşe este apărată şi prin abilitatea legilor, obiceiurilor şi condiţiilor ei, bazată pe experienţa a generaţii de oameni. Băştinaşii din deşert nu cunosc – sau cel puţin nu au cunoscut până la sosirea noastră – estârşitele modificări care provoacă schimbarea legilor. Perii ei locurile în care au trăit şi legile au fost întotdeauna = eleaşi şi prin urmare şi modul de viaţă a rămas acelaşi.

Cultura acestor băştinaşi ai deşertului, simplă, paşnică, izată pe colaborare şi ajutor reciproc, lipsită de egoismul interesat şi de duşmănie care caracterizează multe din civilizaţiile mai dezvoltate, este demnă de atenţia tuturor.

Dar toate acestea îşi au preţul lor. Deşi viaţa socială a băştinaşilor din deşert este aproape o utopie în concepţie şi în desfăşurarea ei, condiţiile fizice sunt foarte grele, aspre şi pline de privaţiuni. Deşertul e un stăpân aspru care impune sarcini grele, iar viaţa trăită în interiorul lui este deosebit de grea. Aici călătorii lungi şi obositoare, pe arşiţă în timp de vară ori pe ger iarna, sunt socotite ca ceva obişnuit. Hrana şi apa se găsesc adesea în cantităţi infime iar foamea este nelipsită din necazurile zilnice. Cei în plină forţă pot trece peste aceste greutăţi dar copiii, temelie şi bătrânii – sunt (copleşiţi de ele. Aceste greutăţi

şi privaţiuni sunt însăşi viaţa băştinaşilor, legea existenţei lor căreia i se supun cu stoicism şi răbdare.

— Spre sfârşitul celei de-a doua zile am ajuns la Ernabella. Doamna Ward, cu grija ei de totdeauna, ne-a invitat pe Lauri şi pe mine la masă şi la o baie. Am stat în jurul mesei, discutând câtăva vreme întâmplări şi experienţe din călătoria noastră şi apoi ne-am întors în tabără la culcare.

Încordarea lungii noastre călătorii luase sfârşit; noaptea era liniştită iar stelele străluceau ca diamantele prin frunzişul copacilor sub care stăteam culcat. Cu gândul la tot ceea ce realizasem şi încercând desfătarea unei băi odihnitoare am căzut într-unul din cele mai plăcute. somnuri pe care le-am avut vreodată. M-am trezit în zori în cotcodăcit de găină şi în nechezat de cal. Mai târziu am auzit şi behăitul oilor şi al caprelor, un om care pompa apă şi forfota oamenilor, care se învârteau pe acolo.

Aceste sunete îmi erau nespus de plăcute la auz; ele aparţineau atâtor şi atâtor clipe din viaţa mea întreagă. Ele îmi spuneau că m-am întors acasă.

Cuprins

Prefaţă 7
Plecarea 15
De la Oodnadatta la Ernabella 22
Primul nostru popas 28
Ritualul diavolului muntelui 36
Ritualul în viaţa băştinaşilor 45
Vraciul 55
Pregătiri pentru călătoria prin deşert: 63
Călătoria prin Lyndavale 73
Muntele Conner şi oamenii de gheaţă 78
Călătoria spre Ayers Rock 86
Ayers Rock şi legendele ei. 94
Urcăm stânca – 101
Vizita noastră la Katatjuta 109
Ne, întoarcem la Emabedila <18
Ritualul înmormântării 126
Călătoria la Opărinna 135

Ceremonialul aducător de ploaie 143
Piltadi şi şarpele – curcubeu 1Ş1
Legendele munţilor Mann 159
— Legenda şopârlei Nintaka 167
Legende despre copii 178
Cultura băştinaşilor din deşert 187
Ne întoarcem acasă 196